ଚୋରିଟର ଡାଏରୀ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାଶ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ ଈ ପବ୍ଲିକେଶନସ
ବିନୋଦ ବିହାରୀ
କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଏକାଦଶ ପର୍ବ

ଲେଖକ : **ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ**

ପ୍ରକାଶକ :	ମୁଦ୍ରଣ :
ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ	**ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ**
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନସ୍	ଦାସ ସାହି
ବିନୋଦବିହାରୀ କଟକ-୨	କଟକ-୧୨
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୧୯୯୨	ମୂଲ୍ୟ-ତିରିଶ ଟଙ୍କା

ROHITARA DIARY

Written by Sri Chitaranjan Das, Published by Sri Nalinikanta Nanda, SB Publications, Binodbehari Cuttack-2 & Printed at Subi Printers, Cuttack-12

1st Edition—1992 Price-Rs. **30-00**

—ତାଙ୍କ ବାପା ଓ ମୁଁ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଗୁଣବର୍ଷ କାଳ ଏକାଠି ପଢ଼ିଛୁ । ଏବେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାବେଳେ ସିଏ ମୋ'ର ବି ପୁଅପରି ଦିଶନ୍ତି । ଏବଂ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ପରି ଦିଶେ, କୋଉ କାରଣରୁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମଧର୍ମୀଟିଏ ପରି ଦିଶେ ।

'ରେନ୍ବତର ଡାଏରୀ'ର ଏକାଦଶ ପର୍ବଟିକୁ ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପକ ରଜା ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରୁଛି ।

୨୦।୧୨।୭୮

ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି, ଜୀବନ ଅନିତ୍ୟ, ତେଣୁ ସଂସାରରେ ଯାହାଯାହା କରିବାର କଥା, ତାହା ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କରିଯିବା । ମୁଁ ବି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ହୋଇ ତାହାହିଁ କହିବି । ସଂସାରରେ ଯାହାଯାହା କରିବାର କଥା, ତାହା ଆମେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କରିଯିବା । ସଂସାରରେ କାମ କରିଯିବା କହିଲେ ସେମାନେ ନିଜଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂଗ୍ରହ କରିଯିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଚନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଆପଣାର କାମ କରିଯିବା କହିଲେ ମୁଁ ଏଠି ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଇଯିବାକୁ ବୁଝାଉଚି । ଏଠି ଅନେକ ଦେବାର ଅଛି । ଏହି ସତ୍ୟୋପଲବ୍‌ଧିଟି ମୋ'ର ବାହାର ଦୁନିଆକୁ ଦେଖି ହୋଇନାହିଁ, ଏହି ପ୍ରେରଣା ମୁଁ ଆପଣାର ଭିତରୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିଚି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସାର୍ଥକ ରୂପ ଦେଇପାରିବା ଉପରେ ଯେ ଜୀବନପାଉଟି ଭରିବାଟି ବହୁମାତ୍ରାରେ ନିର୍ଭର କରୁଚି, ଗତ ଚାଳିଶି ବର୍ଷର ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏତିକି ସାରସତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାରିଚି । ମୋ'ର ବି ଖ୍ୟାତି ଲୋଡ଼ା, ସମ୍ପତ୍ତି ଲୋଡ଼ା ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ଲୋଡ଼ା । ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବସିଲେ ସେଗୁଡ଼ାକର ନାମରେ ଯାହା ମିଳେ, ସେଗୁଡ଼ାକ ପରିପୂର୍ତ୍ତି ଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ବାହାରେ ଯେତେବଡ଼ ହୁଙ୍କା ଉପରେ ବସି ଯେତେ ବେଶୀ କୋଳାହଳ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଲଜ୍ଜିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ଅନ୍ତର୍କକ୍ଷର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଆପଣା ପ୍ରେୟସୀ ସହିତ ଏକାଠି ବସିବାର ଅଧିକାରଟି ହରାଇ ବସିଲାପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ. ଆପଣାକୁ ଦେବା ହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ, ଆପଣାକୁ ଚକଟି ଢାଳି, ଛାଣି ଓ ଚାଲିଇ କିଛି ଉପଯୁକ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ଅନବରତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସ୍ୱୀକୃତି ଏଇଥିରେ ହିଁ ମିଳିବ, ଏହା ଅନ୍ୟ ସବୁ ସ୍ୱୀକୃତିର କ୍ଷତିପୂରଣ କରିଦେବ ।

୨୧।୧୨।୭୮

ବିନୟ ଗୋଟାଏ ଗୁଣ ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ କି ଆମେ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବା, ଆପଣାର ଗୌରବ ବର୍ଦ୍ଧନ ସକାଶେ ଭୂଷଣ କରି ଆପଣା ଦେହରେ ଲଗାଇ ରଖିପାରିବା । ବିନୟ ହେଉଚି ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ବିନୀତ ଜୀବନର ଏକ ସମଗ୍ର ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରତିଫଳନ, ଏକ result, ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଏକ ଶୈଳୀ । ବିନୟ ଏକ ମହତ୍ ଗୁଣ ବା ମୋତେ ସଂସାରପାଖରୁ ସାବାସ୍ ଆଣିଦେବାର ଗୁଣ,—ତେଣୁ ମୁଁ ବିନୟୀ ହେବି, ଅର୍ଥାତ୍ ବିନୟରୂପକ ଗୁଣକୁ ମୁଁ possess କରି ରଖିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରିବି,—ଏହିପରି ଏକ ପରିଶ୍ରମ ଜାରି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ହୁଏତ ଆଦୌ ବିନୀତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ

ଯେତିକି ବିନମ୍ରୀ ହୋଇପାରେ, ତା'ଠାରୁ କପଟୀ ଅଧିକ ହୁଏ । ସେ ବିନମ୍ରକୁ ଏକ ପୋଷାକ ପରି ପିନ୍ଧିଥାଏ, ଆପଣାକୁ ସମ୍ମାନର ବଜାରରେ ଆକର୍ଷଣ କରି ରଖିବାଲାଗି ସେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରି ଏହି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଲେ ଚମଡ଼ାଟା ବଦଳିଯିବ କିପରି ? ତେଣୁ ତଥାକଥିତ ବିନମ୍ରୀ ଲୋକେ ଆପଣା ପାଖରେ ବଡ଼ ଲାଜସି ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ବନ୍ଧୁ କରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କାରଣ, ସେମାନେ ବାହାରର ଗୁହାରି ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ଗୁହାରି ଗୁଡ଼ାକୁ ଅବହେଳିତ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ସତେଅବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ provisionally ଏହି ସଂସାରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ସଂସାରକୁ ବହନ କରିବାକୁ ଓ ସଂସାର ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ଆସିନଥାନ୍ତି । ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ବିନମ୍ର ଆଦୌ ଶିଖି ହୁଏନାହିଁ, ହୁଏତ ଅଭିନମ୍ର ଶିଖି ହୁଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ଅଭିନମ୍ର କରିବାର ଧୃଷ୍ଟତାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ଶିଖିବାକୁ ହୁଏ । ବିନମ୍ର ଯେତେବେଳେ ଜୀବନର ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ରୂପେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେହି ସଂସର୍ଗର ପ୍ରଭାବ ମଣିଷକୁ ବିନୀତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଅଧିକ ସମର୍ପଣର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଣିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଡ଼ ହାଲୁକା ଲାଗେ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୂଷଣକୁ ଅଙ୍ଗରେ ଲଦି ବସିଲା ପରି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ।

୨୨ । ୧୨ । ୭୮

କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍‌ଙ୍କ ଯୁଗରେ ଓ କାର୍ଲ ମାର୍କ୍ସ୍‌ଙ୍କ ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମ କୁଆଡ଼େ opium ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷକୁ ଶୁଆଇ ପକାଇବାରେ ସହାୟକ ହେଉଥିଲା । ଏଯୁଗରେ ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେଇ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥାତ୍ କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍ ଧର୍ମର ଯେଉଁ ପ୍ରକରଣଟିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଆପଣାର ମତ ଦେଇଥିଲେ, ହୁଏତ ଏକ stimulant ବା ଉତ୍ତେଜକ ପରି କାମରେ ଲାଗୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ସେକ୍ସପିଅର୍‌ଙ୍କର ଲେଡ଼ି ମ୍ୟାକ୍‌ବେଥ କହିଲା ଭଳିଆ, ଏହା ମଦ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷକୁ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୁଆଇ ପକାଇଛି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷର ଆଖିରୁ ନିଦ ହରଣ କରି ନେଇଛି, ତାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଧର୍ମର ସେହି ଉତ୍ତେଜକ ପକ୍ଷ ବଳିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଧର୍ମର କି ପ୍ରକାର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ହେଉଛି, ମୁଁ ସେ କଥା କହି ପାରିବନାହିଁ; ମାତ୍ର ବ୍ୟାବହାରିକ ଜୀବନରେ ଉତ୍ତେଜକ ପକ୍ଷଟା ହିଁ ବେଶୀ ବଳିଛି । ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡ ଗରମ କରିବାଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ବିବେକରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଦେବତା ମାନଙ୍କୁ

ମୁଥ ମୁଥ କରି କାମରେ ଲଗାଯାଉଛି । ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଓ ମନ୍ଦିର ଉଭୟ ପ୍ରକାରର ଘରେ ବସିଥିବା ଦେବତାମାନେ ଆମର ଏଠି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଉସ୍‌କାଇ-ବାରେ ଲଗିଚନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ଝିକକରେ ଲାଠି, ଛୁରୀ ଓ ଢାଆସିଲ ଧରି ବାହାରିବା ଲାଗି ବେଶ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରି ପାରୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ, ବାଜା ବାଜିଲେ ଆମର ରକ୍ତ ତାତୁଚି ମେଢ଼ମାନେ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ଆମର ରକ୍ତ ତାତୁଚି । ଜୀବନରେ ଭଗବଦ୍ ବିଶ୍ୱାସ ଲାଗି ଆମର କୌଣସି ସ୍ୱାଭାବିକ ଆଗ୍ରହ ନଥାଉ ପଛକେ, ଲାଠି ଓ ଛୁରୀର ଆହ୍ୱାନ ଆସିଲାବେଳେ ଆମେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇ ବାହାରି ପଡୁଚୁ, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଧର୍ମବନ୍ତ ହେବାର ମଦ ପିଇ ବାହାରୁଚୁ ।

୨୩ । ୧.୨ ୭୮

ଏବର ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକ ଆମ ସାଂସାରିକ ଅନ୍ଧତାଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି stimulant ପରି କାମରେ ଲଗୁଚି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ସେଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଜୀବନରେ ଧର୍ମପ୍ରେରଣା ଆଦୌ ବଢୁନାହିଁ । ଏଭଳି ଉତ୍ତେଜକ ହୋଇ କାମରେ ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଶକ୍ତି ଯେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଷୀଣ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ, ସେଥିରେ ମୁଁ ସଂଶୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ଦେଖୁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଧର୍ମକୁ ଆଜି ଉତ୍ତେଜକ ହିସାବରେ କାମରେ ଲଗାଯାଉଚି, ତାହାକୁ ମୁଁ ମୋ' ବିଚାରରେ ଅସଲ ଧର୍ମ ବୋଲି ଆଦୌ ମାନିବନାହିଁ । କାର୍ଲମାର୍କସ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଧର୍ମକୁ ମଣିଷସମୂହର ଅଫିମ ବୋଲି କହି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ-ଥିଲେ, ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ଅସଲ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆଦୌ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ଇତିହାସରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ବ୍ୟାବହାରିକ ସମ୍ବନ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଲ ଧର୍ମର ବ୍ୟବହାର ବା କେଉଁଠି ହେଲା ? ଧର୍ମକୁ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରେ ପରିଣତ କରିବାର ସାଧନା ବା କେଉଁଠି କେତେଯାଏ ହେଲା ? ପ୍ରଧାନତଃ ଧର୍ମର ବାସନା ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ଧର୍ମକୁ ଆପଣାର ଏକ ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ସେମାନେ ଆପଣାର ନାନାବିଧ ଅନ୍ୟ ବାସନାର ଚରିତାର୍ଥ ଲାଗି ଧର୍ମକୁ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । କ୍ଷମତାର ଯୁଆଳିରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ଧର୍ମ କ୍ଷମତାପନ୍ନର କାମରେ ଲାଗିଲା, କ୍ରୂର ଦୁର୍ଜନର କାମରେ ଲାଗିଲା । ସାମାଜିକ ଜୀବନର ବାଟରେ ନାନାପ୍ରକାର କ୍ରୂରତା ଆଣି ପୂରାଇଦେଲା ଓ ଅନେକ ମଣିଷକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରି ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧର୍ମ ବୋଲି ବିଚାର କରାଗଲାନାହିଁ । କେଉଁଠି ଧର୍ମ ଅଫିମ ହେଲା ତ ଆଉ କେଉଁଠି ଉତ୍ତେଜକ ବି ହେଲା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚମତ୍କାର ଖିଅରେ ବନ୍ଧା କରି ରଖିଲା ।

୨୪।୧୨।୭୮

ଧର୍ମଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରେରକଶକ୍ତି ରହିଛି । ହୁଏତ ଧର୍ମ ଭିତରେ ହିଁ ଜୀବନକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ସ୍ୱଧର୍ମର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରେରକଶକ୍ତି ରହିଛି । ଆମେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାକୁ ଧରି ଆଗକୁ ଆଲୋକାଭିଳାଷୀ ହୋଇ ବଢ଼ିବାକୁ ଅଭିଳାଷ ରଖିଥିଲେ ପୃଥିବୀର ଯେକୌଣସି ଧର୍ମରୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ ଏହି ପ୍ରେରକ ଶକ୍ତିଟିକୁ ପାଇ ପାରିବା ଓ ତଦ୍ୱାରା ଲାଭବାନ୍ ହୋଇପାରିବା । ତେଣୁ, କୋଉ ଧର୍ମ ପ୍ରେରଣା ଦେବ ବା ଆଉ କୋଉ ଧର୍ମ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ଅଫିମ ପରି କାମ କରିବ, ତାହାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଆମେ ଚାହିଲେ ଧର୍ମ ପ୍ରେରଣା ଦେବ, ଆମେ ଜଡ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ଧର୍ମ ହିଁ ଆମକୁ ଅଫିମ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବ । ପୁଣି, ଧର୍ମ କାମନା ବା ଜୀବନକାମନାକୁ ଗ୍ରାସି, କ୍ଷମତାର କାମନା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଧର୍ମକୁ ନିଜେ ଅଫିମ କରି ଖାଇବାକୁ ମନ କରିବ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ଅଫିମ ଖୁଆଇ ରଖିବା ଲାଗି ଲାଳସା କରୁଥିବ । ସଂସାରର ଇତିହାସରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହାହିଁ ହୋଇଛି । ଜୀବନକାମନାକୁ ଗ୍ରାସ କରି କ୍ଷମତାକାମନା ଉଗ୍ର ରାଜତ୍ୱ କରିଛି । କାର୍ଲ ମାର୍କ୍ସ୍ କେବଳ ଧର୍ମର ଏହି ପାଖଟାକୁ ଦେଖିଥିଲେ । ଧର୍ମ ନାମରେ ମଣିଷ ଭିତରର ବିବେକଶୀଳତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ପକାଉଥିବା ମୂଢମାନେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ଏହି ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଚିହ୍ନିଚନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପାଖଟିକୁ ଅନୁଭବ ହିଁ କରିନାହାନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀ ଧର୍ମର ସେହି ଅନ୍ୟ ପାଖଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ, ଚିହ୍ନିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ନିଜେ ଧର୍ମକୁ ଅଫିମ ପରି ବା ଉତ୍ତେଜକ ପରି ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ବା ଅନ୍ୟକୁ ଅଫିମ ଖୁଆଇବାର ବା ଉତ୍ତେଜିତ କରିବାର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ମଧ୍ୟ ପୋଷଣ କରିନଥିଲେ ।

୨୫।୧୨।୭୮

ଆଜି ଦିନଟି ଜନ୍ମର ପ୍ରତୀକ, ଜୀବନର ପ୍ରତୀକ । ଅସଲ ଧର୍ମ ବି ମୂଳତଃ ଜନ୍ମର ପ୍ରତୀକ, ଜୀବନର ପ୍ରତୀକ । ପ୍ରଭବାର୍ଥାୟ ଭୂତାନାଂ ଧର୍ମ ପ୍ରବଚନଂ କୃତଂ । ତଥାପି ପୃଥିବୀର ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ଆମକୁ ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ଅପେକ୍ଷା ମରଣର ଅଭିଳାଷ ବିଷୟରେ ହିଁ ଅଧିକ ଅବଲିପ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଦ୍ୱେଷ, ବିବାଦ, ଭୟ, ଘୃଣା — ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ମରଣର ଅଭିଳାଷ, ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ନୁହେଁ । ଆଉ-ଜଣେ ମଣିଷର ଭାଷା ଅଲଗା, ଭେକ ଅଲଗା, ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଲଗା ଓ ଭଗବାନ ଅଲଗା, ଏପରି ଭାବି ସଂସାରରେ ଶୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ବସି ରହିବା ହେଉଛି ମରଣର ଅଭିଳାଷ, ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ନୁହେ । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ପରି ଚିହ୍ନିବା ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ, ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭଲଟିକୁ ଚିହ୍ନିବା ମଧ୍ୟ ଜୀବନର

ଅଭିଳାଷ । ମଣିଷକୁ ଭୟ ନକରି ତାକୁ ଭଲ ପାଇବା ହେଉଚି ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ । ଏହିସବୁ ଅଭିଳାଷ ସହିତ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ମଣିଷର ଆପଣା ଭିତରୁ ଅନେକ ସାହସ ପାଇପାରିବା ଉଚିତ । ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭରସା ପାଇପାରିବା ଉଚିତ । ସେଥିଲାଗି ହୁଏତ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିର୍ଭୟତା ବା ସାହସକୁ ହିଁ ସବୁ ଧର୍ମର ଜନନୀ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରେ ଜୀବନର ଅଭିଳାଷ ଜରିଆରେ ପ୍ରେମ ଓ ନିର୍ଭୟତାର ପ୍ରଚୁର ହୋଇଥିଲା, ମଣିଷ ଲାଗି ମଣିଷ ପାଣିଆର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇ-ଥିଲା । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ବି ଏହିପରି ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର, ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରେରଣାସରଣୀ ଧରି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ରହିଥିବା ଭଲ ପାଇବା ଓ ନିର୍ଭୟ ହେବାର ଜୀବନ ଗୁଣ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଚି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହା ଭୁଲବାଟ ହୋଇପାରେ, ବଙ୍କା ବାଟ ହୋଇପାରେ, ଏହି ସ୍ଥିତିଟି ଅନା-ବଶ୍ୟକ ମନେ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର, ଏହା ହେଉଚି ମୋ'ର ବାଟ, ମୋ'ଲାଗି ଏହାହିଁ ସିଧା ବାଟ । ମୋ' ଜୀବନର ଆବିଷ୍କାର ଯାତ୍ରାରେ ହୁଏତ ଏହି ସ୍ଥିତିର ହିଁ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ସେଇଥିଲାଗି ଆଜି ଦିନଟି ମୋତେ ଠିକ୍ ଆପଣାର ଜନ୍ମ-ଦିନଟି ପରି ଲାଗେ । ମୋର ଧର୍ମ ହେଉଚି ମୂଳତଃ ଏହି ସ୍ୱୀକାରର ଧର୍ମ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଐତିହ୍ୟ ଭିତରୁ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଧର୍ମ ।

୨୭ । ୧୨ । ୭୮

ଆପଣାର ଧର୍ମଗତ ଜୀବନରୁ ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣବୁଦ୍ଧି ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ପାଇଥାନ୍ତା ଓ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣ କରି ହିଁ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ଲାଭ କରିଥାନ୍ତା । ଏହି ଶକ୍ତି ତାକୁ ନିର୍ଭୟ କରି ପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଶକ୍ତି ନଗୃହି କ୍ଷମତା ଗୃହିଲୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆତ୍ମବଳ କାମନା ନକରି ଅନ୍ୟ ଉପରେ ପରାକ୍ରମ ବିସ୍ତାର କରିବାଲାଗି ବଳ କାମନା କଲୁ । କ୍ଷମତା ନାମରେ ଧର୍ମକୁ କାମରେ ଲଗାଗଲା, ଭଗବାନଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଗଲା । ସମର୍ପଣବୁଦ୍ଧି ମରିଗଲା, ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ଧତାର ହିଁ ସିଦ୍ଧି ହେଲା । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଧର୍ମ କିପରି ଆମ ଜୀବନର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ସହାୟକ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସମର୍ପଣର କଳା ଭୁଲିଗଲେ ·ମଣିଷ ତା' ଜୀବନରେ ଅସଲ ସଂଗ୍ରହର କଳାଟିକୁ ଯେ ପାସୋରିଯାଏ, ଆମ ଇତିହାସରୁ ଅନ୍ତତଃ ସେଇ ଶିକ୍ଷା ମିଳୁଚି । ମାତ୍ର ଏହି ଶିକ୍ଷାରୁ ଶିଖୁଚି କିଏ ? ଉଗ୍ରତା କଦାପି କିଛି ଶିଖି ପାରେନାହିଁ, ଅଳସୁଆ ଆତ୍ମଭୋଳା ବି କିଛି ଶିଖି ପାରେନାହିଁ । ଶିଖିବାକୁ ଗୃହୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ଶିଖେ । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ମଣିଷ ଯାହା ଗୃହେ, ତାହାହିଁ ଶିଖେ । ତା'ର ଆଦର୍ଶବାଦ ତାକୁ ସେହିପରି ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ହୁଏତ ଏକ ଆଦର୍ଶରୁ ସମର୍ପଣ ଲାଗି

ଖୁସୀ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଥିବା ମଣିଷ ଯାହା ଶିଖେ; କ୍ଷମତାର ଡାଳ ଭାଙ୍ଗି ଗଛକୁ ଗଛ ଡେଇଁଥିବା ମଣିଷ ତାହା କଦାପି ଶିଖେନାହିଁ, ତା'ର ଓଲଟା ଶିଖେ । ତେଣୁ ତା' ସଂସାରରେ ତା'ର ଓଲଟା ପରିଣାମଟା ହିଁ ଘଟେ ଆମର ଏଠି ସବୁ ଥାଇ ସେଇଥିପାଇଁ ସବୁ ଏପରି ବିଗିଡ଼ି ବିଗିଡ଼ି ଯିବାରେ ଲାଗିଚି କି ?

୨୭ । ୧୨ । ୭୮

ଦଳେ କହୁଚନ୍ତି, ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ସବୁ ହେବ; ଆଉ ଦଳେ କହୁଚନ୍ତି, ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା କିଛି ହେବନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଯେତେ ଯୋଉଠି ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଚି, ଯେତେ ଯୋଉଠି ଅସଜ ଓ ଅଘଟଣ ପଶିଯାଇଚି, ଦଳେ କହୁଚନ୍ତି, ଧର୍ମ ପାଖକୁ ଫେରି-ଗଲେ ବା ଧର୍ମର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ସବୁର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । ଆର ଦଳଟା ବି ତଦ୍ରୂପ ନଗ୍ରେଡ଼ବନ୍ଧା । ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଧର୍ମ ହିଁ ଆମ ସଂସାରର ସବୁ ଅସଜ ଓ ଅଘଟଣ କରି ଦେଇଚି । ତେଣୁ ଧର୍ମକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଯାଇ ଯୋଉକଥା ହେବ । ଏହିପରି ଏକ either or ରୂପୀ ଦୁଇ ଶିବିରରେ ଆମ ସଂସାରଟାଯାକ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଚି । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏହି ଦୁଇଟି ଯାକ ଶିବିର ମୂଳତଃ ଗୋଟିଏ ଶିବିର । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ବାହାରର କୌଣସି force ଉପରେ ହିଁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଉତ୍ସନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଚନ୍ତି । ବାହାରୁ କିଛି ହେଲେ ଯାଇ ଭିତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ମୁଁ ଏହି ଯୁକ୍ତିଟାକୁ ମିଛଯୁକ୍ତି ବୋଲି କହୁଚି । ବାହାରେ କୋଉଠି କ'ଣ ବଦଳିଲେ ତା'ର ଫଳରେ ମୋ' ଭିତରଟା ବଦଳିବ, ଏକଥା ମୋ' ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଘଟିନାହିଁ । ମୁଁ ଓଲଟାଟା ହିଁ ଅନୁଭବ କରିଆଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ' ଭିତରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ କୋଉଠି କିଛି ବଦଳିଲେ ଯାଇ ବାହାରେ ବଦଳିଲା ପରି କିଛି ବଦଳିବ । ମୋ' ବିଚାରରେ ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଧର୍ମର ସବମୂଳ ସନ୍ଦେଶ, ସବମୂଳ ପ୍ରେରଣା । ନହେଲେ, ବାହାରେ ଖାଲି ଭେକ ବଦଳୁଥିବ ସିନା, ଖାଲି କନ୍ଥେଇଗୁଡାକ ବଦଳି ଯାଉଥିବେ ସିନା, ମାତ୍ର ମରଣବାସନାର ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଆମର ଏ ଖେଳ କଦାପି ସରିବନାହିଁ । ଭିତରେ ଯୋଗ୍ୟ ଆଖି ଫିଟି ପାରିଲେ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ବାସନାର ଲାଳନ ହୋଇ ପାରିଲେ ବାହାରର ଅନାବାଦୀ ଆବାଦ ହେବ, ନୂତନ ଜନ୍ମ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୨୮ । ୧୨ । ୭୮

ଦଳେ କହୁଚନ୍ତି, ଏ ଜୀବନରେ କିଛି ହେବନାହିଁ । ଏ ସଂସାରକୁ ଆସିବା ବୃଥା ବୋଲି ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଭାବପ୍ରବଣତାର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଅକ୍ଷେତ୍ର-ଗୁଡ଼ାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିପରି ଏକ ବିରକ୍ତିମୂଳକ ବୈରାଗ୍ୟ ମାଡ଼ି ବସିଥିଲା ପରି

ମନେହେଉଚି । ସେମାନେ ଏ ସଂସାରରୁ ଅତବେଶୀ ଗୃହୁଥିଲେ, ତେଣୁ ନିରାଶ ହେବା ପରେ ସଂସାର ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ଦେଇ ପାରିଲାନାହିଁ ବୋଲି ଶ୍ଳେଷ କରି କହୁଚନ୍ତି ଏବଂ ଏହିପରି ଏକ ଆବରଣ ଭିତରେ ରହି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ କ୍ଳେଶ ଦେବାରେ ଲଗିଚନ୍ତି, ସାରା ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଳେଶ ' ଦେବାରେ ଲଗିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାଠାରୁ ଅତି କମ୍ ଆଶା କରିଥିଲେ, ବା ହୁଏତ କିଛି ଆଶା କରିନଥିଲେ ଓ ସଂସାରଠାରୁ ସବୁକିଛି ଆଶା କରି ବସିଥିଲେ ବୋଲି ଆଜି ବଳହୀନ ହୋଇ ରୁସି ବସିଚନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅସଲ କଥା ହେଉଚି, ଏ ସଂସାର ଆମ ଘରେ ଆଣି ବଳେବଳେ କିଛି ଅଜାଡ଼ି ' ଦେଇ ଯିବନାହିଁ । ଏ ସଂସାରରେ ଆମେ ଯେତିକି ଫଳାଇବା, ଆମ ଜୀବନରେ ହୁଏତ ଖାଲି ସେତିକି ଫଳିବ । ଜମି ପଡ଼ିଚି, ଯଥାର୍ଥ କୃଷକର ସ୍ନେହ ଦେଇ ଆମକୁ ଜୀବନର କର୍ଷଣ କରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଆଉ ଉଗ୍ର ନିରାଶାବାଦର ଅପଭଗବାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରା କରିବାକୁ ହେବନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେୟ ମିଳିବ, ସଚେତ ରହିଥିଲେ ଆପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ପରିଚୟ ମିଳିବ । ସେତେବେଳେ Alienation କହିଲେ ସଂସାରର ଦଉଡ଼ି କାଟି କୁଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ବୁଝାଇବ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଦଉଡ଼ି ଛିଡ଼ିଯିବାର ଦୁଃଖକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ, ପୁଣି ଦଉଡ଼ିର ଖିଅ ସଜାଡ଼ି ଘରକୁ ଲେଉଟି ଆସିବାର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ସେହି alienation ଜୀବନବାଚୀ ହେବ, ସେହି ବିରହ ପ୍ରେମବାଚୀ ହେବ ।

୬୯ । ୧୬ । ୭୮

ପିଲାଦିନେ ମୋତେ ସବୁ ଜିନିଷକୁ ଡର ଲାଗୁଥିଲା । ଅନ୍ଧାରକୁ ଡ଼ରୁଥିଲି, ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ କୋଉଠି କେତେ ଭୂତ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ଡ଼ରୁଥିଲି । କୁଆଡ଼େ ଏକୁଟିଆ ଯିବାକୁ ଡ଼ରୁଥିଲି । ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲେ ଡର ମାଡୁଥିଲା । ଆପଣାର ଗୋଡ଼ କାଳେ କେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଖସିଯିବ ଓ ମୁଁ ତାହାର ଫଳରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବି ବୋଲି ଡ଼ରୁଥିଲି । ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡ଼ରୁଥିଲି । ଭଗବାନ କହିଲେ ସତେଅବା କୋଉଠି ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ବସିଥିବା ପୋଲିସ୍ ହାକିମ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ଭଲ କାମ କରି ଭଗବାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଭଲ ଦିଶିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କଠୁଁ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଲୋଭରେ ମୁଁ ସେତେବେଳେ କେତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ଭାବୁଥିଲି । ଏବେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭୟ କରୁନାହିଁ, ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ରଖିଚି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋ'ର ଭୟ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଚି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ବଳରେ ସବୁଠାରୁ ସୁଖ ମିଳିଲା ପରି ଓ ସବୁଠାରୁ ସୁଖ ସମୟରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଗଲା ପରି ଲାଗୁଚି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ମୋ'ର ଆପଣା ଉପରେ

ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଚି । ଆପଣାକୁ ଆଉ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅକିଞ୍ଚନ ବୋଲି ମନେ ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କଥାକୁ ଆଉ ଡର ମାଡୁନାହିଁ । ସଂସାରର ମଣିଷ ବନ୍ଧୁପରି ଲାଗୁଚନ୍ତି, ସାଥୀ ବାଛୋଇ ପରି ମନେ ହେଉଚନ୍ତି । ସଂସାରଟା ଆଉ ଶତ୍ରୁ ଦୁର୍ଗ ପରି ମନେ ହେଉନାହିଁ । ସତେଅବା କେଉଁ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ନାନ ଲାଗି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏକ ସାଗରତୀର ପରି ଲାଗୁଚି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ମୁଁ ମୋ' ଜୀବନଧର୍ମର ମୂଳକଥା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଚି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ବଳ ଦେଇଚି, ଜୀବନର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଶିଖାଇଚି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ହେତୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ଶିଖିଚି, ତେଣୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ହିଁ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନକୁ ଅନ୍ତରସ୍ଥ କରିବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ instrument ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଶିଖିଚି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଯିଏ ଭୟ କରୁଚନ୍ତି କରୁଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୋ'ର ସ୍ୱଧର୍ମ ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସର ବାଟ ବତାଇଚି, ବିଶ୍ୱାସରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଚି ।

୩୦ । ୧୨ । ୭୮

ଅଭାବବୋଧରୁ ଦୁଃଖ ଜାତ ହୁଏ, ଦୁଃଖରୁ ତୃଷ୍ଣା ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ତୃଷ୍ଣାରୁ ଦୁଃଖ ଜାତହୁଏ ବୋଲି ଗୌତମବୁଦ୍ଧ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର କୌଣସି ଅବମାନନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । କେଉଁପରି ତୃଷ୍ଣାକୁ ସେ କେଉଁପରି ଦୁଃଖର ନିଦାନ ବୋଲି କହି ଯାଇଚନ୍ତି, ତାହାର ମର୍ମାର୍ଥ ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିଚି । ସେଥିରେ ମୋ'ର ଆପତ୍ତି କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ମୁଁ ଦୁଃଖ କହିଲେ ଏଠି ଟିକିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଅର୍ଥରେ ବୁଝୁଚି । ବାସନା ବା ତୃଷ୍ଣା କହିଲେ ବି ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ବୁଝୁଚି । ଅଭାବବୋଧ ହେଉଚି ଦୁଃଖ । ଅଭାବବୋଧ ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଜୀବନର ହିଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ । ଯିଏ କୌଣସି ଅଭାବ ବୋଧ କରି ପାରେନାହିଁ, ସେ ଆପଣାର ଜୀବନରେ କୌଣସି ଆହ୍ୱାନ ହିଁ ଶୁଣି ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ ତା'ର ତୃଷ୍ଣା ବି ନଥାଏ । ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ମରି ମରି ଯାଏ । ଜୀବନକୁ ସେ ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ସମାନ କରିଦିଏ । ଯେତିକି ପାଏ, ତାହାକୁ ହିଁ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନିନିଏ । ସେ ନିଜେ କିଛି achieve କରିବାର ବାସନା ହିଁ ରଖେନାହିଁ । ନିଜେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟଧର ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ କହିବି, ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ସଙ୍ଗଲାଭରୁ ବି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହେ । ଯେଉଁ ଭଗବାନ ଚାଲିବା ମଣିଷର ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁ ଭଗବାନ୍ ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହି ଆଗକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଉଥାନ୍ତି, ଯିଏ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରନ୍ତି, ଯିଏ ଦଉଡ଼ କାଟିବାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦିଅନ୍ତି, ଓ ଯିଏ ଧରା ଦେଇ ମଧ୍ୟ ଧରା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ମଣିଷକୁ ସତତ ଧାଇଁବା ଲାଗି ଏକ ଐଶ୍ୱରିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି

ଦେଉଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦଉଡ଼ିଛି । ହୁଏତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ବାଟ ପାଇନାହିଁ । ତଥାପି ଦଉଡ଼ିଛି । ଏ ଜୀବନରେ ତୃଷ୍ଣାର ଉପଶମ କେବେ ହେବ ବୋଲି ମୋ'ର ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଏ ବୁଭୁକ୍ଷୁ ବାସନା ଓ ଆଖିଭରା ଉଚ୍ଚାଟନ କେବେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିକରି ଯିବନାହିଁ । ଏ ଅଭାବବୋଧ ଲାଗି ରହିଥିବ । ମୋତେ ଆଗକୁ ଟାଣୁଥିବ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବାର ମାୟା ଲଗାଇଦେଇ ଯାଉଥିବ । ତେଣୁ ମୋ' ଦୁଃଖ ମୋତେ ଜୀବନହୀନ ବା ଜର୍ଜର କରି ଦିଏନାହିଁ । ଦୁଃଖ ମୋତେ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରିଦିଏ, ଜାଗ୍ରତ କରିଦିଏ ।

୩୧ । ୧୨ । ୭୮

ବରଷ ଆସି ଶେଷ ହେବାକୁ ବସିଲା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର କୋଉଠି କ'ଣ ଶେଷ ହେଲା ? ଦୁଃଖର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ କି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତିର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ କି ଅନିଶ୍ଚିତତାର ବି ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ । ଆଶାର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ କି ନୈରାଶ୍ୟର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ, ଲୋଡ଼ିବାର ଶେଷ ହେଲା-ନାହିଁ କି ଧାଇଁବାର ବି ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ । ବରଷର ଶେଷ ଅଛି, ମାତ୍ର ଏସବୁର ଶେଷ କେବେହେଲେ ନାହିଁ । ଆଜି ରାତି ବାରଟାରେ ପୁରୁଣା ଶେଷ ହେଉ ହେଉ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ନୂଆକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବେ ଆପଣାର ପୁରୁଣା ସଂସ୍କାର ଅନୁସାରେ ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆକୁ ଗୋଟିଏ ଜୀବନର ସୂତାରେ ଗୁନ୍ଥି କରି ଥୋଇ-ଦେବେ । ବରଷଟା ଚାଲିଯାଉଛି ବୋଲି ମୋ' ହାତରୁ ଯେପରି କିଛି ଖସି ଚାଲିଯାଉଛି ବୋଲି ନଲାଗେ । ମୁଁ ଜାଣେ, କୋଉଠି କିଛିହେଲେ ଯାଉନାହିଁ । ପୁରୁଣାକୁ ନୂଆ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ହରାଇବା କୁହା ଯାଏନାହିଁ । ପୁରୁଣା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ନୂଆ ସକାଳେ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ଭଳି ଏ ନୂଆବର୍ଷ ମୋତେ ପୁରୁଣା ଜୀବନକୁ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ନୂଆ କରି ଦେଖିବାର ହୃଦୟ ଦେଇଯାଉ । ଏହି ହୃଦୟ ରହିଥିଲେ ପୁରୁଣା ମୋତେ ପୁରୁଣା ପରି ଲାଗିବନାହିଁ । ନୂଆଟା ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ ବା ଅନାହୂତ ପରି ମୋ' ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚି ମୋତେ ଆବୋରି ବସିବ-ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏହି ଭେଦ ଓ ଅଭେଦକୁ ମୁଁ ଶାନ୍ତି-ନିକେତନରେ ରହିବା ଦିନୁଁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି । ସେଇ ଅନୁଭୂତି ମୋ'ର ଗ୍ରହଣ ଓ ନିବେଦନର ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନେକ ସହଜ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ କରିଦେଇ ପାରିଛି । କେବଳ ବର୍ଷବଦଳା ବେଳକୁ ନୁହେଁ, ଜୀବନର ଅନେକ ପଟବଦଳା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସହଜରେ ଦେଇପାରିଛି, ସହଜରେ ନେଇପାରିଛି, ସହଜରେ ଖୋଳ ଛାଡ଼ିପାରିଛି, ସହଜରେ ନୂଆ ଖୋଳ ପିନ୍ଧି ପାରିଛି । ତଥାପି ଖୋଳର ମାୟାରେ ପଡ଼ି ଯାଇନାହିଁ । ଖୋଳକୁ ଡରି ବି ମାଡ଼ୁନାହିଁ, । ଭେକରୁ ମଣିଷର ବିଗ୍ରହ କରିବାର ପ୍ରମତ୍ତତାରେ ବି ପଡ଼ିନାହିଁ । ଅନେକ ହଡ଼ିବାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ।

୧ । ୧ । ୭୯

No words, act ! ଆଜି 'ସମାଜର' ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ପଣ୍ଡିଚେରୀରୁ ଆସିଥିବା ଶ୍ରୀମାଙ୍କର ଏହି ବାଣୀଟିକୁ ନବବର୍ଷର ବାଣୀରୂପେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଇଛି । ମୋ' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏହି ସନ୍ଦେଶଟି ସତେଅବା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ଆଜି କେତେକେତେ ଶବ୍ଦର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଛି । କେତେ ଶବ୍ଦକୁ ଆଳ କରି କେତେ ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତ ଏ ସଂସାରରେ କେତେପ୍ରକାର ଭକ୍ତିର ପକ୍ଷ ଲଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସେସବୁ ଆଡ଼କୁ ମୁଁ ସ୍ୱଭାବତଃ କେବେହେଲେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଧ୍ୟାନ ଦେଇନାହିଁ । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅବଜ୍ଞା କରିନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକର ମୋହରେ ପଡ଼ିବାକୁ ମୋ'ର ସ୍ୱଧର୍ମ ମୋତେ କୌଣସି ଦିନ କୌଣସି ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାର ଆଖିରେ ସଂସାରକୁ ଦେଖିଛି, ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଯାହା ଗ୍ରହଣ କରିବାର କଥା, ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ମୁଁ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରିନାହିଁ । ଏବଂ, ସେଇ ଭିତରୁ ଯେପରି ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି, ସେହିପରି କର୍ମ କରିଯାଇଛି । ତଥାପି ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ କରି ପାରିଲାନାହିଁ ବା କରୁନାହିଁ ବୋଲି ମନଭିତରେ ସବୁବେଳେ ଏକ ଅସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ରହିଯାଇଛି । ଶ୍ରୀମାଙ୍କର ବାଣୀରେ ମୋ'ର ସେହି ଅସନ୍ତୋଷଟି ଥଳ ପାଇଗଲା ପରି ମନେହେଲା । ସତେଅବା କେଉଁ ଆସ୍ଥାନ ପାଖରେ ଯାଇ ପରମ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ବସି ଯିବାପରି ଲାଗିଲା । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋ' ଜୀବନରେ ଖେଳ-ସାଥୀ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଭଲ ପାଇବା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋ' ଜୀବନର ପରମସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଉ । ନବବର୍ଷର ପୁରୁଣା ଅତିଥି ପାଖରେ ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ।

୨ । ୧ । ୭୯

ତଥାପି ଆମେ ଶବ୍ଦ ଉପରେ ହିଁ କାହିଁକି ଶକ୍ତି ସାରିବାରେ ଲାଗିଛୁ ? ଦିନପରେ ଦିନ ଚାଲିଯାଉଛି, ବର୍ଷପରେ ବର୍ଷ ଚାଲିଯାଉଛି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସେହି ପୁରୁଣା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ବଳବତ୍ତର ରହିଛି । ତଥାପି ଆମେ କାହିଁକି ଯାହା-ସବୁ କରି ପାରିବାର କଥା, ତାହା କରି ପାରୁନାହୁଁ ? କରିବୁ ବୋଲି କେତେ କହିହେଉଛୁ, ତଥାପି କରି ପାରୁନାହୁଁ । ଈଶ୍ୱର ଇଚ୍ଛା କଲେ ସବୁ ହୋଇଯିବ ବୋଲି କହି ଆମେ ଏଠି ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଭାବରେ ପୁରୁଣା କୁସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ

କାହିଁକି କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ ? ଏପରି ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧରି ବସିଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ କୋଉ ଈଶ୍ୱର ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିବେ ? ନା, ସେଇଟା ଠିକ୍ ନୁହେଁ, ଆପଣା ଜୀବନକୁ ହିଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ସେଇଥିରୁ ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସରେ କିଛି ଫଳାଇ ପାରିଲେ ହୁଏତ ଆମେ ଏ ସଂସାରରେ କିଛିଭଲ କିଛି କରିପାରିବା । ଏପରି ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ଭଗବତ୍ ଶକ୍ତିକୁ ସହଯୋଗୀ ରୂପେ ପାଇପାରିବା । ନହେଲେ, ତାହା ଆକାଶ ପବନ ପୂରିକରି ରହିଥିବ ସିନା ମାତ୍ର ଆମର ଜୀବନ ଭିତରେ କଦାପି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟ ଏହି ସଂସାରରେ ଆମେ ତଥାପି ବଡ଼ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବା । ତେଣୁ ଶ୍ରୀମାଙ୍କର ନବବର୍ଷ-ସନ୍ଦେଶକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ହିଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବି, ଆପଣାକୁ ଚଳାଇ ନେବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବି । ମାତ୍ର ଏହି ସନ୍ଦେଶକୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ରେ ପରିଣତ କରି କୀର୍ତ୍ତନ କରି ବାହାରିବି ନାହିଁ । ୧୯୬୯ରେ ମୋ' ଜୀବନରେ କ'ଣ ସବୁ ହେବ ବା ନହେବ ମୁଁ ସେ କଥା ଗଣି ପୋଛି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ତଥାପି ଅନ୍ୟ ସବୁବର୍ଷ ପରି ଏବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଭୂମି ଯେ ମୋ'ଲାଗି ସବୁବେଳେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମୋ' ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସଚଳ ହୋଇ ରହିଥିବ,—ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ କରିବାର ଆହ୍ୱାନ, ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିବାର ଆହ୍ୱାନ, ସକଳ ବିଶ୍ୱକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଟାଣି-ନେବାର ଆହ୍ୱାନ ବଳବତ୍ତର ରହିଥିବ ।

୩ । ୧ । ୬୯

ନୂଆବର୍ଷର ଘର ଭିତରେ ପଶୁ ପଶୁ ଆଜି ଏପରି ଅମୁହାଁ ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ? ପୃଥିବୀ ଉପରକୁ ଘୋର ସଙ୍କଟ ମାଡ଼ିଆସୁଛି, କୋଉଠି ହେଲେ ମଣିଷ ଭଲ ବାଟକୁ ଆସିବାଲାଗି ତିଆରି ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ଏ ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟରେ ଆଉ ମୋଟେ ଭଲ ନାହିଁ,—ଏପରି କହି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ସଂସାରକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ରହିବାର ଧାତୁ ମୋ'ର ନୁହେଁ । ନୈରାଶ୍ୟର ପବନ ବୁହାଇ ଖାଲୁ ମଣିଷକୁ ଆମୋଦିତ କରି ରଖିବାର ଅନେକ ଗୁରୁଜନ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ରହିଚନ୍ତି ସଂସାରର ଦୁର୍ଗତି ସହିତ ମୁଁ ଆପଣା ଦୁର୍ଗତିକୁ ମାର୍ଜନା କରିଦେଇ ପାରେନାହିଁ । କାରଣ, ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ମଣିଷ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଏଠି ଇହସଂସାରରେ ଜୀବନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଆଶା ରଖିଥାଏ । ଏପରି ଆଶାନ୍ୱିତ ହେବାଲାଗି ମୋ'ପାଖରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନଥାଏ, ତଥାପି ମୁଁ ଆଶା ରଖିଥାଏ । ସେଇଥିଲାଗି ହୁଏତ

ସମସ୍ତେ ଅନ୍ଧାରର ଘନତା ବା ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ଜୀବନପରିବେଶ ଗୁଡ଼ାକର ନିନ୍ଦା କରି ମାପି ବସୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ମୋ' ଭିତରେ ଥିବା ବିଶ୍ୱାସର ଭଣ୍ଡାରକୁ ଭିତରେ ଆପଣା ଯାହାର ଅଟକଳ କରି ବସିଥାଏ ବା ଆଲୁଅ ଉପରେ ଭରସା ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ଯୁଗର କଳାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ମୋତେ ଅମୁହାଁ ଲାଗୁନାହିଁ । ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ମୋତେ ଅମୁହାଁ ଲାଗୁଛି । ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କେତେ କେତେ ଜାଲ ଭିତରେ ଛନ୍ଦହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁଛି । ମନେ ହେଉଛି, ଯେପରି ଏ ବର୍ଷଟାଯାକ ମୋ'ର କିଛିହେଲେ ଲେଖିବାକୁ ନାହିଁ ବା କିଛିହେଲେ ପଢ଼ିବାକୁ ନାହିଁ । ସତେ ଯେପରି ମୋ'ଲାଗି କେହି କୋଉଠି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିନାହାନ୍ତି ବା ମୁଁ ମଧ୍ୟ କାହାରି-ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିନାହିଁ । ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଏଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ ହେବ । ନୂଆବର୍ଷର ସମ୍ପଦ ସଂସାରରେ ଆପଣା ପୁରୁଷତ୍ୱର ଅଧିକାରଟିକୁ ବୁଝିନେବାକୁ ହେବ ।

୪ । ୧ । ୭୯

ଜ୍ୟୋତିଷମାନେ କହି ସାରିଲେଣି ଯେ ୧୯୭୯ ମସିହାରେ ଆମ ପୃଥିବୀର କପାଳରେ ଅନେକ ବିପତ୍ତି ଓ ଦୁର୍ଯୋଗ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ମଣିଷଙ୍କ କପାଳରେ ଏସବୁ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି । ମଣିଷକୁ ଯାହା ଭୋଗିବାକୁ ହେବ, ଆପଣାର ଗଣନାଦ୍ୱାରା ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ତାହାହିଁ କହିଥାଏ । ଦୁଃଖର ସୁମାରି କରେ, ସୁଖର ବି ସୁମାରି କରେ । ମାତ୍ର, କ'ଣ କଲେ ମଣିଷ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ ହେବ ଓ ବିପତ୍ତିକୁ ଏଡ଼ାଇ ରହିପାରିବ, ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ଏବିଷୟରେ ମଣିଷର ମନରେ କୌଣସି ବଳ ଦିଏନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ବା ମସ୍ତିଷ୍କଗତ ଜ୍ଞାନରୁ ହିଁ ଆପେଆପେ ଏହି ବଳ ଆସି ଯାଏନାହିଁ । ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲେ ଏ ବଳ ଆସେ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ କହିଲେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଅହଙ୍କାର ବା ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରୀ ଦମ୍ଭକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ନିହିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ଠାବ କରି ସେଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରାଇବା ଓ ସେଇଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ସଂସାରଲାଗି ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ଇଚ୍ଛାରୁ ହିଁ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମେ ଓ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଆପଣା ଉପରେ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଶିଖିବାକୁ ବଳ ଦିଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ନିମିତ୍ତ କରି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସବୁ ଭଲ ଓ ସବୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଉପରେ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ବଳ ଦିଏ । ଭିତରେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାରିକୁ ଅବହେଳିତ ବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି କହି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ମନ୍ଦକୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରି ଫିଙ୍ଗିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ଖଳକୁ ଖଳ କହି ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଦୂରନ୍ତରା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା

ହୁଏନାହିଁ । ତଥାକଥିତ ମନ୍ଦକୁ ବି ପାଖରେ ଆଣି ବସାଇ ଆଉଁସି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଖିପଣ ପାଖରେ ମଣିଷ ପରି ପ୍ରସନ୍ନ ଉପୃଶ୍ୟ ମୁଖରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମୋ'ର ସବୁ ଭଗବାନ ମୋତେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତୁ, ଏହି ପ୍ରସନ୍ନତାଟିକୁ ସମ୍ବଳ କରି ରଖିବାର ବୁଦ୍ଧି ଦିଅନ୍ତୁ ।

୧୯ । ୧ । ୭୯

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିବସରେ ସଭାର ବକ୍ତାମାନେ ଜାତି ଲାଗି ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଓ ଜାତିକୁ ତାଙ୍କର ଦାନ ବିଷୟରେ ଗୁହାଇ ଗୁହାଇ କେତେ କେତେ କଥା କହିଲେ, କେତେ ପ୍ରଶଂସା ବୁହାଇଲେ । ମାତ୍ର ତଥାପି ମୋ'ର ମନେହେଲା, ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କେହି କିଛିହେଲେ କହିଲେ ନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ଆମେ ଗାଈର ଉପକାରିତା, ବାୟୁର ଉପକାରିତା ଓ ଆଲୋକର ଉପକାରିତା ବିଷୟରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲୁ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଥିଲୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହିସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ସାଧନମାନ ଆମର କେଉଁସବୁ କାମରେ ଲାଗନ୍ତି, ସେତିକ ଜାଣି ରଖିବାର କାଳ ଭିତରେ ଆମର ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା, ଠିକ ସେହିପରି କାଲି ସମସ୍ତେ ଜାତି ଓ ଦେଶ ଲାଗି, ଯୁଗ ଓ ସମାଜ ଲାଗି ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କର ଉପକାରିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହିଁ ସତେଅବା ସବୁ ଆଲୋଚନାକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମଣିଷ ମୂଳତଃ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ଆପଣାର ସ୍ୱଧର୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱକୀୟ ମାର୍ଗଟିକୁ ବାହାର କରି ସେହି ମାର୍ଗରେ ହିଁ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଏ । ଏବଂ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ସେ ପରୋକ୍ଷରେ ଦେଶର ଗୌରବ ବଢାଏ, ଜାତିର ବି ଅଭିବୃଦ୍ଧି କରାଏ । ମଣିଷ ହିଁ ସେହିପରି ଜାଣେ ମଣିଷକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବ । ଜାତି ଓ ଦେଶର ଦୁହାଇ ଦେଇ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣାର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚତୁର ପ୍ରକାରେ ଏଡ଼ିଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଥିବା କୌଶଳୀ ଓ ପ୍ରବରମାନେ ତାହା କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ହୁଏତ judgement ପାସ୍ କରିବେ, ସ୍ତୁତି କରିବେ ବା ନିନ୍ଦା କରିବେ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଚିହ୍ନି ପାରିବେନାହିଁ । ତଥାପି ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ତଥାପି ଏକାତ୍ମ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ ।

୨୦ । ୧ । ୭୯

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କର କର୍ମନିପୁଣତାକୁ ସବୁ ବକ୍ତା ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କଠାରୁ ଶିଖି ଅନ୍ୟମାନେ ବି ତାଙ୍କରି ପରି କର୍ମନିପୁଣ ହେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ସେମାନେ ବାରବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିଲେ । ଆଜି ଏ ଜାତିର ବା ଏ ଦେଶର କର୍ମନିପୁଣତା କ୍ରମେ ମରି ମରି ଯାଉଚି ବୋଲି

ସମସ୍ତେ ଖେଦ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ବକ୍ତାମାନେ ଆପେ କର୍ମକ୍ଷମ ହେବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଅନ୍ତଃପ୍ରବୃତ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିଚନ୍ତି ବା ନାହିଁ, ଏବଂ କରିଥିଲେ ସେଥିରେ କେତେଦୂର ସଫଳ ବା ବିଫଳ ହୋଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସେ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ କହିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ବକ୍ତୃତାରେ ସବୁ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଆପଣା ଅଭିଜ୍ଞତାର କୌଣସି ଅନୁଭୂତି ନଥିଲା । ନାଦ ଓ ହୁଙ୍କାରରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରୁ ସଭା ଘର କାନ୍ଥ ଉଠିବାପରି ମନେ ହେଉଥିଲା, ତଥାପି ସେମାନେ ଅଙ୍ଗେ ନଚାଇଥିବା କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଯେପରି ଯଥା ସମ୍ଭବ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କହି ସେମାନେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଓ ଆପଣା ବିଷୟରେ ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତର୍ଯାତନାର କାହାଣୀକୁ ସତେ ଅବା ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ସଭାରେ ଯେପରି ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା, ତାହା ଆଉ ହୋଇ ପାରୁ ନଥିଲା । ମଣିଷ ମଣିଷ ସହିତ ଏକାଠି ବସିଥିଲା ବେଳେ ଯେଉଁ communication ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତାହା ଆଉ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ସତେଅବା କୌଣସି ଅସଲ ସଂକ୍ରମଣକୁ ଏକ ଭୟଦାୟକ ଆକ୍ରମଣ ବୋଲି ମଣି ଆମେ, ଶ୍ରୋତା ଓ ବକ୍ତାଏ—ମୃତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କ ସ୍ମୃତିକୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବାର ଏକ ଢାଲ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲୁ । ତେଣୁ ସଭାରେ ବସିବାର ଶ୍ରମ ମୂଳତଃ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

୨୧ ୧ । ୬୯

ଆମ ଦେଶରେ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ମୂଳତଃ ସାହିତ୍ୟ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ, କ୍ଷମତା ଚାହାନ୍ତି । ଯୁବଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ସାହିତ୍ୟ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ, କ୍ଷମତା ଚାହାନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ସାହିତ୍ୟିକ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ କାହାରିକୁ ଅତିଥିରୂପେ ଡାକିବାକୁ ଯାଇ ସେମାନେ ଆଗ କ୍ଷମତାସୀନ ମାନଙ୍କୁ ଠାବ କରି ବାହାରନ୍ତି । କ୍ଷମତାସୀନମାନେ ଅସୀମ ଧୃଷ୍ଟତା ଦେଖାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ମେଳନକୁ ଠାକୁର ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହୁଏତ ସବୁ ଭୋଗ ଖାଇକରି ଯାଆନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶଂସା ସେଇମାନଙ୍କର ହୁଏ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ଓ ସମୟ ସେଇମାନଙ୍କର ସେବା ଓ ପୂଜାସତ୍କାରରେ ଯାଏ; ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉଦ୍‌ଗାର ହୁଏତ ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହୁଏ । ଆପଣା ଚାରିପାଖରେ ଏହିସବୁ ତାମସା ବା ତାମସିକ କାଣ୍ଡ ଚାଲିଥିବାର ଦେଖିଲେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗେ । ତଥାପି ଚୁପି ହୁଏ । ଆମ ସମାଜରେ ଜୀବନର ପୋଷଣ ଅପେକ୍ଷା କ୍ଷମତାର ହିଁ ଅଧିକ ପୋଷଣ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ସମାଜରେ ଉଚ୍ଚାସନରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ଅପେକ୍ଷା କ୍ଷମତାଟା ଉପରେ ହିଁ ହୁଏତ ଅଧିକ

ଜାହିର କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼େ । କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାଲାଗି ଭଲ ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ କ୍ଷମତାପନ୍ନର ତୋଷଣ କରିବାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ସାଧନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି-ଥାଏ । ସାହିତ୍ୟିକ ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ବାଦ୍ ଯାଏନାହିଁ । ସାମାନ୍ୟ ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସିଏ ମଧ୍ୟ କ୍ଷମତାର ଲାଳସାରେ କ୍ଷମତାର ତୋଷଣ କରି ବାହାରି ପଡ଼େ । ହୁଏତ ସେଥିରୁ ତାକୁ କିଛିତ୍ ସିଦ୍ଧି ବି ମିଳିଥାଏ । ମାତ୍ର ସେହି ସିଦ୍ଧି ସାହିତ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ନୁହେଁ, କ୍ଷମତା ଗ୍ରହୁଥିବା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ଭେକ ପିନ୍ଧିଥିବା ଜଣେ ଦୁଃସ୍ଥ ଓ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ମଣିଷର ସିଦ୍ଧି । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଏପରି ମଣିଷ ଅଧିକ ଥାଆନ୍ତି, ସେଠି ସାହିତ୍ୟ କମି କମି ଯାଏ, ତାମସା ବଢ଼ିଥାଏ ।

୨୨ । ୧ । ୬୯

ରିଚାର୍ଡ ନିକ୍‌ସନ ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଆସନରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ଅଭିଷେକ-ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜିତ ଆନନ୍ଦରେ ଅଭିଭୂତ ହେଲା ପରି ସେ ଆଶାନ୍ୱିତ ହୋଇ କେତେ କ'ଣ କହି ଯାଇଚନ୍ତି । ଶାନ୍ତି ଓ ମାନବକଲ୍ୟାଣକୁ ସେ ଆମେରିକାର ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସରକାରର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ବଖାଣି କରିଚନ୍ତି । ସଂସାରର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ସେ କେବଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବୋଲି ଦେଖିଚନ୍ତି । ଗାଦୀକୁ ଆସିବାବେଳେ କ୍ଷମତାକାମୀ ମଣିଷ ସାଧାରଣତଃ ସବୁଆଡ଼େ ଏହିପରି କେବଳ ଆଲୋକର ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଥାଏ । ଅତି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ସେ ସବୁ ସେର ଓ ସବୁ ମାଣ ପୂରିଯିବ ବୋଲି ଆଗରୁସ୍ତ କହି ଦେଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ତା'ର ନିଷ୍ଠାର ଯେତେ ପରିଚୟ ମିଳେନାହିଁ, ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରୀ ବିହ୍ୱଳତାର ହିଁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥାଏ । ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆଇନତଃ ସବୁ କରି-ପାରିବେ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିବାଞ୍ଛା ଯେ କ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ନାନାବିଧ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିବ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଫଳରେ, ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିବାଞ୍ଛା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅତି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ିବ ଏବଂ ସେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଚାହିଁବେ, ସବୁ ସମୟରେ ତାହା କଦାପି କହି ପାରିବେ-ନାହିଁ କି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । କ୍ଷମତାସୀନ ହେବା ପରେ ଶାସନର ଦଉଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭାଳୁ ସମ୍ଭାଳୁ ଉତ୍ସାହୀ ନୂଆ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି କ୍ରମେ ଶାସନର ରଜ୍ଜୁରେ ଆପେ ବାନ୍ଧି-ହୋଇ ପଡ଼ିବେ । ତାଙ୍କ ବିଚାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧର ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ନାନାପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବ ଓ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଯିବ । ଜଣେ ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ମରଣକୁ ହାତରେ ଧରି ବାଟ ଚାଲେ ବୋଲି ସ୍ପିନୋଜା କହିଥିଲେ । କ୍ଷମତାରେ ବସିଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୁଏତ କ୍ରମେ କ୍ଷମତାଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ମସ୍ତ ହୋଇଯିବ ଯେ, କ୍ଷମତାରେ ବସି ରହିବା ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଆପଣାର ଅଗ୍ରତମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେବ ।

୨୩ । ୧ । ୭୯

ଚାରିଆଡ଼େ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ସଂସାରର ସବୁ କ୍ଷମତାବାଦୀ ଓ ସବୁ ମତବାଦୀ ଏବେ ପ୍ରଧାନତଃ ଖାଲି ନୈରାଶ୍ୟର କଥା ହିଁ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି । କ୍ଷମତାବାଦୀମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସଂସାର ସମୂଳେ ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ବସିଛି, ତେଣୁ ଅଧିକ ବୋମା ଦରକାର, ଅଧିକ ଦଣ୍ଡା ଦରକାର । ବୋମା ଓ ଦଣ୍ଡାକୁ ସେମାନେ ଶକ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି ଓ ଆପଣା ଲାଗି ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି । ମତବାଦୀ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ମତ ଉପରେ ହିଁ ସତେଅବା ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ମୁଗ୍ଧ ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି; ତେଣୁ ସେ ଆପଣାର କଳ୍ପିତ ଗୋଟାଏ ମତକୁ ଯେକୌଣସି ମତେ ମଣିଷ ଉପରେ ମଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତା'ର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ସବୁ ମଣିଷ ମଣିଷ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସେ ସଂସାର ବିଷୟରେ କେବଳ ହାହାକାର କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ସଂସାରଟା ଯାକ ତାହାର ମତକୁ ନ ଆସିବା ଯାଏ ସଂସାରର ଆଉ ପରିତ୍ରାଣ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ସେ ଆପଣାକୁ ଦମ୍ଭ ଦେଉଛି । ତଥାପି ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ଯେ, ଏହି ସଂସାରଟିରେ କେବେହେଲେ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବନାହିଁ, କେବେହେଲେ ସବୁ ବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷ କଦାପି ଭାଙ୍ଗିବାରେ ହିଁ ମନ ଦେବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସବୁ ମଣିଷ କଦାପି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ କଦାପି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବନାହିଁ, କଦାପି ନିରାଶ ଓ ଉଗ୍ର ହୋଇ ବସିବନାହିଁ । ମୋ'ର ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ଥିବା ଶୁଭକାମୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବି ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ।

୨୪ । ୧ । ୭୯

ଭିତରେ ଅନେକ ବିଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଯୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ବାହାରେ ଅନେକ ଅତିଶକ୍ତ ଶୃଙ୍ଖଳା ରହିବା ବିଷୟରେ ଏକପ୍ରକାର ବ୍ୟାଧିତ ସରାଗ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଅନେକ ବିଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଏଡ଼ାଇ ନ ପାରି ଅନେକ ବିରକ୍ତଭାବେ ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅତିଶକ୍ତ ଶୃଙ୍ଖଳା ଦାବୀ କରିବାକୁ ମନ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଧି ବଢ଼େ, ବ୍ୟାଧି ଯାଏନାହିଁ । ସଂସାରର ଦୁଃଖ ବଢ଼େ, ଦୁଃଖ ଯାଏନାହିଁ । କାରଣ, ଦୁଃଖର ନିଦାନକୁ ଜାଣିବା ଲାଗି କାହାରିହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନ ଥାଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପାଏ ଅଧେ ଥାଏ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନାନା କାରଣରୁ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନପାରି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଚାପି ରଖି ପରିଣାମରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁବିଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଗ୍ର ହୋଇ ବାହାରନ୍ତି, ଆଦର୍ଶବାଦୀ ହୋଇ ବାହାରନ୍ତି । କେତେ କେତେ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରଚାରସତ୍ତ୍ୱେ ଆମ ସଂସାର ଓ ଆମ ସମାଜରେ ମୂଳତଃ ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଅଭିନୟ ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣ

ସହିତ ଗ୍ରହଣ ଚାଲିଆସିଛି । ଆମର ନୀତିଗତ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ନୀତିବନ୍ଧା ଜୀବନ ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବଡ଼ ଧୃଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହୋଇନାହିଁ । ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହେବାର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଏଡ଼ିବା ଲାଗି ଆମର ଚତୁର ସମୂହସାମନ୍ତମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଫମ୍ପା ସାମୂହିକତାର ଭିଆଣ ବି କରିଚନ୍ତି । ଏଇଥିରୁ ଜାତି ଓ ଦେଶର କାନ୍ଦଣା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ଏଇଥିପାଇଁ ଧର୍ମ ଓ ଆଦର୍ଶ ଲାଗି ପ୍ରାଣ ଦେବାର ଫିକର ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଣ ଅନେକ ଯାଉଛି, ତଥାପି ଦୁଃଖ ଯାଉନାହିଁ ଶହୀଦ ଅନେକ ଲୋକ ହେଉଚନ୍ତି, ତଥାପି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୁଞ୍ଚୁନାହିଁ । ବଞ୍ଚି ରହିଥିବା ଦରିଦ୍ରମାନେ ମହାଡ଼ମ୍ବରରେ ଶହୀଦମାନଙ୍କର ପୂଜା କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ସେହି ପୂଜାରେ ଆପଣାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ସ୍ଫୀତ କରି ଦେଖାଉଚନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଯାଉନାହିଁ, ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବା ଏବେ ବି ବାକି ରହିଛି ।

୨୫ । ୧ । ୭୯

ଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାରେ disintegrated ହୋଇ ବସିଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକ ଚତୁରମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ integrationର କଥା କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର ଅଥବା ବିଭିନ୍ନ ଅନୁରକ୍ତି ଭିତରେ କୌଣସି ଏକତା ନଥାଏ, ତଥାପି ସେମାନେ ବାହାରେ ଜାତୀୟ ଏକତାର କୃତ୍ରିମ ସ୍ଲୋଗାନ୍ ଗାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଶା ଖୁଆଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆବେଗ ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ଯୋଡ଼ି ରଖିବା ଲାଗି ଭିତରେ ହୁଏତ ସେମାନେ କୌଣସି ଖିଅ ପାଇ ନଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ବାହାରେ ମୈତ୍ରୀର ଖିଅ ବିଷୟରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଆଡ଼ମ୍ବରମାନ କରି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରର ମୋତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗନ୍ଥି ରଖିଥିବା ମାଳାରୂପୀ ବ୍ରହ୍ମର ପରିଚୟ ନପାଇ ଉପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତିର ବଡ଼ାଇ କରି ବୁଲିବା ଯେମିତି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ, ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଠୁଳ ଓ ସମଗ୍ର କରି ପାଇବାର ଶ୍ରଦ୍ଧାସାଧନାରେ ମନ ନଦେଇ ବାହାରେ ଏକତା, ପ୍ରୀତି ଓ ପାରସ୍ପରିକତାର ବଡ଼ାଇ କରିବା ମଧ୍ୟ ସେମିତି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ । ତଥାପି, ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବ୍ୟାପାରଟା ହିଁ ଆମ ଦେଶରେ ଆଜି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ seriously ଚାଲିବାରେ ଲାଗିଛି । ସବୁ ଲଙ୍ଗଳା ମଣିଷ ବଢ଼ିଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିବାର ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ବାହାରିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଲଙ୍ଗଳା ବୋଲି କିଏ କହିବ ? କେବଳ integrated ମଣିଷ ହିଁ disintegration କୁ disintegration ବୋଲି କହି ପାରିବ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଅଭିନୟ କରିବେ, ଆଖି ବୁଜି ଆଖି ଥିବାର ଛଳନା କରିବେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ବସିଥିବା ପରି ସେମାନେ ଯୁଗର ସକଳ ବାସନା ଓ ବିକୃତିକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଦାରୁଣଭାବେ

ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ପକାଇବେ । ସହୃଦ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଲେ ସାହସ ଆସିବ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆସିବ । ଭିତରର ସହୃଦ ବାହାରେ ସହୃଦ ଆଣିବାରେ ସହଯୋଗ କରିବ ।

୨୬ । ୧ । ୭୯

ବାଜା ଓ ପତାକାତଳେ ଏମାନେ ଆଜି ଏକତା ଓ ସମୃଦ୍ଧିର କଥା କହିବେ, ଦେଶକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ଜାତିକୁ ଦୃଢ଼ କରି ଗଢ଼ିବାର କଥା ବି କହିବେ । ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଏମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହାହିଁ କରି ଆସିଚନ୍ତି ଓ କୋଡ଼ିଏ ବରଷର ନିଷ୍ଠାହୀନ ଅଭିନୟ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକୁ ମୂଳତଃ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସୁଆଙ୍ଗରେ ପରିଣତ କରି ପକାଇଚନ୍ତି । ଏସବୁ କହିଲାବେଳେ ମୁଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଜନୀତିକ ଦଳର କଥା କହୁନାହିଁ ବା କେବଳ ରାଜନୀତି-ବାଲାଙ୍କ କଥା ବି କହୁନାହିଁ । ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ଏ ଦେଶର ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଥିବା ସମଗ୍ର generationଟି କଥା କହୁଚି । ଏହି generation କେତେ ଆନନ୍ଦରେ କେତେ ଏକତା ଭାଙ୍ଗିଚନ୍ତି, କ୍ଷମତାରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ଲାଗି ଏମାନେ ଆସ୍ଥାନରେ ବସି କେତେକେତେ ଅପକର୍ମ କରିଚନ୍ତି ଓ ସେଇଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ମତଲବରେ ଉପରେ ଜାତୀୟତା ଓ ଜାତୀୟ ଏକତାର teargas ଛାଡ଼ିଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଯେଉଁ ଦାରୁଣ ଉଦାସୀନତା ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାର ବେମାରି ଘୋଟି ରହିଚି, ତାହାର ପ୍ରଥମ ଜୀବାଣୁ ଏଇମାନେ ହିଁ ଛାଡ଼ିଚନ୍ତି । ଛବିଶି ଜାନୁଆରୀକୁ ମୁଁ ବି ଏକ ପବିତ୍ର ଶପଥର ଦିନ ବୋଲି ପାଳନ କରିବି । ଏହି generationର ନେତୃତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ କପଟତା ଓ ନିଷ୍ଠାହୀନତାର ନେତୃତ୍ୱ ଏ ଦେଶର ପିଠି ଉପରୁ ଶୀଘ୍ରାତି-ଶୀଘ୍ର ଓହ୍ଲାଇଯାଉ ଆଜି ଦିନଟିରେ ମୁଁ ଏତିକି କାମନା କରିବି, ଏଇଥିଲାଗି ଶପଥ ନେବି । ମୁଁ ଏ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଜାତୀୟତା ଓ ଜାତିନିଶାର ଗୁହାଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଗଧ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମଣିଷ ମଣିଷ ହେବାରେ ଯେଉଁ ଗୌରବ ନିହିତ ରହିଚି, ତାହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଜାତୀୟ ଗୌରବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ପତାକାର ବା ବାଜାର ଗୌରବ ବାଢ଼େଇ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ତମିରରେ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ ।

୨୭ । ୧ । ୭୯

ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ ଖବରକାଗଜରେ ଛପା ହୋଇଥିବା ଏକ ଲେଖା ପଢ଼ୁଥିଲି । ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଶୋକ ମେହେଟା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମେହେଟା ଆଗେ ସମାଜବାଦୀ ଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶ ବା ଜାତୀୟସମାଜର ସମୃଦ୍ଧି ସହିତ ସିଏ ଏଠାରେ ମାନବିକ ନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଉ ବୋଲି ଚାହୁଁଥିଲେ । ତା'ପରେ

ସରକାର ଜରିଆରେ ଏହି ନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ସେ ସରକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ତା'ପରେ କେତେଥର ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱର ଆସନ ବଦଳାଇଲେ, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କିଛି କରୁନାହାନ୍ତି । ହୁଏତ କେବଳ ଚିନ୍ତା ହିଁ କରୁଥିବେ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ଏ ଦେଶରେ କେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ସଂଘଟିତ ହୋଇଛି, ଆପଣାର ପ୍ରବନ୍ଧଟିରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମେହେଟା ସେଥିରେ ବେଶ୍ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲାପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏକଦା କ୍ଷମତାରେ ରହିଥିବା ଓ ହୁଏତ ପୁଣି କେଉଁ କ୍ଷମତାର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ରହିଥିବା ଜଣେ ଉଚ୍ଚଦୃଷ୍ଟି ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ଏପରି ବିଚାର କରିବା ବୋଧହୁଏ ବଡ଼ ସହଜ । ସମାଜର କୌଣସି ବର୍ଗକୁ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିନଯାଇ ଭାରତବର୍ଷରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ବୋଲି ସେ କହିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମେହେଟା ସମ୍ଭବତଃ ଏବର ଅସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ମଣିଷ ସହିତ ଯେତିକି ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ଆମ ଦେଶର ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଅସନ୍ତୋଷ ଗୁଡ଼ାକ ଦେହରେ ବାଜୁଥାନ୍ତା, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ବଡ଼ପଦର ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଡାକ୍ତର ମେହେଟା ହୁଏତ ସେଇ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାକୁ କ୍ରମେ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ସେଥିଲାଗି ସେ ସବୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚାଲିଛି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ସବୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚାଲିଛି ?

୨୮ । ୯ । ୬୯

ଡାକ୍ତର ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର କିଙ୍ଗ୍ ଆତତାୟୀ ହାତରେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ । ସେ ଅମଲାଗି ଶହୀଦ ହେଲେ ଏବଂ ଆମେ ଶ୍ରୀମତୀ କୋରେଟା କିଙ୍ଗ୍‌ଙ୍କ ହାତରେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଶାନ୍ତି ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ କରି ହୁଏତ କେତେ ଆପ୍ୟାୟିତ ଅନୁଭବ କଲୁ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଓ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗହଣରେ କେତେ ଉପାଦେୟ ଭାଷଣଭୋଜିର ଆୟୋଜନ ହେଲା । ଶହୀଦର ପ୍ରଶଂସା କରାଗଲା, ଶାନ୍ତିର ପ୍ରଶଂସା କରାଗଲା, ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ପ୍ରଶଂସା କରାଗଲା । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବା ଭାରତୀୟ ଐତିହ୍ୟକୁ ପ୍ରଶଂସା କରାଗଲା । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ କ'ଣ ଏହି ପରମ୍ପରା ଚିରଦିନ ଲାଗି ରହିଥିବ ? ଯୋଉମାନେ ମଣିଷକୁ ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷର ବାଟରେ ନିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବେ, ଏହି ଖଳତାଦୁଷ୍ଟ ସମାଜରେ ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ବାହାରୁଥିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ସବୁଦିନେ ଶହୀଦ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବ ? ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନାନା କ୍ଷମତାର ଆସନରେ ବସି ତଥାପି ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନାନା କୁସଂସ୍କାରରେ ବଡ଼ ଅହଙ୍କାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ବସିଥିବେ, ସେଇମାନେ ଶହୀଦମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରି ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଉଥିବେ, ହେଇଥିରେ ହିଁ ଆପଣା ପାପର କ୍ଷାଳନ କରି ଦେଉଥିବେ ? ଏ paradoxର ଉତ୍ତର କାହିଁ ?

ଇତିହାସରେ ଏହାର ଉତ୍ତର କାହିଁ ? ମୋ' ଗୃହପାଖରେ ଏହି ଦେଶରେ ଏହାର ଉତ୍ତର କାହିଁ ? କ୍ଷମତାରେ ରହିଥିବା ଓ ଯୁଗର ରଜ୍ଜୁକୁ ହାତରେ ଧରିଥିବା ମୋ'ର ତଥାକଥିତ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ବି ଏହାର ଉତ୍ତର କାହିଁ ? ଶହୀଦ ହେବା ଓ ମହାଡ଼ମ୍ବରରେ ଶହୀଦକୁ ପୁରସ୍କୃତ କରାଯିବା,—ମୋତେ କାହିଁକି ଦୁଇଟାଯାକ ଆମ ସଂସ୍କାରରେ ଦୁଇଟା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ଜଣାପଡୁଛି, ଶହୀଦ୍ ଅମର ହୋଇ ଯାଉଛି । ତା'ର ବାଣୀ ଅମର ହୋଇ ରହୁଛି, ମାତ୍ର ଶହୀଦର ସ୍ୱପ୍ନ ବଡ଼ ଅ ଲଡ଼ା ହୋଇ ରହୁଛି, ବଡ଼ ଶଠତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ରହୁଛି । ଏବଂ ଏସବୁ ଆମରିଦ୍ୱାରା ହେଉଛି ।

୨୯ । ୧ । ୭୯

ମାନବର ସେବାରେ ବିଜ୍ଞାନ,—ଏହି ବିଷୟଟି ନେଇ ଯଦି ଗୋଟାଏ ଆଲୋଚନା ସଭା ହେବ, ତେବେ ସେଥିକୁ ଆମେ ଖାଲି ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନର କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଡାକିବା କାହିଁକି ? ହୁଏତ ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ବିଜ୍ଞାନ କହିଲେ ଆମେ physics, chemistry. botany ଓ zoologyକୁ ହିଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝୁଛୁ । ଏହିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାନ; ମାନବର ସେବାରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ଅନେକ ଅନେକ ଅବଦାନ ରହିଛି । ସେଥିରେ କାହାରି କିଛି ଆପତ୍ତି ବା ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ବାତାବରଣକୁ ଜାଣି ଆମେ ତାହାକୁ ଆମଲାଗି ଅଧିକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିବା, ଏହିପରି ଏକ ସାହସିକ ଅନୁମାନକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଦୀର୍ଘ ଅନେକ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନର ସାଧନା ଚାଲିଆସୁଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାମାଜିକ ବାତାବରଣକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ଓ ବୁଝି ଆମେ ତାହାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜକୁ ମଣିଷର ଅଧିକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଭାବରେ ଯେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବା, ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ଏହି ସତ୍ୟଟି ହୁଏତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଦ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଜାଣି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର contextରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବୁଝି ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେବା ଓ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବା ଯେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ହୁଏତ ସେକଥାଟା ବି ଆମ ମନ ଭିତରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସି ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ, ବିଜ୍ଞାନର କଥା ଭାବିଲା ବେଳକୁ ଆମେ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମନୋବିଜ୍ଞାନକୁ ହୁଏତ ଆଦୌ ବିଚାରକୁ ଆଣି ପାରୁନାହୁଁ । ଏ ରୀତି ବଦଳିବା ଦରକାର । ଆମ ଜୀବନ ଉପରେ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେବାବେଳେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ ବିଚାର ସମଗ୍ରତର ହୋଇପାରିବ ।

୩୦ । ୧ । ୬୯

ଗାନ୍ଧୀ-ଶତବାର୍ଷିକୀରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଏ ଦେଶର ଜୀବନରୁ ବିଲକୁଲ ପୋଛି ଦିଆଯିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ଯାଉଥିବା ପରି ଜଣାଯାଉଛି । ଦାସିଆ ବାଉରିର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ଗଜପତି ରାଜାଙ୍କର ଜଗନ୍ନାଥରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଉଛି । ଭକ୍ତର ଧନକୁ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଉଛି । ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୀତଳ ଶାଳଗ୍ରାମରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଉଛି । ଖବର-କାଗଜରେ ବାହାରୁଥିବା ସମାଚାରମାନ ପଢ଼ିଲା ବେଳକୁ ଗାନ୍ଧୀ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସରକାର ଓ ବାବୁମାନଙ୍କର ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ମାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେହେଉଛି । ଇଉରୋପରେ ଆଗେ Witch-Burning ହେଉଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିବାର ଦାବୀ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଜୀଅନ୍ତା ପୋଡ଼ି ମାରିଦିଆ ଯାଉଥିଲା, ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନିକ ଆବଶ୍ୟକତାରୁ ସେପରି କରି ଯାଉ-ଥିଲା । ମାତ୍ର ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସନ୍ଥରୂପେ ଗଣନା କରି ଯାଉଥିଲା, ସନ୍ଥରୂପେ ପୂଜା କରି ଯାଉଥିଲା । ସାଂସାରିକ ଜୀବନରେ ସିଦ୍ଧି କାମନା କରୁଥିବା କେତେ ଲୋକ ଏହିସବୁ ସନ୍ଥମାନଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ମାନସିକ କରି ଯାଉଥିଲେ, ମାନସିକ ସଫଳ ହେଲେ ସନ୍ଥଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କନା ଚଢ଼ାଉଥିଲେ, ଭୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ସନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ପୋଡ଼ିବାରେ ପୌରହିତ୍ୟ କରିଥିବା ଉପସ୍ତ୍ରବପଣ୍ଡାମାନେ ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିରରେ ମଧ୍ୟ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଇତିହାସ ଏକ ତାମସାର ଇତିହାସ, ଧର୍ମ ନାମରେ ମଣିଷର ନାନା ନିର୍ବୋଧତାର ଇତିହାସ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଏମାନେ ଠିକ୍ ସେହିପରି କରିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । କୋଡ଼ିଏବର୍ଷ ତଳେ ଏହିମାନେ ହିଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମାରିଥିଲେ, ଏବର୍ଷ ଶତବାର୍ଷିକୀର ଅନୁକୂଳ ସୁଯୋଗ ପାଇ ଏହିମାନେ ହିଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ canonized କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି,—ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ସନ୍ଥ କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ଯାହାର ପୂଜା ହେବ, ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ ହେବ, ଯାହାକୁ ନେଇ ଦେଉଳ ତୋଳାହେବ, ମାତ୍ର ଯାହାକୁ ଏହି ଜୀବନରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଲୋକଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ବିବେକ ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ସେମାନେ ସବୁ ସହିଯିବେ, ସବୁ ମାନିଯିବେ, ସବୁ ଆଦରିନେବେ ।

୩୧ । ୧ । ୬୯

ସେମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ canonized କରନ୍ତୁ । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ହାହାକାର କରିବିନାହିଁ ବା ଯୁଗ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ପାଟି କରିବିନାହିଁ । ଯୁଗ ନଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ଯୁଗ ବଞ୍ଚିରହିବ । ଏହିପରି ଅନେକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟଦେଇ ଯୁଗ ବଞ୍ଚି ରହିବ ଓ ସେଇଥିରୁ ନବଯୁଗର ନବସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

କ୍ଷମତାଧୀଶମାନେ ଯେତେ ଫିସାଦ କଲେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନକୁ ବିଲକୁଲ ଗୋଟାଏ ବିଭ୍ରାଟରେ ପରିଣତ କରିଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇମାନେ ନିଜେ ବିଭ୍ରାଟ ଭିତରେ ହଜିଯିବେ । ସେମାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗୀକାରଗୁଡ଼ାକ ସେଇମାନଙ୍କର ବାସନାବିଭ୍ରାଟର ହିଁ ନିଦର୍ଶନ ହୋଇ ରହିବ । ଗାନ୍ଧୀ ମୋ' ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଭଲ ପାଇବା, ଭଲ ଦେଖିବା ଓ ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହିଁ ସବୁପ୍ରକାରର କ୍ଷମତାଜନିତ ଉଗ୍ରତା ଓ ଦୁଷ୍ଟତା ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ କରି ଦେଖିବି । ମୋ' ନିଜ ଜୀବନରେ ଦେଖିବି, ବାହାର ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବି । ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନ ମୋତେ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଅନେକକିଛି ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି, ଅନେକକିଛି ଲାଗି ସାହସ ଦେଇଛି, ଅନେକକିଛି ଲାଗି ଆଗ୍ରହ ଦେଇଛି । ତ୍ୟାଗ ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣୀୟ ବୋଲି ମୋତେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି, ବାଦ ଉପରେ ମଣିଷକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ବିଚାର କରି ଶିଖାଇଛି, ମୋ'ର ସବୁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଏକାଠି କରି ତାକୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ କରି ଶିଖାଇଛି । ସବୁପ୍ରକାର ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ନିଷ୍ଫଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ sense f humour ରଖି ଶିଖାଇଛି,—ଜୀବନକୁ ଏକ ପରମ affirmation ବୋଲି ବିଚାର କରି ଶିଖାଇଛି ।

୧ । ୬ । ୭୯

ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ନୁହନ୍ତି ବା ମହାପୁରୁଷ ନୁହନ୍ତି । ସେ ଆମ ଜାତିର ଜନକ ନୁହନ୍ତି ବା ସମଗ୍ର ମାନବଜାତିର ପରିତ୍ରାତା କିମ୍ବା ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ନୁହନ୍ତି । ଆମେ ନାନା ତାତ୍କାଳିକତା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଭିତରେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ସଜାଇ ଦେଇଛୁ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛୁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ କରୁଛୁ । ଗାନ୍ଧୀ ଏକ ଆହ୍ୱାନ । ସେ ବଞ୍ଚି ଥିଲାବେଳେ ତତ୍କାଳୀନ ଦେଶ ଓ ଜଗତ ଲାଗି ଯେମିତି ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ଭଲଟିକୁ ଚିହ୍ନି ତାହାରି ବୋଲି ମାନିବାର ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନ । ପରିସ୍ଥିତି-ଜନକ ନୈରାଶ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନକରି ଆପଣା ହୃଦୟ ଭିତରୁ ହିଁ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାର ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନ । ସେଇ ଆହ୍ୱାନ ଜୀବନ ଲାଗି, ମରଣଲାଗି ନୁହେ । ଭଲ ପାଇବାଲାଗି, ମରିବାଲାଗି ନୁହେଁ । ଏହି ସଂସାରକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ରୁଚିକର ଭାବରେ ତିଆରି କରିବାଲାଗି, ଦୁନିଆକୁ ନିନ୍ଦା କରି ତା' ସହିତ ସକଳ ଡୋରି ଛିଡ଼ାଇଦେବା ଲାଗି ନୁହେଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କର ସନ୍ଧାନ କରିବାଲାଗି, କୌଣସି କଳ୍ପିତ ଭଗବାନ ଲାଗି ମଣିଷକୁ ବଳି ଦେବାଲାଗି ନୁହେଁ । ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଏହି ଆହ୍ୱାନର

ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ନୁହେଁ । ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲୁ, ମାତ୍ର ତା'ପରେ ନାନା ଶୃଙ୍ଖଳର ଫାଶ ବଢ଼ାଇ ଆମର ସେଇ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆମେ କ୍ରମେ ମ୍ଳାନବଳ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ, ସେଇ ଆହ୍ୱାନଲାଗି କ୍ରମେ ଅଧିକ ଅଯୋଗ୍ୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛୁ । ଆମର ଅଯୋଗ୍ୟତାକୁ କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ନରଖି ଏହି ଆହ୍ୱାନ ତଥାପି ରହିଛି । ଏହାକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ଆମ କାନକୁ ଅନୁରୂପ କରି ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ, ଆମ ଜୀବନବାସନାକୁ ଅନୁରୂପ କରି ମୁହାଁଇ ଦେବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଶତବାର୍ଷିକୀ ଲାଗି ଏସବୁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ-ନାହିଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଏହା କରିବାକୁ ହେବ, ସେଇ ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୁଣିବାକୁ ହେବ ।

୨ । ୨ । ୭୯

ଯିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନର ବାଟ ପାଉନାହିଁ ଅଥଚ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଖୁଜୁଛି, ସିଏ ଭାବୁଛି ମଣିଷ ମାରିଲେ ଓ ଦୋକାନ ଲୁଟ୍ କଲେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯିବ । ଯିଏ ଧର୍ମରେ ବାଟ ପାଉନାହିଁ ଅଥଚ ଧର୍ମର ବାଟ ପାଇବା ଉଚିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ସିଏ ଭାବୁଛି ଅପର ଧର୍ମର ମଣିଷଙ୍କୁ କବଳିତ ଓ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରି ରଖିଲେ ହିଁ ଆପଣା ଧର୍ମର ପ୍ରଗତି ଓ ବଢ଼ନ୍ତି ଆପେଆପେ ହୋଇଯିବ । ଯିଏ ଭଲ ପାଇବାର ବାଟ ପାଉନାହିଁ ଅଥଚ ଭଲ ପାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଛି, ସିଏ ଭାବୁଛି କାହାକୁ ଦ୍ୱେଷ ବା ଘୃଣା କଲେ ଆଉ କାହାକୁ ଭଲ ପାଇବା ବଳେବଳେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ-ଯିବ । ଯିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେବାକୁ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେବାକୁ ବାଟ ପାଉନାହିଁ ଅଥଚ ଶ୍ରଦ୍ଧାର କାମନା କରୁଛି, ସିଏ ଭାବୁଛି ଭୟ ଦେଖାଇଲେ ଓ ଭୟ କଲେ ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସଞ୍ଚାର ଆପେଆପେ ହୋଇଯିବ । ହୁଏତ ଏମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ବାଟ ପାଉନାହାନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଉନାହାନ୍ତି, ଅଥଚ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇବାକୁ ଖୁଜୁଛନ୍ତି । ଏ ବାଟର କଥା ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ କହିବ ? ଏକଥା କହିବାର ନୁହେଁ । ତଥାପି ଯିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ଜାଣିଥିବ, ଯିଏ ଧର୍ମର ଗହନ ଭିତରେ ସ୍ୱଧର୍ମର ବାଟ ପାଇଥିବ, ଯିଏ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଯଥାର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅନେକ adventureରେ ବାହାରିଥିବ, ହୁଏତ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଦ୍ୱାରା ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ଦିଗରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଓ ପ୍ରେରିତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଆମେ ଏ ଯୁଗରେ ଏତିକ କରି ପାରୁନାହୁଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ବାଟ ପାଉନାହୁଁ, ଆପଣା ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ବାଟ ପାଉ-ନାହୁଁ, ତେଣୁ ଭଲ ପାଇବା ନାମରେ ଦସ୍ତା ହିଁ କରୁଛୁ, ପରିଚାଳିତ କରିବା ନାଆଁରେ କେବଳ ଉତ୍ତେଜିତ ହିଁ କରୁଚୁ, ମଣିଷକୁ ହିନ୍ଦୁ ବା ମୁସଲମାନ କରି ଦେଖୁଚୁ, ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖୁଚୁ ।

୩ । ୨ । ୭୯

ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ କିପରି ? ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲେ ଏହା ଯଥାର୍ଥରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ମଣିଷ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜକୁ ମଣିଷ ପରି ଦେଖୁନାହିଁ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ପରି ଦେଖେନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଯେ ଭୃତ୍ୟ ପରି ଦେଖେ, ତାକୁ ଅବଜ୍ଞା କରେ, ବା ସ୍ୱାମୀ ପରି ଦେଖେ, ଭୟ କରେ ଓ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହେ । ମଣିଷକୁ ସେ ଆପଣା ଠାରୁ ଅଧିକ ବା କମ୍ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରୂପେ ଦେଖେ, ସାଥୀ ସହଯାତ୍ରୀ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଠିକ ସେତିକବେଳେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଗୋଷ୍ଠୀବିଭାଗ ଗୁଡ଼ାକୁ ଈଶ୍ୱରକୃତ ଚରମ ବିଭାଗ ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଏ । ସେତିକବେଳେ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜକୁ ଓ ଅପରକୁ ଆଗ ହିନ୍ଦୁ ବା ମୁସଲମାନ ବୋଲି ଭାବେ । ଏକ ମର୍ମଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନୁହେଁ, ନିରାପତ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ଆପଣାର humanness ସହିତ ସାଲିସ୍ କରି ଆପଣାକୁ ଏ ଦଳ ବା ସେ ଦଳ ଭିତରେ ଭୁକ୍ତ କରିଦିଏ । ଶାନ୍ତି କହିଲେ ସେ ନିରାପତ୍ତାକୁ ହିଁ ବୁଝେ । ନିଜ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଅପର ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଜରୁରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରେ । ତା'ର ମନଲାଖି ତା'ର ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମବିସ୍ମରଣ ଭିତରେ ବୁଡାଇ ରଖେ । ସେଇଥିରୁ ଘୃଣା ଜାତ ହୁଏ । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଅପର ମଣିଷଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର ଅନୁଭୂତି ରହିବା ଉଚିତ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପାସୋରି ଯାଏ । ମଣିଷ ବିକା ହୋଇଯାଏ ।

୪ । ୨ । ୭୯

ଆଜି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ରେଡ଼ିଓ ଯୋଗେ ଅମିତ୍ରର କଣ୍ଠରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣି ଆସିଲି; ଆମାର୍ ଆର୍ ହବେ ନା ଡ଼େରି । ଅମିତ୍ର ପିଲାଦିନରୁ ଚିହ୍ନା, ଶାନ୍ତି-ନିକେତନର ନାନା ହାର୍ଦ୍ଦିକ ଚିହ୍ନା ଭିତରେ ତା' ସହିତ ଚିହ୍ନା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ତା' ସହିତ ମୋ'ର ଦେଖା ହିଁ ହୋଇନାହିଁ । ତଥାପି ଅଠରବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ହାର୍ଦ୍ଦିକତାଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସଜୀବ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଚି । ସେ କୁଆଡ଼େ ଇଞ୍ଜିନିଅର ହେଲାଣି, ତଥାପି ତା'ର କଣ୍ଠ ତା'ର ଜୀବନଜୀବିକାର ଦାଉରେ ପଡ଼ି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କର୍କଶ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ଆମାର୍ ଅର୍ ହବେନା ଡ଼େରି; ଏହି ଗୀତଟି ମୁଁ ନିଜେ କେତେଥର

ମନକୁ ମନ ଗାଇଚ, ନିଜକୁ ନିଜେ ଶୁଣାଇଚ, ଆପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଚ ବୋଲି ଆପଣା ପାଖରେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇଚ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନେ ସକାଳେ ଏହି ଗୀତ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାଟିର ମର୍ମକୁ ଅନ୍ତରରେ ଧରି ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚ । ସବୁଦିନ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରେ ପ୍ରାଣର ପାତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଭରି ଉଠିଚି । ଯେଉଁ ଭରି ଉଠିବାରେ ଆହୁରି ଭରି ଉଠିବାର ବାସନା ରହିଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭରି ଉଠିଚି । ତେଣୁ ଦିନପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଯାଇଚି, ତଥାପି ଆହୁରି ଭରି ଉଠିବାର ବାସନା ଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ବୁଢ଼ାର ଆଖିରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ସଂସାରକୁ ଦେଖିନାହିଁ । ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ କେବେହେଲେ ମୋ'ର ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହୋଇନାହିଁ । ତାହାର ଆଶୀର୍ବାଦ ହେତୁ ମୁଁ ସଂସାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇ ବସିପାରିଚି । ଏହି ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହେବା ସହିତ କର୍ମସଂଯୁକ୍ତ ହେବାର କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଉପୁଜିନାହିଁ । ଏହି ଧ୍ୟାନ ମୋତେ କେତେ କେଉଁଠି କେତେ ଡୋରରେ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଇ ଦେଇ ଯାଇଚି ।

୫ । ୨ । ୭୯

ଉତ୍କଳର ଏହି ଅଗୌରବମୟ ସମୟରେ ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ଗୁଣଗାନ କରି ଆମେ ମନେମନେ କି ଗୌରବ ପାଉଥିବୁ କେଜାଣି ! ଓଡ଼ିଆ କହିଲେ ମଧୁସୂଦନ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାସ କରୁଥିବା କେବଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ କଦାପି ବୁଝି ନଥିବେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ବୁଝିଥିବେ । ଏବଂ ଏଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯେପରି ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ମନେ କରିବ, ସେହିପରି ଏକ ସାମୂହିକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହିଁ ସେ ଓଡ଼ିଶାର ସମୃଦ୍ଧି ବୋଲି ବିଚାରିଥିବେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବାସ କରୁଥିବା ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ତେଲେଙ୍ଗା ସମସ୍ତେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ, ସେକଥା ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ବି କହୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ସେମାନଙ୍କୁ ମଣି ଓ ଗୌରବ କରି ଆମ ପଗଡ଼ି ଉପରେ ଖୋସିଥିବା ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ କରୁଚୁ ? ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ, ଆମେ ଓଡ଼ିଆ କହିଲେ କେବଳ ହିନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି, ଠିକ୍ ଯେପରି ଏ ଦେଶରେ ରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ କେତେକ ଭାବପ୍ରବଣ ଓ ଉତ୍ତେଜିତ ଲୋକେ ଏବେ ହିନ୍ଦୁରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ବୁଝୁଁଚନ୍ତି । ଏହି ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଡ଼ି ସବୁ ମୁସଲମାନ ଆମ ଆଖିରେ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ବୋଲି ଦିଶୁଚନ୍ତି ଓ ଆମର ଭିତରେ ରହିଥିବା ନାନା shadeର ନାନା ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଆମକୁ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ବୋଲି ଆଦୌ ଦିଶୁନାହାନ୍ତି । କାରଣ, ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଦେଖୁଚୁ ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭଲ ମଣିଷ ବୋଲି ଧରିନେଇଚୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦୁର୍ବୃତ୍ତତା ତ ଦୂର ହେବନାହିଁ, ମାତ୍ର

ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ପକ୍ଷର Tyrannyଟା ବଢିବା ଲାଗି ହିଁ ବହୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇବ । ଏହି Tyranny ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁ ମଣିଷଟାକୁ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ଧ କରି ପକାଇବ, ଏବଂ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଆମେ କ୍ରମେ ନାନା କ୍ରୂରତା ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା, ନାନା କ୍ରୂରତାକୁ ଜାରି ରଖିବାରେ ହିଁ ଏତି କର୍ମିଭଳିଆ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା । ଦୁଃଖି ମଣିଷର ଦୁଃଖୀ ଲାଗି ରହିଥିବ । ଆଦର୍ଶକୁ ମାରି ଆଦର୍ଶ-ବାଦ ଉଗ୍ର ହେଉଥିବ ।

୭ । ୨ । ୭୯

ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ଅନୁପ୍ରେରଣାରେ ଯେଉଁ Order ଗଢାଯାଇଛି, ସେଥିରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍ fanaticism ଥିଲାପରି ମୋ'ର ମନେହେଉଛି । କେବଳ ରାମକୃଷ୍ଣ ବା ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲେ ଯେ ମଣିଷର ଉଦ୍ଧାର ଓ ଯୁଗର ଉଦ୍ଧାର ହେବ, ଏପରି ଏକ ଦମ୍ଭୋକ୍ତି ମୁଁ ରାମକୃଷ୍ଣ-ପନ୍ଥାର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବା ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଠାରୁ କେବେହେଲେ ଶୁଣିନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ ଓ ସନ୍ଥ, ସଂଘ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ପରମ୍ପରାରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅଭିରାମ ବାବାଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁଠି ମାର୍ଗ ଓ ଦଳ ଗଢ଼ା-ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ଏକ ଉଗ୍ରତା ସହିତ ପଥର ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଛି । ରାଜସିକ ଉପଚାର ଧର୍ମର ଶାନ୍ତ ନୀରବ ନିଷ୍ଠା ଓ ସାତ୍ତ୍ୱିକତାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ଦେଇଥିବା ପରି ମନେହୋଇଛି । ଗାନ୍ଧୀବାଦୀଏ ବି କେବଳ ଗାନ୍ଧୀବାଟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଚେଲା ବୋଲାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କର ପରିବେଷ୍ଟିତ ବାଟରେ ଗଲେ ସବୁଠାରେ ସବୁ ଅପୂର୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀ ମଲାପରେ କିଛି କମ୍ କହୁନାହାନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀ ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଉଗ୍ରତା ବା ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ସାହସ କରୁନଥିଲେ, ଏବେ ତାହାର ସୀମା ସେମାନେ ଡେଇଁଯିବାକୁ ବସିଲେଣି । ମାତ୍ର, ରାମକୃଷ୍ଣ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ ନେଇ ଯେଉଁ Order ଗଢ଼ାଯାଇଛି, ସେଥିରେ ଏକଦେଶୀ ଉଗ୍ରତାର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନଥିଲାପରି ମନେହୁଏ । ରାମକୃଷ୍ଣ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟର କୌଣସି ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ପଡିଏ ବସିଆସିଲେ, ସେହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପ୍ରତି ଯେତେ ଲାଳସା ନବଢ଼େ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ନିର୍ମଳ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅନାଇବାକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ! ସବୁଠିଁ ସନ୍ଥମାନେ ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ଭକ୍ତମାନେ ସେଥିରୁ theology ବାହାର କରି ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଚପାଇ ରଖିଚନ୍ତି ।

୭ । ୨ । ୭୯

ଡରୁଆ ମଣିଷକୁ ଅଭୟ ଦେଇ ହୁଏନାହିଁ । ଡରୁଆ ମଣିଷ ଯେପରି ଆପଣା ଭିତରୁ ଅଭୟ ପାଇବାର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବ, ତାକୁ ସେଇଥିଲାଗି କେବଳ

ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ତା'ସହିତ ସେଇଥିଲାଗି ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ବାହାରୁ ଆଉ କେଉଁଠୁ ଅଭୟ ଆସିବ ଓ ଭିତରର ଭୟକୁ ଦୂରେଇ ଦେବ, ଏପରି ଆଶ୍ୱାସନା କାହାଠାରୁ ପାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବା ନିଜକୁ ନିଜେ ଏପରି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଉଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡରୁଆ ମଣିଷର ଡ଼ର କଦାପି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଡର ବାହାରେ ନାହିଁ, ଡରର ମଞ୍ଜି ଭିତରେ ରହିଚ । ସେହିପରି ଅଭୟ ମଧ୍ୟ 'ବାହାରେ ନାହିଁ, ଅଭୟର ମଞ୍ଜି ମଧ୍ୟ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଚ । ନିଡ଼ରୁଆଙ୍କ ଭିତରେ ଯେପରି ରହିଚ, ଡରୁଆଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଚ । ଏତକ ଜାଣିଲେ ହୁଏତ ଆମର ଅନେକ ଭୟ କମିଯିବ ଆମେ ନୂତନ ପ୍ରକାରେ ଆମ ନିଜକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ସଂସାର ସହିତ ନୂଆଭାବେ ସଖ୍ୟ କରିବାର ଶକ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା । ମଣିଷର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ପ୍ରୟାସ କରିବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହେବା । ଡରୁଆ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁମାନେ ଥିବେ, ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜର ହୋଇ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ବଞ୍ଚି-ପାରିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଡରୁଆ ମଣିଷର ଡର ଭାଙ୍ଗିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେ । ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବ । ନୈରାଶ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଓ ତେଣୁ ଜୀବନକୁ ଓ ଜୀବନୋଦ୍ୟମକୁ ବୃଥା ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବା ମଣିଷ ପାଖରେ ଆଶାକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ temper ବୋଲି ମାନିନେଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଡରୁଆ, ବିଶ୍ୱାସହୀନ ଓ ନିରାଶାବାଦୀ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ demonstration method ହିଁ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ କାମ ଦେବ ।

୮ । ୬ । ୭୯

ମୁଁ କହିବ ନାହିଁ, ହେ ଭଗବାନ୍, ମୋତେ ଅନେକ ଭୋଗାଇ ସାରିଲଣି । ଏଥର ଏହି ଭୋଗିବାର ରକ୍ଷା କର । ମୁଁ କହିବ, ତୁମେ ମୋତେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଭୋଗାଅ ପଛକେ, ମାତ୍ର ସେସବୁ ଭୋଗିବାକୁ ମୋ' ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଦିଅ । ଖାଲି କଷ୍ଟ ସହିବାର ଶକ୍ତି ନୁହେଁ, ଖାଲି ବିଶ୍ୱାସ ନହରାଇବାର ଶକ୍ତି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ସହିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଶକ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଜୀବନର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିବାର ଶକ୍ତି । ସେଇ ବିଶ୍ୱାସଟି ଭିତରୁ ଗଲିଗଲେ ହିଁ ମୁଁ ମୋର ସବୁ ବଳ ହଜାଇ ଦେଇଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ମଣିଷଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ସଂସାରରେ ମୋତେ ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ । ବାଟରେ ବାହାରିବାକୁ ସାହସ ହୁଏନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିଲେ ଜୀବନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ, ସଂସାରଟାସାରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା

ହୁଏ, ମୋ' ଘରେ ସବୁରିଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଏତିକିଲାଗି ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ବା ଯେଉଁ ଭରସା ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, ମୁଁ ସେତିକି ଶକ୍ତି ମାଗୁଚି । ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମାଗୁନାହିଁ, କଷ୍ଟଖଣ୍ଡନ ମାଗୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଂସାରର ସବୁ ଡର ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ନିଡ଼ର ହୋଇ ସବୁରି ପାଖରେ ଯାଇ ବସି ପାରିବାକୁ ଧୃତି ମାଗୁଚି, ପ୍ରୀତି ମାଗୁଚି, ଶକ୍ତି ମାଗୁଚି ।

୯ । ୬ । ୭୯

ଓଗୋ ଆମାର୍ ପ୍ରାଣେର୍ ଠାକୁର, ତୋମାର ପ୍ରେମ ଏମନ୍ କରେ କରେଛେ ନିଠୁର୍,—ନିତି ସକାଳର ପ୍ରାର୍ଥନାମନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଣୁଗୁଣୁ କଲାବେଳେ ରେଡ଼ିଓରେ ହଠାତ୍ ଏଇ ଗୀତଟି ଶୁଣି ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନାମନ୍ତ୍ରର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ହିଁ ଭୁଲିଗଲି । ହୃଦୟ ଯାଇ ସେହି ଗୀତଟି ଉପରେ ଲୟବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ଏମିତି ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏ । *କୌଣସି ଗୀତ ଶୁଣି, ଆକାଶକୁ ହଠାତ୍ ଅନାଇଦେଇ* ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ **ritual** ଗୁଡ଼ାକୁ ବି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଭୁଲିଯାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରେ ନା ଠିକ୍ କରେ, ସେକଥା ସେଇ ଜୀବନବିଧାତା ଜାଣିଥିବେ । ଏହି ଜୀବନବିଧାତାଙ୍କୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ 'ପ୍ରାଣେର୍ ଠାକୁର୍' ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ସେହି ଦେବତା ହେଉଚନ୍ତି ପ୍ରେମମୟ, ପୁଣି ସେଇ ହେଉଚନ୍ତି ନିଠୁର । ଏତିକି ବୁଝିବାଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହେନାହିଁ । କାରଣ, ପ୍ରେମ କହିଲେ ଆତୁର ମନଟା କାହାକୁ ବଡ଼ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଚାହେଁ ବା କାହାର ହାତ ଭିତରେ ସତେଅବା କେଉଁ ବିଜୟିନୀର ଦମ୍ଭ ନେଇ ଯାବୁଡ଼ି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଟିକିଏ ବିପତ୍ତିରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଟିକିଏ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲେ ମନ ଭିତରଟା ସବୁ ଅବଲମ୍ବନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠେ । ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ି ଆଗକୁ ଯାଇ ମୋତେ ପ୍ରେମମୟ ଭଗବାନଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁରତାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ନିଷ୍ଠୁରତାଗୁଡ଼ାକୁ ସଂସାର ଦୁଃଖ ବୋଲି କହେ । ଏହି ଦୁଃଖରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବାକୁ କେତେ ବିକଳ ହୋଇ ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକେ । ମୁଁ ପ୍ରେମକୁ ଯେମିତି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଚି, ଦୁଃଖକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେମିତି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବି । ସେଇଥିରୁ ସୁଖ ପାଇବି । ଏଥିଲାଗି ଅହଙ୍କାର ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ, ଛଟପଟ ହେବାର ସବୁ ଅଭିନୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ାଇଲେ ଏସବୁ ହୋଇପାରିବ । ନୀରବ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିବ, ସମୀପରେ ସ୍ଥାନ ମିଳିବ ।

୧୦ । ୬ । ୭୯

ଦିନେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଦେଶସେବା କରି ବାହାରିଥିଲେ, ଦେଶସେବାକୁ ଆପଣାର୍ ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ରୂପେ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିଥିଲେ । ରାଜନୀତିକୁ ହିଁ

ସେମାନଙ୍କର ଭାବପ୍ରବଣ ପରିଭାଷାରେ ଯେମାନେ ଦେଶସେବା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଆମେ ଦେଶଟା ଯାକ ଗଡ ଗୋଟାଏ ପୂଜାପୂଷ ଧରି ସେଇମାନଙ୍କର ସେବାକୁ ସହ୍ୟ କରି ଆସିଲୁ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା ବି କରି ଆସିଲୁ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମର ବା ଦେଶର ଯାହା ଦଶା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ସେମାନଙ୍କର ଦଶା ବି କ'ଣ ହେଲା ? ସେବାର ପର୍ଯ୍ୟାୟରୁ ଏବେ ସେମାନେ କମିଶନ୍‌ର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସିଲେଣି । ଦେଶ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଜନ କରିଛି ବା ସେମାନେ ଦେଶ ପାଖରୁ ଆପଣାକୁ ବର୍ଜିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଆଲୋଚନା ଅବଶ୍ୟ କରା ଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଏଇଟା ନିତାନ୍ତ ସତକଥା ଯେ, ଏକଦା ସେବକ ହୋଇ ବାହାରିଥିବା ଏମାନେ ଆଉ ଦେଶସେବାର ଏତେବେଶୀ ଦ୍ୱାହି ଦେଉନାହାନ୍ତି । ଦେଶରୂପକ ଅସ୍ତ୍ରଧାର ଶୁଖିଲା ବାଲି ଉପରେ ଏମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଧରାପରା ହେଉଛନ୍ତି, ପରସ୍ପର ନାମରେ କମିଶନ ବସାଉଛନ୍ତି । ପରସ୍ପରର ଛିଦ୍ର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଛନ୍ତି, ପରସ୍ପରକୁ ଶାସ୍ତି ଦେବାକୁ ଓ ପରସ୍ପରର କଳା ବୁଜାଇବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କ୍ଷମତାକୁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା ପରି ମନେହେଉଛି । କ୍ଷମତାଧୀନ ହୋଇ ବସିବା ଓ ଭୋଗ କରିବା ଭିତରେ ଏମାନେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଅନ୍ତର ଦେଖୁନଥିଲେ । ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କର ସେବାବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ କୋଉକାଳୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ବସି ସାରିଲାଣି ।

୧୧ । ୬ । ୭୯

ଆମେରିକାର Hawthorne Experiment ଅନୁସାରେ ସବୁ ଶ୍ରମିକ ମୂଳତଃ ମଜୁରିପାଇଁ କାମ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ମଜୁରି ବା ଉପାର୍ଜିତ ଅର୍ଥକୁ ସେମାନେ ଆପଣାର କର୍ମଜନିତ ସନ୍ତୋଷର ପ୍ରଧାନତମ କାରଣ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନ୍ନମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପରିପୂରଣ ଲାଗି କାମ କରନ୍ତି । ପାଉଥିବା ପଇସା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆପଣାର କାମ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଲବ୍ଧ ସନ୍ତୋଷର ବିଚାର କରନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଗୋଟାଏ ସୀମାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ସେମାନେ ପଇସା ବା ମଜୁରି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଲାଭଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଅଗ୍ରତମ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତି, ଆପଣାର କାମରୁ ସେହି ସବୁକୁ ପାଇବାଲାଗି ଚାହୁଁଥାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନର ବୃଦ୍ଧି, ଗବେଷଣା ଲାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସୁଯୋଗ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଆପଣାର ପ୍ରାପ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି,— ସେମାନେ ମଜୁରିଠାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । କାରଖାନା ଭିତରେ ଯାହା, ବୃହତ୍ତର କର୍ମମସ୍ତ ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ପ୍ରଥମେ ମଣିଷ ପଇସା ଚାହେଁ, ପେଟ ପୂରାଇବାକୁ ଅନ୍ନ ଚାହେଁ । ଆପଣା ଲାଗି ଓ ଆପଣା ପରିବାରର କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସାରଟି ଲାଗି security ଚାହେଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ସେ

ସବୁ କରେ, ସବୁ ଚେଷ୍ଟାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖେ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୋଧହୁଏ ଆମ ସଂସାରରେ, ଜୀବନର ଅର୍ଥନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଆମ ପୃଥିବୀର ସୁରଭାଗରୁ ତିନିଭାଗ ମଣିଷ ଏହି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବାଲାଗି ଆମ ସାମୂହିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉଦ୍ୟମ କରା ଯାଇନାହିଁ । ମାତ୍ର ମଣିଷ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅର୍ଥମାତ୍ର ବା ଅନ୍ନମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏନାହିଁ । ଅନ୍ନମୟ ସୀମାଟିକୁ ଟପିଗଲେ ଆପଣା ଜୀବନର ସନ୍ତୋଷଭଜନ ଲାଗି ସେ ଆଉ ଅନ୍ନର ଗୃହବାଡ଼ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବାନ୍ଧିକରି ରଖେନାହିଁ । ସେ ମଣିଷ ଭଲ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ମୁକ୍ତିର କାମନା କରେ, ଅନାବଶ୍ୟକ ଝରକାଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଦେବାକୁ ଗୃହେ । ସେ ମଣିଷଭଳି ଧ୍ୟାନ ଦାବୀ କରେ ପେଟ ପୂରି ଉଠିଥିଲେ ଅନ୍ନ ବଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନୂଆ ନୂଆ ଅସନ୍ତୋଷରେ ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବେ ପ୍ରେରିତ ଓ ଉଦ୍ୟତ କରି ରଖିଥାଏ । ସେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଫଳଟିକୁ ଫଳାଇବା ଲାଗି ଜୀବନପଣ କରି ବାହାରେ ।

୧୭ । ୬ । ୭୯

ଏ ବୈରାଗ୍ୟ, ଇଏ ବି ଏ ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶ, ଏକ ପରିଚ୍ଛେଦ । ଭିତରେ କେଉଁ ଅଭିମାନୀ ବନ୍ଧୁ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଚି ଯେ, ଆଉ କିଛି କହିବନାହିଁ କି ଆଉ କିଛି ଲେଖିବନାହିଁ । ଏ ଅଭିମାନ କାହାଉପରେ ମାନ କରି କି କାହାଉପରେ ଖପା ହୋଇ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେଥିରେ କ୍ଷୁନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଆଜି ଆପଣା ଘରର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ବସି ରହିଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଚି । ଭିତରଆଡୁ କବାଟ ଦିଆଯାଇଚି । କବାଟ ସେପାଖରେ ଯିଏ ନିସ୍ପୃହ ଓ ମଉନ ହୋଇ ବସିଛି, ତା' ସହିତ ମୋ'ର କୌଣସି ଝଗଡ଼ା ନାହିଁ । ମୁଁ ତା'ର ସ୍ୱଭାବ ଓ ରୀତିଗୁଡ଼ାକୁ ଭାରି ଭଲ କରି ଜାଣିଚି । ମୁଁ ଅସ୍ଥିର ଓ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କଦାପି କବାଟ ଉପରେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହାତ ବାଡ଼େଇବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । କଦାପି ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣୁଚି, ଏ ଦୁଆର ପୁଣି ଖୋଲିବ । ଭିତରପଟୁ ପୁଣି କବାଟ ଖୋଲିବ । ପୁଣି ଚକ୍ଷାଚକ୍ଷି ହେବ, ପୁନଃସାକ୍ଷାତ ହେବ, ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ପୁଣି ନୂଆ ଆଖି ମିଳିବ, ସାଇତି ରଖିବାର ନୂଆ ଅଣ୍ଟି ମିଳିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆଜି ବାହାର ପଟେ ଦୁଆରବନ୍ଧ ଉପରେ ହିଁ ବସିରହିବି । ଘର ଭିତରୁ କବାଟ କିଳି ସେପାଖେ ଏକାନ୍ତରେ ବସିଥିବା ସାଙ୍ଗଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବି । ମୁଁ ମିଳନକୁ ସୁଖିଚି, ତେଣୁ ବିଚ୍ଛେଦକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଚି । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣାର କରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବଞ୍ଚି ଶିଖିଚି । ତେଣୁ, ଅତୁର ହେବାର ହାସ୍ୟାସ୍ପଦତା

ମୋର ସ୍ୱିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ବସି ରହିବ, ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତଃସ୍ପନ୍ଦନ ଗଣି ଗଣି ବସିଥିବ । ମୋ' ଶାଖାର ସକଳ ପତ୍ର ଓ ସକଳ ସ୍ତବକକୁ ତା'ର ନୂତନ ପବନ ଲାଗି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ କରି ରଖିଥିବ ।

୧୭ । ୬ । ୭୯

ମୋ'ର ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିସାରିବା ପରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ; ଆମର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆପଣ ଯେତେ ଅସନ୍ତୋଷଜନକ ଓ ଅଶାନ୍ତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ, ତାହା ବିଲକୁଲ ସତ । କିନ୍ତୁ ବାଟ କାହିଁ ? ଆମକୁ ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉଦ୍ଧାରିବାକୁ ହେଲେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ, ତା'ର ଗୋଟାଏ clear concept ଆପଣ ମୋତେ ଦେଇ ପାରିବେ କି ? କାଭୁଁ ଲ ବାଟ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ clear concept ବଆଯିବ, ତାହାକୁ ପୁଣି ଆଉଜଣେ ଆସି ମୋତେ ଦେବ, ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଉଦ୍ଧାରର ବାଟ ପାଇଲି ବୋଲି ଜାଣିବ, ଏପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟା ହିଁ ମୋତେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ଭାରି ମନେହେଲା । ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଏଥିରୁ ବାହାରିବାର ବାଟକୁ ମୋତେ କିଏ ଆସି clear concept ପରି ଦେଖାଇ ଦେଇ ପାରିବ ? ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ବାହାରୁ କିଏ ଅସି ବାଟରେ ବାହାର କରିନେଇ ପାରିବ ? ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅସନ୍ତୋଷ ଜନକ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାହାରିବାର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରୁନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ବାହାରୁ କିଏ ଆସି କେଉଁ ବାଟକୁ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଦେଖାଇଦେଇ ପାରିବ ? ପୁଣି, ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆସନ ମାତ୍ର ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା କିପରି ହୋଇପାରିବ, ପଚାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ବା କିପରି ପଚାରି ପାରିବ ? ମନ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆପଣାକୁ ପଚାରୁଥିଲେ କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବନାହିଁ । ମାତ୍ର, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆପଣାକୁ ଏ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପଚାରି ପାରିବେ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆସନରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ନୁହେ, ମାତ୍ର ଅସନ୍ତୋଷ-ଜନକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅସହ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଜଣେ ଜାଗ୍ରତ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଅବଶ୍ୟ ପଚାରି ପାରିବେ । ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ଉତ୍ତର ପାଇବେ, ବାଟ ବି ପାଇବେ ।

୧୮ । ୬ । ୭୯

By loving Gcd, I penetrate Him,—Meister Eckhartଙ୍କର ଏହି ଧାଡ଼ିଟି ପଢି କାଲି ଏଇଟିକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ଏକ

ଉପଲବ୍ଧ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେହେଲା । ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଏହି ମହାନ୍ ସନ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣାର ସମକକ୍ଷ କରିବାର ଅହଙ୍କାର ମୁଁ କଦାପି କରିବନାହିଁ । ମାତ୍ର, ତାଙ୍କ ଜୀବନ-ଯୋଗର ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନର ପ୍ରେରଣା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଚି ବୋଲି କହୁଚି । ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିଚି । ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିଚି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୁଲ-ବୁଝାମଣା ସୃଷ୍ଟି ନକରି ମୁଁ କହିବି ଯେ, ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିଚି । ସଂସାରକୁ ଓ ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କରି ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଚି । ତେଣୁ ଏତେ ଛୋଟିଏ ଗୃହ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ଯାକର ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରି ପାରିବା ଭଳି ଅନୁଭବ କରିଚି; ଏତେ ଛୋଟିଏ ଆଖି ଭିତରେ ସାରା ସଂସାରକୁ ଉପରକୁ ଓ ଗଭୀରକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନାଇ ପାରିବାର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୁଁ ପାଇଚି । ଭଲ ପାଇ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଭେଦିଚି, ମଣିଷ ଭିତରକୁ ଭେଦିଚି, ଜଗତ ଭିତରକୁ ଭେଦିଚି, ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଭେଦିଚି । ମୋ'ର ଭୟକୁ ତୁଟାଇ ଦେଇଚି । ମୋ'ର ସବୁ ଘୃଣାକୁ ବିଗଳିତ କରି ମୋତେ ବଡ଼ ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ କରିଦେଇଚି । ଭଲ ପାଇବା ମଧ୍ୟଦେଇ ମୁଁ ସକଳ ବିଶ୍ୱକୁ ମଧୁମୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଚି । ଭଲ ପାଇବା ମଧ୍ୟଦେଇ ମୁଁ କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଚି, କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଚି, ଶରଣ ଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଚି । ମୋ'ର ଭଲ ପାଇବା ମୋ' ଜ୍ଞାନ ଭିତରୁ ସକଳ ମିଥ୍ୟାଦମ୍ଭକୁ ଅପସରାଇ ନେଇଚି । ତେଣୁ ମୋ'ର ଜ୍ଞାନ ମୋ' ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଥିବା ଏକ ବୋଝ ନ ହୋଇ ମୋତେ ଆଗକୁ ବାଟ କଢାଇ ନେବାର ଓ ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧକ ହୋଇ ରହିଚି । ଯଦି ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ କୌଣସି ବାଟ ପାଇଥାଏ, ତେବେ ତାହା ହେଉଚି ଏହି ଭଲ ପାଇବାର ବାଟ,—ମୋ' ଲାଗି ଏହାହିଁ ହେଉଚି ମୁକ୍ତ ହେବାର ଏକମାତ୍ର ବାଟ ।

୧୯ । ୬ । ୭୯

କୌଣସି ମଣିଷଠାରୁ ମୁଁ ଏପରି ବେଶୀକିଛୁ ଆଶା କରିବନାହିଁ, ଯାହା-ଦ୍ୱାରା କି ମୋତେ ତାହା ସକାଶେ ପଛକୁ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷ ଯାହା, ମୁଁ ତାକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବି ଓ ତା'ପରେ ତାକୁ ଏକ ଆଶାବାଦୀ ମନୋବୃତ୍ତିରେ ଆଗକୁ ଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି । ମୁଁ ଆପଣାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପହିଲୁ କେବେହେଲେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଆଶା କରିନାହିଁ, ଯେପରିକି ଆପଣାକୁ ନେଇ ମୋତେ ପରେ ବଡ଼ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଚି ଓ ସଂସାରଟା ଯାକ ଖାଲି ଅନ୍ଧାର ବୋଲି

ମନେହୋଇଛି । ମୁଁ ନିଜେ ଯାହା, ନିଜକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମସ୍ୱୀକୃତି ଅର୍ଜନ କରିସାରିବା ପରେ ନିଜକୁ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଲାଗିଛି ଓ ତା'ପରେ ବନ୍ଧୁର ହାତ ଧରି ମୁଁ ସତେଅବା କେତେ ଆଗକୁ ମାଡିଯାଇ ପାରିଛି । ଆଶାର ସିଡିରେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ସତେ ଯେପରି ଭାରି ସହଜ ଲାଗିଛି । କେଉଁ ଅନନ୍ତରୂପାବକାଶରେ ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ଆଗକୁ ମାଡି ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହୋଇଛି । ଭଗବାନ ପାଖରେ ଥିଲାପରି ମନେ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡିକରେ ଭବିଷ୍ୟତ ଫୁଟି ଫଳି ଯାଇଛି । ଜଗତଠାରୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏତେବେଶୀ ଆଶା କରିନାହିଁ, ଯେପରି ଜଗତକୁ ନେଇ ମୋତେ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡିଛି, ଅବକ୍ଷୟର ମୁଠି ଓ ନିମପତ୍ରର ଚୋବାଇବାକୁ ପଡିଛି । ଜଗତ ଯାହା, ମୁଁ ତାକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ତା'ପରେ ଜଗତ ବିଷୟରେ ଆଶା ବାନ୍ଧିଛି ଓ ଜଗତକୁ ନେଇ ଆଗକୁ ମାଡିଯାଇ ପାରିଛି ।

୨୦ । ୨ । ୭୯

ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଠାରୁ ଆଗତୁରା ଏତେବେଶୀ ଆଶା କରି ବସିବ-ନାହିଁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ପରେ ତାକୁ ତା'ର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବିଷୟରେ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡିବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଯାହା, ଶିକ୍ଷକ ତାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ଓ ସେଇଠୁ ତାକୁ ଆଗକୁ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ, ତା' ବିଷୟରେ ନୂଆ ନୂଆ ଆଶାର target ରଖି ଆଗଭର ହେବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଯାହା, ତାକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଶିକ୍ଷକ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କ'ଣ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନଈପ୍ସାର କେଉଁ ସ୍ତରରେ ରହିଛି, କ'ଣ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଜୀବନ ପାଇଁ କ'ଣ ଦେବାକୁ ଓ ଜୀବନଠାରୁ କ'ଣ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଏକଥା ଜାଣିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ ! ପୁଣି, ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ଏସବୁ ଜାଣିବା ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ଯାହା, ତାକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା । ଭଲ ପାଇଁ ମୁଗ୍ଧ ହେବା ବା ମନ୍ଦ ପାଇଁ condemn କରିବା ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ technique ଶିଖି ତାହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି a way of looking at things,—ଏକ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି । ନିଜ ଭିତରେ ସେହି ଆଖି ଲାଭ କଲେ ଯାଇ ଶିକ୍ଷକ ତା'ର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ; ତେବେଯାଇ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଉଚିତ ଭାବରେ ଆଗକୁ ଯାଇପାରିବ, ଉଚିତ ପାହାଚ ଚଢି ପାରିବ ।

୨୧ । ୨ । ୭୯

ଦୁଇଜଣ କବି, ସାହିତ୍ୟିକ ବା ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ତୁଳନା ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ, ସେହି ତୁଳନାର ଖମାଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଜଣକୁ ସାନ ଓ ଜଣକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇବା ବା ତାହାକୁ ହିଁ ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ ବୋଲି କହିବା କେତେଦୂର ଉଚିତ ? କାଳିଦାସ ଓ ସେକ୍ସ୍‌ପିଅର୍‌ଙ୍କ ଭିତରେ କିଏ ବଡ଼ ଓ କିଏ ସାନ ? ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ ଓ ନିଉଟନ୍‌ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ବଡ଼ ଓ କିଏ ସାନ ? ସେହିପରି, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଓ ଦୀନକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ କାହାକୁ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ଓ କାହାକୁ ତଳ ଆସନରେ ବସାଇବା ? ମଧୁସୂଦନଙ୍କୁ ରାଧାନାଥଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ଓଜନ କରି ଆମେ କିପରି ଜଣକୁ କିଟିକିଆ ଓ ଜଣକୁ ବାଳେଶ୍ୱରୀ ବୋଲି କହି ପାରିବା ? ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରଧାନତଃ ତୁଳନା ନହୋଇ ଅଧ୍ୟୟନ ହେବା ଉଚିତ । ପ୍ରଧାନତଃ ମର୍ମପ୍ରବେଶ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ ପାଖରେ ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଦଉଡ଼ି ରହିଥିବା ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଆବଶ୍ୟକ ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବା ଦରକାର । ମାତ୍ର ଯିଏ ମାତ୍ର ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ବକ୍ତୃତା ଦେବା ଭିତରେ ଜଣେ କବିକୁ ବଡ଼ ଓ ଆଉଜଣକୁ ସାନ ବୋଲି judgement ଦେଇଦିଏ, ତା'ର ଯଥେଷ୍ଟ ଓ ଯଥାର୍ଥ ଜିଜ୍ଞାସା ରହିଛି ବୋଲି କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ଶ୍ରଦ୍ଧାର କଥା ତ ପଛକୁ ରହିଛି ! ସଂସାରର ଦାଣ୍ଡରେ କେବଳ judgement ପାସ୍ କରି ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ସଂସାରକୁ ବୁଝି ପାରିବନାହିଁ, ସାହିତ୍ୟର ଦାଣ୍ଡରେ କେବଳ judgement ପାସ୍ କରି କାମ ସାରିବାକୁ ବସିଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟର ଧର୍ମକୁ ହୁଏତ କଦାପି ଆପଣାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଧର୍ମରେ ପରିଣତ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଜୀବନର ଦାଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ judgement ଦେବାକୁ ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ଜୀବନକୁ ବୁଝି ପାରିବନାହିଁ । ତା'ର ମରଣବାସନା ଜୀବନ ବାସନାକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିବ, ତା'ର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଅଳସସନ୍ତୋଷ ଭିତରେ ମାରି ପକାଇବ, ତାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦରିଦ୍ର କରି ରଖିବ ।

୨୨ । ୨ । ୭୯

ଦୁଇଜଣ କବି, ଲେଖକ ବା ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ କହିଲେ ଯିଏ ଜଣକୁ ବଡ଼ ଓ ଆଉଜଣକୁ ସାନ କରି ଦେଖାଇଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ବେଶୀ କିଛି ବୁଝେନାହିଁ, ତାହାର ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ତା' ସମଗ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର attitude ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆଲୋକପାତ ଅବଶ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେ ଆପଣା ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ସାନ ବଡ଼ ବିଚାର କରି ସଂସାରରେ ସଉଦା କରି ବାହାରେ । ବଡ଼ ସାନ ବାଛିବା ବ୍ୟତୀତ ସିଏ ସଂସାରରେ ମଣିଷ ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିଚାର କରି ପାରେନାହିଁ ଓ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ନେଇ କୌଣସି

ପ୍ରକାରେ ଥୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଆପଣାକୁ ହୀନ ମନେ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ବାହାରେ ଜଣକୁ ବଡ଼ କହି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ନଜର ବୋଲି ଦେଖାଇ ହୋଇ ଆତ୍ମଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ ଏବଂ ତାହାଦ୍ୱାରା ହୀନମନ୍ୟତାର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଭରାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ସଂସାରରେ ସେ କାହାର ସମକକ୍ଷ ଓ ସାଥୀ ହୋଇ ବସି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣା ମନର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ସହି ତାକୁ ସର୍ବଦା ବଡ଼ କମ୍ପା ସାନ ସାଜିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ବାଟରେ ଚାଲିବାର ଓ ସେହି ଚାଲିବାରୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ତା' ଜୀବନରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଜୁଟେନାହିଁ । କାରଣ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସାନବଡ଼ ନ୍ୟାୟରେ ଆପଣାର ତୁଳନା ନ କରି ସେ ବାଟର ବିଚାର ବି କରି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣା ବାଟରେ ଚାଲିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆବଶ୍ୟକ ରହିଥାଏ, ସିଏ ବିଚରା ହୁଏତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେଇ ବିଚାର ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଏହି ହୀନତାମୂଳ ଦୃଷ୍ଟିର ସଂକ୍ରମଣ ହେଲେ ତାହା ସାହିତ୍ୟପ୍ରେରଣାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅପପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ କରେ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଫିମ କରିଦିଏ । ଶୁଆଇ ପକାଇବାର ବୁଟୀରେ ପରିଣତ କରେ । ସାହିତ୍ୟ ଅଫିମ ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ତାହା ଯଥାର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ହରାଇବସେ, ସକଳ ଉତ୍ତେଜନା ସତ୍ତ୍ୱେ କେବଳ ଅନ୍ଧାର ବଢ଼େ ।

୨୩ । ୨ । ୭୯

ସ୍ୱର୍ଗତ ଈଶ୍ୱରଲାଲ ବ୍ୟାସ ସବୁବେଳେ ଖୁସୀ ରହୁଥିଲେ । ଖୁସୀ ହିଁ ଜଗତ ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ total response ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲାବେଳେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଖୁସୀ ଓ ହାଲୁକା ଲାଗୁଥିଲା । ଆପଣା ଭିତରର ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ, ଯାହାକୁ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ death instinct ବୋଲି କହିପାରିବା, ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଉଗ୍ର ମଣିଷ କୌଣସି ଆଦର୍ଶକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କଲେ ତଦ୍ୱାରା ସେ ଆହୁରି ଉଗ୍ର ହୁଏ । ଆଦର୍ଶଟା ମଧ୍ୟ ଅଲକ୍ଷିତଭାବେ ଅଫିମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିଲାଗି ଉଗ୍ର ଆଦର୍ଶବାଦୀଙ୍କ ପ୍ରତାପରେ ସଂସାରରୁ ଖୁସୀ କମିଯାଏ, ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କ୍ଷତଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ବ୍ୟାସଜୀଙ୍କର ଏ ଜୀବନାଦର୍ଶ ରହିଥିଲା, ଏକ ଆଦର୍ଶସମର୍ପିତ ଜୀବନ ରହିଥିଲା; ତଥାପି ତାଙ୍କଠାରେ କୌଣସି ଉଗ୍ରତା ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଖାଲି ଖୁସୀ ହିଁ ରହିଥିଲା । ସମର୍ପଣଜନିତ ଖୁସୀ ରହିଥିଲା, ରାଜ୍ୟବିସ୍ତାର କରିବାର ଉନ୍ମତ୍ତତା ନଥିଲା । ତେଣୁ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ଆଦର୍ଶରେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଜୀବନଦାୟିତ୍ୱମାନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହଜ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । ସେ

ଚାଲିଗଲା ପରେ ତାଙ୍କର ଖୁସିଟା ହିଁ ଆଜି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମନେପଡ଼ୁଛି । ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲେ ସେ ସତେଅବା ଗୁରୁଭାଇ କାହାକୁ ଦେଖିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ନିଜ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ଲାଗି ଜୀବନକୁ ସମର୍ପିତ କରି ଦେବାଲାଗି ଉତ୍ସାହ ହେଉଥିଲା । ବାଟ ମିଳିଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଆଦର୍ଶମୟ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ଆଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ କାଷ୍ଠ-ବୈରାଗ୍ୟର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ବ୍ୟାସଜୀଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ବାରବାର ତାହାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଥିଲି, ଜୀବନରେ ଅନେକ ତ୍ରୁଟି ବସିବାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଥିଲି ।

୨୪ । ୨ । ୭୯

ଆପଣାର ବୋଝଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ବୋହିନପାରେ, ମୁଁ ସେତିକବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକେ । ମୋ' ବୋଝଟା ତାଙ୍କ କାନ୍ଧକୁ ବା ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇ ମୋତେ ପଡ଼ିଏ ବିଶ୍ରାନ୍ତି ଦେବାକୁ ନୁହେଁ, ଖାଲି ମୋ'ପାଖରେ ଆସି ଠିଆ ହେବାକୁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକେ । ଯେତେବେଳେ ଚାରିଆଡୁ କେତେ କିଏ ଧୂଳି ଫୋପାଡ଼ି, ମୋ'ର ଆଖିକୁ ଅନ୍ଧ କରିଦେବାକୁ ବସନ୍ତି, ମୁଁ ସେତିକବେଳେ ମୋତେ ତଥାପି ଆଖି ଦେବାଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକେ । ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ତା'ର ବୋଝଗୁଡ଼ାକୁ ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବୋହୁଥାଏ । ବୋଝ ବୋହିବା ବୋଝ ବୋହିବା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଭିତରୁ ବିଶ୍ୱାସ କମିଗଲେ ହିଁ ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ବୋଝ ପରି ମନେହୁଏ, ଅନେକ ସମୟରେ ଜୀବନଟା ହିଁ ଗୋଟାଏ ବୋଝ ପରି ମନେହୁଏ । ସେହି ବୋଝକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଯିବାକୁ ଭିତରୁ କିଏ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଲାପରି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଏ । ମୁଁ ଠିକ ସେତିକବେଳେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକେ । ସିଏ ଆସି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ହିଁ ଭିତରେ ପୁଣି ବିଶ୍ୱାସ ଭରି ଗଲାପରି ଲାଗେ । ମୁଁ ଏ ବୋଝକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ମୁଁ କୌଣସି ବୋଝକୁ ବି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ବାରବାର ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭିତରେ କେଉଁ ପଞ୍ଜରିଗୁଡ଼ାକର ଶୂନ୍ୟଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ନୂଆ ପବନର ଉଦବୋଧନ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ । ମୋ' ମନ ଜାଣି, ମୋ' ହୃଦୟ ଜାଣି ସେ ଯେପରି ମୋ'ର ପାଖେ ପାଖେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥାନ୍ତୁ, ମୋତେ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲି ନଯାନ୍ତୁ ।

୨୫ । ୨ । ୭୯

Knowledge and commitment should go together,—ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାଭଣ୍ଡାରର ଖମାରି ଏହିପରି ଏକ

କଥା କହୁଚନ୍ତି । ଏକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମାବର୍ତ୍ତନ—ଭାଷଣରେ ସେ ଏହିକଥା କ'ଚନ୍ତି । ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବର ବେଳ, ସେଠାକୁ ସମସ୍ତେ ଖାଲି ଯେ ଉତ୍ସବର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଆସିଥାନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ଉତ୍ସବର ତୁଣ୍ଡ, ଆଖି ଓ କାନ ନେଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେଠାରେ ସାଧାରଣତଃ ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ କଥା କୁହାଯାଏ, ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ କଥା ଶୁଣାଯାଏ ଏବଂ ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରାଯାଏ । କୋଠାରି ସାହେବ ସେହି ଅବସରରେ ଯାହା କହିଲେ ସେଥିରେ ମିଥ୍ୟା ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସେହି କଥାକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟରୂପରେ ମାନିନେବି । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଯନ୍ତ୍ରକୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଚଳାଇବା ପରେ ଖାଲି ଉତ୍ସବବେଳେ ଯିଏ ଏପରି କଥାଟାଏ କହି ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକି ଆପଣାଆଡ଼େ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଚି, ତାକୁ ହୁଏତ ମୁଗ୍‌ଧ ଅଥବା ଚତୁର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦେଶରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଆୟୋଜିତ knowledge ନାନା କାରଣରୁ commitment ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଚି । ଆମର ଶିକ୍ଷାଯୋଜନା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଜାଣିଶୁଣି knowledge ଠାରୁ commitment କୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଚି । ତେଣୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ କାଳର ନାନା ଦୁଷ୍କୃତର legacy ଉପରେ ବସି ସାଂ.କଥାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କଲେ କିଏ ଆମ କଥାକୁ ଉତ୍ସବସୀମାର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିବାକୁ ଯିବ ? ଆମ ଏ ଦେଶରେ କେଉଁସବୁ କାରଣରୁ knowledge ଓ commitmentକୁ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଚୁ, ଏବେ ତାହାର ଶାନ୍ତ ଓ ନିର୍ଭୀକ ଆଲୋଚନା ହେବା ଦରକାର ଓ ସେହିସବୁ କାରଣର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରକୃତ ଚେଷ୍ଟା ହେବା ଦରକାର ।

୨୭ । ୨ । ୭୯

Commitment ବିଷୟରେ ଖାଲି କହିଦେଲେ commitment ହୁଏନାହିଁ । Committed ମଣିଷର ସଂକ୍ରମଣ ଲାଗିଲେ commitment ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଏପରି ସଂକ୍ରମଣର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଖୁବ୍ କମ୍ ମିଳିଚି । କ୍ଷମତାଲାଳସାର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇଚି, କଥା କହିବା ଓ କୋଳାହଳ କରିବାର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇଚି, ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟକୁ ଉପଦେଶ ଦେବାର କୁପ୍ରବୃତ୍ତିର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇଚି । ଶିକ୍ଷା ନାମରେ ଏ ଦେଶର ତରୁଣଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଶିକ୍ଷିତ attitude ଶିଖାଇ ଦିଆଯାଇଚି ଓ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ତାକୁ ବୃହତ୍ତର ସମାଜଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଓ ଉପରୁ ଥାଇ ତାହାକୁ ଶାସନ କରିବାର ମନବୃତ୍ତି ଦିଆଯାଇଚି । ଡାକ୍ତର କୋଠାରି ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱର ଗାଦାରେ

ବସିଚନ୍ତି, ସେଠୁ ଥାଇ ସେ ଆପଣାକୁ କାହାଲାଗି ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଚନ୍ତି ? ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାଦେବ ହୋଇ ବସିଥିବା କ୍ଷମତାଧୀଶମାନେ ଆପଣାକୁ କାହାଲାଗି ସମର୍ପିତ କରିଚନ୍ତି ? ସମାଜ, ସମୂହକଲ୍ୟାଣ ଓ ସମୂହ ଶିକ୍ଷା କଲେ ଭାରତରେ କ'ଣ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ୍, ଗାନ୍ଧୀର ଦେଶରେ ଡ଼ାକ୍ତର କୋଠାରୀଙ୍କୁ ସେକଥା ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ତେଣୁ uncommitted ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏକ ଉତ୍ସବରେ ସମାବର୍ତ୍ତନର ଶିରପା ପିନ୍ଧି ସେ commitment ବିଷୟରେ ଭାଷଣଟାଏ ଦେଇଦେଲେ commitment ଆସି ଯିବନାହିଁ । ଜ୍ଞାନ ଓ commitment ଏକସାଙ୍ଗରେ ଯିବା ଉଚିତ ବୋଲି କହିଦେଲେ ତାହାହିଁ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ । ଏପରି କରି ଡାକ୍ତର କୋଠାରି ଯଥାର୍ଥରେ committed ଏକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆଦୌ ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି, ସିଏ ଆମ ଦେଶର ପରମ୍ପରାକୁ କଳୁଷିତ କରି ଦେଇଥିବା କ୍ଷମତାଧୀଶ ମାନଙ୍କର ମାର୍ଗର ହିଁ ଅନୁସରଣ କରୁଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା କିଛି ଫଳ ହେବନାହିଁ, ଖାଲି ଉତ୍ସବର ହିଁ ମଣ୍ଡନ ହେବ । କୋଠାରିଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ପରି କୋଠାରିଙ୍କର କଥା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଅଲଗାର ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବ ।

୨୭ । ୨ । ୭୯

ମନ୍ତ୍ରୀ ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଘରେ ସୋଫା ଉପରେ ବସି କହିଲେ : We are all criminals,—ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅପରାଧୀ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦୋଷୀ । ସେତେବେଳକୁ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ସମୟ । ଘର ଭିତରେ ଘର ଭିତରକୁ ସୁଶୀତଳ କରି ରଖିବାର ଯନ୍ତ୍ର ଲାଗିଥାଏ । ଝରକା ଓ କବାଟରେ ମୋଟା ପର୍ଦ୍ଦା ପଡ଼ିଥାଏ । ବାର୍‌ଲାଇଟମାନ ଜଳୁଥାଏ । ନଜାଣିବା ମଣିଷକୁ ଜହ୍ନରାତିର ଭ୍ରମ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ କେବଳ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଙ୍ଗି ପିନ୍ଧିଥାଆନ୍ତି । କାନ୍ଧରେ ନଅଖିଅ ଉପବୀତ, ବେକରେ ମାଳି, ତଉଁରିଆ ଓ ସୁନା ଚେନ୍‌ର ହାର । ଡାହାଣ ହାତ ବାହୁରେ ଗୋଟାଏ ବଡ ଗୁରିକୋଣିଆ ତାବିଜ । ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ ସବୁ ବସ୍ତୁଙ୍କୁ ମାନନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କର ଦେହାଭରଣ ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଥାଏ । ଏହିପରି ଏକ ଆବେଗ ଭିତରେ କଣ କଥା ପକାଉ ପକାଉ ମନ୍ତ୍ରୀ We are all criminals ବୋଲି କହିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କଥା ପକାଉ ପକାଉ ମନ୍ତ୍ରୀ ହଠାତ୍ 'We' ସର୍ବନାମଟିର ପ୍ରୟୋଗ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅପରାଧୀ ବୋଲି କହିଲେ । କଥାଟି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହିଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ସବୁ କରୁଚି, ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା କରିବାର କଥା କରୁଚି । ମାତ୍ର ଦେଶର ବା ସରକାରର ଅନ୍ୟ କର୍ତ୍ତାମାନେ ମୋତେ କିଛି କରିଇ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଦ୍ୱେଷ କରୁଚନ୍ତି, ସ୍ୱାର୍ଥ

କ୍ଷେତ୍ରରେ, କ୍ଷମତା ଯାବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଅପରାଧୀ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଏତିକ କହିବାକୁ ଯାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ 'They' ପରିବର୍ତ୍ତିରେ 'We' ବୋଲି କହିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର କଥା ତଳୁ ତାଙ୍କ ମତଲବଟା ଫୁଟି ବାହାରି ପଡ଼ୁଥିଲା ।

୨୮ । ୨ । ୬୯

ତୁମେ ବଡ଼ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ିଗଲ ଶିକ୍ଷକ !—ଡାକ୍ତର ତ୍ରିଗୁଣ ସେନ୍‌ଙ୍କର ଦଶା ଦେଖି କେବଳ ଏତିକି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଚି । ଡାକ୍ତର ସେନ୍ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସେ ଇଞ୍ଜିନିଅର୍ ହେବାକୁ କେବେ-ହେଲେ ମନ ବଳାଇ ନଥିଲେ । ଯେଉଁ ମତଲବ ବା ଲୋଭର ଆଶାରେ ଆମ ଦେଶରେ ଶହେହେରେ ଅନେଶ୍ବତ ଜଣ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ଡାକ୍ତର ତ୍ରିଗୁଣ ସେନ୍ ସେହି ମତଲବରେ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ ପଢ଼ି ନଥିଲେ । ସେ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ଆପଣାର ପଥ ବୋଲି ବାଛି ନେଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ ହେବା ଯେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱଧର୍ମ ସମର୍ଥିତ ବାଟ, ଆପଣା ଜୀବନରେ ସେ ଏହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥିଲେ । ବନାରସରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଦିଲ୍ଲୀର ମନ୍ତ୍ରୀ ମେଳକୁ ଗଲାବେଳେ ସେ ମୂଳତଃ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବ୍ରତୀର ମନ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ଜଳାଶୟରେ କୌଣସିଠାରେ ଟିକିଏ ଗତି ସଞ୍ଚାର କରାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର ଛାଡ଼ି ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ସେ ଖାଲି ଭାଷଣ ଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଦେଶକୁ ଆଉ କ'ଣ ଦେଇପାରିଲେ ? ଏବେ ତାଙ୍କୁ ତେଲ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ କରି ଦିଆଗଲା । ସେହି ନୂତନ ବିଭାଗଟିକୁ ସେ ମଣି ହୋଇ ମାନିନେଲେ । ଶିକ୍ଷାଜଗତର ମୂଳଦୁଆ ସଜଡ଼ା ହେବା ତାଙ୍କ କାମ ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ । ଡାକ୍ତର ସେନ ବଡ଼ ବିଡ଼ମ୍ବନାରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରର ଶିକ୍ଷକ ବଡ଼ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

୧ । ୩ । ୬୯

ଦେଶର ସେବା ତ ମଣିଷ ଅନେକ ବାଟରେ କରିପାରିବ । ସମଗ୍ର ଭାବରେ କହିଲେ ମଣିଷ ନାନା ବାଟରେ ସେବା କରିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ସ୍ୱଧର୍ମରେ ରହି ହିଁ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ସେବା କରିପାରିବ । ଆପଣାର ସେବାରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ରୂପେ ଦେଇପାରିବ । ଆପଣାର ସେବା କରିଆରେ ଆପଣାକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିପାରିବ । ସ୍ୱଧର୍ମ କହିଲେ ଏଠାରେ କୌଣସି କୌଳିକ ବା ଜାତିଗତ ଧର୍ମକୁ ବୁଝାଉନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ନିରୂପିତ ଧର୍ମକୁ ବି ସ୍ୱଧର୍ମ ବୋଲି ବୁଝାଯିବ ନାହିଁ । ଦେଶର

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବା ଗୋଟାଏ ଶାସନକଳର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ହାକିମ ମଧ୍ୟ ମୋ' ପାଇଁ ମୋ' ସ୍ୱଧର୍ମର ନିରୂପଣ କରିଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଆଗ୍ରହ ହିଁ ମୋ' ସ୍ୱଧର୍ମ ବିଷୟରେ ମୋତେ ସୂଚନା ଦେବ । ଏହି ଆଗ୍ରହ ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ମୁଁ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଅନେକ ବାଟରୁ ଓ ଅନେକ ଧର୍ମରୁ ମୋ'ର ଆପଣା ବାଟ ଓ ଆପଣା ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଦେଶ ସୂଚନା ପାଇ ପାରିବି । ଡାକ୍ତର ତ୍ରିଗୁଣ ସେନ୍ ଆଗରୁ ଶିକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସ୍ୱଧର୍ମ ବୋଲି କହି ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଓ ରୁଚିଗୁଡ଼ାକ ବି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମନରେ ସେହି ଧାରଣାର ପରିପୁଷ୍ଟି କରାଉଥିଲା । ତେଣୁ, ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ, ତେଲବଣିକ ହେଲେ ସେ ଆପଣା ଭିତରେ ବି ଯେ ଆପଣାର ଅଗ୍ରତମ ଆଗ୍ରହ ଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି କେତେଦୂର ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିପାରିବେ, ସେକଥା ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇପାରେ । ସ୍ୱଧର୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ Being motive ଆଦୌ Deficit motive ନୁହେଁ । ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରେରିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁସବୁ motive ମୋ' ଭିତରେ ମୋତେ ବି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଯାହାସବୁ ମୋତେ ଜୀବନର fulfilmentର ମାର୍ଗରେ ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତ କରି ନେଇଯାଆନ୍ତି, ସେହିଗୁଡ଼ିକ Being-motive,—ତାହାକୁ ହିଁ ଆମେ ସ୍ୱଧର୍ମସ୍ଫୁରଣାର ସରଣୀ ବୋଲି କହି ପାରିବା । ଡାକ୍ତର ତ୍ରିଗୁଣ ସେନ୍ କ'ଣ ଏହି ସ୍ୱଧର୍ମଟିକୁ ହରାଇ ବସିଲେ କି ?

୨ । ୩ । ୭୯

ଡାକ୍ତର ତ୍ରିଗୁଣ ସେନ୍ ପରାମର୍ଶ ମାଗିବା ଲାଗି କୁଆଡ଼େ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଆନନ୍ଦମୟୀ ମାଆଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପରାମର୍ଶ ମାଗିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଧ୍ରୁବତ ସିଏ ଆଶୀର୍ବାଦ ମାଗିଥିବେ, ଏବଂ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇ ମଧ୍ୟ ସେଠାରୁ ଆସିଥିବେ । ଆପଣାର ଜୀବନରେ କିଏ କାହାକୁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ କରି ବାଛିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କର ଅବସର ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ମୂଳତଃ, ସାନ୍ତ୍ୱନା ଭିତରୁ ମିଳିବା ଉଚିତ, ବିବେକ ଭିତରୁ କଥା କହିପାରିବା ଉଚିତ, ଆନନ୍ଦ ଲାଗି ବାହାରେ କୌଣସି ବିଗ୍ରହ ଉପରେ ଭରସା ନରଖି ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ପୁଣି, ମୁଁ ଏ ବିଭାଗର ବା ସେ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବି, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ମୋ'ର ନିଜେ ବାହାର କରିବା ଉଚିତ । କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟ ଗୁରୁର ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ, ସେ ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିକ୍ କରି ଉଚିତ ବାଟଟା ବତାଇ ଦେବାକୁ ନଆସି ଆପେ ବିଚାରି ଆପେ ସମାଧାନ ପାଇବାଲାଗି ଶିଷ୍ୟର ମନରେ ବଳ ଦେବ । ଶିଷ୍ୟକୁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମାଧାନର ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକରୁ କଦାପି ବଞ୍ଚିତ କରାଇ ଦେବନାହିଁ । ପୁଣି, ନୂଆ ଭାରତର ଶିକ୍ଷା

ବିଷୟରେ ଏତେଦିନ ଚିନ୍ତା କରିଥିବା ଓ ଏତେଦିନ କଥା କହିଥିବା ଜଣେ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭରସା ମାଗି ବାହାରକୁ ଗଲେ; ଆପଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ. ସେଇଟା ମୋତେ କାହିଁକି ଯଥାର୍ଥ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଫଳିତ ଧର୍ମ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷକୁ ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷର କାମ ଦେଇଥାଏ । ତାହା ମଣିଷର ଅସନ୍ତୋଷକୁ ମାରିଦିଏ । ମଣିଷକୁ ବାଉଳା କରି, ବୋଧ ଦେଇ, ଯେତିକି ମିଳିଲା, ସେତିକିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାକୁ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଥାଏ । ଆପଣାର ଅସନ୍ତୋଷକୁ ହଜମ କରି ମଣିଷ ପରି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ସମାଧାନର ସାହସ ଦେଖାଇବାର ତାରୁଣ୍ୟକୁ ମାରିଦିଏ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗଠୁଁ ଜେଲ-ବିଭାଗକୁ ବଡ଼ ନିର୍ବିବେକ ଭାବରେ ଡିଆଁଇ ନେଇଯାଏ । ସେଥିରୁ ଆଦୌ ପରାସ ଲାଗେନାହିଁ, ଭିତରର ଖଣ୍ଡିଆଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ଖଣ୍ଡିଆ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ।

୩ । ୩ । ୭୯

ଜାତୀୟ ଦାଣ୍ଡର ଗୁରୁଜନ ନେତାମାନେ ଆଜି ସତେ ଅବା ଜାତୀୟତା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ କହୁନାହାନ୍ତି । ଜାତୀୟତା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କର ସତେ ଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ କହିବାକୁ ନାହିଁ । ଜାତିର ଏକତା ରହିବା ଦରକାର, ଜାତିର ପରମ୍ପରାକୁ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେ , ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଜାତିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବା ଉଚିତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବଢ଼ାଇ ସଜ ରହିବା ଉଚିତ,—ସେମାନେ ଏହିସବୁ କଥା କହୁଚନ୍ତି । ଏ ଜାତିର ଅତୀତ ମହାନ୍ ଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣିବାକୁ ହେବ,—ଏ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ କଳାକୁ ଏକାଠି ଖଣି ପକାଇ ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ଆମର ପଡ଼ିରହିଚି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ହେବ,—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ସେମାନେ ପଦେପଦେ ଏହିଗୁଡ଼ାକ ହିଁ କହୁଚନ୍ତି । ମଣିଷ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ ମୋଟେ ବେଳ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଜାତି ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଅନେକ ବେଳ ଅଛି । ଏହି ପରିଚୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର କଲାବେଳେ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବେ, ଆପଣାର ଶେଷ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ଜାତି ବିଷୟରେ ହିଁ ଗାଉଛନ୍ତି—ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଜୀବନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପଦରୂପେ ଏମାନେ ହୁଏତ କିଛିହେଲେ ପାଇନାହାନ୍ତି । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଏମାନଙ୍କର ହୁଏତ କିଛିହେଲେ କହିବାକୁ ନାହିଁ । ମଣିଷ ହିସାବରେ କିଛି ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ ମଣିଷ ପାଖରେ ଏମାନଙ୍କର କେତେ କଅଣ କହିବାକୁ ନଥାନ୍ତା ! ମଣିଷ ହିସାବରେ କୌଣସି ଆଖି ପାଇଥିଲେ ଏମାନେ ଏ ଦେଶର ମଣିଷକୁ କେତେ କ'ଣ ଦେଖାଇ ନଥାନ୍ତେ, ମଣିଷକୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ନଥାନ୍ତେ । ତଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଜାତିର ବି ଉପକାର କରିପାରୁଥାନ୍ତେ ।

୪ । ୩ । ୭୯

ଏ ନେତା ଓ ଏ ଗୁରୁଜନମାନେ ଆମକୁ ଆମ୍ଭଆବିଷ୍କାର କଥା କହନ୍ତେ । ଆପଣାର ଅଭିଜ୍ଞତା କହନ୍ତେ—ଆ୍ମ ଅନେଷଣ କରିଥିବାର କାହାଣୀ କହନ୍ତେ । ତଦ୍ଵାରା ସେମାନଙ୍କର ସାଧୁତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳନ୍ତା । ଆମେ ବି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଉଚିତ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ପାରନ୍ତୁ । ତଦ୍ଵାରା ଦେଶର ବି କଲ୍ୟାଣ ହୁଅନ୍ତା । ଆମେ ନୂଆ ଆବିଷ୍କାର ଓ ନୂଆ ନିର୍ମାଣ ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତୁ । ନୂତନ ଅନ୍ୱେଷଣ ଲାଗି ସାହସ ବାନ୍ଧି ପାରନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ନେତାମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକ କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାତି ଓ ଜାତୀୟତାର କଥା କହୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କହିବାର ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଉଗ୍ରତା ଯେତିକି ଫୁଟି ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଫମ୍ପାଟା ବି ସେତିକି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଚି । ଏମାନେ ବୁଲିବୁଲି ଏବର ଯୁବକମାନଙ୍କୁ alienated ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଏହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ alienated ବୋଲି କହିବି । ଆପଣାର ଜୀବନ ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ଆପଣାର କୌଣସି ଚେର ଲାଗି-ନାହିଁ । ତେଣୁ ବାସ୍ତବତଃ କୌଣସି ମାଟିରେ ଏମାନଙ୍କର ଲାଗିନାହିଁ । ଏମାନେ ଯେଉଁ ଜାତି ଓ ଯେଉଁ ଦେଶର କଥା କହୁଚନ୍ତି, ସେହି ଦେଶ ଓ ସେହି ଜାତି ସହିତ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ଚେର ଲାଗିନାହିଁ । ଆପଣାର ଫମ୍ପା ଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନନ୍ୱେଷିତ ଜୀବନଜନିତ ଲାଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏମାନେ ଜାତୀୟତା ଓ ଜାତିକୁ ଖୋଳ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଚନ୍ତି । ଆପଣା ପରି ଏମାନେ ଆମକୁ ଓ ଯୁଗଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ଏ ଅନ୍ଧାର ଏମାନଙ୍କୁ ସୁହାଉଚି । ନିଜ ଭିତରେ ମଣିଷର ପରିଚୟ ପାଇ ନଥିବାରୁ ଏମାନେ ମଣିଷକୁ ଡରୁଚନ୍ତି ।

୫ । ୩ । ୭୯

ସେଦିନ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରେ ବସି ବଞ୍ଚିବା ଓ ବଞ୍ଚିରହିବା ଭିତରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟଟିକୁ ଆମ ଆଗରେ ବଖାଣି କହୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି ଏକ ସଭାରେ ସେ ଏହାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚିବା ହେଉଚି ଶରୀରଟାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଣିଷ ବଞ୍ଚେ, ପଶୁ ବଞ୍ଚେ, ନଗଣ୍ୟ କୀଟପତଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଶରୀର ଲାଗି ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆହାର ଖାଆନ୍ତି, ପାଣି ପିଅନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ, ଖାଲି ବଞ୍ଚିଲେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ହୁଏନାହିଁ । ଶରୀରକୁ ଆହାର ମିଳୁଥିବା ଯାଏ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଥାଏ । ମାତ୍ର, ଖାଲି ବଞ୍ଚିଲେ ହିଁ ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚି ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ-ନାହିଁ । ପେଟ ପୂରିବା ପରେ ଆହୁରି ଏପରି କେତୋଟି ଆଗ୍ରହ ଓ ଅନୁଧାବନକୁ

ଜୀବନରେ ସର୍ବାଗ୍ରାଧିକାର ଦେବାକୁ ହୁଏ, ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା କି ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା କି ମଣିଷ ବଞ୍ଚିପାରେ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ ମଣିଷ ଅନ୍ନ ଖାଇ ବଞ୍ଚେ; କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, କଳା, ଦେଶପ୍ରୀତି, ଏସବୁ ଦ୍ୱାରା ବଞ୍ଚି ରହେ । ତେଣୁ ଏଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ନଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରୀ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଆମ ଦେଶରେ ଅନ୍ନଠାରୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ପାଇଲେ ଯାଇ ଏଠି ମଣିଷ ବଞ୍ଚିରହି ପାରିବ ବୋଲି ସେ ବଡ଼ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କହିଲେ । ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ କଜିଆ ଲଗାଇ ଅନ୍ନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ କୋଉଟା ଆଗ ଓ କୋଉଟା ପଛ, ସେବିଷୟରେ ତର୍କ ଉଠାଇବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୋ' ମତରେ ମଣିଷ ଲାଗି ଉଭୟ ଦରକାର । ଅନ୍ନ ଦରକାର, ସଂସ୍କୃତି ବି ଦରକାର । ତଥାପି ମୁଁ ଏତିକି କହିବି ଯେ, ଯେକୌଣସି ରାଜ୍ୟର ସରକାର ଉପରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଅନ୍ନସଂସ୍ଥାନ କରାଇଦେବା ଲାଗି ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସଜାଇବା ବା ବଢ଼ାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ହେଉଚନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିର ବ୍ୟାପାର । ତେଣୁ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ challenge ମୂଳତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ । ସରକାର ଏଇଟାକୁ ଆଗ ଆବୋରି ବସିଲେ ପ୍ରମାଦ ହିଁ ଘଟିବ ।

୭ । ୩ । ୭୯

ଆମେ ଦଳେ ବଞ୍ଚିରହିବୁ ବୋଲି ଆଜି ସମାଜରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଠାରୁ ଯେ ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚିବାର ଅବସରଟିକକ ମଧ୍ୟ କାଡ଼ି ନିଆଯାଉଛି, ମନ୍ତ୍ରୀମହାଶୟ ଏଥିକୁ କ'ଣ କହିବେ ? ଖାଲି ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବା ଆମ ପ୍ରିୟଭୂମି ଭାରତବର୍ଷରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ରତଃ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାହିଁ ହେଉଛି । ତେଣୁ, ଏଇଟାକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆମ ଜୀବନଧାରଣ ବା ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଏକ ଚଳନ୍ତି ସଂସ୍କାର ବା ରୀତି ବୋଲି ମାନିନେଇ ସାରିଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ଏହି ରୀତିରେ ଆବଶ୍ୟକତାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଉଛି, ଏହି ରୀତିରେ ଉତ୍ପାଦନ, ବିତରଣ ଓ ଉପ-ଭୋଗର ନୀତିନିରୂପଣ କରାଯାଉଛି, ଏହି ରୀତିରେ ରାଜନୀତି ଚାଲୁଛି, ଏହି ରୀତିରେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, କଳା ଓ ଧର୍ମର ବିଧିବିଧାନ କରାଯାଉଛି । ଅନ୍ୟ ଅନେକେ ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚିବାର ନିମ୍ନତମ ଅବସର ହିଁ ପାଉନଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଦଳେ ଯେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ବାହାନାରେ ସାମାଜିକଗୋଷ୍ଠୀର ସଂସ୍ଥାନକୁ ମାଡ଼ି ବସିଚୁ, ଏହା ପଛରେ ବି ଆମର କୌଣସି ବଳିଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆମେ ଯେ ବଳିଷ୍ଠ ଅନେକଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଏପରି ଏକ ବିଶେଷା-ଧିକାର ପାଇଚୁ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆମ ହାତରେ କ୍ଷମତା ରହିଚି:

ପାଠ ରହିଛି, ନାନା ଶାସନର ଚିହ୍ନ ରହିଛି; ଆମର ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ଆମର ପରମ୍ପରା ଓ ଇତିହାସକୁ ରଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ତେଣୁ ଏପରି ହେଉଛି । ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଆମେ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯେତେ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ବି ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସବୁଯାକ ବିଳାସ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁଯୋଗ ପାଇଛୁ ଓ ଆହୁରି ଅନେକେ କେବଳ ସାମାନ୍ୟଭାବେ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ହିଁ ଜୀବନଯାକହିଁ ସାରିଦେବା ଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ? ଏପରି ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକୁ ମାନିନେବା ପଛରେ ଆମର କେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି ? ସେଦିନ ସଚିବାଳୟରେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚି ରହିବାର ତତ୍ତ୍ୱ ବଖାଣୁଥିବା କେବଳ ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନୁହେଁ ,—ତାଙ୍କରି ବର୍ଗର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋ'ର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଓ ତା'ର ଉତ୍ତର ପାଇବା ଉପରେ ଆମ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ମାନ ନିର୍ଭର କରୁଛି ।

୭ । ୩ । ୭୯

ଆମେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାରରୁ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖୁଛୁ ଓ ଏଣେ ଯୁଗର ବ୍ୟଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ନିର୍ମମ ଓ କରୁଣ କରିଦେଇ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଆଗ ବଞ୍ଚିରହିବାର କଥା କହୁଛୁ । ବଞ୍ଚିବାର କଥା ମୋଟେ କହୁନାହୁଁ । ବଞ୍ଚିବାର ଆହ୍ୱାନକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାର ଷଡଯନ୍ତ୍ର କରି ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିରହିବାର ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାବୋଧକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲାଇ ରଖିଛୁ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟର କଥା କହୁଛୁ, ସଂସ୍କୃତିର କଥା କହୁଛୁ, ଧର୍ମର କଥା କହୁଛୁ, ଅତୀତର ଗୌରବମୟ ପରମ୍ପରାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ କହୁଛୁ । Breadର ଅଭାବରେ ଆମର ଏହିସବୁ କହିବା ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅଭିନୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି, Breadର ମୂଳ ଆବଶ୍ୟକତାଟିକୁ ଅନେକଙ୍କ ଜୀବନରୁ ଏଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଅପଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବାରୁ ଆମର ସକଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ବ୍ୟାପାର ପ୍ରଧାନତଃ circusରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି । ତେଣୁ, ଆମ ଦେଶରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଲୋଚନା ଓ ଆୟୋଜନ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସର୍କସଧର୍ମୀ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସର୍କସପ୍ରଧାନ ଏକ ଜୀବନାଭିନୟ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବା କିପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ ? ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଭାବରେ ଅସାର୍ବଜନୀନ ସଭାଗୃହମାନଙ୍କରେ ବଞ୍ଚିରହିବା ବିଷୟରେ ଉଚ୍ଚ ଭାଷଣଟାଏ ଦେଇଦେଲେ ବଞ୍ଚିରହିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ଅନେକ ଅପରଙ୍କୁ ତଥା ଆପଣାକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ସେହି ଭୁଲାଇବାର ନିଷ୍ଠୁର ନାଟକ ହିଁ ଏଠାରେ ଚାଲିଛି ।

୮ । ୩ । ୭୯

ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାର ସାମାନ୍ୟତମ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଓ ଅହରହ ବଞ୍ଚି ରହିବା ବିଷୟରେ ଉଦାର ଉପଦେଶମାନ ଶୁଣାଇ ଏଣେ ଆମେ

ସଂସ୍କୃତିକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଅଧିକାର କରି ରହିଛୁ । ସଂସ୍କୃତି ଆମ ଜୀବନର ନାନା ଗଣ୍ଡିକୁ ଫିଟାଇଥାନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ଆମ ଅଯୋଗ୍ୟ ମନୋବୃତ୍ତିର କବଳରେ ପଡ଼ି ତାହା ଆମର ଘରେ ସିନ୍ଦୂକ ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ ସଂସ୍କୃତି ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସମ୍ମିଳିତ କରୁଥାନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ତାହା ଆମକୁ ମଣିଷଙ୍କର ମେଳ ଭିତରେ ତଥାପି ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରି ରଖିଛି । ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, କଳା ଓ ଅନ୍ୟ ଐତିହ୍ୟକୁ ଆମେ ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ commodity ପରି ଆମ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସିକରି ରଖିଛୁ । ଏକ ପରମାଣାତ୍ମକ ଭ୍ରମବଗ୍ରିର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ଆମେ ଆପଣାର ଏହି ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ପଡ଼ଶାର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରୁଛୁ ଓ ଆମ ପାଖରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ବେଶୀ ରହିଛି ବୋଲି ଆପଣାକୁ ଆତ୍ମମ୍ଭରମୟ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତେଣୁ, ସବୁ ହେଉଛି, ମାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କହିବା ଅର୍ଥରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଆମେ ବି କେବଳ ବଞ୍ଚିଛୁ । ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସକଳ ସମ୍ଭାବନା ମହଜୁଦ ଥାଇ ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଆମେ କେବଳ ବଞ୍ଚିଛୁ ମାତ୍ର,—ଠିକ୍ ଏକ sophisticated ପଶୁ ପରି ଆମେ ବଞ୍ଚିଛୁ । ଆପଣାର ସିନ୍ଦୂକଗୁଡ଼ାକ ଆପଣାର ପ୍ରାଣ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ । ଏହି ମନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧିରେ କ୍ରମେ ପ୍ରାଣହୀନ ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ ।

୯ । ୩ । ୭୯

ଗତ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଆମ ଦେଶର ଏକ ସଦ୍ୟସୃଷ୍ଟ ରାଜନୀତିକ ତଥା ସାହିତ୍ୟିକ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ମିଳନୀ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । କିଏ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, କିଏ ପ୍ରଧାନ ବା ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅତିଥି ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ପୁଣି କିଏ ମୁଖ୍ୟ ବକ୍ତା ହିସାବରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଆସୁଥିଲେ, ଶିଳ୍ପମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆସୁଥିଲେ । ଯିଏ ଯୋଉ ବିଭାଗର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ସେଥିରେ ବେଶୀକିଛି ଯାଉ ଆସୁ ନଥିଲା । କାରଣ, ସେମାନେ ଏସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଏସବୁ ଆୟୋଜନକୁ ସାହିତ୍ୟିକ ହିସାବରେ ଆସୁନଥିଲେ, ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ହିଁ ଆସୁଥିଲେ । ଏବେ ଏହି ପରମ୍ପରାଟି ବେଦଗରେ ଆହୁରି ଅଗ୍ରଗତି କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ କଲେଜର ଓଡ଼ିଆ ସେମିନାରକୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅଣାଯିବାର ଖବର ହେଉଛି । ସେମିନାର ଓ ସମ୍ମିଳନୀ ଭିତରେ କେତେକ ଫରକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ସମ୍ମିଳନୀରେ ସମ୍ଭ୍ରମମଣ୍ଡନ ଦାଗଟା ବେଶୀ ରହିଲେ ବେଶୀକିଛି ଅସୁନ୍ଦର ଲାଗେନାହିଁ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଆସିଲେ ଓ

ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜାକଜମକରେ ଆୟୋଜନ କରାଗଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମିଳନୀ ଅଧିକ ସଫଳ ହେଲ ବୋଲି ସାଧାରଣତଃ ମନେ କରା ଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେମିନାରର ରୀତି ଅଲଗା । ସେମିନାରକୁ ସାଧାରଣତଃ ଅଳପ ମଣିଷ ଆସନ୍ତି । ଖାଲି ଶ୍ରୋତା ହିସାବରେ ନଆସି ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଆଲୋଚନା ହିଁ ସେମିନାର୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ କାଲି ଭାବୁଥିଲି, ଓଡ଼ିଆ ସେମିନାରକୁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡକା ହୋଇ ଅଣାଗଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କି ଲାଭ ହେବ, ସେମିନାରର ବା କେଉଁ ଲାଭ ହେବ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପାଟି ସେଠି କଣସବୁ କହିବାକୁ ଫିଟିବ ଓ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର କାନ କ'ଣସବୁ ଶୁଣିବା ଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ରହିଥିବ । ଆମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ହିଁ ଭରିଥିବା ମନ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ଦିନ ସାହିତ୍ୟ ଚୋଟାରେ ପଶିଚନ୍ତି ବୋଲି ମୋ'ର ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ ସେମିନାର୍‌ର ସବାବଡ଼ ଗଛର ସବୁଠାରୁ ମୋଟା ଡାଳରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହନୁ ସଜାଇ ବସାଇ ଦେବାରେ ପ୍ରହସନ ଜମିବ ସିନା, ମାତ୍ର ସେମିନାର୍ ଫସରଫାଟି ଯିବ । ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଏହି ଅଭିଳାଷକୁ ଏକ ପ୍ରହସନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

୧୦ । ୩ । ୬୯

ଆମ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ , ସେମାନେ କ୍ଷମତାର ବାସନା ନେଇ ଏ ସଂସାରକୁ ଆସିଥିଲେ, ଭୁଲ୍‌ରେ ବିଦ୍ୟାର ଘର-ଭିତରେ ପଶିଗଲେ । ସେଥିଲାଗି ଉପରେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଭିତରେ କ୍ଷମତାକୁ ହିଁ ଲୋଡୁଚନ୍ତି, କ୍ଷମତାର ହିଁ ସେବା ଓ ସେବନ କରୁଚନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ସେମାନେ କ୍ଷମତାର ହିଁ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ବାହାରେ କ୍ଷମତାଧୀଶମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସାଇ ଆପେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ପାରିଲେ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ମହିମାନ୍ୱିତ ମନେ କରୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସେମିନାର ବସାଇଲା ବେଳକୁ ଆମ ଅଧ୍ୟାପକ-ମାନଙ୍କର ଆଗ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡାକିବା କଥା ମନେପଡୁଚି । ମନ୍ତ୍ରୀ ନଆସିଲେ ସେମିନାର୍ ଆଦୌ ବସି ପାରିବନାହିଁ; ଆମ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହୁଏତ ସେହି କଥା ହିଁ ଭାବୁଥିବେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ତଥା ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଗତ ରୁଚି ବିଷୟରେ କ'ଣସବୁ ଭାବୁଥିବେ ବା ଭାବୁନଥିବେ, ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କେବେ ସେକଥା ମନେ ପକାଉଚନ୍ତି କି ? ଅଥଚ ନଜାଣିଲା ପରି ଏହିମାନେ ହିଁ ଛାତ୍ରମାନେ ଏବେ ଛାତ୍ର ହୋଇ ରହିଲେନାହିଁ ବୋଲି କ୍ରନ୍ଦନ କରୁଚନ୍ତି, କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ମାନିଲେନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରୁଚନ୍ତି । ଏହିସବୁ ବିଭ୍ରାଟ ଘଟାଇବାରେ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଦାୟୀ ନୋହୁଁ କି ?

୨୮ । ୩ । ୭୯

ଏ ଦେଶକୁ ମୁଁ ଆଗ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଦେଶ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବିନାହିଁ, ମାତ୍ର ଏହି ଦେଶକୁ ମୁଁ ମୋ' ଆପଣାର ଦେଶ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି । ଏ ଦେଶକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବିନାହିଁ, ଏହାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି । ଏ ଦେଶ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେବନାହିଁ, ଏକ challenge ହିସାବରେ ଏହା ମୋ'ଲାଗି ଏକ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହିସାବରେ କାମ କରିବ । ପ୍ରେରଣା ଭଗବାନ୍ ଯୋଗାଇବେ । ମୋ'ର ଶୁଭତମ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଓ ଉପଲବ୍ଧିର ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବେ । ମୁଁ ମୋ' ଆପଣା ଘରଟିକୁ ଯେମିତି ଆପଣାର ଉପଯୋଗୀ କରି ସଜାଡ଼ି ପାରିଲେ ଖୁସୀ ହୁଏ, ସେହିପରି ମୋ' ଆପଣା ଦେଶଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢ଼ି ପାରିବାର ବିରାଟ ଓ ବହୁମୁଖୀ ଉଦ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଶିଖିବି । ତେଣୁ ଆପଣାର ଦେଶକୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । କୁମ୍ଭାର ମାଟିକୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରିବାର କେଉଁ କାରଣ କୋଉଠି ରହିଚି ? ମାଟିକୁ ଉଚିତ ପ୍ରକାରେ ଚକଟି ସେଥିରୁ କିଛି ସୁନ୍ଦର ଓ କଳାତ୍ମକ ଯଥା ଉପଯୋଗୀ କରି ଗଢ଼ି ପାରିଲେ ଯିନା ସେଥିରେ ତା'ର ଗର୍ବ କରିବାର କଥା ! କୁମ୍ଭାର ଯେମିତି ମାଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରେ ଆପଣାର ଦେଶକୁ ମୁଁ ସେହିପରି ଗ୍ରହଣ କରିବି । ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଚି ବୋଲି ଅର୍ଥାତ୍ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ challenge ମୁଁ ଆପଣାର ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଇ ପାରିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଜୀବନ ବିଧାତା ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବି, ବିନୀତ ରହିବି, ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବି । ମୋ'ର ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଳ୍ପକାଳସ୍ଥାୟୀ ଜୀବନ ମୋତେ ନାନାଭାବେ ଉଦ୍ୟତ କରୁଥିବା challenge ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ବିରାଟର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବ, ଆପଣାକୁ ସାର୍ଥକ ରୂପେ ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ପାରିବାର ଆନନ୍ଦ ପାଇବ । ଏହାହିଁ ସୌଭାଗ୍ୟ ।

୨୯ । ୩ । ୭୯

ମୁଁ ଆହୁରି କହିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆହୁରି କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଓ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । କୋଉ ଶତ୍ରୁ ମୋତେ କାହିଁକି ମୋ'ର ଏହି ଲୀଳାସାମର୍ଥ୍ୟ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେବାରୁ ବର୍ଜିତ କରି ରଖିବ ? କୋଉ ଭଗବାନ ମୋ' ଆଗରେ କାହିଁକି କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଠିଆ କରିବାକୁ ଯିବ ? ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିପାରୁଚି, ମୋ' ଭିତରେ କୌଣସି ମୃତ୍ୟୁବାସନା ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିନାହିଁ । ଦେହ ବୁଢ଼ୁଣା ହେଲେ ଯେଉଁ ମୃତ୍ୟୁର ସମୟ ହୁଏ, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେହି ମୃତ୍ୟୁର କଥା ଆଦୌ କହୁନାହିଁ । ଭିତରେ ଜୀବନ ଥକିଗଲେ

ଓ ଅନେକଗଳେ ସଂସାରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଅସୁନ୍ଦର ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଏ, ଏଠି ମୁଁ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତର କଥା କହୁଛି । ନିଜର ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ନେଇ କେତେ ଯୋଜନାର ଜାଲ ବୁଣିବାରେ ଲାଗିଛି । କେତେ ଅଧଜଡ଼ା ସୂତାକୁ ପୁଣି ସଜାଡ଼ି ଦେଉଛି, କେତେ ହଜା ବାଟରୁ ପୁଣି ପାଚିଲା ପଥର ଆଡ଼େଇ ଦେବାର ସର୍ବାଙ୍ଗମନ୍ଦ ଉଦ୍ୟମ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଜୀବନର ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ଏମିତି ମୋ'ର ହୃଦୟ, ମନ ଓ ହାତକୁ ତତ୍ପର କରି ରଖିଥାଉ । ମୋ'ର ଭଲ ପାଇବାକୁ ତତ୍ପର କରି ରଖିଥାଉ, ମୋ'ର ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ତତ୍ପର କରି ରଖିଥାଉ । I have promises to keep,— ଅନ୍ୟ କାହାରି ପାଖରେ ନୁହେଁ, ମୋର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆପଣା ପାଖରେ, ଯେଉଁଠି ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ନିରନ୍ତର ଅଭିସାରିକାର ଆୟୋଜନ ଧରି ବାହାରିବାକୁ ସଜ ହେଉଥାଏ । ଏ ସଜ ହେବା ଲାଗି ରହିଥାଉ । ସଂସାର ଦେଖୁ, ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ ।

୩୦ । ୩ । ୬୯

ପାକିସ୍ତାନରେ ସାମରିକ ଶାସନ ଜାରି ହୋଇଥିବାର ପ୍ରତିବାଦ ବା ସମାଲୋଚନା ଯିଏ କରିବ, ତାକୁ ଶାସନ— କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ତରଫରୁ ଦଶବର୍ଷ ସଜା ମିଳିବ ବୋଲି ଆଦେଶ ହୋଇଛି । ପାକିସ୍ତାନରେ କୁଆଡେ ଏକଦା ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଧର୍ମର ମୂଳାଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସରକାରଙ୍କ କରିଆରେ ଶାସନର ଶିଙ୍କୁଳିମାନ ତିଆରି ହେଉଥିଲା । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସମାଜବାଦକୁ ମଧ୍ୟ ସେଠି ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଉପରେ ଆଧାରିତ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସକଳ ଧର୍ମ ପରି ଇସ୍‌ଲାମ୍ ମଧ୍ୟ ସବୁରି ଉପରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମାନିବାକୁ କହୁଥାଏ; ଅର୍ଥାତ୍, ଭଗବାନଙ୍କୁ ମାନି ଜୀବନରେ ନିର୍ଭୟ ହେବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଏ । ମାତ୍ର, ସେଦେଶରେ ଶାସକ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ଧାର୍ମିକମାନେ ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ବସିବାର ଏକ ପରମ୍ପରା ଚଳାଇ ଆସିଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ଧାର୍ମିକମାନେ ନିର୍ଭୟ ମଣିଷକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ କରନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭୟ କରି ଜୀବନରେ ନିର୍ଭୟ ହେବାର କଳା ସେମାନେ ଆଦୌ ଶିଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିପକାନ୍ତି । ମଣିଷସମାଜକୁ ଆତ୍ମବଶ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଏକ ସାଧନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ପାକିସ୍ତାନ୍‌ରେ ଏବେ ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରଧାରୀମାନଙ୍କ ହାତକୁ କ୍ଷମତା ଆସିଲା, ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଦଶଟା ବର୍ଷ କ୍ଷମତାରେ ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିବେ କି ନାହିଁ, ସେବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ମଧ୍ୟ ସନ୍ଦେହ ଥିବ । ଜନଗଣ ଉପରେ

ମଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଉଥିବା ଧୂଆଁ କୁହୁଳି କୁହୁଳି ପୁଣି ନିଆଁ ହୋଇ ଜଳି ଉଠିବାକୁ ଯେତିକି ସମୟ ଲାଗିବ, ଏହି ତଥାକଥିତ ସର୍ବାଧୀଶମାନେ ଠିକ୍ ସେତିକି ଦିନ ତିଷ୍ଠି ରହିବେ । ତେଣୁ ଦଶବର୍ଷ କାରାଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ଦେଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଉଗ୍ର ସ୍ୱୀନତାକୁ ଦେଖି ଉପରେ ଭଗବାନ୍ ହସୁଥିବେ, ସବୁ ମଣିଷ ଭିତରେ ସଂଶୟ ସଙ୍କୁଳ ହୋଇ ଲୁଚି ବସିଥିବା ବିବେକ ବି ତଥାପି ହସୁଥିବ । ଏ ଅଭିନୟ ଇତିହାସର ଧାତା ସିନା ବୁଝୁଥିବେ, କିନ୍ତୁ ଦାମ୍ଭିକ ମଣିଷର ନିର୍ବୋଧତା ତାହାକୁ ବୁଝି ପାରିବ କିପରି ?

୩୧ ।। ୩ । ୭୯

ଗତ ତିନି ଚାରି ଦିନ ହେଲା ପାକିସ୍ତାନ୍ ରେଡ଼ିଓର ପୀରସାହେବଙ୍କ କଥା ଖାଲି ମନେପଡ଼ୁଛି । ପାକିସ୍ତାନରେ ଗାଦୀବଦଳ ହେଲା, ପୁରୁଣା କଣ୍ଟା ଯାଇ ନୂଆ କଣ୍ଟା ବସିଲା,-- ତଥାପି ପାକିସ୍ତାନ୍ ରେଡ଼ିଓରେ ପୀରସାହେବ ସେଦିନ ଯେମିତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆଜି ବି ସେମିତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିଲେ । ଯୁଗ ବଦଳିଲେ କିମ୍ବା ଶାସ ବଦଳିଲେ ଭୃତ୍ୟର କୌଣସି ବଦଳ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏନାହିଁ । ପୀରସାହେବ ସେଦିନ ଆୟୁବଙ୍କର ଗାଉଥିଲେ, ଏଣିକି ଆଉ କେତେ ଦିନ ସେ ଆୟୁଧଧାରି ଅମୁକ ବା ସମୁକ ଖାଁଙ୍କର ଗାଇବେ । ସବୁ ବଦଳି ଯିବ ପଛକେ, ତାଙ୍କର ଗାଇବା କଦାପି ବନ୍ଦ ହେବନାହିଁ । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ରେଡ଼ିଓରେ ମଙ୍ଗୁଳି କଥା ବି ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବେଶ୍ ମନେପଡ଼ୁଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେ ଥର ସରକାର ବଦଳି ସାରିଲାଣି, ପୁରୁଣା ମିଛ ତଡ଼ା ହୋଇ କେତେ ନୂଆ ମିଛ ଖୁଆ ହେଲାଣି । ବକ୍ତୃତା ଓ ନେତୃତ୍ୱ ମଙ୍ଗୁଳିର ବେଖରର ରଙ୍ଗ ବଦଳି ଗଲାଣି । ତଥାପି ପାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ସେ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନାର ଜରିଆରେ ଲୋକ ଜାଗରଣର ଉପାଦେୟତା ବିଷୟରେ ଯେତିକି ଉତ୍ସାହିତ ଭାବରେ କହି ଯାଉଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଟାଇଚୁଙ୍ଗ୍ ଧାନ ଓ ସଙ୍କର ମକ୍କା ବିଷୟରେ ସେତିକି ଉତ୍ସାହରେ କହିଯାଉଛି । ସେହି ସ୍ୱର, ସେଇ ଆବେଗ, ସେଇ ଆକୁତି; କୋଉଠି କିଛି ହେଲେ ବଦଳିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଏହିପରି ନାନା ସ୍ତରର order-carriers ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପରୁ ଶତ ଝମ୍ପୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସଂସାରଟା ଯେ ତଥାପି ଚାଲିଥିବ, ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ନୂତନ ବିଚାର, ନୂତନ ଆକାଂକ୍ଷା, ନୂତନ ସାହିତ୍ୟ ବା ତଥାକଥିତ ନୂତନ ନେତୃତ୍ୱ ଏହି ସଂସାରର କୋଉଠି କିଛି କରି ପାରିବନାହିଁ । ଶାସକର ମନ ଅନୁଯାୟୀ ସାହିତ୍ୟ ହେଉଥିବ, ବିଚାର ଓ ଆକାଂକ୍ଷାର conditioning ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚାଲିଥିବ !

୬ । ୪ । ୭୯.

ନାନାପ୍ରକାର ଜୀବନଗତ ନିର୍ବାଧତା ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ବେଶ୍ ଏକ ଆତ୍ମପ୍ରଦର୍ଶନମୂଳକ ଉତ୍ସାହରେ ଚାଲୁଥିବା ଏହି ଯୁଗରେ ମୁଁ ସେପରି ସବୁଠାରେ ବୋକା ବନିବନି ଚାଲିଛି । ସଂସାର ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହୁଛି, ଯୁଗକୁ ଅନାଇ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳିତ କରି ରଖିଥିବା ଚତୁର ଓ ତଥାକଥିତ ସଫଳ ଲୋକେ ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଆଦର୍ଶକୁ ବଳରେ ପରିଣତ କରି ସାମୂହିକ ଜୀବନର ନାନା ଦାଣ୍ଡ ଓ ଅଦାଣ୍ଡରେ ଧୂଳି ଉଡାଉଥିବା ଆଦର୍ଶ-ବାଦୀମାନେ ବି ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ କିଛି ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ବାବୁ ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ, ଏ ଯୁଗ ଲାଗି ଫିଟ୍ ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ, ପଇସା କମାଇ ପାରିଲିନାହିଁ, ଉଗ୍ର ହୋଇ ବି ପାରିଲିନାହିଁ । ହଁ, କ୍ଷମତାରେ ବସି ପାରିଲିନାହିଁ, କିମ୍ବା କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗ ବା ମତ ବା ଆଦର୍ଶ ପାଖରେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ବିକିଦେଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ରକ୍ଷା ହୋଇଛି ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ପାଖରେ ବୋକା ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରୁ ଯେଉଁ ସ୍ୱୀକୃତି ମଣିଷର ଚେରଗୁଡ଼ାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ମଜବୁତ କରି ରଖିଥାଏ, ଅନ୍ତତଃ ସେତକ ସ୍ୱୀକୃତି ମୁଁ ପାଇଛି । ସେଇ ସ୍ୱୀକୃତି ମୋ' ଜୀବନର prime move ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଛି । ସଂସାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବି ବୋଲି ମୁଁ ଯଦି ଆପଣାର ଏହି ଅନ୍ତର୍ଗତ ସ୍ୱୀକୃତିଟିକୁ ହରାଇ ବସିଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୋ'ର ଯେ କି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୋଇଥାନ୍ତା, ସେକଥା ମୁଁ କଳ୍ପନା ବି କରି ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ବଡିଆ ଗୋଟାଏ ବେଲୁନ୍ ପରି ମୁଁ ଫମ୍ପା ହୋଇ ଉଡୁଥାନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ତୋଫା ଦିଶୁଥାନ୍ତି, ପବନ ମୋତେ ଯୁଆଡ଼େ ମନ ସିଆଡ଼କୁ ଠେଲି ନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା,—ଅଥଚ ତାକୁ ମୁଁ ନିଜର ଲଜ୍ଜା ବୋଲି ଭାବୁନଥାନ୍ତି ।

୭ । ୪ । ୭୯

“ଶାସନ ଅଛି, ଶୃଙ୍ଖଳା ଅଛି ନା ଶୋଚନା ଅଛି ?”—ଗତ କେତେଦିନ ହେଲି ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ‘ସମାଜ’ରେ ଅଗ୍ରଲେଖାମାନ ବାହାରୁଛି । ସମ୍ପାଦକ ଯାହା ଲେଖୁଛନ୍ତି, ତାହା ସତ । ମାତ୍ର ସେ ବିଶ୍ଳେଷଣ ତଥାପି ପୂରା ହେଉନାହିଁ । କାଲି ଯେଉଁମାନେ ଶାସନ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ, ଆଜି ସେଇମାନେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସନ ହୀନତାକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ଗତ ଯେଉଁ କୋଡ଼ିଏ ବରଷରେ ମୁଁ ବି ଏହି ସମାଜର ଏକ ନାଗରିକ ଓ କ୍ଷମତାପନ୍ନ ମଣିଷ ହିସାବରେ ରହି ଆସିଥିଲି, ସେହି ଅବଧି ଭିତରେ ମୁଁ ବା କ'ଣ କଲି ? କାହିଁକି ଆମେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରେ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ-ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରିଣାମ ତଥାପି ଆଉପ୍ରକାରେ ହୋଇଗଲା ? ସେଥିଲାଗି ଆମେ

ନିଜେ କେତେଦୂର ଦାୟୀ ? ଯେ କୌଣସି ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଆତ୍ମବିଶ୍ଳେଷଣ ଲାଗି ଏକ ଉଚିତ ସ୍ଥାନ ରହିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ଆମର ଧ୍ୟାନ ବା ଆଗ୍ରହ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ସ୍ତରକୁ ଉଠି ପାରିନଥିଲା ପରି ମନେହେଉଛି । ଆମେ ଖାଲି କଥା କହିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆଉ ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ସାନମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ ଓ ଏଣେ ସେଇମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନାନା ଉଦ୍ରେକିତ ଅନ୍ଧସଂସ୍କାରଗତ ଅବସରରେ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ନାଚିବାରେ ବି ଲାଗିଛୁ । ଆମେ ଆପଣାର ହିଁ ବିଜ୍ଞାପନ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଅପର ଉପରେ ଦୋଷ ଢ଼ାଳିଦେବାର ବାହାନାରେ ଆପଣାକୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଆମର ଏହି ପ୍ରହସନରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶୃଙ୍ଖଳା ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଆମର କୌଣସି ଶୋଚନା ନାହିଁ ।

୧୦ । ୪ । ୭୯

'Knowledge puffs us, Love builds us,'—ସେଦିନ ବାଇବେଲ୍‌ର କୌଣସି ପୃଷ୍ଠାରେ ଏହି ବାକ୍ୟଟି ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇଲି । ଏହି ବାକ୍ୟଟି ମୋତେ ସେଇ ଦିନଠାରୁ ଏପରି ନିବିଷ୍ଟ କରି ରଖିଛି ଯେ, ବାଇବେଲରେ ମୁଁ ତା'ପରେ ଆଉ ପୃଷ୍ଠାଏ ହେଲେ ପଢ଼ି ପାରିନାହିଁ । ଏହିସବୁ ବାକ୍ୟକୁ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏଗୁଡ଼ିକର ମନନ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଜୀବନଘରେ ଅନେକ ନୂଆ ଆଖିର ଝରକା ଖୋଲିଯିବାର କେତେ ଯେ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ସେକଥା ମୁଁ ଗତ କେତେଦିନ ହେଲା ନିଜେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଛି । ବିଜ୍ଞାନ ବା ଗଣିତରେ ସୂତ୍ରର ଯାହା କାମ, ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିମୟ ଜୀବନରେ ମନ୍ତ୍ରର ବି ସେଇ କାମ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ର ଗଣିତର ଗୋଟିଏ ନୂଆ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରି ଦେଲାପରି ମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆତ୍ମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଥିବା ଆତ୍ମଗତ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେ କ'ଣ ନୂତନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଦେଇଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଅଚିହ୍ନା ସହିତ ଚିହ୍ନା ହୋଇଯାଏ, ଜୀବନାକୃତିର ସେଇ ପୁରୁଣା ଚିହ୍ନା ଡୋରଗୁଡ଼ାକ କୋଉଠୁ ନୂତନ କଳାତ୍ମକ ଅଙ୍ଗୁଳିସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ପୁଣି ନୂଆ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ । ନୂତନ ଆତ୍ମଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତେଣୁ ଜୀବନରେ,— ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଗତିର ସଞ୍ଚାର ହୁଏ । ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼େ ବିଷାଦ କମେ । ସେତେବେଳେ ଜାତି ଭେକ ଓ ସନ୍ତକ ସବୁ ପଛୋଉ ଯାଏ । ତଥାକଥିତ ଅର୍ଥରେ କୁଳଟା ହେବାକୁ ଡର ମାଡ଼େନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜନ୍ମେ, ସବୁ ତୀର୍ଥରେ ଯାଇ ଗାଧୋଇ ଆସିବାପରି ଲାଗେ । ଏସବୁ ମୋ'ର

ଜୀବନରେ ଅନେକ ଥର ଘଟିଛି । ତାହାରର ଅନେକ କାନ୍ଥ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି, ଆପଣାର ଅନେକ ସଂଶୟ ତୁଟି ଯାଇଛି । ସଂସାରରେ ଏହିପରି ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ରହିଛି । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ମନନ କରି ଶିଖିବି । ସେଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ମନନ କରି ଶିଖିବି ।

୧୩ । ୪ । ୭୯

ଖାଲି ଜ୍ଞାନ ଅହଙ୍କାର କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବଢ଼ାଏ । ପୁଣି, ଜ୍ଞାନବର୍ଜିତ ପ୍ରେମର ମୁଁ କଳ୍ପନା ବି କରି ପାରେନାହିଁ । ସୁସ୍ଥ ମଣିଷର ହୃଦୟ ଯେଉଁଠି ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ, ସେଠି ତା’ର ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେହି କାରଣରୁ ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ଯେଉଁଠି ପ୍ରେମର ନିବେଦନ ହୁଏ, ସେଠାରେ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ନିବେଦିତ କରି ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ଆଧୁନିକ ଅବୈଜ୍ଞାନିକ କୁସଂସ୍କାରରେ ପଡ଼ି ଏବେ ଯାହାକୁ scientific method ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ତାହା ପ୍ରେମ, ସହାନୁଭୂତି ଓ ସହଭାବନା ପ୍ରଭୃତି ସକଳ ପ୍ରକାର ସଂବେଗକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅଜ୍ଞାନତାଦୁଷ୍ଟ ଓ ଉଗ୍ର କରି ରଖୁଛି । ଉଚିତ ଜ୍ଞାନ ବିନା ଆଖି ମିଟାଇ ଉଥୁଲା ମାତ୍ର ହୃଦୟର ସାଙ୍ଗ ଧରି ଆସିଥିବା ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନ ମଣିଷର ଆଖିକୁ ହିଁ ବୁଜିଦେଉଛି । ହୃଦୟହୀନ ଜ୍ଞାନର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଭୋଗିବା ହିଁ ସାର ହେଉଛି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଜ୍ଞାନର ସାଙ୍ଗ ଧରି ଆସିଥିବା ପ୍ରେମ ବି ବଡ଼ ଆତୁର ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବେଶି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିପାରେ । ଯୋଉସବୁ ତଥାକଥିତ ପ୍ରେମମାର୍ଗୀ ଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ ଦେଖାଇଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂସାରରେ କିଛିହେଲେ ଗଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ଆତୁର ପ୍ରେମର କବଳରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷ ନିଜର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ କିଛିହେଲେ ଗଢ଼ିପାରିନାହିଁ । ଆପେ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ପଡ଼ିରହିବା ହିଁ ସାର ହୋଇଛି । ପ୍ରେମ ଅଫିମ ପରି କାମ କରିଛି । ତେଣୁ, ବାଇବେଲ୍‌ର ସେହି ଉକ୍ତିଟିକୁ ମୋ’ ଜଗତ ଗୃହିବାର ଆଧାରରୂପେ ମାନି ମୁଁ ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରେମ ଉଭୟଙ୍କୁ ମୋ’ ଜୀବନର ସେତୁଦ୍ୱାରା ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବି । ମୋ’ର ଜ୍ଞାନ ମୋ’ର ପ୍ରେମକୁ ବହୁଦିଗନ୍ତପ୍ରସାରୀ କରି ପାରୁଥିବ । ମୋ’ର ପ୍ରେମ ମୋ’ର ଜ୍ଞାନରେ ସ୍ୱତଃନିବେଦନର ବେଗ ଆଣି ଦେଉଥିବ ।

୧୪ । ୪ । ୭୯

ଶୋଷଣମୁକ୍ତ ଏକ ସୁନ୍ଦର ମଣିଷ ସମାଜ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଗାନ୍ଧୀବାଦକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି କଟକ ସରକାରୀ ସର୍କିଟ ହାଉସ୍‌ରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ସର୍ବୋଦୟ ନେତା ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରରାଓ ଦେଓ ଟାଉନହଲ୍‌ ସାଧାରଣ ସଭାରେ କହିଲେ । ମୁଁ କହିବି, ନିର୍ଭୀକ ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ପୃଥିବୀରେ

ଏହିପରି ଏକ ସମାଜ ଗଠନ କରିପାରିବା । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଆମେ ସମ୍ପତ୍ତି କରି ସାରିଲୁଣି, ଗାନ୍ଧୀବାଣୀକୁ ଲୋକ ଠକିବାର ଖପାରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲୁଣି, ଗାନ୍ଧୀବାଦକୁ ଆମ ଆତୁର ଅସମର୍ଥତା ଲାଗି ଏକ ଅଫିମ ପରି ସେବନ କରି ବି ଶିଖିଲୁଣି । ଆମ ଆଗରେ ଶାସ୍ତ୍ର ପଡ଼ିଛି ଗାନ୍ଧୀ ପରମ୍ପରାର ସଦ୍ୟତମ ଇତିହାସ ପଡ଼ି ରହିଛି, ଆମ ଘରପାଖରେ ଗାନ୍ଧୀ ଚେଲାମାନେ ମେଳାମେଳା ହେଉଛନ୍ତି । ତଥାପି ଆମର ବାଟ ବଙ୍କା ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନ କୁତ୍ସିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି. ଆମର ସକଳ ଆଦର୍ଶଗତ professions ଏକ ପ୍ରହସନରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏସବୁର କାରଣ ଅଜ୍ଞତା ନୁହେଁ ଏହାର ସର୍ବମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ଭୀରୁତା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନୂତନକୁ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ଭୟ କରୁଛୁ, ନୂତନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଡରୁଛୁ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଭୟ କରୁଛୁ । ସେଇଥିଲାଗି ପୁରୁଣାର ଚହ୍ଲା ଗୁଳାଗୁଡ଼ାକରେ ପଡ଼ିରହିଛୁ ଏବଂ ଆପଣାର ବ୍ୟାଧିତ ହୃଦୟକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାଲାଗି ନୂତନର କଥା କହୁଛୁ ଁ ନୂତନ ପ୍ରତି ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାରିଦେଉଛୁ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଅହିଂସା ଥିଲା, ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଓ ସତ୍ୟଶୀଳ ଥିଲା । କାରଣ ତାହା ନିର୍ଭୀକ ଥିଲା । ନିର୍ଭୀକ ନେତା ହିଁ ଦେଶମନକୁ ନିର୍ଭୀକ କରିପାରିବ ।

୧୫ । ୪ । ୭୯

ସାହିତ୍ୟ ଶୀତଳ କରି ଦିଏନାହିଁ, ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଏ । ଆମର ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଜୀବନବେଗକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ଜ୍ୱରବେଗକୁ ସାହିତ୍ୟ ଉପଶମ କରାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଶିଖାଏ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଶିଖାଏ ଆପଣା ପାଖରେ ସ୍ଥିର ଓ ନିଃସଙ୍କୋଚ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଶିଖାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିଲାବାଲା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ିବାବାଲା ଉଭୟେ ସାହିତ୍ୟଦ୍ୱାରା ଏହିପରି ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ ହୃଦୟରେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥିବା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଉପକାର ପାଇଥାଏ । ଅନ୍ୟମାନେ ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେତେ ଫଟର ଫଟର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟରେ ନୂଆ ଶୈଳୀର ଟ୍ରେଣ୍ଡ୍ ଖୋଲନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ନୂଆ ଉଡ଼ୁଆଳ ବାଛି ମଞ୍ଚା ବାନ୍ଧନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଅଭାବରୁ ଏକ ନୂତନ ସ୍କୁଲ୍ ବୋଲି କହନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟରୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଯଥାର୍ଥ ଉପକାର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ତେଣୁ ସମାଜଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ସୃଷ୍ଟିରେ ତାହାର ସ୍ରଷ୍ଟା ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଏ, ସେହି ଆନନ୍ଦ ସେମାନଙ୍କ ଭାଗରେ ପଡ଼େନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ସେମାନେ ସମାଜରେ ଆଉ ପରଶିଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଆନନ୍ଦ ବହନ କରି ନେଇଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଉପବାସୀ ରହିଯାଆନ୍ତି ।

୧୭ । ୪ । ୬୯

ଆପଣାର ଡାଏରୀରେ କିର୍କେଗାର ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ କହିଚନ୍ତି, ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଏପରି ଅନେକ ପିଲା ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପେ ଅଙ୍କ ନ କଷି ବହିରୁ ଉତ୍ତର ଦେଖି ଲେଖିଦିଅନ୍ତି ଓ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଠକନ୍ତି । ଆମ ସଂସାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହିପରି ଲୋକ ଅନେକ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ସେମାନେ ଜୀବନଅଙ୍କକୁ କଷି ଆପେ କୌଣସି ଫଳ ବାହାର କରିବାକୁ ବା କୌଣସି ଉତ୍ତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତିନାହିଁ । ବହିରୁ ଦେଖି ଅଙ୍କର ଉତ୍ତରକୁ ଖାତାରେ ଲେଖି ଦେଲାପରି ସେମାନେ ଆପଣା ଜୀବନଅଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ready-made ଉତ୍ତର ଲେଖିଦିଅନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ଆପେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଓ ଜୀବନରେ କିଛି ଉତ୍ତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ଦାୟିତ୍ୱର ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ମନେକରନ୍ତି । ସେମାନେ ଜୀବନର ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଠକନ୍ତି, ଠିକ୍ ପିଲାଏ ଯେମିତି ଆପଣା ଗୃହାଳୀର ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଠକନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଠକିବାର ଲୋଭରେ ପଡ଼ିନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଉତ୍ତରମାଳାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ କରିନାହିଁ । ମୋ' ଜୀବନର ପ୍ରଶ୍ନସମାଧାନ କୌଣସି ପୁସ୍ତକର ଦତ୍ତସୂତ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ମୋତେ ଆପେ ଆପଣାର ସୂତ୍ର ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ମୋ'ର ସକଳ ପ୍ରକାର ଧ୍ୟାନ ଓ ସନ୍ଧାନର ଯାତ୍ରାରେ ଏହି ସୂତ୍ରର ହିଁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ବୁଲୁଚି । ମୁଁ ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ଗୃହାଳୀରେ ସୁନା ପୁଅ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହି ଜୀବନକୁ ସହଜସାଧ୍ୟ ବୋଲି କହୁଥିବା ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହିଁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଅବାଧ୍ୟ ହୋଇଚି । ଅବିନୀତ ହୋଇନାହିଁ, ଅବାଧ୍ୟ ହୋଇଚି । ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ବିନୟର ସହିତ ଶୁଣିଚି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର କରି ହଜମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି, କିନ୍ତୁ ଜୀବନରେ ମୋ'ର ଉତ୍ତର ମୁଁ ନିଜେ ବାହାର କରିଚି । ଭୁଲ କରି ପଛେ ଆଉଥରେ ଅଙ୍କ କରିଚି, ମାତ୍ର କେବେହେଲେ ଉତ୍ତରମାଳା ଦେଖିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ଜିତିଚି କି ହାରିଚି, ତାହା ସେଇ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ହିଁ ଜଣାଥିବ ।

୧୭ । ୪ । ୬୯

ଯିଏ ସଂସାରକୁ ବେଶୀ ବେଶୀ ଜାଣେ, ସେହି ଅନୁପାତରେ ତା'ର ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ଓ ସହିବା ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଥାଏ । ଆପଣାକୁ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ବଢ଼ିଥାଏ ଓ ସଂସାରକୁ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ବଢ଼ିଥାଏ । ଆପଣାକୁ ସହିବାର ଶକ୍ତି ବଢ଼ିଥାଏ ଓ

ସଂସାରକୁ ସହିବାର ଶକ୍ତି ବି ବଢ଼ୁଥାଏ । To understand all is to pardon all,— ମାତ୍ର ସତକଥା ହେଉଛି ଯେ, ସଂସାରକୁ ଯିଏ ଯଥାର୍ଥରେ ବେଶୀ ଜାଣେ, ସିଏ କଦାପି ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଭଲକରି ଜାଣିଛି କିମ୍ବା ଚିହ୍ନିଛି ବୋଲି କହି ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଆଗରେ ହିମେଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯିଏ ସଂସାର ବିଷୟରେ ହୁଏତ କିଛିହେଲେ ଜାଣି ନଥାଏ, ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା କହିଲେ ଯିଏ ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମ-ବୃଦ୍ଧି ଓ ଆତ୍ମରକ୍ଷାକୁ ହିଁ ବୁଝିଥାଏ ସେଇ କଥାରେ ଗଡ଼ ଜିତିବା ସମୟରେ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଭଲ କରି ଜାଣିଛି ବୋଲି କହି ତୋଡ଼ ଦେଖାଏ । ସେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଲଦିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ । ଏଗୁଡ଼ାକ ସଂସାରକୁ ଜାଣିବାର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ, ଅଧିକ ଜାଣିବାର ଲକ୍ଷଣ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ସହିଷ୍ଣୁତା ଜାଣିବାର ଲକ୍ଷଣ, ବିନମ୍ରତା ଜାଣିବାର ଲକ୍ଷଣ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ଜାଣିବାର ଲକ୍ଷଣ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଜାଣିବା ଓ ବୁଝିବାକୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ କୌଣସି ଜାଗାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସଂସାରକୁ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ମୁଁ ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବିନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର କଥାରୁ ହୁଏତ ସାବଧାନ ରହିବି । ଆତ୍ମରକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନତମ ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ଭ୍ରମଟାକୁ ଗିଳି ବସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ମୋତେ ହୁଏତ କିଛିହେଲେ ଶିଖାଇ ପାରିବେନାହିଁ । କାରଣ, ଆତ୍ମରକ୍ଷା ମୋ'ର ଧର୍ମ ନୁହେଁ, ମୋର ଧର୍ମ ଆତ୍ମନିବେଦନ ।

୧୮ । ୪ । ୭୯

ଯେଉଁମାନେ ସଂସାରଟାକୁ ମୂଳତଃ ଖରାପ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ଏହି ସଂସାରର ବାସ୍ତବିକତାକୁ ଜାଣିଥିବାର ଜାହିର କରନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ବାସ୍ତବ-ବାଦୀ ବୋଲି ପାଟି କରି କହନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ସେମାନେ ସିଧା ବୋଲି ଭାବନ୍ତିନାହିଁ, ବିଶ୍ୱାସକୁ ସଫଳ ସଉଦାର ମୁଦ୍ରା ବୋଲି ମାନନ୍ତିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାର୍ଥଲାଗି ଲାଗିଛନ୍ତି. ଏଠି କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି, ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ କେବଳ ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥଲାଗି ଆପଣାର ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚବଗି ପ୍ରକୃତିକୁ ଲଗାଇ ରଖିବାକୁ ସେମାନେ ବିବେକର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି ଓ ତଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଅପବିବେକର ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତିନାହିଁ, ଏକପ୍ରକାର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୀନଭାବନା ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ଉଗ୍ର ତୋଡ଼ଧର୍ମୀ କରି ରଖିଥାଏ । ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଆଦୌ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଜାଣିନଥାନ୍ତି, କାରଣ ଉପରର ତଥାକଥିତ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର ଗ୍ରସ୍ତାଭିନୟ ଛାଡ଼ି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ଜାଣିନଥାନ୍ତି । ଏମିତିଆ ଲୋକେ କାହାକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, କୋଉଠି ଭରସା ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେଇଥି-ଲାଗି ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ବଡ଼ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଭାବରେ ଦୁର୍ଗତ ଓ ଅବରୁଦ୍ଧ ଜୀବନର

ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚୁଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଅବରୁଦ୍ଧ ପୃଥିବୀଟାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ବାସ୍ତବ ପୃଥିବୀ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରନ୍ତି । ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେମାନେ ଆପଣା ଆପଣା କାରାଗାର ଭିତରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାର ଉପଦେଶ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

୨୯ । ୪ । ୭୯

ମୋ'ର Knapsack,—ମୋ' ଜୀବନରେ ଅନେକ ବାଟର ସାଥୀ । ଗତ ପ୍ରାୟ ଅଠର ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ଯେତେ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଇଚି, ମୋ'ର ଏହି Knapsack ମୋ' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯାଇଚି । ଲ୍ୟାପ୍‌ଲାଣ୍ଡ୍‌ର ତୁନ୍ଦ୍ରାପ୍ରଦେଶଠୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ନେଗେଭ୍ ମରୁଭୂମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ହିମାଳୟର ଗୋମୁଖ ଗୁମ୍ଫାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କେରଳର ଭେଲନାଡ଼୍ ଗାଆଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ମୋ' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହିଚି । ଏହା ମୋ'ର ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ବୋହିଚି, ମୋ'ର ଲୁଗା ପଟା ବି ବୋହିଚି, ମୋ'ର ବହିପତ୍ର ବୋହିଚି । ଏଇଟିକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୋ' ଜୀବନର ଚାଲିବାଟ ଗୁଡ଼ିକ ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ସତେଅବା କେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଏ । ମୋ'ର ଅନେକ ଲାଜ ଓ ସଙ୍କୋଚ ଛଡ଼ାଇଚି ଏଇ Knapsack,—ମୋତେ ଅନେକ ଅମଡ଼ା ମଡ଼ାଇ ନେଇଚି ଓ ଜୀବନରେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ନୂଆ ବାଟ ପକାଇଚି । ମୋ'ର ଜିନଷ ବୋହି ବୋହି ମଇଳା ଧୋକଡ଼ା ହୋଇ ଗଲାଣି, ତଥାପି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି, ମୋର ବୋଲି କହୁଥିବା ଅନେକ ଜିନଷ ଭିତରେ ଏହି Knapsackଟିକୁ ମୁଁ ଏକ ଅଗ୍ରସ୍ଥାନ ଦେଇ ଦେଖିଥାଏ । ତା'ସହିତ ମୋ'ର ଅନେକ ମମତାସ୍ପୃହା ଲାଗିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ କିଛି ହୋଇ ନପାରିଲା ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ବାଟ ଚାଲିବାଟା ହେଲା । ମୁଁ ମରିଗଲେ ମୋ' ଦେହ ସହିତ ଏହି Knapsackଟି ଏକାଠି ପୋଡା ହୋଇ ରହିବ ।

୨୦ । ୪ । ୭୯

ସ୍ୱପ୍ନବ୍ୟାପାରକୁ ଅନେକେ ଏକ ଭୟାନକ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ମନରେ ଜାଲ ପକାଇ ରହସ୍ୟ ଖୋଜୁଥିବା ଆଧୁନିକମାନେ ବି ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସେହିପରି ଏକ ଭୟାନକ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଆମ ମନର ଅଶୁଭ ଏବଂ ଅତୃପ୍ତ ପାଖଟା କୁଆଡ଼େ ସୁଯୋଗ କାଢ଼ି ସ୍ୱପ୍ନବେଳେ ଆମ ଉପରେ ରାଜ୍ୟବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଆସେ ବୋଲି ସେମାନେ କହନ୍ତି । ଆପଣାର ପରିଭାଷାରେ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଉଚ୍ଚାଟିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଏସବୁ ପଢ଼ି ମନେହୁଏ, ମୋ'ର ଭିତରେ ଯେପରି ଆପଣାର ଶତ୍ରୁତୁଲ୍ୟ ଏକ ଅପମନ ରହିଚି, ଯିଏକି ମୁଁ ଶୋଇପଡ଼ିଲା ବେଳେ ମୋ'

ଉପରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଆସେ । ତଥାକଥିତ କେତେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆମର ସ୍ୱପ୍ନକାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ଆମର ଅତୃପ୍ତ ଓ ବ୍ୟାଧିତ ମନୋବେଗ ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମୋ' ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏପରି ଅଭିଜ୍ଞତା ଖୁବ୍ କମ୍ ହୋଇଛି । ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନ ମୋ' ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ପରିପୂରକ ରୂପେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ମୋ' ରାତି ମୋ' ଦିନର ବନ୍ଧୁପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ସେଥିଲାଗି ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠି ପାରିଛି । କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ମନ ଉପରେ ମୁଁ କୌଣସି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟର ଜ୍ୱାଳା ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମତ ଅନୁସାରେ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ନା କାହିଁକି, ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାକୁ ମୁଁ ସଚେତ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ continuation ପରି ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି । ତେଣୁ ଶୋଇଲାବେଳେ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆତ୍ମସଂଘର୍ଷର କୌଣସି ପୀଡ଼ନ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଆଖି ବୁଜିବା ମାତ୍ରକେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋ' ଅତୃପ୍ତ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଗର୍ଜନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇନାହିଁ ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ବେଁଶିତାଡ଼ନା ସହିତ ମୋତେ ଯୁଝିବାକୁ ବି ପଡ଼ିନାହିଁ । ଅତୃପ୍ତି ତ ଅନେକ ରହିଛି । ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ନିଦ୍ରିତାବସ୍ଥାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଷଣ୍ଢ ହୋଇ ମାରି ଗୋଡ଼ାଇ ନାହାନ୍ତି ।

୨୧ । ୪ । ୭୯

ମୋ'ର ଜାଗ୍ରତାବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ, ନିଦ୍ରିତାବସ୍ଥାରେ ବି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ । ଜାଗ୍ରତାବସ୍ଥାର ଏହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାକଥିତ ଦିବାସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି କହି କଦାପି ଅପବାଦ ଦେଇ ହେବନାହିଁ । ସେହିପରି ନିଦ୍ରିତାବସ୍ଥାର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଏକ ବ୍ୟାଧିତ ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ବୋଲି କଦାପି କହି ହେବନାହିଁ । ଜାଗରଣ ବେଳେ ମୁଁ ଜୀବନର ଯେଉଁସବୁ କଥାକୁ ଭଲ ପାଉଥାଏ, ବା ଯେଉଁସବୁ କଥାକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ, ମୋ'ର ନିଦ୍ରାବେଳେ ପୁଣି ସେହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୋତେ ସଙ୍ଗ ଓ ସଖ୍ୟ ଦେବାକୁ ଆସେ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର ଜୀବନାବେଗ ଭିତରେ ଧରିରଖି ଜାଗ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଆନନ୍ଦ ପାଏ ଓ ଯେତିକି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅନୁଭବ କରେ, ନିଦ୍ରିତାବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ସଙ୍ଗ ମୋତେ ସେହି ଆନନ୍ଦ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଦେଇଥାଏ । ଆଲୁଅକୁ ଡରି ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯିବାଟା ମୋ' ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇନାହିଁ । ଅନ୍ଧାରକୁ ଡରି ଆଲୁଅ ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆଶଙ୍କିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗଣିବାର ଗେହ୍ଲାପଣ ବି ମୁଁ କେବେହେଲେ କରିନାହିଁ । ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନରେ ମୋ'ର କେବେହେଲେ କୌଣସି ବୈରାଗ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ; ମୂଳତଃ ଅନ୍ୱେଷଣ ହିଁ ଲାଗି ରହିଛି । ନିଦ୍ରିତାବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ

ମୋତେ ନାନା ଅନ୍ୱେଷଣର ସୂଚନା ଦିଏ । ପୁରୁଣା ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାଟର ସୂଚନା ଦିଏ, ଛକଜାଗାରେ ବାଟର ସୂଚନା ଦିଏ ଓ ନୂଆ ଅନ୍ୱେଷଣ ଲାଗି ସମ୍ଭାବନାର ସୂଚନା ଦିଏ । ତେଣୁ, ମୋର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋ'ର ସମଗ୍ର ଜୀବନର ଅଂଶବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ମୁଁ କେତେଥର ସ୍ୱପ୍ନବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ କେତେ କୁଆଡ଼େ ଅନାଇ ରହିଛି, ସେକଥା ମୁହିଁ ଜାଣେ, କାରଣ, ମୋର ତଥାକଥିତ ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଭାରି ଉପକୃତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ମୁଁ ବଇରୀ ବୋଲି ମନେ କରିବିନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କର ସକଳ ପ୍ରରୋଚନା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି କରିବିନାହିଁ; ମୋ' ସୁସ୍ଥ ଓ ଶୁଭାନ୍ୱେଷୀ ଜୀବନର ମାନଚିତ୍ର ଉପରେ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏକ ଇଲାକା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବି । ସ୍ୱପ୍ନକୁ ବୁଝିବି ଓ ତାହାର ଜରିଆରେ ଆପଣାକୁ ବୁଝିବି ।

୨୨ । ୪ । ୭୯

ସବୁବେଳେ ସବୁ କଥାରେ ଯେଉଁମାନେ 'ମତେ ଡର ମାଡୁଛି,' 'ମତେ ଡର ମାଡୁଛି' ବୋଲି କହି ଗ୍ରାନିଆ ହେଉଥାନ୍ତି, ଏ ସଂସାରରେ ମୋତେ ସେଇ-ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଡ଼ର ମାଡେ । ହୁଏତ ଏକୁଟିଆ ଥିଲାବେଳେ ଏତେ ବେଶୀ ଡ଼ର ଲାଗେନାହିଁ । କାରଣ, ଆପଣାର ଏକାନ୍ତ ଏକୁଟିଆ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ଭଗବାନଙ୍କର ସଙ୍ଗ ଓ ସହଚରିତାକୁ ସତ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ସବୁ ନାସ୍ତିକ ଯେ ସଂସାରରେ 'ମତେ ଡ଼ର ମାଡୁଛି' ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେପରି କୌଣସି କଥା ନାହିଁ । କାରଣ, ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଆସ୍ତିକ ବା ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପୋଲିସ୍ ପରି ଡ଼ରନ୍ତି, ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଅହରହ ପ୍ରୟାସ କରୁଥାନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ସଂସାର ଭିତରେ ସବୁକଥା ଡ଼ରନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ଡରନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଡ଼ରନ୍ତି । ସକଳପ୍ରକାର ଅନିଶ୍ଚିତତାକୁ ମଧ୍ୟ ଡ଼ରୁଥାନ୍ତି । ଅତୀତଗୁଡ଼ାକ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ଡ଼ରନ୍ତି, ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଡ଼ରୁଥାନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଖାଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ମୂଳତଃ ଅଭିନୟ କରି ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଡ଼ରନ୍ତି; ଜୀଇବାକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ବେଶୀ ଡ଼ରନ୍ତି । ରୋଗକୁ ଡ଼ରନ୍ତି, ବିପଦକୁ ଡରନ୍ତି, ଅଭାବକୁ ଡରନ୍ତି । ଅଭାବ ଯେ ଏକ ନୂତନତର ସ୍ତରରେ କୌଣସି ଭାବାକାଙ୍କ୍ଷା ଲାଗି ଜନନୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି-ପାରେ, ଏହି କୌଶଳକଳାଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଜଣା ନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଶରୀରଟା ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ଭୟ ଉକୁଟାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଭୟର ପ୍ରାଦୁ-ର୍ଭାବରେ ଆନନ୍ଦ, ବିନୋଦ ଓ ପୁଲକ କୁଆଡ଼େ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୨୩ । ୪ । ୭୯

ସଂସାରରେ ନିର୍ଭୟ ହେବାଲାଗି ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ ମଣିଷ କେତେ କ'ଣ ଗୋଟାଇ ସାଉଁଟି ନିଜ ପୁଞ୍ଜାରେ ବାନ୍ଧିଥାଏ । ଡରୁଆ ମାଆ ତା'ର ପିଲାର ବେକରେ, ଅଣ୍ଟାରେ ଓ ବାହୁରେ ତଉଁରିଆମାନ ବାନ୍ଧି ରଖିଲାପରି ଡରୁଆ ମଣିଷ ଆପଣା ସଂସାରର ଚାରିଆଡ଼େ ତଉଁରିଆ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଦଶଟା ଜିନିଷ ଜମା କରି ରଖିଥାଏ । ତଥାପି ଏଇ ଜମା କରିବା ଯେତିକି ବଢେ, ଭିତରେ ଆଶଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ, ବାହାରେ ଯେତିକି ସାମଗ୍ରୀ ବଢୁଥାଏ, ଡ଼ରୁଆ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେତିକି ବେଶୀ ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ମଣିଷର ଯାହା ଥିଲେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାନ୍ତା ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ ମଣିଷ ବିଚରା ଅତି କ୍ରୂରଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଯେଉଁ ଡୋର ଲାଗିଲେ ସଂସାରର ସବୁଟି ସହିତ ଡୋର ଲାଗିଯିବା ଭଳି ଆଶ୍ୱସ୍ତି ମିଳିଥାଏ ଡ଼ରୁଆ ମଣିଷ ଭିତରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ସେହି ଡୋରଟିକୁ କାଟି ବସିଥାଏ । ସବୁ ଆପଦକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବାର ଆତଙ୍କିତ ଚଞ୍ଚଳତାରେ ସେ ଆପଣାର ସମ୍ପୃକ୍ତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ କାଟି ପକାଇଥାଏ । ଏମିତି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଅଥଚ ସତତ ଭୀତ ମଣିଷଙ୍କ ମାଝରେ ବସିଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ହଠାତ୍ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାପରି ମନେହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରଟା ସତେ ଅବା ଏକ ବର୍ଜିତ ଭୂମି ପରି ଲାଗେ । ଭୟର ସଂକ୍ରମଣ ହୁଏ ।

୨୪ । ୪ । ୭୯

କାହାର ଏହି ଖେଳ ଆଉ କେତେଦିନ ଯାଏ ଚାଲିବ ? ଗତ ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ଯେପରି ନାନା ପରିସ୍ଥିତି ଓ ନାନା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହାତରେ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ରହିଛି ! କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲେ ଏହି ସ୍ଥିତି ହୁଏତ କ୍ରମେ ମୋର ଦେହସୁହା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତାଣି । କିନ୍ତୁ, ନିଜକୁ ଠକି ନିଜକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାର ଅପଧର୍ମ ମୁଁ ଆଜଯାଏ ଶିଖିନାହିଁ । ମୁଁ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ, ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ । ସ୍ୱାଧୀନ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଯେତିକି ଭଲ ପାଇବା, ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଓ ନିବେଦନ କରିବାର ପୁଞ୍ଜି ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦରକାର, ସେ ସବୁଡ଼ାକ ମୋ'ପାଖରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ମହଜୁଦ ରହିଛି । ତଥାପି କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବାରୁ ମୁଁ ସତତ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ଏବଂ ବିକଳ ହୋଇ ରହିଛି । ବାହାରକୁ ଚୁପ୍ ହେଉଛି, ମାତ୍ର ଭିତରେ ମୋତେ ପଛରୁ ଟାଣି ନେଉଥିବା ଦଉଡ଼ିଟିର ଦ୍ୱିପକ୍ଷରେ ହିଁ ମୋ'ର ସକଳ ଧ୍ୟାନ ଅହରହ ଆହତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଏପରି କାହିଁକି ହେବ ? ଖାଲି ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ

ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଭଗ୍ୟାନ୍ତ ମଣିଷ କ୍ଷମତାରେ ଆସି ବସିଲେ ଶିକ୍ଷା ନାମରେ ଯେଉଁ ଅଶିକ୍ଷାର ହିଁ ପ୍ରସାରଣ ହୋଇଥାଏ, ମୁଁ ତାହାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ହିଁ ସହୁଛି । ମୁଁ ସହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ମୋ'ର ଆଗ୍ରହ ଭିତରେ ଯାଏନାହିଁ, ମୋ'ର ଦୁଃଖ ଏପରି ବାଧ ହୋଇ ଏକ କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିପାରେ । ମୁଁ ଏହି ଦଣ୍ଡରୁ ହିଁ ମୁକ୍ତ ଚାହୁଁଛି । ମୋ'ର କୋଉଠିହେଲେ କୌଣସି ଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିବାର ନାହିଁ, କୋଉଠିହେଲେ ବିଜୟର ଟୀକା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲୋଭ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅପେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ଆଗକୁ ଆଗକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ; ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ ।

୨୫ । ୪ । ୭୯

ଜୀବନରେ କୋଉଠି ଢିପ, କୋଉଠି ଗାଲୁ । କୋଉଠି ଅନ୍ଧାର, କୋଉଠି ଆଲୁଅ । କୋଉଠି ସବୁଯାକ ବଡ଼ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ, ପୁଣି କେଉଁଠି ସହସ୍ର ଅଡ଼ୁଆ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବାଟଟି ତଥାପି ପଡ଼ିଥିଲା ପରି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଏହି ବିଚିତ୍ରତା ଲାଗି ମୁଁ ବିଧାତାକୁ ଗାଳି ଦେବନାହିଁ, ସଂସାରର ନିନ୍ଦା କରିବନାହିଁ କିମ୍ବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି କହିବନାହିଁ । କାରଣ, ଏହି ସବୁ ବିଚିତ୍ରତା ଭିତରେ ମୋତେ ତଥାପି 'ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ଐକ୍ୟସୂତ୍ର' ବଳି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସବୁ ଖିଅକୁ ଏକାଠି ବଳି ଗୋଟିଏ ଐକ୍ୟସୂତ୍ରରେ ପରିଣତ କରିବାର କଳାକାର ମୋ' ବାହାରେ ନୁହେଁ, ମୋ'ଭିତରେ ରହିଛି । ଆପଣା ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ସେହି କଳାକାରର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ମୁଁ ଅତି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେହି କଳାକାରକୁ ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତର ସଖା ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି । ଏହି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବା ବୋଲି କହିଆସିଛି । ବାହାରେ ତରଙ୍ଗ ପରେ ତରଙ୍ଗର ଆଘାତରେ ସବୁ ସ୍ଥିତି ଓ ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ବ୍ୟାକୁଳ କରି ପକାଇବାକୁ ଆସନ୍ତୁ ପଛକେ, ତଥାପି ଯେପରି ମୋ'ର ସେହି ସଖ୍ୟ ଓ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନହୁଏ ! ପାଣିକୁ ମୋ'ର ଭୟ ନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ପହଁରି ଜାଣିଛି । ସଂସାରଯାକର ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ମୋ'ର ଭୟ ନାହିଁ, କାରଣ ମୋ'ର ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ 'ମୋ' ବଗିଚାର ମାଳି କରି ବସାଇ ଦେଇଛି । କ୍ରୋଧକୁ ମୋ'ର ଭୟ ନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ଜୀବନକୁ ଭଲପାଇ ଶିଖିଛି ।

୨୭ । ୪ । ୭୯

ସ୍ଥିର ହୋଇ ମୁଁ ଜିଉଛି । ବିଶ୍ୱାସ କରି ମୁଁ ତିଷ୍ଠୁଛି । ନହେଲେ, ଖାଲି ସଂସାର ସହିତ ନୁହେଁ, ଆପଣା ସହିତ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କୋଉଦିନୁଁ ଅପଡ଼ ହୋଇ

ପାରନ୍ତିନି । ଏବଂ ଆପଣା ସହିତ ଅପଢ଼ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତଙ୍କ ପରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ କୋଉଦିନୁଁ ଅବକ୍ଷୟବାଦର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ପାରନ୍ତିନି । ଏହି ଅବକ୍ଷୟବାଦଟା ହିଁ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତିରେ ଏକମାତ୍ର ସମୀଚୀନ ଜୀବନଦର୍ଶନ, ତାହାହିଁ ଦାବି କରି ମୁଁ କେତେ ଭୋଜି ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତିନି । 'ଘର ପୋଡ଼ିଗଲା, ସମସ୍ତେ ପଳାଇଯାଅ' ବୋଲି କେତେ ପାଟି କରି ପାରନ୍ତିନି । ଜୀବନର ହାଟରେ ମରଣ ବିଷୟରେ କେତେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ପାରନ୍ତିନି ବା କେତେ କବିତା ଲେଖି ପାରନ୍ତିନି । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଜାଣିଛି । ସେହି 'ମହା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରତନ'କୁ ହାତରେ ନପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି । 'ସେହି ମହାଧନ ଅଛି' ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ଶିଖିଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ମୋତେ ଜୀବନପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ କରି ରଖିଛି, ମଣିଷ ପାଖରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ମାନର ସହିତ ଦେଖି ଶିଖାଇଛି । ମୋ'ର ଏହି ଚକ୍ଷୁକୁ ମୋ' ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାରିତ କରି ନେଇଛି । ମୁଁ ଅନେକ ତାତ୍କାଳିକ ଆପାତସତ୍ୟର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି । ଯୁଗଧର୍ମର ଭଉଁରି ଭିତରେ ପଡ଼ି ନଯାଇ ଯୁଗକୁ ପରିଚାଳନା କରି ପାରିବାର ଏକ ଜୀବନଧର୍ମର ବିକାଶରେ ମୁଁ ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା ପରି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିଛି । ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ଜାତୀୟ ତଥା ସ୍ଥାନୀୟ କ୍ଷମତାର ନାନା କୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ହାଉଜାଉ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୱେଷୀ ମାନଙ୍କର ମେଳରେ ଝାସ ଦେଇନାହିଁ । ସେମାନେ ସେହି ଅନ୍ୟର ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତୁ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋ'ର ଭିତରେ ଅନୁଭୂତ ସେହି 'ମହା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରତନ'ର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବି । ଆପଣା ଭିତରେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବି, ଅନ୍ୟ ସଭିଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବି ।

୨୭ । ୪ । ୭୯

ଜିନିଷ ପ୍ରତି ମୋ'ର କୌଣସି ବୈରାଗ୍ୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜିନିଷ ଜମା କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଆପଣା ଜୀବନର ସୁଖ ଓ ସନ୍ତୋଷବର୍ଦ୍ଧନ ଲାଗି ମୋ'ର ଯେତେ ଜିନିଷ ଦରକାର, ସେଗୁଡ଼ିକ ମୁଁ ସବୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଲି ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ବା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଜମା କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ଘରକୁ ପଶିଗଲେ ହଠାତ୍ ମନେହୁଏ, ଯେପରି ସେ ଘରେ ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଜିନିଷଗୁଡ଼ାଏ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ଜିନିଷର ଗଦାମାନ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଯାଉଛି । ଜିନିଷର ଧାଡ଼ି ଓ ଧାଉଡ଼ିମାନ ଉଇ ଲାଗିଥିଲା ପରି ସମସ୍ତ ଘରକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ରଖିଥିଲା ପରି ମନେହେଉଛି । ଏହିସବୁ ଅବର୍ଜିଆ ଭିଡ଼ ଭିତରେ ମଣିଷମାନେ ବଡ଼ ଅବର୍ଜିଆ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି, ମଣିଷମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗିଳିହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୋ'ର ଏସବୁ ଘର ଦରକାର ନାହିଁ । ଏପରି ଘରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ

ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ଜିନିଷ ଉପରେ ମୁଁ ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ' ଘରେ ମୁଁ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ । ମଣିଷଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋ ଘର ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁ ମୁଁ ଏତିକି ଚାହେଁ । ମୋ'ର ଜୀବନ ଦରକାର, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର,—ଅମୁହାଁ ଦେଉଳ ଦରକାର ନାହିଁ ।

୨୮ । ୪ । ୬୯

ମୋ' ଭିତରେ କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ଘାଆ ହେଲାପରି ଲାଗୁଚି । କହୁଣି. ପିଚୁ ବା କଂଧରେ ଘାଆ ହେଲେ ଯେପରି କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲା ବେଳକୁ 'ଉ ହୁ, ଆ ହା' ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଳେବେଳେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲାଗୁଚି । ଆପଣା ଭିତରେ ସତେ ଯେପରି ପଦେ କେଉଁଠିକୁ ଚାଲିବାର ନୁ' ନାହିଁ ଆପଣା ବାହାରରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚାରିପାଖୁଣ୍ଡ ବୁଲି ଆସିବାର ନୁ' ନାହିଁ । ଭିତରେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା ମାତ୍ରକେ ସତେ ଯେପରି କୋଉଠି ଥିବା ସେଇ ଘାଆଟା ମୋତେ 'ଉ ହୁ, ଆ ହା' କରିବାର ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଚି । ମୁଁ ଯୋଉଠି ଅଛି. ସେଇଠି ପଡ଼ିଥାଏ, ସେହିପରି ପଡ଼ିଥାଏ,—ସେପରି ଏତିକି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାତ୍ର ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଗତି ନାହିଁ ! ଏ ଘାଆକୁ ଭୁଲିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ଭୁଲି ପାରୁଥାନ୍ତି, ଯଦି ସଂସାର ଭିତରେ ଆଉବାଉଳା ହୋଇ ମିଶିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଠିକ ସଂସାରର ଆଡ଼ମ୍ବରଗତି ଅନୁସାରେ ଯଦି ଅଭିନୟ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି. ତେବେ ଝିଙ୍ଗିଲଡ଼ାଉଲ କଣ୍ଢେଇଟି ପରି ମୁଁ ଯୁଆଡ଼କୁ ମନ ସିଆଡ଼କୁ ଆଉଜି ଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗାତ୍ତା ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ଜଳୁଥିବା ବହ୍ନିସ୍ତମ୍ଭଗୁଡ଼ାକୁ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଭୁଲିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ହୀନ ରହି ବାହାରେ ଉଗ୍ର ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ସବୁ ହାରି ବାହାରେ ଗଡ଼ ଜିଣିବାକୁ ବାହାରି ପାରୁଥାନ୍ତି, ଭିତରେ ଲାଙ୍ଗୁଳା ଜାକି ବାହାରେ ଜଣ ଫୁଲାଇ ପାରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ, ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ଦେଇ କଦାପି ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ସେ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ଯୁଗାବଶୀକତାର ବଣିଆଁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ହାତୁଡ଼ିରେ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ସାବାଡ଼ କରି ପାରିବନାହିଁ । ମୋ' ଘାଆକୁ ମୋତେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ, ଘାଆ ଭିତରକୁ ଭେଦି ପାରିବାକୁ ହେବ । ଏହାକୁ ଭଲ କରିବାର ଭେଷଜ ନିଜକୁ ହିଁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ହେବ ।

୨୯ । ୪ । ୬୯

ସମସ୍ତେ ସମୟକୁ ଖରାପ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି, ସମୟକୁ ଖରାପ ବୋଲି କହି ସମସ୍ତେ ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଏହି ଦୁଃସମୟଟାକୁ ହିଁ ମାନି

ନେଉଚନ୍ତି । ଏହି ଦୁଃସମସ୍ୟ ଯେ କପରି ଯିବ, ସେଥିଲାଗି ହୁଏତ କେହି ଚିନ୍ତା ହିଁ କରୁନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ କେତେଜଣ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ସଜ କରୁନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ୱାଭାବିକ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ତଥା ସଂସାରକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯାହା ଅତି କ୍ରୂର ଓ ଅମାନୁଷିକ ବୋଧ ହେବା କଥା, ଆମେ ସେହି ଗୁଡ଼ାକୁ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ଦେଖିଯିବାକୁ ହିଁ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମାଜିକ ethics ବୋଲି ମାନିନେଇ ସାରିଲୁଣି । ତେବେ କୋଉଠି କ'ଣ ବଦଳିବ, କିଏ କୋଉଠି କ'ଣ ବଦଳାଇ ପାରିବ ! ଏବେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିବା, ସଙ୍ଗୀତ କରୁଥିବା, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିବା ଏବଂ ତଥାପି ଉପସ୍ଥିତ ଦୁଷ୍ଟ ସମସ୍ୟାଟାକୁ ହିଁ ମାନି ନେଉଥିବା । ଏହିପରି ଏକ କ୍ରୂର କାଳରେ ତଥାପି ତିଷ୍ଠି ରହିବାଲାଗି ଆମେ ପ୍ରୟୋଜନ ମଣି ଆପେ କ୍ରୂର ହେଉଥିବା ଓ ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ କ୍ରୂରତାରେ ତାଲିମ ଦେଉଥିବା । ତେବେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ୱାରା ଆମର କି ଲାଭ ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ଜୀବନ ଉପରେ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନର କି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ? ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା, ଆମ ଜୀବନରେ ତା'ର ବା କି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା ? ଏସବୁ ଭାବୁ ଭାବୁ ବିବେକ ବଣା ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗେ । କାଳର ଗଣ୍ଡିରେ କାତ ପାଏନାହିଁ । ଅସହିଷ୍ଣୁତା ବଢ଼େ । ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମନରେ ସବୁ ଅମଙ୍ଗଳ ଆସେ ।

୩୦ । ୪ । ୭୯

ହେ ଭଗବାନ୍, ମୋତେ ଅସୂୟା ଦିଅ । ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ଆସୂୟା ଦେଇ ବଞ୍ଚାଇ ରଖ । ମୋ'ର ଏହି ଯେଉଁ ହୃଦୟ ସଂସାରରେ ଧରିତ୍ରିଂ ସହୋଦର ଖୋଜି ବୁଲୁଚି, ତୁମେ ସେହି ହୃଦୟକୁ ଆସ୍ୱୟଂସ୍ଥାନ୍ କରି ରଖିଥାଅ । ତାକୁ ତୁମର ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅ । ସିଏ ତୁମର ନିଜସ୍ୱ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ କିଛି ହେଲାନାହିଁ ବୋଲି ରଟୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରେ ଏହି ହୃଦୟ ବୁଦ୍ଧିଗତ ସକଳ ନୈରାଶ୍ୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ତଥାପି ଅନେକ କିଛି ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରିଚି । ତୁମେ ତାକୁ ନିରାଶ କରି ଦିଅନାହିଁ । ତାକୁ ବାଟରେ କଢ଼ାଅ, ସଂସାରର ସବୁଆନନ୍ଦରେ ତା'ର ଚେର ମାଡ଼ିବାକୁ ଦିଅ । ମୋ' ଜୀବନରେ ସେତିକି ହେଉଚି ସମ୍ପଦ, ସେତିକି ହେଉଚି ସଞ୍ଚୟ । ମୋ' ପାଖରେ ସେତିକି ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଏ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ଅର୍ଜି ପାରିଲିନାହିଁ ବା ସଞ୍ଚି ପାରିଲି ନାହିଁ ବୋଲି କେବେହେଲେ ଦୁଃଖ କରିନାହିଁ । ମୋ'ର ଏ ହୃଦୟ ଯେପରି କେବେହେଲେ

ଷ୍ପର୍ଶ ନପଡ଼ୁ । ତା'ର ଆଖି ଯେପରି କେବେହେଲେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନଯାଉ । ତା'ର ହାତ ସବୁଠାକୁ ପାଉଥାଉ । କୌଣସିଟିକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟରେ ବର୍ଜନ କରିବାର ବୈରାଗ୍ୟ ଯେପରି ତା'ର କେବେହେଲେ ନହେଉ । ତୁମକୁ ମୁଁ କୋଉଦିନ କିଛୁ ମାଗିନାହିଁ । କୋଉଦିନ କିଛୁ ମାଗିବ ନାହିଁ । ଧନ, ମାନ, ଖ୍ୟାତି ମାଗିବ ନାହିଁ । ଅସମ୍ମାନର ମରୁଭୂମି ଭିତରେ ମୁଁ ସମ୍ମାନ ଗଦାର ମରୁଦ୍ୟାନରେ ଏକୁଟିଆ ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ବସିବାକୁ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋ'ର ହୃଦୟ ଲାଗି ମୁଁ ତୁମପାଖରେ ସବୁ ମାଗୁଥିବି, ସବୁଦିନ ଅଳି କରୁଥିବି;—କାରଣ ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ ଗ୍ରହଣପାତ୍ର । ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଜୀବନ ପାତ୍ର । ତୁମେ ମୋତେ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବ ନାହିଁ ।

୧ । ୫ । ୭୯

ଆଜି ଖାଲି ଏହି ଅକାଶ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଚି । ଆଉ କୋଉଥିକି ହେଲେ ମନ ନାହିଁ । ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଆଜି ବାହାର ଭିତର ସବୁ ଦିଶିଯାଉଚି । ମୋ'ର ହୃଦୟ ଓ ଭୁବନ ଭିତରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ସେତୁଟି ବଡ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଚି । ଏଇ ସ୍ଥିରି ଭାବରେ ଦେଖି ପାରିବା,—ଏଇଥି ପାଇଁ ତ ସବୁ ସାଧନା, ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ସବୁ ପ୍ରାର୍ଥନା । ଆଜି ସକାଳୁ ଆକାଶ ଭୁବନ ଆଡ଼କୁ ସଜଳ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଚି । ବର୍ଷାର ନୂଆ ମେଘୁଆ ଦିନଟିରେ ଆଜି ଭିତର ବାହାର ସବୁ ଉଷ୍ଣାସ ଲାଗୁଚି । ଦେହ ମନ ସବୁ ହାଲୁକା ଲାଗୁଚି । କୋଉଠି କୌଣସି ବ୍ୟସ୍ତତା ନାହିଁ, ବିରକ୍ତି ନାହିଁ ବା ବଡ଼ିମ୍ବନା ନାହିଁ । ମୁଁ ଏହି ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଅତି ଆପଣାର କରି ସାଇତି ରଖିବି । ଆଜି ସକାଳର ସଜଳ ଚାହାଣିଟିକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ମୁହାଇ ରଖିବି । ଏହିପରି ଏକ ଚାହାଣିରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବି । ଜଗତକୁ ବି ଏହିପରି ଚାହାଣିରେ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଦେଖିବାର କଳ୍ପନା କରାଯାଇଚି । ଆଜି ମୋତେ ସତେଅବା ପ୍ରାୟ ସେହି ଅନୁଭୂତିଟି ମିଳିଯାଉଚି । ମୁଁ ଏ ସବୁଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ଆକାଶ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆପଣା ହୃଦୟର ଗଭୀର ଯାଏ ମୁଁ ସବୁଠାରେ ସବୁରି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଚି ।

୯ । ୫ । ୭୯

ସପ୍ତାହେ ହେଲା ମୁଁ ଏଠି କିଛି ଲେଖିନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ମନଟା ଅଁସି ଏଇଠି ପଡ଼ିଚି । ଏଣେ ଲେଖିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ଲେଖିବାକୁ ଯେ କିଛିନାହିଁ, ସେକଥା

ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଲେଖିବସିଲେ ଲେଖିବାକୁ ସଂସାରଯାକର ରହୁଛି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଲେଖି ବସିବାଟା ହିଁ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଭିତରେ କୌଣସି ବଳନ୍ତ କିମ୍ବା ବୈରାଗ୍ୟ ହେତୁ ଯେ ମୁଁ ଏପରି କରୁଛି, ତାହା ବି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ, ଭିତରେ କାହାରପ୍ରତି କୌଣସି ରାଗ ନାହିଁ, ଦ୍ୱେଷ ନାହିଁ, ବିରକ୍ତି ନାହିଁ ବା ଅସହିଷ୍ଣୁତା ନାହିଁ । ଆପଣା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥାପି ମନଟା ଧରି ଦେଉନାହିଁ । ସତେଯେପରି ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ମନ ଗ୍ରହୁଛି । କାହାର ଅପେକ୍ଷା, ସେକଥା ସେ ନିଜେ ଜାଣିନାହିଁ । ସତେଯେପରି ଖାଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । କାହାଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା, ସେକଥା ସିଏ ନିଜେ ଜାଣିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସର୍ବୋପରି ଖାଲି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଯିବାକୁ ହିଁ ମନ ହେଉଛି । ଏହି ନିଶ୍ଚଳତା ଶୀତଳ ହୋଇଯିବାର ନିଶ୍ଚଳତା ନୁହେଁ । ଠିକ୍ ଯେପରି ସବୁ ଅସ୍ଥିରତା ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାର ଅସ୍ଥିରତା ନୁହେଁ, ସେମିତି । ଗ୍ରରିପାଖରେ ସମସ୍ତେ ହୋ' ହୋ' ହୋଇ ମାତିଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏମିତି ଖାଲି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିବାକୁ ଗ୍ରହୁଛି । ବାଟ ଜାଣିଗଲେଣି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଚିତ୍କାର କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଏଣେ ଭିତରେ ଆପଣାର ସବୁ ବାଟଟିରେ ଏକୁଟିଆ ଗ୍ରଲିବାକୁ ଗ୍ରହୁଛି । କାହିଁକି ଏପରି ହେଉଛି ? ହୁଏତ ଆଗରେ କେଉଁଠି କେଉଁ ଛକଜାଗାଟି ଲାଗି ଭିତରେ କିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ଭିତରର ପିଲାଟି ସହିତ ମୋ'ର କୌଣସି ଝଗଡ଼ା ନାହିଁ । ସେ କେତେବେଳେ ଛୁଟେ, କେତେବେଳେ ଉଡ଼େ, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଖାଲି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସି ରହିବାକୁ ଗ୍ରହେ,—ମୁଁ ଏସବୁ ମାମଲାରେ କଦାପି ପଶି ପାରିବି ନାହିଁ । ଧୁଙ୍କି ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଉଖାରିବାର ବି ଚେଷ୍ଟା କରିବି ନାହିଁ । କେବଳ ବାଟ ଗ୍ରଡ଼ିଦେବି । ଶଙ୍କା ଗ୍ରଡ଼ି ତାହାର କୁହା ମାନିବି । ମୁଁ ଜୀବନରେ ଅନ୍ତତଃ ସେତିକ ଶିଖି ପାରିଛି ।

୧୪ । ୭ । ୬୯

ସତେ ଅବା ଭଗବାନଙ୍କର ମୋ' ଦ୍ୱାରା ଆଉ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇବାକୁ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୋ'ର ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅନେକ କିଛି ଦେବାର ଅଛି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ମାଳା ଗୁନ୍ଥା ହୋଇନାହିଁ, ଅନେକ ଫୁଲ ଫୁଟା ହୋଇନାହିଁ । ଅନେକ ଡାଲି ସଜଡ଼ା ହୋଇନାହିଁ ଓ ଅନେକ ପୂଜା ବଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ଏଇ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ଗ୍ରହେ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ଲାଗି ମୋ'ର ସବୁ ଦେବାକୁ ଗ୍ରହେ,—ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମୋ' ବିଶ୍ୱାସର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭର-ଯୋଗ୍ୟ ଚେର । ସେହି ଚେର ଗୁଡ଼ାକୁ ଉପାଡ଼ି ଦେବାଲାଗି କୋଉ ଭଗବାନ୍ କାହିଁକି ବା ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇବେ ? ଗତ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଖାଲି ରାତି

ପରେ ରାତ ଗଣିବାରେ ଲାଗିଛି, ମୋ'ର ଦିନ ଆସିବ ବୋଲି ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ପୁଣି କବାଟ ଖୋଲିଯିବ, ରାତ ଭକ୍ତ ତାଙ୍କର ସିଂହାସନ ଯାଏ ପୁଣି ବାଟ ଦର୍ଶିଯିବ, ମୁଁ ପୁଣି ବାଟ ଚାଲିବ,—ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ଅଧିକାରକୁ ମୁଁ ପୁଣି ଫେରପାଇବ । ସେହି ଅପୂର୍ବ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଟି ଆସିବାଯାଏ ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ମୋ'ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମୋତେ ଛାଡି ଚାଲିନଯାଉ, ଆଜି ଏତିକ ପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମାଗୁଣି କରୁଛି । ମୋ'ର ଯେ ଅନେକ କିଛି ଦେବାର ଅଛି, ସେକଥା ସେ ନିଜେ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ କଦାପି ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ଯିବନାହିଁ । ହୃଦୟ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ହାତର ସ୍ପର୍ଶାକ୍ଷିଅ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଛି । ସେଇ ସ୍ପର୍ଶାକ୍ଷିଅକୁ ଭରସା କରି ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡୁଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହସ କରି ପାରୁଛି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣା ଉପରେ ଭରସା ରଖି ପାରୁଛି । ସେଇ ସାହସ ମୋତେ ଅନେକ ଘୃଣାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି । ଆପଣାକୁ ବା ସଂସାରକୁ ନିନ୍ଦିବାର ଅନେକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ସେ ମୋତେ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି ।

୧୫ । ୭ । ୭୯

ମୋ' ଘର ଏଠି, ମୋ' ଘର ସେଠି । ମୋ' ଘର ଓଡ଼ିଶାରେ, ପୁଣି ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ । ମୋ'ଘର ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ, ପୁଣି ଭାରତବର୍ଷ ବାହାରେ, ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆବୋର ରହିଥିବା ଏହି ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀରେ । ମୋ' ଘର ମୋ' ଭିତରେ, ମୋ' ଘର ମୋ' ବାହାରେ । ମୋ'ର ଦୁଃଖସୁଖ କେବଳ ମୋ'ର ଦୁଃଖସୁଖ ନୁହେଁ; ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କର । ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୁଃଖସୁଖ କେବଳ ସମସ୍ତଙ୍କର ନୁହେଁ, ଏହା ମୋ'ର । ତେଣୁ, ପଳାଇ ଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ, ଲୁଚି ଚାଲିଯିବାର ଏଠି ଅବସର ହିଁ ନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଅଦାଲତ ନାହିଁ, ଈର୍ଷା କରିବାକୁ ଓ ଆପଣା ଭଲପଣିଆର ବାହାଦୁରି ଦେଖାଇବାକୁ ବାଟ ନାହିଁ । କେବଳ ଆଦର ନେବାକୁ ହେବ । ବୋଝ ପରି ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ନୁହେଁ, ଆପଣା ପରି ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ସକଳଙ୍କୁ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଧରି ଜାଣିବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ଏ ଜାଣିବାଟା ଏକ ପ୍ରସନ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିବ, ଏହି ଜୀବନଘଟ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଏକ ପୀଠରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିବ । ଜୀବନ ବିଷୟରେ ମୋ'ର ଯେତିକ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନ ଭିତରକୁ ମୁଁ ଯେତିକ ଭେଦିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଛି, ମୁଁ ସେତିକ ସେତିକ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଜୀବନର ଏ କାରଖାନାରେ କୌଣସି ସଶସ୍ତ୍ର ସୁରକ୍ଷାବାହିନୀର ଲୋଡ଼ାନାହିଁ । କାରଣ ଏଠାରେ ଚୋରର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଚୋର ବାନ୍ଧିବାର ପରମଭାଗ୍ୟ ହିଁ ନିହିତ ରହିଛି ।

୧୭ । ୭ । ୭୯

ମାସକଡଲେ ଗୋଟାଏ ଷୋଳ ତାରିଖ ଗ୍ଲଗଲା । ମୁଁ ପ୍ରତୀକବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ପିତୁଳାପୂଜାରେ ବି ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ପୌତ୍ତଳିକତାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହେ, ପ୍ରତୀକକୁ ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ମାନି ବସିବାର ଚକ୍ଷୁସ୍ଥାନତାରୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦୂରରେ ରହେ । ସେଥିଲାଗି ବରଷକରେ ବା ମାସକରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦିନକୁ ମୋ' ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତୀକ କରି ଅନୁଭବ କରିବାରେ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୁଣ୍ଠା ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ମୋ'ର ପ୍ରତୀକ ମୋତେ ନାନା ଆପାତଗତା ଜନିତ ନାନା କ୍ଲେଶରୁ ରକ୍ଷା କରେ । ମୁଁ ସଂସାରରେ ବନ୍ଧୁ କରି ବୁଲିବି । ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ସହଜ ଭାବରେ ଦେଇପାରିବି, ମଣିଷ ଭିତରେ ତଥା ଜୀବନ ଭିତରେ ଭଲ ରହିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ଓ ମୋ'ର ନାନାବିଧ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ବହିର୍ଗତ ଅନୁଧାବନରେ ମୁଁ ଯେହି ଭଲର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ପାରୁଥିବି; —ମୋ' ଜୀବନରେ ଷୋଳ ତାରିଖ ଏହିସବୁ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଏହିସବୁ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ, ଏହି ପ୍ରତୀକଟିକୁ ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ମୋ' ହୃଦୟର ଅତି ପାଖରେ ଅତି ଆଦରରେ ଧରିରଖିଛି । ପିଲାଦିନର କେତେ ସାଙ୍ଗ ଏବେ ବୁଢ଼ା ହେବାକୁ ବସିଲେଣି । ସେକାଳର କେତେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଆଜି ଆପଣାକୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ ବୋଲି କହି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଆଚରିଲେଣି ଓ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଖମ୍ବ ଉପରେ ଆପଣା ଜୀବନର ଛାତ ପକାଇଲେଣି । ଆଦର୍ଶକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି କୌଣସି ସଙ୍ଗତ ବାସ୍ତବବାଦର କଳ୍ପନା ହିଁ କରିନାହିଁ । କାରଣ, ବାସ୍ତବବାଦ କହିଲେ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନସିଦ୍ଧ ତାତ୍କାଳିକତାର ଜାଲ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ଓ ଧନ୍ଦିହେବା ବୋଲି କଦାପି ବୁଝିନାହିଁ । ମୋ' ବାସ୍ତବତାର ମଞ୍ଜି ମୋ' ଭିତରେ ମୋ' ନିଜ ମାଟିରେ ପୋତା ହୋଇଛି; ମୋ'ର ଜୀବନମୂଲ୍ୟ, ମୋ'ର ଆଦର୍ଶ ମୋ' ବାସ୍ତବବାଦକୁ direction ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ଦୁହେଁ ଦୁହିଙ୍କୁ ସାଥିରେ ଧରିଚାନ୍ତି । କେହି କାହାର ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ଏହିପରି ବାଟ ଗ୍ଲଲି ମୁଁ ବେଶ୍ ସୁଖୀ ଅଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଛି । କେବେହେଲେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗୁନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସର ଷୋଳ ତାରିଖ ମୋତେ ଏହିସବୁ ମୂଲ୍ୟ ଓ directions ବିଷୟରେ ନୂଆ ନିର୍ଭର ଦେଇଯାଉଛି, ନୂଆ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଯାଉଛି ; ପରମନିର୍ଭର ସହିତ ମୋ'ର ଖିଅ ଲଗାଇ ରଖିଛି ।

୧୭ । ୭ । ୭୯

ଲେଖାଲେଖି କୋଉଦିନ୍ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲି ପରି ମନେହେଉଛି । ଆପଣାକୁ କୋଉ ପଛରେ ପକାଇ ଆସିଥିଲି ପରି ଲାଗୁଛି । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଦିନ ପରେ ଆଉ

ଗୋଟାଏ ଉନ ସାରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଯେପରି ମୁଁ ଉନଗୁଡ଼ାକର ବୋଝ ବୋହି ଚାଲିବାରେ ଲାଗିଛି, ବେଳେ ବେଳେ ସେହିପରି ମନେହେଉଛି । ଆପଣା ଭିତରେ କେତେଥର ଜାଲ ପକାଉଛି, କିନ୍ତୁ ଜାଲ ଭିତରେ ସତେଅବା ମୀନଟିଏ ବି ଧରା ଦେଉନାହିଁ । ସଫଳ ହେବାକୁ ହିଁ ଏ ଜୀବନଖେଳର ପରମକାମ୍ୟ ବୋଲି ଧରିଥିଲେ ମୁଁ ବି ହୁଏତ ବାହାରର ନାନା ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଜୀବନଟିକୁ ନବଞ୍ଚିବାର ଦୁଃଖକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେହି ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି ବାଟରେ ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ସାର୍ଥକତା ଚାହୁଁଛି , ଆପଣାକୁ ଦେଇ ମୁଁ ମନୋମତ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ପରମତମ ସମ୍ଭାବନା ଓ ସମ୍ଭାବ୍ୟତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ମନୋମତ ଗୋଟିଏ ବାଟ ପକାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସଂସାରରେ ଏହିପରି ଏକ ଜିଦ୍ ନେଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବା ଆଉ କେତେଜଣ ସାଥୀଙ୍କ ସହିତ ହୃଦୟର ଦୁଃଖସୁଖ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମୁଁ ଗଣ୍ଠି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ, ଏ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସେଥିକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଗଲେ ମୋତେ ସବୁ କୁଳ ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁଛି ।

୨୮ । ୭ । ୬୯

କାଲି ଆଶଙ୍କାବାଦୀ ଭଦ୍ରଲୋକ କହିଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଯେଉଁସବୁ ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଉଦାସୀନତାମାନ ଦେଖାଗଲାଣି, ସେଥିରୁ ଆଗକୁ ଖାଲି ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଏ ଦେଶ ଆଉ ରହିବନାହିଁ, ଏ ଯୁଗ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ,—ସେ ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମହ୍ରାସ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଭାବୁଥିଲି, ଦେଶ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବ, ଯୁଗ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବ । ହୁଏତ ଆମେ ରହିବୁ ନାହିଁ , ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଭୀରୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ହୁଏତ ଆମେ ହିଁ ମରିଉଡ଼ି ଯିବୁ । ଗତ କୋଡ଼ିଏବର୍ଷ ଭିତରେ ଯୁଗ ଓ ଦେଶକୁ ନିର୍ମାଣ କରିବାର ବାହାନା ଉଠାଇ ଆମେ ଆପଣା ଅହଂ ଓ ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ଯେଉଁ ଶଠ କ୍ଷମତାର ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକ ନିର୍ମାଣ କରି ରଖିଛୁ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଅଚିରେ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । ସେଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଆମେ ବି ଅଚିରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଲୁଚିଯିବା । କିନ୍ତୁ ଦେଶ ରହିବ, ଯୁଗ ମଧ୍ୟ ରହିବ । ଆମର ସମ୍ପତ୍ତି ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଆମର ଭ୍ରମଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଉଗ୍ର କରାଉଥିବା 'ସ୍ଲୋଗାନ୍' ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଆଗରେ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ସବୁବେଳେ ରହିଥିବ । ଆମ ଶୁଭତମ ବାସନାଗୁଡ଼ିକର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଭାବରେ ବିକାଶ କରି ଆପଣାକୁ ପୁନପୁଣଭାବେ ସମର୍ପିତ କରିଦେବାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଦେଶ ଓ ଯୁଗ ସବୁଦିନ ଲାଗି ମହଜୁଦ ରହିଥିବ । ତେଣୁ ଭୟର

ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ, କେବଳ ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟରୂପେ ନିର୍ମାଣ କରିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିଁ ରହିଛି । ଖାଲି ଭକ୍ତର ସମର୍ପଣବୃତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି । ଏହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପରୁ ଆଖି ହୁଗୁଡ଼ି ନଯିବାଲାଗି ଆପଣା ଉପରେ, ଆପଣାର ପରିବେଶ ଉପରେ ଓ ଆପଣାର ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଯେତିକି ବିଶ୍ୱାସ ରହିବା ଦରକାର, ତାହାହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୯ । ୭ । ୭୯

ମୁଁ ନିଜେ କିଛି କରି ପାରୁନାହିଁ, ନିଜେ କିଛି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଜାତି ଗଲା ବୋଲି କହୁଛି ବା ଯୁଗ ବିଗିଡ଼ିଗଲା ବୋଲି କହୁଛି । ଏହା ବି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ସାନ୍ତ୍ୱନା । ମୁଁ ଯାହା ହେବି ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଆସିଥିଲି, ତାହା ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ହୁଏତ ଟଙ୍କା ଜମାଇଲି, ବଡ଼ କୋଠା ତୋଳିଲି, ବଡ଼ ଲୋକ ବୋଲାଇଲି । ହୁଏତ ମୋ'ର କ୍ଷମତା ବଢ଼ିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚାସନକୁ ହାତ ପାଇଲି, ତଥାପି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଯାହା ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ତାହା ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ମୁଁ ସୁଖ ପାଇଲି, ମାତ୍ର ଶାନ୍ତି ପାଇଲି ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ମିତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ମୁଁ ମୀତ ଚାହୁଁଥିଲି, ଦୁର୍ନୀତି କଲି । ମୁଁ ମଣିଷର ସ୍ନେହ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ଚାହୁଁଥିଲି, ମଣିଷର ଭୟ ହିଁ ପାଇଲି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ କହିବୁଲିଲି ଯେ, ଏ ଜାତିକୁ ଦୁର୍ନୀତି ଘୋଟିଗଲା, ଏ ଯୁଗକୁ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଗଲା । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଖାଲି ଅନ୍ଧାର ଦେଖୁନଥିଲେ ବାହାରେ ମୁଁ କଦାପି ଏପରି ଅନ୍ଧାରର gospel ପ୍ରଚାର କରୁନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ଧାରଟା ଯେ ଜୀବନର ସାରକଥା ନୁହେଁ ଏକଥା ମୋତେ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ସେଥିଲାଗି ଆପଣାର ପ୍ରବଳତମ ବାସନା ଓ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକୁ ଆଲୋକର ଅନୁଭୂତି ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଜୀବନକୁ ଏକ ମହତ୍ତମ affirmationର ସାଧନାକ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ତେବେଯାଇ ମୋତେ ଭିତରେ ଆଲୋକର ଅନୁଭୂତି ମିଳିଥାନ୍ତା ଏବଂ ମୁଁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକର ଅନୁଭୂତି ପାଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଗଧ ନକରି ମଣିଷ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ ମୁଁ ଦେଶଟାସାରା ଗଧ ନୁହେଁ, ମଣିଷ ହିଁ ଦେଖିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ମଣିଷଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ମୁଁ ଯୁଗଟାକୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ବୋଲି ଭାବିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

୩୦ । ୭ । ୭୯

ସେମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯୌବନ ଥିଲା, ଦୁହିଁଙ୍କର ଚାକିରି ଥିଲା, ମଟର ଥିଲା, ପାଖରେ ପଇସା ଥିଲା । ସେମାନେ

ଦୁହେଁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଥିଲେ । ସଂସାର ଓ ଜୀବନକୁ ନେଇ ସେମାନଙ୍କର କେତେ ସରାଗ ଥିଲା । ପୁଣି. କଅଁଳ କଢ଼ ପରି ବଢ଼ୁଥିବା ପିଲା ଦୁଇଟି ବି ଥିଲେ । ତଥାପି ସେମାନେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସ୍ଥିର ମନରେ ବିଚାର କରି କୁଆଡ଼େ ଶେଷକୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା ବୋଲି ଠିକ୍ କଲେ ଓ ବୈଧାନିକ ଭାବରେ ଅଲଗା ହୋଇଗଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରି ପାଖରେ ମୁଁ କୌଣସି ବିକାର ଦେଖି ନଥିଲି । କାହାରି ଭିତରେ କୌଣସି ବ୍ୟାଧିତ ଜିଦ୍ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ତଥାପି ସେମାନେ ଏକାଠି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ସଂସାର କାହିଁକି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା ? ସେମାନେ ଆପଣା ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଚାହୁଥିଲେ ? ମଣିଷ ହିସାବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଦେବା ଓ ପରସ୍ପରଠାରୁ ନେବା ବିଷୟରେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଭାବୁଥିଲେ ? ଏଥିପରେ ହୁଏତ ସେମାନେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଆଉ କାହାରି ସଂସାରରେ ନେଇ ଯୋଡ଼ିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଯଥାର୍ଥ ଯୋଡ଼ିବା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ କି ? ସେମାନେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ହିଁ ପରସ୍ପରକୁ ବାଛିଥିଲେ, ଏକାଠି ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲେ । ବାପ ମାଆ ହେବାପରେ ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର-ପ୍ରତି ଏ ବୈରାଗ୍ୟ ଆସିଲା କାହିଁକି ? ଖେଳ ସାଙ୍ଗ କରିବାର ଏହି ସରାଗ ଆସିଲା କାହିଁକି ?

୧ । ୭ । ୭୯

ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ କିଛି ଅଭାବ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ପରସ୍ପରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ସକାଶେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଇଚ୍ଛୁକତାର ଗୁଣମାନ ରହିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ସେମାନଙ୍କ ଠାରେ ତାହାରି ଅଭାବ ରହିଥିଲା । ସେମାନେ ସଂସାରରେ ପରସ୍ପରକୁ ମାନିନେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଭାଗ୍ୟକୁ ମାନିନେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଜୀବନଭୂମି ହେଉଚି ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ । ଏହି ଭୂମିଉପରେ ମୋତେ ଅନେକ କଥାକୁ ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ଭୂମିକୁ ଦତ୍ତ ଭୂମି ରୂପେ ମାନିନେଇ ମୋତେ ତାହାରି ଉପରେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବାର ଓ ଫଳ ଫଳାଇବାର experiment ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଇଥିରୁ ଆନନ୍ଦ ପାଇ ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ସଂସାରର ଜୀବନ କହିଲେ ମୂଳତଃ ଏହିପରି ବୁଝାଇବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମାନିନେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ସଂସାରଟାକୁ ଜୋର୍‌କରି ଆପଣା ପରି ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାର ନୀଳ କୁଣ୍ଡରେ ପକାଇ ରଙ୍ଗାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣା ଭୋଗାକାଙ୍କ୍ଷାର ଖେଳନା ରୂପେ ବ୍ୟବହାର

କରିବାକୁ ଚାହେଁ ! ସେ କେବଳ ନେବାକୁ ଚାହେଁ, ଆବୋରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ,—ଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । କାହାର ହେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ତେଣୁ ତାକୁ ଏକୁଟିଆ ହିଁ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ସବୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥରେ ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଭୋଗ କରିପାରେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ନେବାକୁ ହେଲେ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହେବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ଦେବାକୁ ହେଲେ ଯେମିତି ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବା ମୁଣ୍ଡ ଝୁକେଇଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେମିତି ।

୬ । ୭ । ୭୯

ଏ ଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ଜନତାର ସେବା କରୁଚନ୍ତି । ନେତାମାନେ ଜନତାର ସେବା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ, ବଡ଼ଲୋକ ହେଲେ, ବଡ଼ ବୋଲାଇଲେ । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସାୟୀ ଅର୍ଥାତ୍ କଲକାରଖାନାର ମାଲିକମାନେ ବି ଜନତାର ସେବା କରୁଚନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନେ ଜାତୀୟ ଆୟ ବଢ଼ାଇବାରେ ଓ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ଧନୀ ଦେଶରେ ପରିଣତ କରିବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ରାଜନୀତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ରକ୍ଷି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତାହାର ଉପରେ ନାନା ଅଭିନବ କୌଶଳରେ ନାଚୁଥିବା ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଜନତାର ସେବା କରୁଚନ୍ତି । କାରଣ, ନିଜେ ପାର୍ଟି କରି ସେମାନେ ଜନତାର ଆବାଜକୁ ହିଁ ଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଉଚନ୍ତି ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ମଜବୁତ କରୁଚନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ସରକାରୀ ହାକିମମାନେ ସିନା ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ହାକିମ ଥିଲେ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଠକି ନେଉଥିଲେ, ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ଚାକିରି କରିବାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ବି ଜନତାର ସେବା କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମୁନିବମାନେ ଯେତେବେଳେ ଜନତାର ସେବା ଲାଗି ଦେଶ ଶାସନର ବୋଝଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋହି ଚାଲିଚନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଅଫିସର୍‌ମାନଙ୍କୁ ବି ଜନତାର ସେବକ ବୋଲି ନକହି ଆଉ କ'ଣ କୁହାଯିବ ? ଓକିଲମାନେ ବି ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଜନତାର ହିଁ ସେବା କରୁଥିବେ । ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ ତାହାହିଁ କରୁଥିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ଜାତୀୟ ଭବିଷ୍ୟତର ନିର୍ମାତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଆମ ଡାକ୍ତରମାନେ ବି କାଲି ରାସ୍ତାରେ ଏତେ ବଡ଼ ପାର୍ଟି କରି ଆପଣାକୁ ଜନତାର ସେବକ ବୋଲି କହି ବୁଲୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଆୟରେ ଉପରୁ କୌଣସି କଟକଣା ଜାରି ହେବାକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ସେମାନେ କାଲି ପ୍ରତିବାଦ ଦିବସ ପାଳନ କଲେ, ଶୋଭାଯାତ୍ରା କଲେ । ବଡ଼ ସଭା ବି ଡାକିଥିଲେ । ଯେକୌଣସି ପାର୍ଟି କଲାବାଲାଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ବି କାଲି ନିଜକୁ ଜନତାର ସେବକ ବୋଲି କହି ଦାଣ୍ଡି କମ୍ପାଉ ଥିଲେ ।

୩ । ୭ । ୭୯

ଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଅନେକେ ସଫଳତା କାମନା କରିଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅନେକ ପଇସା, ଅନେକ ସମ୍ମାନ ଓ ଅନେକ ପଦର କାମନା କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ତୁଳନାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ବଡ଼ ହେବାର ବା କିଛି ହେଲେ ବଡ଼ ବୋଲି ଦିଶିବାର କାମନା କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ଯାହା ନାହିଁ, ସେଇ ଗୁଡ଼ାକରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକକୁ ଆପଣାର ଭୋଗଲୋକ ଭିତରେ ଆବୋରି ରଖିବାର କାମନା କରିଥିଲେ । ମଣିଷ ହେବାର କାମନାଠାରୁ ସଫଳ ହେବାର ଅର୍ଥାତ୍ ବଡ଼ ଦିଶିବାର କାମନାକୁ ସେମାନେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆପଣା ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଥିଲେ । ଏହିପରି ଲୋକ-ମାନଙ୍କର କବଳରେ ଆଜି ଏ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱ ପଡ଼ି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଅଧିକ ବିପୁଳତା ଓ ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ସକାଶେ ବିପୁଳ ଆୟୋଜନମାନ ଚାଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରୁ କ୍ରମେ ଜୀବନ ମରି ମରି ଯାଉଛି । ସଫଳତାକାମୀ ଅମଣିଷମାନେ ଆଜି ଏ ଦେଶର ରାଜନୀତି, ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ନେତୃତ୍ୱକୁ ମାଡ଼ି ବସିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଧର୍ମ ସଂସ୍କୃତିକୁ ମଧ୍ୟ କବଳଗତ କରି ରଖିଚନ୍ତି । ଧର୍ମର ଧର୍ମତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନବାଚତ୍ୱ କୁଆଡ଼େ ମରିଉଡ଼ି ଗଲଣି । ଧର୍ମଗତ ଆଚାରଗୁଡ଼ାକ ସଫଳତାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଧର୍ମହୀନତା ହାତରେ ପଡ଼ି କ୍ରମ ବଡ଼ ଅବର୍ଜିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ଦଳରେ ନୁହେଁ, ଏମାନଙ୍କର କାମନା ମୋ'ର କାମନା ନୁହେଁ, ଏମାନଙ୍କର ଦେଶ ବି ମୋ'ର ଦେଶ ନୁହେଁ । ଆପଣାର କାମ୍ୟ ତଥାକଥିତ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଏମାନେ ପରମ ସନ୍ତୋଷରେ କାଳାତିପାତ କରନ୍ତୁ, ସେଥିରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ' ଜୀବନରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଲାଗି ରହିଥାଉ, ଆତୁର ହେବାର ଓ ଆତୁର ଦେବାର ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ରହିଥାଉ ।

୪ । ୭ । ୭୯

ଏ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱ ଏ ଦେଶକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଦେବାକୁ ଚାହିଁନାହିଁ, ଦେଶ ନାମକ ଏକ ସ୍ଲୋଗାନକୁ ବିକି ଲୋକ ଭୁଲାଇ ଏହା ଆପଣାର ତୃଷ୍ଣାଟିକୁ ନାନା ଭାବେ ଉଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଲୋଭ କରିଆସିଚି । ନେତୃତ୍ୱ କହିଲେ ମୁଁ ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ନେତୃତ୍ୱକୁ ବୁଝୁଚି । ଆଗର ନେତୃତ୍ୱ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଥିଲା । ସେତେବେଳର ନେତା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଥିଲେ । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ନେତା ଥିଲେ, ଅଭିନେତା ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଦେଶବାସୀ ସେମାନଙ୍କୁ ନେତାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ,

ସେମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ନେତାମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅଭିନେତାର ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଫନ୍ଦରେ ପଡ଼ିଯାଇଚନ୍ତି । ଏମାନେ ନେତୃତ୍ୱର ପାଠ ଠିକ୍ ପଢ଼ିଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯଥାର୍ଥ ନେତା ଭାବରେ ମଣି ହୋଇପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଗାଦି ଉପରେ ବସିଥିବାର ଦେଖି ଦେଶବାସୀ ଏମାନଙ୍କୁ ନେତାରୂପେ ମାନି ନେଉଚନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ଆସ୍ଥା ରଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅଯୋଗ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱର ଫିସାଦ ଭିତରେ ଦେଶବାସୀ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଭିନୟ କରି ଶିଖିଲେଣି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୁଗ ବଦଳିଗଲାଣି ବୋଲି କହିଲେଣି । 'ସାଧୁତା ବଦଳରେ ଏଣିକି ଅସାଧୁତା ବେଶୀ ଚଳିବ, କାମ ବଦଳରେ ଏଣିକି କଥା ବେଶୀ ଚଳିବ, ନିଷ୍ଠା ବଦଳରେ ଏଣିକି ଅଭିନୟ ବେଶୀ ଚଳିବ, ଏକଥା ଏବେ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶିକ୍ଷକର ଶିକ୍ଷାଳୟ ଯାଏ ଆଜି ସବୁଠାରେ ସ୍ୱଭାବ ବଦଳି ଗଲାଣି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସ୍ୱଭାବଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସ୍ୱଭାବ ହେଲାଣି ବୋଲି ଏ ଦେଶରେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି । ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ ଆଉ ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନୁନାହିଁ । ଅପରଠାରୁ ମାରିନେଇ ନିଜର ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହିଁ ସେ ଏବେ ସର୍ବୋପାଦେୟ ଜୀବନକୌଶଳ ବୋଲି ମାନିଲାଣି । ତେଣୁ, ଆମ ଏ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷ ଉଧେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି, କୌଶଳୀମାନେ ଉଧୋଉଚନ୍ତି । ମଣିଷ ବୋକା ବନିଯାଉଚି, ମଣିଷର ସାହସ ହଜିଯାଉଚି ।

୪ । ୭ । ୭୯

ମଣିଷର ଇଚ୍ଛା ମଣିଷର ଭିତରେ ଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମଣିଷ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରେ ତାହାହିଁ ତା'ର ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଭଲ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଭଲକୁ ମନ ବଳାଏ, ପୁଣି ମନ୍ଦ ଇଚ୍ଛା କଲେ ମନ୍ଦକୁ ମନ ବଳାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ମନ ବଳାଏ ଓ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ମନ ବଳାଏ । ଜୀବନ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଜୀବନକୁ ମନ ବଳାଏ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ହିଁ ମନ ବଳାଏ । ହଁ, ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରଭାବ, ପିଲାଦିନର ପ୍ରଭାବ, ମଣିଷ ଉପରେ ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ସଂସାରର ନାନା ପଥରୁ ଗୋଟାକୁ ଆପଣାର ପଥ ବୋଲି ବାଛିନେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୂଳତଃ ମଣିଷ ଉପରେ ହିଁ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ନାନା ସମ୍ଭାବନା ଭିତରୁ ଗୋଟାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ, ଅର୍ଥାତ୍ ନାନାବିଧ ଇଚ୍ଛାରୁ ଗୋଟାକୁ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଣତ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୂଳତଃ ମଣିଷଉପରେ ହିଁ ଥାଏ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଭଲକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରିବି । ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ଏମିତି ନା ସେମିତି କରି ପକାଇଲା

ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବନାହିଁ, କି ବାଣ୍ଡରେ ଅଭିଯୋଗ କରି ବୁଲିବନାହିଁ । ନାନାଭିତରୁ ଭଲକୁ ହିଁ ବାଛିବାକୁ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଣତ କରି ପାରିବାଲାଗି ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି, — ସେଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ବଳ ମାଗିବି । ମୋ' ଭିତରେ ଭଲଲାଗି ଯେ ଅମିତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ଭଲଲାଗି ଅମିତ ଇଚ୍ଛା ଯେ ରହିଛି, ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଦୃଢ଼ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ବି ମାଗି ଶିଖିପାରିବି ।

୭ । ୭ । ୭୯

ମୁଁ କାଶୀ ଯିବି; ବୃନ୍ଦାବନ ଯିବି; କିନ୍ତୁ ଅସଲ କାଶୀ ଓ ଅସଲ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବି । ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ନଥିଲେ କାଶୀ ଓ ବୃନ୍ଦାବନ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ମୋ'ର ଅସଲ ଦର୍ଶନ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅସଲ ଦର୍ଶନଲାଗି ଆଖି ଥିବା ଦରକାର । ଖାଲି ଦେଖିବାର ଆଖି ନୁହେଁ, ଅନୁଭବ କରିବାର ଆଖି ଥିବା ଦରକାର । ଶରୀରବିଜ୍ଞାନ କହୁଛି, ଆଖି ସହିତ ମସ୍ତିଷ୍କର ସଂଯୋଗ ରହିଛି ବୋଲି ଆମେ ଜଗତ୍‌ସଂସାରରେ ଯାହାକିଛି ଦେଖିପାରୁଛୁ । ଏଇଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତକଥା । ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲିଥିବାରୁ ମଣିଷ ଦେଖି-ପାରୁଛି, ଇତରପ୍ରାଣୀ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ଆଖି ମସ୍ତିଷ୍କ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୃଦୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦରକାର । ନହେଲେ ମଣିଷର ଦେଖା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ, ତା'ର କାମ ଆଦୌ ଚଳିବ-ନାହିଁ । ଇତର ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହୁଏତ କାମ ଚଳିଯାଉଛି, ମାତ୍ର ଆମର କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ମସ୍ତିଷ୍କ ସହିତ ଯେଉଁ ଆଖିର ଖିଅ ଲାଗିଛି, ସେହି ଆଖି ତ ମଣିଷ ତା' ଜନ୍ମରୁ ପାଇଥାଏ । ଇତରପ୍ରାଣୀ ଯେପରି ପାଇଥାନ୍ତି, ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ, ହୃଦୟ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଆଖିକୁ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଅଧିକ ସତ୍ୟଭାବେ କହିଲେ, ଏହି ଆଖିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ଭିତରେ ହୃଦୟଠାରୁ ଆଖିଯାଏ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଓ ବିଭବମୟ ସଞ୍ଚାରପଥ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ମହିମାକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହି ଚିହ୍ନିବାର ସାଧନା ହେଉଛି ମଣିଷଲାଗି ଏକ ସାଧନା, ଆପଣାର ବିଶ୍ୱରେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବାର ସାଧନା ।

୮ । ୭ । ୭୯

ମୁଁ କାଶୀ ଯାଇଛି, ବୃନ୍ଦାବନ ବି ଯାଇଛି । ଭାରତ ଓ ଭାରତ ବାହାରେ ଯେତେ ଧର୍ମର ଯେତେ ତୀର୍ଥ ଦେଖିବା ମୋ'ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି, ମୁଁ ସବୁଠିକି

ଯାଇଚ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ତୀର୍ଥ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଆକର୍ଷଣରେ ମୋତେ ତାହା ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଇଚ । ତୀର୍ଥର ମହିମା ମୋ' ଶ୍ରଦ୍ଧାର କଳନାକାଠିରେ କଦାପି ଊଣା ହୋଇନାହିଁ, ତୀର୍ଥ ହିସାବରେ କାଶୀ ବା ବୃନ୍ଦାବନ ମୋତେ ଆଦୌ ଖରାପ ଲାଗିନାହିଁ । ମାତ୍ର କେବଳ କାଶୀ ଓ ବୃନ୍ଦାବନ ନାମକ ବାହ୍ୟ ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଅସଲ ତୀର୍ଥାତ୍ମକତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚ ବୋଲି ଏକ ଉଦ୍ରେକିତ ଭ୍ରମ ନେଇ ଯେଉଁ ଅସ୍ଥିର ଧର୍ମଲୋଲୁପମାନେ ସେସବୁ ଜାଗାରେ ଧର୍ମ ଅର୍ଜନ କରିବା ନାଆଁରେ ସେଠି ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ମୋତେ ସେଇମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଖରାପ ଲାଗିଚ । ଆପଣା ଭିତରେ ବି କାଶୀ ଓ ବୃନ୍ଦାବନର ଆସ୍ଥାନ ରହିଚ ବୋଲି ସେମାନେ କେବେହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ବାହାରର ତୀର୍ଥ ଦେଖିବା ମୂଳତଃ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପରିଚୟ ପାଇବା ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇଦେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେମାନେ କେବେ ଅନୁଭବ ହିଁ କରିନାହାନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ବାହାରର ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଖି ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ କୋଳାହଳରେ ମଜ୍ଜିଚନ୍ତି, କୁଆଡ଼କୁ କେତେବେଳେ ହେଲେ କାନ ଡେରି ପାରି-ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଭିତରୁ ବା ବାହାରୁ କୌଣସି ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣି ପାରିନାହାନ୍ତି । ମୋ'ର ସେଇମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଡର, କାଶୀ ଓ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଡର ନୁହେଁ । ସେଇମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତବୋଧ ଲାଗି ହୁଏତ କାଶୀ ବୃନ୍ଦାବନ ନଯାଇ ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁ ତୀର୍ଥର ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିବା ସକାଶେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଚ । ସତର୍କ କରି ଦିଆଯାଇଚ ।

୮ । ୭ ୬୯

କେନିଆର Tom Mboya ଆତତାୟୀର ଗୁଳିରେ ମଲେ । ନାଇଜି-ରିଆର Balewa ଆଗରୁ ମରିଥିଲେ । ଏବେ କେବଳ Tanzania ର Nyrere ବାକି ରହିଲେ । ଆଫ୍ରିକାର କଥା ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଅନ୍ତତଃ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଏହି ତିନି ଜଣଙ୍କୁ ଆଗେ ମନେ ପକାଉଥିଲି । ଏମାନଙ୍କୁ ଜାତୀୟ ଜୀବନରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ମହାଦେଶ ଲାଗି କପରି ଏକ ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବେ ବୋଲି ମନରେ ପାଞ୍ଚୁଚନ୍ତି ? ଆଫ୍ରିକା କ'ଣ ଏକ ନୂଆ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ଆଶ୍ରୟ ନେବାଲାଗି ମନ ବଳାଉଚି କି ? ଆଫ୍ରିକାର ସମାଜରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମରିନଥିବା tribalism ପାଇଁ ସଂହାସବାଦ ଏକ ଅନୁକୂଳ ପନ୍ଥା ବୋଲି ମନେହେଉଚି କି ? ଗତ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଆଫ୍ରିକାର ଅନେକ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଚନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସେଠାକାର ନେତୃତ୍ୱ କପରି ଭାବରେ

ବ୍ୟବହାର କରୁଚି ? ଜାତୀୟତା ନାଁରେ ମଣିଷକୁ ତା'ର ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ-ବୋଧ ଆଣିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି ନା Tribe ର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ଚପି ଗୁପି ପୂରାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଚି ? ଆମ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଜାତୀୟତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ମଣିଷ ଲାଗି କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିନାହୁଁ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ନାନା ଉପାୟରେ ମଣିଷକୁ ଜାତୀୟତା ଓ ସାମୂହିକ ସ୍ୱାର୍ଥର ସ୍ଲୋଗାନ ପାଖରେ ବଳି ଦିଆଯାଉଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଶବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିରୋଧ ଓ ପ୍ରତିବାଦ ଆକାରରେ ଦେଖାଦେଉଚି । ବିରକ୍ତ ମଣିଷ ଏଠି ନିର୍ଘଣ ହୋଇ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିବାକୁ ବାହାରିଲାଣି । ମଣିଷ ମାରିବାଟା ଗୋଟାଏ ରାଜନୀତିକ ସାଧନରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ଦେଶକୁ ନେଇ ମଣିଷଲାଗି ଏଠି କିଛି ଗଢିହେବ ବୋଲି ହୁଏତ ବେଶୀ ଲୋକ ଏଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ଏହି ଦେଶ ଭିତରେ ଆଖି ବୁଜି ଅନେକ କିଛି ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ହୁଏତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକେ କ୍ରମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେଣି । ଏଠି ନେତୃତ୍ୱ ନାହିଁ, ଉତ୍ତେଜନା ଅଛି । ଆଫ୍ରିକାରେ କ'ଣ ସେଇ ଦଶା ଘୋଟିବ କି ?

୯ । ୭ । ୭୯

ଏ ଦେଶରେ ଚାଉଳ ମହରଗ, ଡାଲି ମହରଗ, ତେଲ ମହରଗ ଓ ଲୁଗା ମହରଗ । ନ୍ୟାୟ ମହରଗ, ପାଠ ମହରଗ । ଖାଲି କଥା ଶସ୍ତା ଓ ମଣିଷ ଶସ୍ତା । ଶସ୍ତା ମଣିଷଙ୍କର ନେତାମାନେ ବି ଶସ୍ତା ଓ ସେହି ନେତାମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ ବି ଶସ୍ତା । ଦେଶରେ ସାମଗ୍ରୀ ବଢୁଚି, ଉତ୍ପାଦନ ବଢୁଚି, କୌଶଳ ଓ କାରିଗରି ବଢୁଚି; ତାଲିମ ପାଇଥିବା କାରିଗର ଓ ଯନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା ବଢୁଚି । ଦେଶର ରପ୍ତାନି ବଢୁନି । ତଥାପି ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀମାନ ଦିନକୁଦିନ ମହଙ୍ଗା ହେବାରେ ଲାଗୁଚି । କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଦରମା ବଢୁଚି; ମାତ୍ର ପଇସା ଶସ୍ତା ହୋଇ ଯାଉଚି । ଜୀବନ ଯେତୁଁ ଯେତୁଁ ଜଟିଳ ହେଉଚି, ଆମ ନେତାମାନେ କଥା କହିବାରେ ସେତିକି ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ହାସଲ କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଘରେ, ଶାସନରେ ଓ ପ୍ରତି-ଶ୍ରୁତିରେ ସେତିକି ଆଡ଼ମ୍ବର ବଢିବାରେ ଲାଗିଚି । ନେତା ଯାଉଚନ୍ତି, ନେତା ଆସୁଚନ୍ତି । ମାତ୍ର ନେତୃତ୍ୱ ଯୋଉ ଖତରାକୁ ସେଇ ଖତରା ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଚି । ନେତୃତ୍ୱ ଆଗରେ ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ଆହ୍ୱାନ ନଥିବା ପରି ମନେହେଉଚି । ତେଣୁ ନେତାମାନେ ଆପଣାର career ବନାଇବାରେ ହିଁ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଚନ୍ତି । ଏସବୁ ଖୋଲାଖୋଲି କରିବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଲାଜ ମାଡୁନାହିଁ । ଦେଶର ମଣିଷ ବୋକା ହୋଇ ଅନାଇଚି, ତାକୁ ଯଥାର୍ଥ ବାଟଟିଏ କିଏ ବତାଇବ ?

୧୦ । ୭ । ୭୯

ଏବେ ରୁଷିଆ ଦେଶରେ ଧର୍ମସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । ପୃଥିବୀରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ କୁଆଡ଼େ ଏକ ଶୀର୍ଷ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବାଦର ସୂତ୍ର ଅନୁଯାୀର ଧର୍ମକୁ ସାଧାରଣତଃ ଅଫିମ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, ସୂତ୍ର ଅନୁଯାରେ ଆମେ ହୁଏତ କହିପାରିବା ଯେ, ରୁଷିଆରେ ଅଫିମ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ମହାଦେଶର ଚାଳିଶି ସରକ ଦେଶରୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବିସ୍ଥ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ, ତେଣୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ ଆସିଥିଲେ । ଆମ ଭାରତବର୍ଷରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି ଯାଇଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ତିନିଦିନ କାଳ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ, ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ, ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିଲେ । ସମ୍ମିଳନୀର ସାରସ୍ୱରୂପ କେତୋଟି ପ୍ରସ୍ତାବ ବି ପାସ୍ କଲେ । ଯେମାନେ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ବିଷୟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ୍ କଲେ । ପୃଥିବୀ ସାରା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେଉଁ ଶୋଷଣ ଚାଲିଚି, ତାହାର ନିନ୍ଦା କରି ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ୍ କଲେ । ଭିଏତ୍‌ନାମ ଯୁଦ୍ଧର ନିନ୍ଦା କଲେ । ପୃଥିବୀର ଜନତା ଦ୍ୱାରା ଚାଲିଥିବା ସାହସପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରଶଂସା କଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଏତ ଆଶୀର୍ବାଦ ମଧ୍ୟ କଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରୁଷିଆର କାରବାର ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଧର୍ମ ସମ୍ମିଳନୀ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଥମତଃ ପ୍ରଥମ ଥରପାଇଁ ବସିଲା । ରୁଷିଆର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମାଧୀଶ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଡାକିଥିଲେ । ରୁଷିଆ ସରକାରଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କ୍ରମେ ହୁଏତ ସେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଟି ଡାକିଥିଲେ । ରୁଷିଆର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନ ଦେଶରୁ ଧର୍ମକୁ ବହିଷ୍କାର କରି ରଖିଚି ବୋଲି ଯେଉଁ ଅପବାଦ ଓ ଅପ-ପ୍ରଚାର ପୃଥିବୀସାରା ବ୍ୟାପିଥିଲା, ତାହାର ଖଣ୍ଡନ କରିବା ଲାଗି ହୁଏତ ରୁଷିଆର ନେତାମାନେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀ ଡାକିବାକୁ ଏବେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କଲେ । ଏକଛତ୍ର ଶାସନକୁ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ମନ ନେଇ ଚାଲିବାକୁ ହେଉଚି, ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରୁ ଅନ୍ତତଃ ଏଇ କଥାଟିର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲା ।

୧୧ । ୭ । ୭୯

ରୁଷିଆରେ ଧର୍ମ ନାମରେ ଅଫିମ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଚି । ଅର୍ଥାତ୍, ଅଫିମିଆ ଲୋକଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଚି । ସେହି ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ଯାଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଧର୍ମର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧିଚନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ହୁଏତ ଟୋପାଏ ଟୋପାଏ ଅଫିମ ପକାଇ ସେଠାକୁ ଯାଇଚନ୍ତି । ଅଫିମ ମଣିଷକୁ ଶୁଆଇ ପକାଏ, ଆହ୍ୱାନ ଭୁଲାଇଦିଏ, ଓ ପୋଷ ମନାଇ ରଖେ । ଆଲୋଚିତ ସମ୍ମିଳନୀର ପ୍ରତି-ନିଧିମାନେ ହୁଏତ ଏହିପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପଡ଼ି ତାହାକୁ ହିଁ ଗୌରବ ବୋଲି ଭାବି

ସେଠାକୁ ଯାଇଚନ୍ତି । ଧର୍ମର ଆହ୍ୱାନ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଦେଶରେ ବି ରହିଚ, ଶାନ୍ତି ଲାଗି ଧର୍ମର ଦାୟିତ୍ୱ ବୟସ୍କରେ ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରପାଠ ନପଢ଼ି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିଥାନ୍ତେ, ଆପଣା ଆପଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଭାବରେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱକୁ ବହନ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ସେଥିଲାଗି ଋଷିଆ ସର-କାରଙ୍କର ଗ୍ରୁମୁଣ୍ଡିଆ ତଳେ ବସିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା, ଏକରଙ୍ଗିଆ ଚଷମା ପିନ୍ଧିବାର ବି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ହୁଏତ ଋଷିଆ ବୁଲିବାର ମୋହରେ ସେମାନେ ଋଷିଆ ଗଲେ, ସେଇଠି ବାଡ଼ରାଡ଼ ହେଉଥିବା ଚଷମା ପିନ୍ଧି ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନରୁ ବସି ସଂସାରକୁ ଦେଖିଲେ । ଶାନ୍ତିର ସ୍ତୁତି କଲେ, ଅଶାନ୍ତିର ନିନ୍ଦା କଲେ । ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିକୁ ଅଫିମ ପରି ଖାଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଆଚରଣ କରିବା ହୁଏତ ସେତେବେଶୀ ଅଶୋଭା ଦିଶେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ-ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅଫିମ ଖାଇ ଧର୍ମସଭା କଲେ, ତାହା ବିଷ୍ଣୁପ୍ରତିମାକୁ ଠିକ୍ ତଳେ ଥୋଇଲାପରି ହେଲା ।

୧୬ । ୭ । ୭୯

ସେମାନେ ଯାହା ଚାହୁଁଥିଲେ, ଜୀବନରେ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପାଇଲେ । ମୁଁ ଯେତିକି ପାଇଲି, ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଚାହୁଁଚି । ଏତିକି ହେଉଚି ମୋ'ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସନ୍ତୋଷର କାରଣ, ଖାଲି ଅଞ୍ଜୁଳାରେ ସିଂହାସନ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିବାର କାରଣ । ସବୁ ଭକ୍ତ ପରିତୃପ୍ତି ଆପ୍ୟାୟନରେ ପ୍ରସାଦ ଖାଇ ଫେରିଯିବା ପରେ ମୁଁ ତଥାପି ଦୁଆର ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଠିଆ ହୋଇଥିବାର କାରଣ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ ଚାକିରି ଚାହୁଁଥିଲା, କିଏ ଖାତିର ଚାହୁଁଥିଲା । କିଏ କ୍ଷମତା ଚାହୁଁଥିଲା, କିଏ ଟଙ୍କା ଚାହୁଁଥିଲା । ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ପାଇଚନ୍ତି । ଯିଏ ମଟରଗାଡ଼ୀ ଚାହୁଁଥିଲା, ସିଏ ମଟରଗାଡ଼ୀ ପାଇଚି । ଯିଏ ବାବୁ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ଅପର ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର କାନ୍ଧ ଉପରେ ବାଟ ଚାଲିବ ବୋଲି ଚାହୁଁଥିଲା, ଆପଣାର ଜୀବନରେ ସେ ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଚି ବୋଲି ନିଜକୁ କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ମଣୁନ କରୁଚି । ତା'ର ବାଟ ଡିଆଁର ସରିଲାଣି । ଅର୍ଥାତ୍, ଉପସ୍ଥିତ ଜୀବନଦଉଡ଼ର ମଞ୍ଚପରେ ସିଏ ଆପଣାଲାଗି ବାଲ୍‌କନିରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ନେଇ ସାରିଲାଣି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ ଚାହୁଁଥିଲି ? ଏକଥା ମୁଁ ଏ ଦରବୁଢ଼ା ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁଠି ଆଗରେ ଗଣି କହିଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । କ'ଣ ଚାହୁଁନଥିଲି, କେବଳ ସେଇଥିରୁ କେତେଟା କହି ପାରିବ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ସେଇଠି ଅନେକଙ୍କ ପାଖରେ ଧରା ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, possession ର ସ୍ତରରେ ନୁହେଁ ହୃଦୟର ସ୍ତରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ

ଚାହୁଁଥିଲି, ସେଇଠି ଅନେକଙ୍କ ପାଖରେ ଧରା ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ତେଣୁ, ଉପରେ ଛଦ୍ମାଡ଼ମ୍ବରର ଏହି ସ୍ତରଗୁଡ଼ାକ ଭେଦି ମୁଁ ଆହୁରି ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଏହି ଚାହିଁବାର ପଥ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସରିନାହିଁ, ଅବୁଝା ପିଲା ଏବେ ବି ବୁଝିନାହିଁ ।

୧୪ । ୭ । ୭୯

Love is permissive, non-love is possessive ! ପ୍ରେମ ବାନ୍ଧି ରଖେନାହିଁ, ଫାଶ ପକାଇ ଗୋଡ଼କୁ ଛନ୍ଦି ଦିଏନାହିଁ କିମ୍ବା ଦଉଡ଼ି ପକାଇ ବେକକୁ ଟାଣେନାହିଁ । ପ୍ରେମ ମଣିଷକୁ ଅନେକ ଭିତରକୁ ଦେଖିବାର ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ, ଅନେକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେଇଥାଏ ଓ ଅନେକ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବିଚରଣ କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ବଢିଲେ ପ୍ରେମ ବଢ଼େ । ପ୍ରେମ ସମ୍ମାନିତ କରେ, ଏହା କାନ୍ଥ ଦେଇ ନିଜେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହେନାହିଁ ବା ଆଉକାହାକୁ ଆପଣାର କାନ୍ଥରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ସଂଶୟ ବାନ୍ଧିରଖେ, ଅବିଶ୍ୱାସ ବାନ୍ଧିରଖେ । ପ୍ରେମଶୂନ୍ୟ ଊଣା ହେଲେ ଯାଇ ସବୁ ସାମଗ୍ରୀ ହରାଇ ବସିବାର ଭୟରେ ମଣିଷ ଆବୋରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଦିଏନାହିଁ । ପ୍ରେମ କହିଲେ ଏଠାରେ ମୁଁ ଖାଲି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସଂସ୍କାରଗତ ପ୍ରେମର କଥା କହୁନାହିଁ । ମୁଁ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୃଦୟ ଓ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଏକ ନିବିଡ଼ ପରିଚୟରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ ଦେବା ବିଷୟରେ କହୁଚି । ପ୍ରେମହୀନ ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ possess କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଆପଣାର ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ଲୁଚାଇବା ସକାଶେ ସେ disciplineର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼େ, disciplineର କାନ୍ଥମାନ ତିଆରି କରି ରଖେ । ପ୍ରେମହୀନ ପିତାମାତା ପିଲାଙ୍କୁ ଆପଣା ଅହଙ୍କାରୀ ଲାଳସାର ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ପ୍ରେମହୀନ ମଣିଷ ଖାଲି ସନ୍ଦେହ କରେ, ଖାଲି ପ୍ରମାଣ ଚାହେଁ ।

୧୫ । ୭ । ୭୯

ସଂସାରରେ ବା ଏହି ଦେଶରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଯାହା ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ଚାହୁଁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଯାହା ଚାହୁଁଚି, ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ରହିଥିବା ସମାଜରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ତାହା ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି କାହିଁକି ବା ମନେ କରିବି ? ସେଉଁମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଯାହା ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ବି କାହିଁକି ମନେ କରିବେ ? ବହୁସଂଖ୍ୟାର ଗୁଳା

ଭିତରେ ନଗଲେ ଅଧିକ ଦାର୍ଘିକ୍ଷର ସହିତ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ଏକୁଟିଆ ଆପଣା ସଂସାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ସାହସ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏଥିଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ପ୍ରତିକୂଳତାକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିବେଶ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ହୁଏ । ଏକଥା ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣିଛି ଓ ଯେଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ତିଆରି ରଖିଛି । ମୋ'ର ବାଟ ଅଧିକ ସହଜ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ କାହିଁକି ବୋଲି ମୁଁ ଭିତରେ ବା ବାହାରେ କେବେ କୋଉଠି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣା ବାଟରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମୋତେ ଲାଜ ମାଡ଼ିବ କାହିଁକି, ଏହି ସଂସାରରେ ଅଧିକ ଲୋକ ମୋ'ର ବାଟରେ ଗଲେନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଦୁଃଖ ବା କାହିଁକି କରିବି ? ମୋ'ର ଆପଣା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ବାଟକୁ ଆଦରିଛି । ସଂସାରର କେତେ ପବନ ଓ କେତେ ଉଦ୍‌ଭିଦରେ ଜୁଆ ହୋଇ ଭିତରର ଜୀବନାଙ୍କୁରଟି ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଚାହିଛି, ମୁଁ ତାକୁ ଠିକ୍ ସେହି ଭାବରେ ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଦେଇଛି । ତା' ସହିତ ମୋ'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବୁଝାମଣା ରହିଛି । ଆପଣାର ଏତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଏକ ସମ୍ପଦକୁ ନେଇ ମୁଁ ବଜାରରେ ସଉଦା କରିବାକୁ କିପରି ଯାଇଥାନ୍ତି ? ବଜାରର ଚାହିଦା ବା ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ତାକୁ କିପରି ଗଢିଥାନ୍ତି ? ମଣିଷର ପବିତ୍ରତମ ଦାର୍ଘିକ୍ଷ ହେଉଛି ଆପଣାର ଅସଲ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିପାରି ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଆପଣାଲାଗି ବାଟଟିଏ ବାଛିନେବା । ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିଛି ।

୧୭ । ୭ । ୭୯

ଆଜି ଅଧିକାଂଶ କୋଉ ବାଟରେ ଯାଉଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ନିଜ ବାଟରେ ଯାଉନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ନିଜଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ କୌଣସି ବାଟରେ ଯାଉନାହାନ୍ତି । ଆମ୍ଭ ଆବିଷ୍କାରକୁ ଜୀବନରୂପେ ଗ୍ରହଣ ନକରି ସେମାନେ ଅନୁକୂଳନ ବା Adjustmentକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ମାନିନେଇଛନ୍ତି । ଖୁସୀରେ ଯେ ସେମାନେ ଏପରି କରିଛନ୍ତି, ତା' ନୁହେଁ । ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହୁଏତ ସେମାନେ ବି ଆପଣା ଲାଗି ପଥ ଖୋଜିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ସଂସାରର ଅରଣ୍ୟରେ ନିଜଲାଗି ବାଟଟିଏ ପକାଇବା ଲାଗି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଅରଣ୍ୟର ଦାଉ ସହି ନପାରି ଅରଣ୍ୟକୁ ହିଁ ଆଦରି ନେଇଛନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଯିଏ ଆପଣାର ପଥ ଆପେ ତିଆରି କରିବାକୁ ବାହାରିବ, ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ନେଇ ତାକୁ ଆପେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିଲାଗି ଆପଣାର ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ରହିଥିବା ଶୁଭତର ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସଂସାରକୁ ଶତ୍ରୁରୂପେ ନିମନ୍ତେ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଶତ୍ରୁରୂପେ

ନିମଣି ବନ୍ଧୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏସବୁ ଲାଗି ବିଶ୍ୱାସ ଦରକାର,—ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦରକାର; ନିର୍ଭୟ ହୋଇଥିବା ଦରକାର । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ଏସବୁ ଅର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ଆଜି ଯଥେଷ୍ଟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଭୋଗ କରିବାର ଆକୁଳତାରେ ପଡ଼ି ସଂସାର ସହିତ ହିଁ Adjustment କରିନେବାକୁ ସବୁଠାରୁ ସହଜ ବାଟ ବୋଲି ଧରି ନେଉଛନ୍ତି । ଆପଣାର ସିନ୍ଦୂକ ଖୋଲି ଦେଖିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଏମାନେ ଆପଣା ଜୀବନରେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଗଶାଳାର ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଜୀବନର ନାଡ଼ ବାହାରୁ ଭିତରକୁ ଲାଗିଛି,—ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ରହିଥିବା ଲାଇନ୍‌ଟି ଅଚଳ ହୋଇଗଲାଣି । ଏମାନେ ଉପରେ ସଫଳ ବୋଲାଉଛନ୍ତି, ଭିତରେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୧୭ । ୭ । ୭୯

ମଣିଷ ଏକା ଆସିଛି; ଏକା ଯିବ । କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ସେ ଖେଦ କରିବ କାହିଁକି ? ସଂସାରରେ ମଣିଷ ସବୁରି ସହିତ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଗଢ଼ିବାର ଓ ବଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି,—ଏହା କ'ଣ କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ? ସଂସାର ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭୂମି ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି "ମୁଁ ଏକା ଆସିଛି ଓ ଏକା ଯିବି" ଜନିତ ଖେଦକୁ ଭୁଲି ଯିବାଲାଗି ଆମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅବସର ମିଳୁନାହିଁ କି ? ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଅନନ୍ତ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଠଉରାଇ ନେବାର ଅବସର ମଧ୍ୟ ମିଳୁ ନାହିଁ କି ? ମୋ' ନିଜର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ଚେରଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ମୁଁ ଏକା ଆସିଛି ଓ ମୋତେ ଏକା ହିଁ ଏ ସଂସାରରୁ ଯିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ନକରିବାକୁ ମୁଁ ସେତିକି ବେଶୀ ସମର୍ଥନ ପାଉଛି । ନିଜର ଏକାକିତ୍ୱ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବା,—ତାହାହିଁ ତ ସାର୍ଥକ ଜୀବନ । କ୍ଷଣ ଓ କ୍ଷଣାତୀତ ଉଭୟ ସ୍ତରରେ ଆପଣାକୁ ଏହି ସଂସୃଷ୍ଟି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, ଏହାହିଁ ଜୀବନ । ଭଗବାନଙ୍କର ନାନା ଭଜନରେ ମଣିଷକୁ ସଂସାରକୁ ତା'ର ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଆସିବା ଓ ସଂସାରରୁ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯିବା ବିଷୟରେ ଅନେକ ସମୟରେ ବେଶ୍ ଡରାଣ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଡରି କରି ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ତାଡ଼ନା ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବଟା ଆଉ କେଉଁ ଧାତୁରେ ତିଆରି ହୋଇଛି କେଜାଣି, ଏସବୁ sentimate ମୋତେ ଭାରି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ମନେହୁଏ । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ଯେତିକି ଯାଏ ନେଇଛି, ସେଠି ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହି ପାରିବି ଯେ, ସଂସାରକୁ ମୁଁ ଏକା ଆସିନାହିଁ କିମ୍ବା ସଂସାରରୁ ମୁଁ ଏକା ବି ଯିବିନାହିଁ ।

ସିଏ ଏଠି ମୋର ସାଥୀ ହୋଇ ରହିଛି, ସେଇ ସବୁଠି ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଅଛି ଓ ରହିଥିବ ।

୨୫ । ୭ । ୬୯

ଦୁଇଜଣ ମଣିଷ ଗତ ଏକୋଇଶି ତାରିଖରେ ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ଅବତରଣ କଲେ । ସେମାନେ କାଲି ରାତିରେ ସଫଳତାର ସହିତ ପୃଥିବୀକୁ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଚନ୍ତି । ଆଜିଯାଏ ମଣିଷ ଯାହା କଳ୍ପନା କରୁଥିଲା, ଅଥଚ ଯାହାକୁ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲା, ଏବେ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ମଣିଷ ଯେ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରେ, ଏହା ତାହାର ଆଉଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣ । ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ, ମଣିଷ ଦେବତ୍ୱର ବାହକ । ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ଭିତରେ ଅମିତ ସମ୍ଭାବନା ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ସିଏ ସେହି ସମ୍ଭାବନାର ପରିଚୟ ପାଇବ, ସେହି ସମ୍ଭାବନାକୁ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ଗମ୍ଭୀରକୁ ଭେଦ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାସ ଅବଲମ୍ବନ କରିବ, ତେବେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କ ପରି ହୋଇପାରିବ; ତାହା ତାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ହୋଇଗଲି ବୋଲି ଉଦ୍ଧତ କରି ପକାଇବ ନାହିଁ, ବସ୍ତୁତଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନମ୍ର କରାଇଦେଉଥିବ । ବିଜ୍ଞାନାଗାରର ବୈଜ୍ଞାନିକ ତାର ଆପଣା ଗବେଷଣା ପାଖରେ ଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନମ୍ର ହୁଏ, ସତ୍ୟର ମହାବିସ୍ତୃତିକୁ ଅବଲୋକନ କରି ଯେପରି ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୁଏ, ସେହିପରି । ବିଜ୍ଞାନ କହିଲେ ଖାଲି ଯନ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନକୁ ବୁଝାଏନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନର କେତେ ଶାଖା କେତେ ପ୍ରତିଶାଖା ରହିଚି । ଅନୁଦ୍‌ଘାଟିତକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ହେଉଚି ବିଜ୍ଞାନ, ଆଦର୍ଶକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବା ହେଉଚି ବିଜ୍ଞାନ । ମଣିଷର ଏହି ବିଜ୍ଞାନଯାତ୍ରା ଚାଲିଥାଉ । ସବୁ ଯାତ୍ରାରେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱୟଂ ମଣିଷ କର୍ଣ୍ଣଧାର ହୋଇ ରହିବାର ସାହସ ରଖିଥିବ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଅସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ ।

୨୭ । ୭ । ୬୯

ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଅସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ ହେଉଚି । ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠକୁ ଯାଇପାରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ପାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଦିନେ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲା । ଆଜି ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଚି । ବିଜ୍ଞାନ ହେଉଚି ସାଧନ, ଏକ କୌଶଳ । କୌଶଳୀ ମଣିଷ ଏହି କୌଶଳର ନୂତନତର ସମ୍ଭାବନାମାନ ଆବିଷ୍କାର କରି ଚାଲିଚି । ତାହାରିଦ୍ୱାରା ସେ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରୁଚି । ସମ୍ଭାବନାର ସୂତା ଆହୁରି ଗୁଡ଼ିଯିବାକୁ ବାକି ଅଛି, ମଣିଷର ଅଭିଳାଷ ଓ

ଅନ୍ତବାସନା ଆତୁର ଉଚ୍ଚରେ ଉଡିବାର ଓ ଆତୁର ଗଭୀରରେ ଭେଦିବାର ତଥାପି ବାକି ରହିଚି । ଆଜି ବି ମଣିଷ ଯାହାସବୁକୁ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଭାବୁଚି, କାଲି ସେକଥାଗୁଡିକ ହୁଏତ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଭିତରେ ଆପଣା ବାସନାର ପଛରେ ଧାଇଁଥିବା ହୃଦୟ କହିଉଠୁଚି, ହୁଏତ ନୁହେଁ, ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ-ପାରିବ । ମଣିଷ ଏବେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଶାନ୍ତିରେ ରହି ପାରୁନାହିଁ, ବିରକ୍ତ ଓ ହତାଶ ହେଲାପରି ଓ ହାତରୁ ରକ୍ଷୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲାପରି ସିଏ ଏସବୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି କହୁଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଆଜି ମଣିଷ କ୍ଷମତା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଦେଉଚି, ଆପଣା ଭିତରେ ଏହି କ୍ଷମତାର ବୃଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ନିର୍ଭର ବୋଲି ମାନୁଚି । ସ୍ନେହ ଉପରେ. ପାରସ୍ପରିକତା ଉପରେ ଓ ପାରସ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଭରସା ରଖି ପାରୁନାହିଁ । ସିଏ ସେଗୁଡାକୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଭାବୁଚି । ହୁଏତ କାଲି ସେକଥା ବି ସମ୍ଭବ ହେବ । ସଂସାରରେ, ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ —ପ୍ରଧାନତଃ ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ସଂସାରରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମଣିଷ ଆଜି ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଭାବୁଚି,—କାଲି ସେକଥାକୁ ବି ସେ ସମ୍ଭବ କରିବ । ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଭୟ ଦୂର ହେବ । ତେଣୁ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଘୃଣା ଓ ଦ୍ୱେଷ ମଧ୍ୟ ଦୂର ହେବ । ଦୁଇଲକ୍ଷ ମାଇଲ ଉଡ଼ିବା ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଖାଲି ସେଠି ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ମିଳିବନାହିଁ, ମଣିଷର ଚନ୍ଦ୍ରମା ତାକୁ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ମିଳିବ । ସୁଖ ଏଇଠି ମିଳିବ । ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ପଡିବନାହିଁ । ଧରଣୀକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଆସିବନାହିଁ, ଧରଣୀରେ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ।

୨୭ । ୨ । ୬୯

ଏବର୍ଷ ଗାନ୍ଧୀରଥ ଟଣାଯିବ । ଶତବାର୍ଷିକୀ ଉପଲକ୍ଷେ ଏହି ରଥ ଟଣା-ଯିବ । ଗାନ୍ଧୀର ଯୋଉ ରଥ ଗତ ବାଇଶିବର୍ଷ ହେଲା ଟଣା ନହୋଇ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାର ବାଲି ଭିତରେ ଅଟକି ରହିଚି, ତାକୁ ପୁଣି ଥରେ ଟାଣି ସିଂହଦ୍ୱାର ଯାଏ ପହଞ୍ଚାଇବାର ମନୋବଳ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ତାହା ହୁଏତ ଅନ୍ୟକଥା ହୋଇ-ଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେହି ରଥକୁ ଟାଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ ଶକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆମ ପାଖରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ଗୋଟାଏ ଖେଳନା ରଥ ଟାଣିବାର ଉତ୍ସାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ରଖିଚୁ । ଗାନ୍ଧୀରଥ ଯୋଉଠି ଅଟକି ରହିଥିଲା, ତାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଆମ କାଳକ ସେଇଠାରେ ହିଁ ଅଟକାଇ ରଖିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରୁଚୁ । ତେବେ, ରଥଟଣାର ଏହି ପ୍ରହସନ କାହିଁକି ହେଉଚି ? ଇଚ୍ଛାପୂରଣର ଏହି ମନ୍ଦ ଅଭିନୟ କାହିଁକି ହେବାକୁ ଯାଉଚି ? ଗାନ୍ଧୀ-ଶତବାର୍ଷିକୀ ନାମରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ବର୍ଷିକିଆ ନାନା ପାଲାର ଆୟୋଜନ ହେଉଚି, ଇଏ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ । ଓଡ଼ିଆମାନେ .ଭାରତର

ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉଚନ୍ତି, ସେଠି ରଥଟଣାର ଘଟଣାର ପ୍ରବେଶ କରାଉଚନ୍ତି । ଏବେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ବି ରଥଟଣା ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି । ଅଉ କେତେଦିନ ଗଲେ ବଙ୍ଗାଳିଙ୍କର କାଳୀବାଡ଼ି-ପରି ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ରଥଟଣା ମଧ୍ୟ ଦେଶବିଦେଶ ଖେଦିଯିବ । ଜଗନ୍ନାଥ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିବେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ନ୍ୟାୟରେ ଗାନ୍ଧୀରଥ ଚଳାଇ ବୋଧହୁଏ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗାନ୍ଧୀ-ଶତବାର୍ଷିକୀ ପାଳିତ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଏଠି ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା ନେତାମାନେ ଠିକ୍ କରିଚନ୍ତି । ଏଥିରେ originality ଅବଶ୍ୟ ରହିଚି, ମାତ୍ର creativity ହୁଏତ ମୋଟେ ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଦରିଦ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ମୂଳ ପ୍ରତୀକ ବୋଲି ଦେଖିଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ କର୍ମିଜପିନ୍ଧା ଗ୍ରହିଥିଲେ । ଦରିଦ୍ର ସହିତ ଏକରସ ହେବାଲାଗି ଦରିଦ୍ରର ଭେକ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀବାଟକୁ ଆମର ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରାଇବା ଲାଗି ହୁଏତ ଆମେ ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିଆନ୍ତେ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଆପଣା ହୃଦୟର ପରିଚୟ ଦେଇଥାନ୍ତେ, ଧନ୍ୟ ହୋଇଥାଆନ୍ତେ ।

୨୮ । ୭ । ୬୯

ଗାନ୍ଧୀରଥ ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରକାଶିତ ସୂଚନାରୁ ଜଣାଯାଉଚି ଯେ, ଗାନ୍ଧୀରଥ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ବସାଯିବ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଗୋଟାଏ ରଥ ଉପରେ ଆସି ବସିଲେ ସର୍ବଧର୍ମ-ସମନ୍ୱୟର ପ୍ରତୀକଟି ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ହୋଇପାରିବ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମକୁ ପରସ୍ପରର ନିକଟକୁ ଆଣିବାଲାଗି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁ ବାସନା ପୋଷଣ କରିଥିଲେ, ସେହି ବାସନାକୁ ସମ୍ମାନ ଓ ସମର୍ଥନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯିବ । ଯୋଜନାଟି ଆଦୌ ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ପରସ୍ପରର କେତେଦୂର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇପାରିବ, ତାହାରି ବିଚାର କରି ଦେଖିବାର କଥା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତ ଗୋଟାଏ ଦେଶରେ ବା ଗୋଟାଏ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ବାସ କରୁଚୁ । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ନେତାମାନେ ତ ଏଇ ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ବା ଗୋଟିଏ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଏକତ୍ର ବାସ କରୁଚନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ ଆପଣା ଆପଣାର ଧର୍ମକୁ ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କାହିଁକି କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ? ତେବେ, ଗୋଟାଏ ରଥ ଉପରେ ମାତ୍ର କେତେଘଣ୍ଟାର ଉତ୍ସବ ଲାଗି କେବଳ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷର ଉତ୍ସାହରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣି ବସାଇ ଦିଅଗଲେ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମକୁ ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇବା କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ? ହୁଏତ ଏହାଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କର ଅହଂକାର ହିଁ ବଢ଼ିବ । ରଥ ଉପରେ ବସି ସେମାନଙ୍କର ଅହଙ୍କାରଟା ହିଁ ଅଧିକ ଫୁଲିବ,—ନିଜ ବିଷୟରେ ଓ ନିଜର ଧର୍ମ ବିଷୟରେ

ଫୁଲିବ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ଆଣି ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ମଣ୍ଡାଇ ବସାଇଥିବା ଗାନ୍ଧୀରସିକମାନେ ବି ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାରକୁ ସମ୍ଭବ କରିଦେଲେ ବୋଲି ଏକ ମିଥ୍ୟାଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବେ । ଗୋଟାଏ ଅବସରର କ୍ଷଣିକ ପ୍ରୀତିରେ ସେମାନେ ନିତ୍ୟଜୀବନର ବାସ୍ତବ ଦାୟିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ ।

୩୧ । ୭ । ୬୯

ଯୋଉ ଶିକ୍ଷକ ବେତ ଧରି ପିଲାଙ୍କୁ ପିଟୁଛି, ସିଏ ପିଲାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ନିର୍ମାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶରେ କିପରି କି ସହଯୋଗ କରି ପାରିବ ? ଯୋଉ ଶିକ୍ଷକ ଆପଣା ଚରିତ୍ରର ନିର୍ମାଣ ଓ ଆପଣା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ବିକାଶ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବ, ସିଏ ହାତରେ ବେତ ଧରି ପିଲାଙ୍କୁ କିପରି ବା ମାରି ପାରିବ ? ଅଥଚ, ଏବେ ଆମ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଚରିତ୍ରନିର୍ମାଣ ବିଷୟରେ ଗାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଆପଣା ହାତର ବେତଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭରର ସହିତ ଧରିଛନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନେ ଅନିଚ୍ଛାର ସହିତ ବେତର ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ବେତର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ରନିର୍ମାଣ ହୋଇଗଲେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ବେତର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ମାତ୍ର, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚରିତ୍ରନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ଆଗ ବେତଉପରେ ଭରସା ରଖିବାର ଭ୍ରାନ୍ତିଟିକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ ଓ ମଣିଷ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ, ଆମ ସିଆଣିଆ ସହଜମାର୍ଗୀ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏହି କଥାଟି ବୁଝିବା ପାଇଁ କେବେହେଲେ ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହାନ୍ତି । ଆପଣାର ଚରିତ୍ରନିର୍ମାଣ କରିବାର କୌଣସି ସୁଯୋଗ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କେବେ କରିଥିଲେ ହୁଏତ ସେମାନେ ସେକଥାଟିକୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ବୁଝି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ, ବାହାରେ ନୂଆ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଡିଣ୍ଡିମ ବାଜୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ underworld ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି । ଆଦର୍ଶର କଥା କୁହାଯାଉଛି, କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବକୁ ଛୁଇଁବା ଲାଗି କାହାର ସାହସ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବକୁ ଛୁଇଁବା ଲାଗି ସାହସ ନାହିଁ ବୋଲି ହିଁ ହୁଏତ ଆଦର୍ଶର କଥା କୁହାଯାଉଛି । ସମସ୍ତଙ୍କର ସହଯୋଗରେ ପ୍ରହସନ ଲାଗିରହିଛି ।

୧ । ୮ । ୬୯

ଶିକ୍ଷକମାନେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବେନାହିଁ । ସେକଥା ସରକାର କରିପାରିବେ କିମ୍ବା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍ କରିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷକମାନେ

ଇଚ୍ଛା କଲେ ସ୍କୁଲରେ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ମାଡକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ପାରିବେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏଦିଗରେ କଷ୍ଟସ୍ପୃ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଓ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରି ପାରିବ । ମୁଁ ଭାବୁଚି, ଜଣକରୁ ହିଁ ଏହି କାମଟି ଯଥାର୍ଥରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପାରିବ । ଜଣେ ସାହସୀ ହୋଇ ବାହାରିଲେ ଓ ସାହସୀ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଢଙ୍ଗରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବି ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାକର୍ତ୍ତାମାନେ ହୁଏତ ସେହି ଶିକ୍ଷକର ଦୁଃସାହସକୁ ହସିବେ, ସ୍କୁଲରେ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାନା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ସକାଶେ ତା'ର ଦୁଃସାହସକୁ ହିଁ ଦୋଷ ଦେବେ । ସେମାନେ ସେହି ଦୁଃସାହସକୁ ସହି ପାରିବେନାହିଁ । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ପୁରୁଣା ନୂଆକୁ ସହି ପାରେନାହିଁ । *Inertia* ନୂତନ ଉଦ୍ୟମକୁ ସହି ପାରେନାହିଁ । ଏଇଟା ସ୍ଥିତ । ତେଣୁ ଏଥିରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାରେ ଆଗ୍ରହ ରଖି ଶିକ୍ଷକର ବେଉପା ଧରିଥିବା ଶିକ୍ଷକ କଦାପି ଏହି ଆହ୍ୱାନ ପାଖରେ ହଟି ଯିବନାହିଁ । ତେବେଯାଇ ସେ ଯଥାର୍ଥ ଫଳ ଦେଖାଇ ପାରିବ । ତା'ର ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାରେ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇବେ । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ଶକ୍ତିମାନ୍ କରି ଗଢ଼ିବାରେ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇବେ । ଆଗ୍ରହର ସଂକ୍ରମଣ ହେବ, ସାହସର ବି ସଂକ୍ରମଣ ହେବ ।

୭ । ୮ । ୭୯

ସଂସାରରେ ଅନେକ ଦୁଆର ମୋ' ପାଇଁ ଖୋଲି ପାରିଲାନାହିଁ । ଅନେକ ଘାଟରେ ଡଙ୍ଗା ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଭାସି ଚାଲିଗଲା । ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଘର ମୋ' ପାଇଁ ବନ୍ଦ ରହିଲା । ମୁଁ ଅନେକଙ୍କର ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପାରିଲିନାହିଁ । ତେଣୁ ବୁଝିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଭୁଲ୍ ବୁଝିବା ହିଁ ସାର ହେଲା । ଏହି ବିଫଳତା ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଭାବେ, ସେତିକି କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୁଏ । ତଥାପି ମୁଁ ଏଥିଲାଗି ସଂସାରକୁ କେବେହେଲେ ଦୋଷ ଦିଏନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାର ହୃଦୟବିଦ୍ୟା ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାସଲ କରି ପାରିଲିନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ଏପରି ହେଲା । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସବୁଠାରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ପାରିଲିନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ଅନେକ ଦ୍ୱାରରେ ଅପରିଚିତ ରହିଗଲି ବା ଅନେକେ ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିଲେ । ଏହି ମଣିଷ ସଂସାରରେ ସବୁରି ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଯେତିକି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଯେତିକି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର, ହୁଏତ ମୋ' ପାଖରେ ସେତିକି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିବାରୁ ଏପରି ହେଲା । ମାତ୍ର ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ସଂସାରର ନିନ୍ଦା କରିବିନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ନିନ୍ଦିବିନାହିଁ । ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ

ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ। ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ମଣିବ ମାଟି ବୋଲି ମଣିବନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ୍, ତା'ର ହୃଦୟ ଉପରେ ହିଁ ଭରସା ରଖିଥିବ। ହୃଦୟ ଛୁଇଁ ପାରିବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ସେତିକି ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖିପାରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ମୁଁ ସେତିକି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ।

୩।୮।୭୯

ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି, କିଛି ହେବନାହିଁ। ମୁଁ କହୁଚି ହେବ। ଅନ୍ତତଃ ମୋ' ଆପଣା ଜୀବନରେ ହେବ। ଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅହଙ୍କାର ରଖି ମୁଁ ଏପରି କହୁନାହିଁ। ମୋ' ଭିତରେ ଯେଉଁ ଜୀବନବାସନା ମୋତେ ଅହରହ ନାନାଭାବେ ପ୍ରେରିତ କରିବାରେ ଓ ନାନାଭାବେ ଯୁକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଚି, ସେଇ ମୋତେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି ଠିଆ ହେବାର ସାହସ ଦେଇଯାଉଚି; ଏହି ଗୋଟାଏ ଜୀବନରେ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଯାଉଚି। ଏହି ଜୀବନବାସନାକୁ ହିଁ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅର୍ଥରେ ମୁଁ ଭଗବଦ୍-ବାସନା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। ସେଇ ଭିତରେ ଥାଇ ମୋତେ ଅନେକ କିଛି ହେବ ବୋଲି ବଳ ଦେଇ ରଖିଥାଏ। ସେଇ କହେ ଯେ, ଏହି ଆଖି ଆହୁରି ନିର୍ମଳ ହେବ, ଏହି ହୃଦୟ ଆହୁରି ନିର୍ମଳ ହେବ ଏବଂ ଏଇ ଯାତ୍ରା ଆହୁରି ସରଳ ହେବ। ସେଇ କହେ ଯେ, ଏ ମାୟା ଆହୁରି ବଢ଼ିବ ଓ ମାୟା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସକ୍ତି କଟି କଟି ଯାଉଥିବ। ଜଗତରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଥାନରେ ଡୋର ଲାଗିବ। ମୁଁ ଆହୁରି ଅନେକ ଦେଇ ପାରିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ, ଆହୁରି ସମର୍ପଣ କରି ଆହୁରି ପାଇବ। ମୋହ ଆହୁରି ତୁଟିବ, ଭଲ ପାଇବା ଆହୁରି ବଢ଼ିବ। ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ, ଏଗୁଡ଼ାକ ହେଉଚି ସମ୍ଭାବନା। ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ସାମର୍ଥ୍ୟଶକ୍ତିର ବାହାରେ କଦାପି ନୁହେଁ, ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ଜୀବନ-ଯୋଜନାର ଅନ୍ତର୍ଗତ। ଆପଣା ପାଖରେ ନୀରବ ହୋଇ ବସିଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ଦେଖିପାରେ। ଆପଣାର ବାସନାସ୍ୱଭାବ ଭିତରେ ଆଖି ଫିଟାଇ ଅନାଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ଦେଖିପାରେ। ଏଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବ, ଏହି ଆଖିଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ, ଏଇ ହୃଦୟକୁ ନେଇ ସମ୍ଭବ। ତେଣୁ, ନିରାଶ ହେବାର ବେଳ କାହିଁ?

୪।୮।୭୮

ମୋ'ର ବିଷାଦ ମୋ' ଦ୍ୱାରା କିଛି ନହୋଇ ପାରିବାର ବିଷାଦ ନୁହେଁ। କାରଣ, ମୋ'ର ବିଷାଦ ବିଶ୍ୱାସ ବର୍ଜିତ ନୁହେଁ। ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇ ମୁଁ

ମୋ'ର ବିଷାଦକୁ ଜୟ କରେ, ଆପଣା ବିଷାଦର ଜ୍ୱାଳାରେ ଏ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରୁ କେବେହେଲେ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ କି ଏଠି କେବେହେଲେ ରୁମ୍ପି ବସିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ଗୀତାରେ ଅର୍ଜୁନର ବିଷାଦକୁ ବିଷାଦଯୋଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହି ବିଷାଦ ଯୋଗାଭିମୁଖରେ ପ୍ରେରିତ କରିନେବାର ବିଷାଦ । ଯେତିକିବେଳେ ଡୋର ଛିଡ଼ିଯିବାର ଭୟ ଓ ସଂଶୟ ଘାରେ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଏହି ବିଷାଦ ଘାରେ । ହୃଦୟର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଗି ଏହି ବିଷାଦ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ । ଏହି ବିଷାଦ ହେଉଛି ଆରୋହଣର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ । ତେଣୁ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି ଦେଇ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷାଦକୁ cynicismର ସମତୁଲ କରି ଦିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । cynic ଭିତରେ କୌଣସି ଆକାଂକ୍ଷା ନଥାଏ । ଏହି ଅଭାବଜନିତ ଆତ୍ମ-ବିଦ୍ରୋହକୁ ସେ ବାହାରେ ନାନା ବୌଦ୍ଧିକ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ପରିଚ୍ଛଦରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ତାକୁ ଏ ସଂସାରରେ ସବୁ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେହୁଏ, କାରଣ ତା'ର ଆପଣା ଜୀବନରେ ବି ତାକୁ ସବୁ ଅସାଧ୍ୟ ଓ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେହୁଏ । କୃଷକ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଆପଣାର କ୍ଷେତକୁ ଚିହ୍ନି ପାରେନାହିଁ । କାରିଗର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଆପଣାର ସରଞ୍ଜାମଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରେନାହିଁ । ସଂସାରରେ କିଛି ହେବନାହିଁ ବୋଲି କହେ । ତା'ର ବୈରାଗ୍ୟ-ଦର୍ଶନ ଏକ ଯୁକ୍ତିସମର୍ଥିତ ଦୌର୍ଗମ୍ୟଦର୍ଶନରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

୫ । ୮ । ୬୯

ଉପଲବ୍ଧିର ନାନା ସ୍ତର ରହିଛି । ଆପଣାର ସଂସ୍କାର, ରୁଚି ଓ ବାସନା ଅନୁସାରେ ମଣିଷ ଆପଣାଲାଗି ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ବାଛିନିଏ । କିନ୍ତୁ ଯେକୌଣସି ମଣିଷର ଜୀବନରେ କିଛି ନା କିଛି ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ହିଁ ରହିଥାଏ । କେହି ମୋକ୍ଷକୁ ଆପଣା ଉପଲବ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ବିମୋଚନ । ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ତଥା ବହିର୍ଗତ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ଗଣ୍ଠିକୁ ଫିଟାଇଦେଲେ ସହଜ ହୋଇ ପାରିବାର ଓ ଏକ ନିର୍ମଳ ସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ୱୀକାରମୟ ଓ ତେଣୁ ଆନନ୍ଦମୟ ସ୍ତରରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୁଁ ବିମୋଚନ ବୋଲି କହିବି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ଡୋର ସବୁଠିଁ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ତଥାପି ଜୀବନ କୋଉଠି ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼େନାହିଁ, କୋଉଠି ଛନ୍ଦିହୋଇ ପଡ଼େ-ନାହିଁ । ଆପଣାର ହୃଦୟ ଲାଗି ସବୁଠିଁ ନୀଡ଼ ରହିଥାଏ, ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସବୁଟି ପାଇଁ ନୀଡ଼ ରହିଥାଏ,—ତଥାପି କୋଉଠି ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ସବୁ ଦୁଆର ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଇ ଛୋଟିଆ ଜୀବନର ଆୟତନ ଭିତରେ ଭୂମାର ଆସ୍ୱାଦନ, ସବୁରି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାର ଆୟୋଜନ,—ଏହାହିଁ

ବିମୋଚନ । ଆପଣା ଅର୍ଥରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ହେବାର ଅବସ୍ଥା ବୋଲି କହିବି । ତଥାପି ଏହି ଶବ୍ଦଟିରେ କିଛିଏ ବନ୍ଦ୍ୟୋଭ୍ରମ ରହିଯିବ । ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ ହେଉଛି ମୁକ୍ତ ଜୀବନ । ତେଣୁ, ଜୀବନ କହିଲେ ମୁଁ ବିମୁକ୍ତ ଅର୍ଥାତ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟଯୁକ୍ତ ଜୀବନକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବି । ଆବଦ୍ଧ ଜୀବନ ଜୀବନ ନୁହେଁ । ଆବଦ୍ଧ ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଏକ ଅନ୍ଧାରଘର ସହିତ ତୁଳନା କରିବି, ଯେଉଁଠି ମୃତ୍ୟୁବାସନାର ନାନା ସାପ ମଣିଷକୁ ସନ୍ତପ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ସନ୍ତାପ ଆପଣାର ଅଭିଳାଷମାର୍ଗରେ ଆଗକୁ ନେଇ ଯାଏନାହିଁ; ଏହି ସନ୍ତାପ ବାନ୍ଧିପକାଏ, ଜୀବନକୁ ସ୍ଥାଣୁ କରିପକାଏ । ସ୍ଥାଣୁ ହୋଇ ବସିରହିଲେ ଆନନ୍ଦ ଦୂରର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରହେ । ସଂସାର ଏକ ଜଞ୍ଜାଳରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ଏକ ଅରଣ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

୬।୮।୭୯

ସଂସାରରେ କିଏ ବିମୋଚନ ଚାହେଁ, ପୁଣି କେହି ଭୋଗ ଚାହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସଂସାରକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ନିଜର ସକଳ ଅର୍ଜନକୁ ଲଗାଇ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେହିପରି ମଣିଷମାନେ ଭଲ ଖାଇବା, ଭଲ ପିନ୍ଧିବା ଓ ଭଲ ଘରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ପରମାର୍ଥ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସକଳ ଉଦ୍ୟମ ସେହିପରି ଭାବରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଭୋଗ ଓ ଉପଭୋଗକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଜୟ କରିବାଲାଗି ସର୍ବୋତ୍ତମ ସାଧନ-ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଏକ ରାଜସିକ ଆଖିରେ ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଦେଖନ୍ତି । ଅନ୍ନମୟକୋଷର ସବୁ ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ଏମାନେ ଜୀବନଟାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ୱାଦନ ଲାଭ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଟଙ୍କା ଆସେ, ଟଙ୍କା ଖରଚ ହୁଏ । ଘର ପରେ ଘର ତୋଳାହୁଏ । ପଟ ପରେ ପଟ ବଦଳାହୁଏ । ସାଜକ ଜାଗାରେ ଚାରି ସାଜ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପରନ୍ତୁ ନସରୁଣୁ ଆହୁରି ଢେର ପରସ୍ତ ପାଇଁ ମନ ହୁଏ । ଯେଉଁଠି ଦଶ ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେଲେ କାମ ସରିଯାଆନ୍ତା, ସେଠି ଶହେ ଟଙ୍କା ଖରଚ ହୁଏ । ସେଇଥିରେ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ମନକୁ ସନ୍ତୋଷ ମିଳେ । ଅଳପିକିଆ ଲୋକମାନେ ଯାହାକୁ ବଦଖର୍ଚ୍ଚ ବୋଲି କହନ୍ତି, ଭୋଗୀମାନେ ତାହାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ଭୋଗୀ ଜୀବନ ହେଉଛି ସାଆନ୍ତିଆ ଜୀବନ । ଏଥିରେ ଦେଖାଇ ହେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଦେଖାଇ ହେବାଟା ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଖାତରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇ-ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଦେଖିଲେ ଆଖି ଝଲସିଯାଏ । ଏମାନଙ୍କର ପୋଷାକ ପରି ଏମାନଙ୍କର ଜୀବନଟା ବି ସତେଯେପରି ଝଲମଲ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଏହି ଝଲମଲ ହେବାକୁ ହିଁ ଭୋଗୀ ଲୋକେ ଆପଣାର ଉପଲବ୍ଧି-ସ୍ତର ରୂପେ ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି । ଏହାକୁ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

୭ । ୮ । ୭୯

ଯୋଉମାନେ ବିମୋଚନକୁ ଆପଣା ଉପଲବ୍ଧିର ସ୍ତର ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝିହୁଏ । ଯୋଉମାନେ ଭୋଗକୁ ଉପଲବ୍ଧି ସ୍ତର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାʼନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଥା ମଧ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯୋଉମାନେ କେବଳ ଜମା କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, କେବଳ ଜମା କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ଧ୍ୟେୟ ବୋଲି ଧରି ନେଇଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଆମେ କିପରି ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ? ଏମାନେ ସଂଗ୍ରହକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନର ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି । ଜିନିଷ ପରେ ଜିନିଷ ଖାଲି ଜମା କରିବାରେ ଲାଗି-ଥାନ୍ତି । ବଜାରର ଜିନିଷକୁ ଘରକୁ ଆଣିଲେ ଏମାନେ ଭାରି ସନ୍ତୋଷ ପାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଘରେ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ଜିନିଷ ଲାଗି ବେଶୀ ଜାଗା ମିଳେ । ଘରଆଡ଼େ ଜମା ହୋଇଥିବା ଜିନିଷର ଗୁଡ଼ ଭିତରେ ସେଠି ମଣିଷମାନେ ଭାରି ଅକିଞ୍ଚନ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି । ଜିନିଷକୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ନୁହେଁ, ଜିନିଷର ଭିଡ଼ ଜମାଇ ରଖିବାରେ ହିଁ ସେଠି ପ୍ରସନ୍ନତା ମିଳେ । ଚିକିନିଖି କରି ଜିନିଷର ହିସାବ ନିଆଯାଏ । କୋଉଠି ଜିନିଷଟାଏ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ କି ବୁଡ଼ିଗଲେ ସତେଅବା ଦେହରୁ ମାଉଁସଖଣ୍ଡେ ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲାପରି ଲାଗେ । ସେଥିଲାଗି ଘଡ଼ିଏ ବଚସା ହୁଏ, ଦୁଇଘଡ଼ି କଳହ ହୁଏ, ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ରାତିରେ ନିଦ ହୁଏନାହିଁ । ଏମାନେ ଜୀବନରେ କʼଣ ଗୁହାନ୍ତି ? ଆପଣାର ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଏମାନେ ସତେ ଅବା କୋଉ ଗହ୍ୱର ଭିତରକୁ ନେଇ କଳି ରଖିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏମାନେ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ବି ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭଲ ନପାଇ ପାରିବାର କଷଣକୁ ଭୁଲିବାପାଇଁ ଏମାନେ ସାମଗ୍ରୀସଂଗ୍ରହର ସ୍ତୂପ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଜୀବନ ଏମାନଙ୍କର ! ଭୋଗର ଆନନ୍ଦରୁ ଏମାନେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି; ବିମୋଚନ ତ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହେ ।

୮ । ୮ । ୭୯

ବକ୍ତା ଆସିବେ ବୋଲି ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିଥିଲା । ବକ୍ତା ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ସେ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଦୁଇଘଣ୍ଟା ସଭାରେ ସେ ଘଣ୍ଟାଏ ପଇଁଚାଳିଶି ମିନିଟ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ତାʼପରେ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରାଗଲା ଏବଂ ତାʼପରେ ସଭା ଭାଙ୍ଗିଲା । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଆଡୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନେକ ଥିଲା । ଆଲୋଚନା ଓ ବିଚାରର ବିନିମୟ ସକାଶେ ଅନେକ କିଛି ବାକୀ ଥିଲା । ବକ୍ତା ସ୍ୱୟଂ କହିଲେ ଯେ, ସମୟ ଥିଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ରାତିଯାକ ବସି ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତେ । ଅର୍ଥାତ୍, ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସେକଥା

କରିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆଉ ଗାଡ଼ୀ ଧରିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମାତ୍ର ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଗାଡ଼ୀ ଧରି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ହେବ । କାରଣ କାଲି ସେଠାରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ହେବ ତେଣୁ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଭାଷଣ ଶୁଣି ଶ୍ରୋତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଘରକୁ ଗଲେ । ଏ ରୀତି ପୁରୁଣା ରୀତି । ମଣିଷର ସମ୍ମୁଖୀନ ନହେବାପାଇଁ ଆପେ ସବୁ ସମୟକୁ ମାଡ଼ିବସି ତା'ପରେ ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ପଳାଇବାର ରୀତି । ଇଏ ଦୀପ ଜଳାଇବାର ରୀତି ନୁହେ,—ଉନ୍ମାଦନାର କାନ୍ଦୁଅ ଫେପାଡ଼ିବାର ରୀତି । ବିଚାର-ବିନିମୟ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଗୋଟିଏ ଦୀପରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଦୀପ ଜଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ଏକତରଫା ଭାଷଣରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

୯ । ୮ । ୬୯

ଏ ଦେଶର ବିପ୍ଳବ ଶେଷକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କଲେ ! ଆପଣା ଦଳର ବଡ଼-ଠାକୁର ମାନଙ୍କ ଠାରେ ଅବାଧ ହୋଇ ସେ କେତେଟା ବ୍ୟାଙ୍କ୍‌କୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହାପରେ ସେ ଆହୁରିସବୁ କ'ଣ କରିବେ ବୋଲି ସଭାସମିତିରେ ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହି କେତେଦିନ ଭିତରେ ଆମଭିତରୁ ଅନେକେ କହିବାକୁ ଲାଗି ଲେଣି ଯେ, ଏଥର ସବୁ ହୋଇଯିବ; ଅର୍ଥାତ୍‌ ଏଥର ସମାଜବାଦ ଆସିଯିବ । ମାସକତଳେ ଯେଉଁମାନେ ଏ ଦେଶରେ କୋଉଠି କିଛି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ କହିବାକୁ ଲାଗି ଲେଣି ଯେ, ଏଣିକି ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ସବୁ ହୋଇ-ଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍‌, ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ନୂତନ ସମାଜର ନିର୍ମାଣ ଲାଗି ଏଠି ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏଥର ତାହା ଅବଶ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ବିପ୍ଳବୀ ବିପ୍ଳବ କରେ, ନେତା ନେତୃତ୍ୱ ଦିଏ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗାଦୀରେ ବସିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ସରକାରୀ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେଠି ଥାଇ ସେ ବିପ୍ଳବ ଆଦୌ କରି ପାରିବେ-ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ବା ଅଧ୍ୟାଦେଶରେ ହୁଏତ କେତେଟା ହୁକୁମ ଜାରି ହୋଇଯିବ, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ବିପ୍ଳବ ହେବନାହିଁ । ଲୋକଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହେବନାହିଁ । ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆମପାଇଁ ସବୁ କରିଦେବେ, ଏପରି ଏକ ଭାବନାର ସଂକ୍ରମଣ ହେଉଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଟା ଅଧିକ ବଢ଼ୁଥିବ, କିନ୍ତୁ ଲୋକଶକ୍ତି କମିଯିବ । ମୁଁ ତଥାପି କହିବି ଯେ, ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଅନେକ ଦିନରୁ ପୂଜା ପାଇ ଆସୁଥିବା ରାଜନୀତିକ ଜଡ଼ତା ଉପରେ ଏକ କଠୋର ଆଘାତ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଆଘାତ ହୁଏତ ନୂତନ ଶକ୍ତିର ସଞ୍ଚାର ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ହେବ । ହୁଏତ ଦୁଆର ଖୋଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ହୁଏତ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏହା ନୂତନ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେବ, ନୂତନ ନେତୃତ୍ୱର ସିଏ ବି ହୁଏତ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବେ ।

୭ । ୮ । ୭୯

ଯୋଉମାନେ ବିମୋଚନକୁ ଆପଣା ଉପଲବ୍ଧିର ସ୍ତର ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝିହୁଏ । ଯୋଉମାନେ ଭୋଗକୁ ଉପଲବ୍ଧି ସ୍ତର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥା'ନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଥା ମଧ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯୋଉମାନେ କେବଳ ଜମା କରିବାରେ ଲଗିଚନ୍ତି, କେବଳ ଜମା କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ଧ୍ୟେୟ ବୋଲି ଧରି ନେଇଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଆମେ କିପରି ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ? ଏମାନେ ସଂଗ୍ରହକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନର ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି । ଜିନିଷ ପରେ ଜିନିଷ ଖାଲି ଜମା କରିବାରେ ଲାଗି-ଥାନ୍ତି । ବଜାରର ଜିନିଷକୁ ଘରକୁ ଆଣିଲେ ଏମାନେ ଭାରି ସନ୍ତୋଷ ପାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଘରେ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ଜିନିଷ ଲାଗି ବେଶୀ ଯାଗା ମିଳେ । ଗୃହଆଡ଼େ ଜମା ହୋଇଥିବା ଜିନିଷର କୁଢ଼ ଭିତରେ ସେଠି ମଣିଷମାନେ ଭାରି ଅକିଞ୍ଚନ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି । ଜିନିଷକୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ନୁହେଁ, ଜିନିଷର ଭିଡ଼ ଜମାଇ ରଖିବାରେ ହିଁ ସେଠି ପ୍ରସନ୍ନତା ମିଳେ । ଟିକିନିଖି କରି ଜିନିଷର ହିସାବ ନିଆଯାଏ । କୋଉଟି ଜିନିଷଟାଏ ଭାଙ୍ଗି ଗଲେ କି ରୁଜିଗଲେ ସତେଅବା ଦେହରୁ ମାଉଁସଖଣ୍ଡେ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲାପରି ଲାଗେ । ସେଥିଲାଗି ଘଡ଼ିଏ ବିଚରା ହୁଏ, ଦୁଇଘଡ଼ି କଳହ ହୁଏ, ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ରାତିରେ ନିଦ ହୁଏନାହିଁ । ଏମାନେ ଜୀବନରେ କ'ଣ ଚାହାନ୍ତି ? ଆପଣାର ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଏମାନେ ସତେ ଅବା କୋଉ ଗହ୍ୱର ଭିତରକୁ ନେଇ କଳି ରଖିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏମାନେ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ବି ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭଲ ନପାଇ ପାରିବାର କଷଣକୁ ଭୁଲିବାପାଇଁ ଏମାନେ ସାମଗ୍ରୀସଂଗ୍ରହର ସ୍ତୂପ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ବଡ ଦୟନୀୟ ଜୀବନ ଏମାନଙ୍କର ! ଭୋଗର ଆନନ୍ଦରୁ ଏମାନେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି; ବିମୋଚନ ତ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହେ ।

୮ । ୮ । ୭୯

ବକ୍ତା ଆସିବେ ବୋଲି ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିଥିଲା । ବକ୍ତା ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ସେ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଦୁଇଘଣ୍ଟା ସଭାରେ ସେ ଘଣ୍ଟାଏ ପଇଁତ୍ରିଶି ମିନିଟ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ତା'ପରେ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରାଗଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ସଭା ଭାଙ୍ଗିଲା । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଆଡ଼ୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନେକ ଥିଲା । ଆଲୋଚନା ଓ ବିଚାର ବିନିମୟ ସକାଶେ ଅନେକ କିଛି ବାକୀ ଥିଲା । ବକ୍ତା ସ୍ୱୟଂ କହିଲେ ଯେ, ସମୟ ଥିଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ରାତିସାରା ବସି ଆଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତେ । ଅର୍ଥାତ୍, ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସେକଥା

କରିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆଉ ଗାଡ଼ୀ ଧରିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମାତ୍ର ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଗାଡ଼ୀ ଧରି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ହେବ । କାରଣ କାଲି ସେଠାରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଭାଷଣ ଶୁଣି ଶ୍ରୋତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଘରକୁ ଗଲେ । ଏ ଗୀତ ପୁରୁଣା ଗୀତ । ମଣିଷର ସମ୍ମୁଖୀନ ନହେବାପାଇଁ ଆପେ ସବୁ ସମସ୍ୟାକୁ ମାଡ଼ିବସି ତା'ପରେ ଆଉ ସମସ୍ୟା ନାହିଁ ବୋଲି କହି ପଳାଇବାର ଗୀତ । ଇଏ ଦୀପ ଜଳାଇବାର ଗୀତ ନୁହେଁ,—ଉନ୍ମାଦନାର କାନ୍ଦୁଅ ଫେପାଡ଼ିବାର ଗୀତ । ବିଚାର-ବିନିମୟ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଗୋଟିଏ ଦୀପରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଦୀପ ଜଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ଏକତରଫା ଭାଷଣରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

୯।୮।୭୯

ଏ ଦେଶର ବିପ୍ଳବ ଶେଷକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କଲେ ! ଆପଣା ଦଳର ବଡ଼-ଠାକୁର ମାନଙ୍କ ଠାରେ ଅବାଧ ହୋଇ ସେ କେତେଟା ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହାପରେ ସେ ଆହୁରିସବୁ କ'ଣ କରିବେ ବୋଲି ସଭାସମିତିରେ ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହି କେତେଦିନ ଭିତରେ ଆମଭିତରୁ ଅନେକେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି ଯେ, ଏଥର ସବୁ ହୋଇଯିବ; ଅର୍ଥାତ୍ ଏଥର ସମାଜବାଦ ଆସିଯିବ । ମାସକତଳେ ଯେଉଁମାନେ ଏ ଦେଶରେ କୋଉଠି କିଛି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି ଯେ, ଏଣିକି ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ସବୁ ହୋଇ-ଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ନୂତନ ସମାଜର ନିର୍ମାଣ ଲାଗି ଏଠି ଯେଉଁ ବିପ୍ଳବ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏଥର ତାହା ଅବଶ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ବିପ୍ଳବୀ ବିପ୍ଳବ କରେ, ନେତା ନେତୃତ୍ୱ ଦିଏ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗାଦିରେ ବସିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ସରକାରୀ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେଠି ଥାଇ ସେ ବିପ୍ଳବ ଆଦୌ କରି ପାରିବେ-ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ବା ଅଧ୍ୟାଦେଶରେ ହୁଏତ କେତେଟା ହୁକୁମ ଜାରି ହୋଇଯିବ, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ବିପ୍ଳବ ହେବନାହିଁ । ଲୋକଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହେବନାହିଁ । ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆମପାଇଁ ସବୁ କରିଦେବେ, ଏପରି ଏକ ଭାବନାର ସଂକ୍ରମଣ ହେଉଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଟା ଅଧିକ ବଢ଼ୁଥିବ, କିନ୍ତୁ ଲୋକଶକ୍ତି କମିଯିବ । ମୁଁ ତଥାପି କହିବି ଯେ, ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଅନେକ ଦିନରୁ ପୂଜା ପାଇ ଆସୁଥିବା ରାଜନୀତିକ ଜଡ଼ତା ଉପରେ ଏକ କଠୋର ଆଘାତ କରିଚନ୍ତି । ଏହି ଆଘାତ ହୁଏତ ନୂତନ ଶକ୍ତିର ସଞ୍ଚାର ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ହେବ । ହୁଏତ ଦୁଆର ଖୋଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ହୁଏତ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏହା ନୂତନ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେବ, ନୂତନ ନେତୃତ୍ୱର ସିଏ ବି ହୁଏତ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବେ ।

୧୦ । ୮ । ୬୯

ଭଗବାନ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ତାକୁ ସେ କ୍ଷମା ଦେବେ ବା ନଦେବେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଖାଲି ଆଦରିନେବି । କ୍ଷମା କରିବା ମଣିଷହାତରେ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ । କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ସାଧନା ହେଉଛି ଏ ଜୀବନର ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସାଧନା । ଆମ ସଂସାରରେ ମଣିଷ ମଣିଷଠାରେ କ୍ଷମା ମାଗିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଗ୍ଲାନି ତୁଟେନାହିଁ କି ଗଣ୍ଠି ଫିଟେନାହିଁ । ଉପରକୁ ହୁଏତ ସବୁ ଶୀତଳ ପଡ଼ିଯାଏ, ମାତ୍ର ଭିତରେ ହୃଦୟ କନ୍ଦେଇରେ କେତେ କଅଣ ଫୁଟିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଆପଣା ଭିତରେ ଯାଇ କେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପାଖରେ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ବସିବାକୁ ହୁଏ । ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସିବାକୁ ହୁଏ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ନିଷ୍କଳୁଷ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ଗଭୀରତମ ପ୍ରଦେଶରେ କେଉଁ କ୍ଷତ ଉପରେ ଆଦରରେ ହାତ ବୁଲାଇ ନେବାକୁ ହୁଏ । ଏହିପରି କରି ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ବୁଝେ । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଭଗବାନଙ୍କର କ୍ଷମା କାହାପ୍ରତି କେତେବେଳେ ହେଲେ କଦାପି ବାରିତ ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେଇ କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଭିତରେ ଶୀତଳ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବୁଝି ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ଏତିକି ହୋଇଗଲେ ଭଗବାନ୍ ଯେ କେବେହେଲେ କାହାକୁ ବାଦ କରି ବସନ୍ତିନାହିଁ, ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଏହି ସତକଥାଟିର ଦର୍ଶନ ମିଳେ । ଦର୍ଶନ ମିଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣା ସହିତ ଆଉ ବାଦ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ଅପର ସହିତ ବାଦ କରି ପାଣ୍ଡି ହେବାକୁ ବି ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ହୃଦୟ ଦେଇ ପାରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ ।

୧୧ । ୮ । ୬୯

ମୁଁ ଖାଲି ଆଦରି ନେବି । କାହାର ଉପରେ ରାଗ୍ରର କରି ବସିବିନାହିଁ । କେହି ମୋ’ ପ୍ରତି ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଦୋଷ କରି ପକାଇଲା ବୋଲି କହି ରୁଷାରେ ଓ ଅଭିମାନରେ ଫୁଲି ବସିବିନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଆଦରିନେବି,—ଓ ମୋ’ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଯିବି । ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକେ କର୍ମକୁ ଆଦରି ନଅନ୍ତି, ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ନଅନ୍ତି । ଏଠାରେ ମୁଁ ସେଭଳି ଆଦରି ନେବା କଥା କହୁନାହିଁ । ଆଦରି ନେଇ ମୁଁ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ବସି ଯିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ମଣିଷପଣିଆ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ତା’ର ସାମୟିକ ଅମଣିଷପଣିଆକୁ ଆଦରିନେବି । ଭଲ ପାଇବା ଓ ଆଉ ଜଣକର ଭଲପାଇବାକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ମଣିଷର ଶକ୍ତି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ମୁଁ ତା’ର ସାମୟିକ କ୍ରୋଧ ଓ ଅସୂୟାକୁ ଆଦରିନେବି । କାହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି

ପ୍ରକାରେ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଖରାପ ବା ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ତେବେ ଯାଇ ମୁଁ ମଣିଷର ପାଖେ ପାଖେ ରହିପାରିବି, ମଣିଷକୁ ମୋ'ର ସାଥୀ ହିସାବରେ ପାଇ ପାରିବି । ମୋ'ର ଦୁଃଖବେଳେ ଯଦି ମୋତେ କେହିହେଲେ ଆହା ବୋଲି କହିବାକୁ ନଆସିଲେ, ତେବେ ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବିନାହିଁ ବା କାହାକୁ ଗାଳି ଦେବିନାହିଁ ମୁଁ ମୋ' ଦୁଃଖକୁ ଆଦରି ନେବି । ପ୍ରସନ୍ନ ମନରେ ଆଦରିନେବି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମଣିଷ ମୋ'ର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃପଣତା ନରଖି ତା'ପାଖରେ ଯାଇ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବାର ନମନୀୟତା ରଖିବି । ସଂସାରରେ ନମନୀୟ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ଆଦୌ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କରିବିନାହିଁ । ଅନମନୀୟତାକୁ ପୌରୁଷ ବୋଲି ବିଚାରିବି ନାହିଁ । ଅନମନୀୟତାକୁ ମୁଁ ଜୀବନବାସନାର ବାଧକ ବୋଲି ବିଚାରିବି । ସଂସାରକୁ ଓ ମଣିଷକୁ ଆଦରିନେବା ପଛରେ କୌଣସି ଉଦାସୀନତା କଦାପି ଆଧାର ହୋଇ ରହିବନାହିଁ, ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଏହାର ଆଧାର ହୋଇ ରହିବ । ଜୀବନ ବୋଲି କହି ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ କୌଣସି ଗଡ଼ କେଉଁଠି ଜିତିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ଏହି ଜୀବନକୁ ଆଦରିନେବି । ଏଥିଲାଗି ସିଆଣିଆ ସଂସାର ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହିବ ପଛକେ, ତଥାପି ମୁଁ ସବୁ ଆଦରିନେବି ।

୧୨ । ୮ । ୭୯

ସିଆଣିଆ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ କେତେ ସ୍ୱୀକୃତ ଥାନରେ ଯାଇ ବସି ପାରିଥାନ୍ତି । ମୋ' ଦ୍ୱାରା ତାହା ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ଅବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ adjust କରିନେବା ଓ ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଲାଭ ଉଠାଇବା, ଏ ଯୁଗରେ ଏହାକୁ ହିଁ ଅନେକ ସିଆଣିଆ ପଣ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସିଆଣିଆ ଲୋକେ ବି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବଡ଼ ଖରାପ ବୋଲି କହନ୍ତି । ତଥାପି ତାହାରି ଭିତରେ ସଫଳ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି । ଏହି ଅରାଜକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବଡ଼ ପଦରେ ରହନ୍ତି, ଅଜସ୍ର ପଇସା କମାନ୍ତି, ବଡ଼ କୋଠା ତୋଳନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ସୁଖମୟ ଭବିଷ୍ୟତର ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ବି କରନ୍ତି, ଲୋକସେବା ବି କରନ୍ତି । ପାଞ୍ଚମୁଖରେ ସମ୍ମାନ ପାଆନ୍ତି, ସଭାମଞ୍ଚ ଉପରେ ଏମାନଙ୍କର ଆଦର କରାଯାଏ । ଭାଗ୍ୟହୀନ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଏମାନେ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ବୋଲାନ୍ତି । ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ାକ କିଛି ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସିଆଣିଆ ହୋଇ ନଶ୍ୱର ଜୀବନକୁ ସୁଖସମ୍ପଦ ଭିତରେ ବିତାଇ ଦେବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ'ର ବାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୋ'ର

ସଂସାରତପ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ମୁଁ ପରିସ୍ଥିତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିଲି । ବାହାରେ କାହାର ମୁଣ୍ଡ ସଂଟାଇ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ସକଳ ଅନୁରକ୍ତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଢ଼ିଲି । ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ଉପାସ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲି । ସିଆଣିଆ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଏକଥା କଦାପି କରି ପାରିନଥାନ୍ତି ।

୧୩ । ୮ । ୬୯

ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି ଦୁନିଆଟା ହେଉଚି ଏମିତି; ମୁଁ କହୁଚି, ଜୀବନଟା ହେଉଚି ଏମିତି । Creativeness ହିଁ ଜୀବନ, Adjustment ଜୀବନ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଦୁନିଆର ପରିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଗ ଦେଖୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ କେବଳ ସେହି ପରିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଚନ୍ତି । ସେହି ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭାର ଧରିଥିବା ବୃତ୍ତଟି ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜେ ଯେ କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ପରି ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ଓ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ କହିଲେ ଯେ ତାହାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ, ସେମାନେ ସେକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ଦୁନିଆ ଏପରି ହୋଇଗଲା; ତେଣୁ ସେଥିରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସଫଳ ହେବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଏପରି ହେବାକୁ ହେବ । ସଂସାରରେ ଶତକଡ଼ା ପଞ୍ଚାନବେ ଲୋକ ଏପରି ହେଉଚନ୍ତି, ତେଣୁ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେମାନେ ଏଇଟାକୁ ହିଁ ଭଲ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଏଇଟାକୁ ହିଁ ଭଲ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ଏହାର ଭିତରେ ପୋଷାର ହେଉଚନ୍ତି ତେଣୁ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମନରେ ତାହାରି ଭିତରେ ପୋଷାର ହେବାକୁ ହେବ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଖୁସୀ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଅନ୍ୟଥା କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ଏପରି ଲୋକେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଟା ଭଲ ଓ କେଉଁଟା ମନ୍ଦ, ସେକଥା ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ସେମାନଙ୍କର ମତରେ, ଦୁନିଆ ଯାହାକୁ ଭଲ ବୋଲି କହେ, ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ କରନ୍ତି । ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁଦିନ ପ୍ରକୃତ ଭଲକୁ ଭଲ ବୋଲି କହିବେ, ସେଦିନ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେବେ ଓ ଭଲ କଥା କରିବେ ବୋଲି ଏକ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଇଥାନ୍ତି, ହୁଏତ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁନିଆ ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ କ୍ଲାନ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । କାରଣ, ଏପରି ଏକ ବିବେଚନାର ଦୁନିଆରେ ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଜୀବନଧର୍ମ ହୋଇ ରହେନାହିଁ, ଅନୁକୂଳନ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଜୀବନଧର୍ମର ସଭାରେ ସେମାନେ ମହତ୍ତ୍ୱ ହରାନ୍ତି, ନିଜର ସବୁକିଛି ହରାନ୍ତି ।

୧୪ । ୮ । ୭୯

ଜୀବନର ଧର୍ମ ପାଳନ କରିବାକୁ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଆସିଛି । ସଂସାର ସହିତ ଅନୁକୂଳ ପ୍ରକାରେ ଫିଟ୍ ହୋଇଯିବାକୁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନର ଧର୍ମ ପାଳନ କରନ୍ତିନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇମାନେ ହିଁ ସମାଜରେ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରି ନାନା ଆସନରେ ବସିବା ପାଇଁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ସମାଜ ସହିତ ଅନୁକୂଳନ କହିଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନଙ୍କର ଶାସନ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆଇ ରହିବାକୁ ବୁଝାଏ । ଅଥାତ୍, ଜୀବନର ଧର୍ମ ପାଳନ କରିବାରେ ଯେଉଁମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ଅପାରଗ ଓ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ଶୃଙ୍ଖଳା-ରେ ପରି ଅନ୍ୟତ୍ର ପଳାଇଥାନ୍ତି, ସେଇମାନେ ସମାଜରେ କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବସନ୍ତି । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏହିମାନଙ୍କର କୋଳାହଳଟା ହିଁ ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ଅଧିକ ଶୁଣାଯାଏ, ଓ ସମାଜ କହିଲେ ଧର୍ମତଃ ଏଇମାନଙ୍କର ବିଧାନ ବା ବିଧାନ ହୀନତାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଆପଣାର ଧର୍ମହୀନତାକୁ project କରି ଏହିମାନେ ହିଁ ଦୁନିଆ ବୋଲି ଏକ କାଳ୍ପନିକ ethosର ଭ୍ରମଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି ଓ ନାନା ସଫଳତାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ଏମାନେ ସଂସାରର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଦ୍ୱାରକୁ କିଳିରଖନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ସଂସାର ଅନେକାଂଶରେ average ମାନଙ୍କର ସଂସାର ହୋଇ ରହେ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁସବୁ excellence ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ବାହାରକୁ ଆସିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ଏକ average ସ୍ତରର ସଂସାର ହୋଇ ରହେ । ଧର୍ମପାଳନ ଅପେକ୍ଷା ଆତ୍ମରକ୍ଷା ହିଁ ଏହି ସଂସାରର ସ୍ୱଭାବ ହୋଇ ରହେ । ଜୀବନରୁ adventure ମରିଯାଏ । କାରଣ ବିଶ୍ୱାସ ମରି-ଯାଏ । ଆପଣାକୁ ତଥାକଥିତ ଦୁନିଆ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆଇବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ମୁଖ୍ୟତମ ଧନ୍ଦା ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବା ମଣିଷ ଲାଗି ବିଶ୍ୱାସର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । Adventureର ବି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । ଆତ୍ମଆବିଷ୍କାର ବା ଆପଣାକୁ ଦେଇ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହିଁ ହୁଏନାହିଁ ।

୧୫ । ୮ । ୭୯

ସେମାନେ ସଂସାର ଦ୍ୱାରା ଅନୁକୂଳିତ ହେଉଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାର ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜୀବନର ପରମ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଅନୁକୂଳିତ ହେବାକୁ

ଗ୍ରହୁଚ । ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୁନିଆ ଓ ତାହାର ସହିତ ଖାପ ଖାଇଯିବାକୁ ପରମଧର୍ମ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଆଦୌ ପଟୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଧର୍ମ । ଆପଣାକୁ ତଥା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଚରମ ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ସମୂର୍ତ୍ତି ଏକକ ବୋଲି ଭାବିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଧର୍ମ । Creativeness ହେଉଛି ଜୀବନର ଧର୍ମ । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ଏକ କାରିଗର ବା କଳାକାର ରୂପେ ଗଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମେସିନ୍ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳିତ କରି ରଖିଲେ ଆଦୌ କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୟଂମୁହିଁ କରି ଠିଆ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ସଂସାରର ପାଣି ଉପରେ ପହଁରି ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ଭିତରେ ବୁଡ଼ିଗଲେ ପ୍ରାଣ ଯିବ । ଆପଣାର ପ୍ରାଣ ବିସର୍ଜନ କରି ତଥାପି ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାର ମଣିଷ ମୁଁ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଜୀବନକୁ ଆପଣାର ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ବିକାଶମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେଇ ପାରିବାଲାଗି ସଂସାର ସର୍ବଦା ମହଜୁଦ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ନାନା କାରଣରୁ ଆଧୁନିକ ସଂସାର ଆପଣାର ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟଟିକୁ ହିଁ ଛିଡ଼ି ବସିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହା ଆପେ ମଣିଷ ଉପରେ ଯାଇ ମାଡ଼ିବସୁଛି । ମଣିଷକୁ ଆଗକୁ ଅନାଇବାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ନବ୍ୟମନସିଜ ଆୟତନ ଗୁଡ଼ାକର ବାହାରକୁ ଅନାଇବାକୁ ଦେଉନାହିଁ, ଆପଣାର ଭିତରକୁ ବି ଅନାଇବାକୁ ଦେଉନାହିଁ । ଏହା ମଣିଷର creativeness କୁ ମାରିଦେଉଛି । ଏହିପରି ହାତରେ ମୁଁ ନିର୍ମମ ଭାବେ ମରିଯିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମୁଁ ଜୀବନର ବୃତ୍ତି ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସଂସାର ମୋ' ସହିତ ସହଯୋଗ କଲେ ମୋ'ର ସୃଜନଶୀଳ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ସଂସାରର ମଧ୍ୟ ଯେ ବିକାଶ ହେବ, ସଂସାର ପାଖରେ ମୁଁ ଏତିକ ମାତ୍ର କହିଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।

୧୬ । ୮ । ୭୯

ଜୀବନଟା ଏମିତି, ମୋତେ ଜୀବନର ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଜୀବନର ସୃଜନାକାଙ୍କ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକର ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେଇଗୁଡ଼ିକର ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ମୋତେ ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଦୁନିଆର ବୋଲଟାକୁ ମାନିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ କଦାପି ମୋର ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନି ନେଇ ପାରିବନାହିଁ, ଦୁନିଆଟା ଏମିତି ଏବଂ ଏହି ଦୁନିଆରେ ରହିବାକୁ ହେଲେ ଏମିତି ନା ସେମିତି କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଯୋଉମାନେ ଅହରହ ସନ୍ତାପିତ ହେଉଛନ୍ତି, ଅହରହ ଆପଣାକୁ ସଂସାର ଲାଗି ଫିଟ୍ କରାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାର ପୁରୁଷତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ ହିଁ କରିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାର ଜନକତ୍ୱକୁ ବି ଅନୁଭବ କରି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେତିକି ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସେତିକି ହୁଅନ୍ତୁ; ଯାହା ଚାହୁଁଛନ୍ତି,

ତାହାହିଁ ହୁଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ସେଥିରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେତିକ ଗ୍ରହୁଚ, ସେତିକ ହେବାଲାଗି, ଓ ଯାହା ଗ୍ରହୁଁ ନ, ତାହାହି ହେବାଲାଗି ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ବାହାରିଚ । ଏ ସଂଘାତ ମୋତେ ଅଟକାଇ ନ ଦେଉ ! ଏ ଦୁନିଆ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁନିଆକୁ ଏକ ପିଞ୍ଜରା ବୋଲି ମାନିନେଇ ତାହାର ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋକମାନେ ମୋତେ ଅଟକାଇ ନ ରଖନ୍ତୁ । ଏ ଦୁନିଆରେ ମୁଁ ଅଯୋଗ୍ୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଦୁନିଆର କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଆପଣା ପାଖରେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କାଳପରି ହେବ । ଆପଣାର ଭାଷାଟିକୁ ଭୁଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାରେ ଛଟା ଗାଳିଲପରି ହେବ । ଏ ଅଭିନୟ ମୁଁ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ କରି ପାରିବନାହିଁ କିମ୍ବା ସଂସାର ପାଖରେ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବନାହିଁ । ମୁଁ ଦୋକାନରେ ବିକା ହେବନାହିଁ, ଜୀବନର ଶାଳରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଗଢିବି, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଦେଇ ନିଜକୁ ଗଢିବି ।

୧୭ । ୮ । ୭୯

ସଂଗ୍ରାମ କରି କରି ଯଦି ମଣିଷର ବେଳ ଯିବ, ତେବେ ସେ ଆଉ ବଞ୍ଚିବ କେତେବେଳେ ? ସଂସାରର ନାନା ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଲଢିବାରେ ଯଦି ସବୁ ଶକ୍ତି ଓ ସବୁ ସମୟ ସରିବ, ତେବେ ମଣିଷ ତା' ଜୀବନରୁ କିଛି ଫୁଟାଇ ବା ଫଳାଇ ପାରିବ ଆଉ କେତେବେଳେ ? ସଂସାରରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ସହିତ ଲଢିବା କିମ୍ବା ତା' ସହିତ ଲଢିବା ଜୀବନର ଧର୍ମ ନୁହେ, ଜୀବନର ପ୍ରକୃତି ବି ନୁହେ । ଏହି ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ପ୍ରକୃତି ଓ ଗୁଣଗୁଡିକୁ ଜାଣି ସ୍ୱକୀୟ ମାର୍ଗରେ ସେଗୁଡିକର ବିକାଶ କରାଇବା ହେଉଛି ଧର୍ମ । ଏହାହିଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଆପଣା ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ, ସଂସାର ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମାତ୍ର, ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବାକୁ ହିଁ ମଣିଷର ଫୁରସତ କାହିଁ ? ଆପଣାକୁ ଉଚିତ ରୀତିରେ ବିକଶିତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ସହିତ ମିତ୍ର ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆପଣା ସହିତ ମିତ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ହେଲେ ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ମୂଳତଃ ଆପଣାର ମିତ୍ର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ମନୋବିଜ୍ଞାନୀ ଯାହାକୁ Basic Trust ବୋଲି କହିଚନ୍ତି, ସଂସାର ପ୍ରତି ସେହି Basic Trustର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିପାରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମାତ୍ର, ସଂସାର ନାମରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗ ଭିତରେ ଖାଲି ସ୍ୱାର୍ଥ ତା' ସହିତ ଯୁଝିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷର ସେହି Basic Trust ରହିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଗତ କେତେଦିନ ହେଲା ମୋ'ର ବି ହୁଏତ ସେହିଭଳି ଏକ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଚ । ଯୁଝିବା ମୋ'ର ଧର୍ମ ନୁହେଁ, ଶତ୍ରୁ ଜିଣିବା ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବ ନୁହେଁ । ମୋ'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଜୀବନସ୍ତରରେ ମୁଁ ଚିରଦିନ ଏହାହିଁ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଚ । ମୁଁ ମୋ'ର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ପବ ପବ କରି ଯୋଗ୍ୟ କରି ପଲପଲ କରି

ସମର୍ପଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏସବୁ ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ କରିଥାନ୍ତି । ସବୁ ମଣିଷ ପାଖକୁ ମୁଁ ମଣିଷର ହୃଦୟ ନେଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଶତ୍ରୁ କିମ୍ବା ମିତ୍ର ବାଛିବାର ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ବଣିକ କରି ଯାଇନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହିଁକି ମୁଁ ଏବେ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛି, କାହାପାଖରେ ମୁଁ କି ଦୋଷ କରିଛି ?

୧୮ । ୮ । ୭୯

ଏ ସଂସାରରେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଯେ ଏତେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଆଗରୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ମୁଁ କେବଳ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବି, ଏବଂ ମୋ' ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ମଣିଷ ହେବାର ବାସନା ଆପଣା ଗତିରେ ତା'ର କାମ କରିଯିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲି । ବାହାର ସଂସାର ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିଲି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲି । ଆପଣାର ଜମିକୁ ମୁଁ ପାଗ କରୁଥିଲି । ଆପଣାର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ କରୁଥିଲି, ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ସହଜ କରୁଥିଲି । ସେହି ଖାପ ଖୁଆଇ ନପାରିବାଟା ହିଁ ହୁଏତ ମୋ'ର ଅପରାଧ ହେଲା । ସଂସାର ହୁଏତ ସେଇଟାକୁ ହିଁ ଦ୍ରୋହ ପରି ଦେଖିଲା ଏବଂ ମୋ' ଆଗରେ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ବାଟ ଓଗାଳି ଠିଆ ହେଲା । ଯୋଉମାନେ ମୂଳତଃ ସିଆଣିଆ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ସଂସାର ସହିତ ମଡାଇ ନଥାନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଭିତରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ବାଣିଜ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଲାଭ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତିନାହିଁ, ସାଧାରଣତଃ ସେଇମାନେ ହିଁ ସଂସାରରେ ଉଚ୍ଚ ପୀଢ଼ାରେ ବସନ୍ତି,—ସେଇମାନଙ୍କର ତଥାକଥିତ ବିବେକକୁ ସଂସାର ବିବେକ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଜୀବନ-ବିବେକରୁ ଯେତେ ହୁଡିଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇଟା ହିଁ ଅତି ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଜାରି ହୋଇ ରହେ । ସେଇମାନେ ହିଁ ମଣିଷର ବାଟ ଓଗାଳନ୍ତି, ମଣିଷର ବାଟରେ ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ଧରି ଠିଆହେବାକୁ ଆସନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ନିଜ ବାଟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଓଗାଳି ରଖିଥାନ୍ତି, ନିଜ ଭିତରର ଶିଶୁଟିକୁ ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ଦେଖାଇ ଧମକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି, ତାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ନାନା ବାସନାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ବାହାରେ ସେଇମାନେ ହିଁ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଦେଖାଇ ଭାରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଆନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ Masochism ଓ Sadism ର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ ହୁଏ । ଭିତରର ଉପାସ ବାହାରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଏ ।

୧୯ । ୮ । ୭୯

ସଂସାରରେ ମୁଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । କାହାର ଉପରେ କ୍ଷମତା ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେପରି ଚାହୁଁଛି, ଅପର

ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଚାହୁଁଛି । ମୁଁ କେବଳ ଆପଣାକୁ ନେଇ ମୋ' ବାଟରେ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାର ଯେଉଁ ଭଲ ପରିଚୟ ପାଇଛି, ସେହି ପରିଚୟଟିକୁ ନେଇ ମୁଁ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ! ତଥାପି କାହିଁକି ଏଠି ମୋତେ ଏତେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ତା' ଗୋଡ଼ରେ କାହିଁକି ଏପରି ପଥର ଲଦି ଦିଆଯିବ ? ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ତାକୁ ସେଥିଲାଗି କାହିଁକି ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିବନାହିଁ ? ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଆଜି ଠିକ୍ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଯେଉଁ ସମାଜିକତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଏତିକି ହେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ନଦିଏ, ମୁଁ ତାହାକୁ ସାମାଜିକତା ବୋଲି କହିବି କାହିଁକି ? ଅଶିକ୍ଷିତକୁ ମୁଁ ତଥାପି ଶିକ୍ଷିତ ବୋଲି କହିବି କାହିଁକି ? କ୍ଷମତାରେ ବସିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଜଣେ ଅମଣିଷକୁ ତଥାପି ମଣିଷ ବୋଲି କହିବି କାହିଁକି ? ତାହାକୁ ମାନିନେଇ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅମଣିଷପଣିଆ ଦେଖାଇବି କାହିଁକି, ଆପଣା ଭିତରର ମଣିଷଟାକୁ ଭୁଲିଯିବି କାହିଁକି ? ଆପଣାର ପରମ ସାଥୀ ଓ ପରମ ବାସନାର ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିଦେବି କାହିଁକି ? ଏତିକି କହିବା ଅର୍ଥ ଏହି ସଂସାରରେ ସଂଗ୍ରାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା । ଏବଂ, ସଂଗ୍ରାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାର ଶକ୍ତି ସାରିବା । ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଆପଣାର ନିର୍ମାଣରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତା; କ୍ଷମତା ଓ ଅମଣିଷପଣିଆର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ସାରିବା । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଟାଳିଦେବା, ଆପଣାର ଅସଲ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ postpone କରିଦେବା, ବଞ୍ଚିବାକୁ ହିଁ postpone କରିଦେବା ।

୨୦ । ୮ । ୭୯

ତଥାପି ଏଇଠି ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ, ମଣିଷର ଉଦ୍ୟମକୁ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏଥିଲାଗି ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଡ଼ମ୍ବର କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ କେବଳ ଏକ ସଂକଳ୍ପ କରିନେବା ଦରକାର । ସଂସାରର ଦାଣ୍ଡରେ ଏତିକି କଥା କହିଲେ ଯଦି ସଂସାରରେ କେତେକଙ୍କ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ, ତେବେ ସଂଗ୍ରାମ ବି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାରଣ, ଏଠୁ ପଳାଇଯିବା ଲାଗି ବି ଭିତରୁ କୌଣସି ସ୍ପୃହା ଜନ୍ମିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏଠୁ ପଳାଇଯାଇ ଆଉ କୋଉଠି ଜୀବନ ଗଢ଼ିବା'ର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ତଥାପି ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଆପଣାର ମନୋମତ ଜୀବନଟିକୁ ହିଁ ବଞ୍ଚିବାରେ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ସଂସାରରେ ଏତେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡୁଛି ବୋଲି ବାହୁନିବା ବି ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଅନ୍ୟମାନେ ମୋ' ପାଇଁ ଏତେ ଏତେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ଦେଇପାରିବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା କଦାପି ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏତିକ କଥା ମାନିନେଇଚି । ତା' ଫଳରେ ମୁଁ ଅନେକ ଆତ୍ମତାଡ଼ନାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରିଚି । ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ କମ୍ବା କାହାକୁ ମୋ'ର ପରମଶତ୍ରୁ ବୋଲି କହି ଅଭିଯାନରେ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ପଡ଼ିନାହିଁ । କାହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ନପଡ଼ୁଥିଲେ, କେବଳ ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲିଯିବାର ସୌଭାଗ୍ୟଟି ମିଳୁଥିଲେ ତାହା କେଡ଼େ ବଡ଼ କଥା ହୋଇଥାନ୍ତା, ମୁଁ ଆପଣା ମନେ ମନେ କେବଳ ସେଇକଥା ହିଁ ଭାବିଚି ।

୨୧ । ୮ । ୭୯

ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହେଲେ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟ ଫେରିବ,— ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନରେ ଆପଣାର ଅଭିଲାଷକୁ ପ୍ରକାଶ କରି ଅନେକେ ଏପରି କହି-ଥିଲେ । ଅମୁକ ଜଣେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୋଇଗଲେ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟ ଫେରିବନାହିଁ । ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ହେଲେ ଯାଇ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟ ଫେରିବ । ଏବଂ, ଦେଶର ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମୂଳତଃ ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଯାଇ ଏ ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ଭବ ହେବ । କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରପତି,—ସିଏ ଯେତେ ବଡ଼ ବା ଯେତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ଘଟାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏ ଦେଶରେ ଏବେ ବି ରାଜନୀତିକ ବିପ୍ଳବର ନିଶା ଯାଇନି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରଧାନତଃ ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଫିମ ଖାଇ ବସିଚି । ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଦେଶକୁ ଯେ ଏକ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେବ, ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆମର ନେତୃତ୍ୱ ଟାଳିଟାଳି ଆସିଚି । ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟାଳି ଟାଳି ଆସିଚି । ତେଣୁ ପୁରୁଣା ସମାଜ ପୁରୁଣା ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଚି, ବଞ୍ଚିତ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଚି । ଅଥଚ ଉପରେ ଥାଇ ଆମ ରାଜନୀତିକ ନେତାମାନେ ରାଜସିକ ତାମସାଗୁଡ଼ାକରେ Hero ହେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ହିଁ ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ହୁଏତ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଡରୁଚନ୍ତି । ମଣିଷ ହେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ପୁରୁଣା ପରିଚ୍ଛଦ ଓ ପୁରୁଣା ପାଦୁକା ବର୍ଜନ କରି ଆସିବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ିବ, ସେସବୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଡରୁଚନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି

କାରଣରୁ ହିଁ ସେମାନେ ଏ ଦେଶର ରାଜନୀତିକ ବିପ୍ଳବକୁ ଏକ ସାମାଜିକ ·ବିପ୍ଳବ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଦେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ବିଷୟରେ କଥା କହୁଚନ୍ତି, ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ବିଷୟରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମାନ ବି ଦେଉଚନ୍ତି,—ମାତ୍ର ତଥାପି ମଣିଷ ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ୁନାହାନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସତ୍ତା ଓ କ୍ଷମତାରୁ ହିଁ ଆପଣାର ବିଗ୍ଧର କରୁଚନ୍ତି, ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ କଳି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

୨୨ । ୮ । ୭୯

ଏ ଯୁଦ୍ଧ ମୋତେ ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ବାହାରର ଯୁଦ୍ଧ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ଯୁଦ୍ଧର କାରଣ ହୋଇ ରହିଚି ।·ଅନେକ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଲୋକ କହିଚନ୍ତି ଯେ, ମଣିଷର ଭିତରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ସେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦେଖେ, ସେ ବାହାରେ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲଗାଏ । ସେ ସଂସାରରେ ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଏ । ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇଥିବା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଦୁର୍ଦଶାଗୁଡ଼ାକର ସୂତ୍ର ଖୋଜି ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ସେହି ଲୋକମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଥିବାର କାରଣ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏଥିରେ ଅନେକ ସତ୍ୟ ରହିଚି । ମାତ୍ର ମୋ' ଜୀବନରେ ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚି, ସେଥିରେ ମୁଁ ଠିକ୍ ଓଲଟା ସ୍ଥିତିଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଚି । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ମୋତେ କେବଳ ବାହ୍ୟ ନାନା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଚି । ମୋ'ର ତଥାକଥିତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଚି ସେମାନଙ୍କର କୁଚକ୍ରରୁ ବଞ୍ଚିବା ସକାଶେ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଅହରହ ନାନା ଉଦ୍ୟମରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଯିବାକୁ ପଡୁଚି । ଖୁସୀ ହୋଇ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବା, ଖୁସୀ ହୋଇ ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରିବା ଏବଂ ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣା ପାଖରେ ପଡ଼ିଏ ବସିପାରିବା,—ଏଥିଲାଗି ବେଳ ନାହିଁ, ଅବସର ସୁଦ୍ଧା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ବଡ଼ ଉପବାସୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲିଣି । ଉପବାସୀ ମନ ଓ ଉପବାସୀ ହୃଦୟ ବେଳେ ବେଳେ ଉଗ୍ର ହୋଇପଡ଼ି ସତେଅବା ଆପଣା ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ତିଆରି ହୋଇ ଯାଉଚନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ସବୁ ରଙ୍ଗ ବେଳେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ଛାଡ଼ି ଗଲାପରି ମନେହେଉଚି । ମୋ'ର ଆକାଶ ଖାଲି ଶୂନ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଚି । ଏ ଦଶା ଆଉ କେତେଦିନ ଲାଗି ରହିବ ? ଏ ପରୀକ୍ଷା ଆଉ କେତେଦିନ ଚାଲିବ ? ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବଞ୍ଚି ପାରିବାର ଖୁସୀ ମୋତେ କେତେଦିନ ଯାଏ ବର୍ଜନ କରି ଏପରି ବାହାରେ ବାହାରେ ବୁଲୁଥିବ ? ମୁଁ ମଣିଷ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ନିଜ ସହିତ ବି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ ।

୨୩ । ୮ । ୭୯

ମୁଁ ସବୁଦିନେ ଦିନଲିପି ଲେଖେ । ତଥାପି ଏହି ଲେଖା ସବୁଦିନେ ମନ ମୁତାବକ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଯାହା ଲେଖେ, ତାହା ମୋ'ର ମନକୁ ପାଏନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କେତେଧାଡ଼ି ଲେଖି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କଲାପରି ଲାଗେ । ଏମିତି ମଝିରେ ମଝିରେ ହଠାତ୍ ରୁଟିନ୍ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, କେତେଦିନ ବାଦ୍ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଆପଣାଛୁଏଁ ମୁଁ ଏହି ଖାତାପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାଲାଗି ପ୍ରାୟ ଅସ୍ଥିର ହୋଇଉଠେ । ମନେହୁଏ, ଯେମିତି ମୁଁ ଗତ କେତେଦିନ ହେଲା ନାନାପ୍ରକାର ଉପାସ ରହିଛି । ବେଶ୍ କେତେଦିନ ହେଲା ସତେଯେପରି ଆପଣା ସହିତ ମୋ'ର ସାକ୍ଷାତ ହିଁ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁଣି ତରତର ହୋଇ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଖୋଳିବାକୁ ଆସେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ମୋ'ର ସାରା ସଂସାର ସହିତ ଦେଖା ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ । ଆପଣା ପାଖରେ ବସିଲା ବେଳକୁ ସମସ୍ତ ସଂସାର ପାଖରେ ବନ୍ଧୁଟି ପରି ବସିଗଲା ଭଳି ମନେହୁଏ । ମୋ'ର ଉପବାସ ଦୂର ହୁଏ । ନୟନ ପୂରିଯାଏ, ହୃଦୟ ବି ପୂରିଯାଏ । ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ଏ ଜୀବନ ର କେଉଁଠି କି ଅର୍ଥ ରହିଛି, ସେକଥା ଖୋଜି ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜୀବନ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ ହୁଏ । ଜୀବନରେ କେଉଁଠି କି ମୂଲ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଜୀବନଟି ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଏପରି ଅନେକ ବାର ହୋଇଛି । ଜୀବନ ଆଗ ମୂଲ୍ୟବାନ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ଓ ମୁଁ ତାପରେ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଏହିସବୁ ମୂଲ୍ୟର ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ । ଜୀବନଟା ଆଗ ନାନା ଅର୍ଥରେ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଏବଂ ମୁଁ ତା'ପରେ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ସେହିସବୁ ଅର୍ଥର ତଲାସ କରିବାକୁ ଯାଏ । ସେହିସବୁ ଅର୍ଥ ଓ ସେହିସବୁ ମୂଲ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଲାଗିଯାଏ । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମୋ'ର ଆତ୍ମରଚନା । ତେଣୁ, ମଝିରେ ରୁଟିନ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ମୁଁ ଆପଣା ଉପରେ କ୍ଷୋଭ କରେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ତାଡ଼ନା ଦିଏନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ଝୁରି ବସେନାହିଁ କିମ୍ବା ଆପଣା ପାଖରୁ ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପଳାଏନାହିଁ । ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହେ । କବାଟ ପାଖରେ ବସି ରହିଥାଏ, ଦିନ ଗଣୁଥାଏ ।

୨୪ ୮ । ୭୯

କବାଟ ପାଖରେ ଆସି ବସିରହିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଦରକାର । କବାଟ ପାଖରେ ଆସି ବସିପାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନେକ ଲୋକ ଆତୁର ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଅବିଶ୍ୱାସରୁ ହିଁ ଏହି ଆତୁରତା ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ । ଆତୁର

ମଣିଷର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ସେ ଆପଣାକୁ ଅଭିଶାପ ଦିଏ, ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦେ, ଶେଷରେ କବାଟଟାକୁ ମଧ୍ୟ ନିନ୍ଦେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିମାଣରେ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ଓ ଉଗ୍ର ହୋଇପଡ଼ି ସେ କୁଆଡ଼େ ହେଲେ ବାଟ ପାଇଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରୁଥାଏ । କ୍ରମେ ତା'ର ଜୀବନଟାଯାକ ଅଭିଯୋଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ଅଭିଯୋଗରୁ ଦ୍ୱେଷ ଜନ୍ମେ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ମରିଯାଏ, ଭକ୍ତି ମରିଯାଏ । ଜୀବନଟା ପ୍ରଧାନତଃ ରସହୀନ ହୋଇପଡ଼େ । ମୋ'ଜୀବନରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏପରି ହୋଇନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ହିଁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିନାହିଁ । ଆପଣାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଲାଗି ମୁଁ କାହାରିକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ଶିଖିନାହିଁ । କୋଉଠି ଅଭିଯୋଗ କରି ଶିଖିନାହିଁ । କବାଟ ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବାଲାଗି ମୋ'ଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ଏ କବାଟ ଦିନେ ଖୋଲିବ; ଆଗ ଭିତରେ ଖୋଲିବ କିମ୍ବା ଆଗ ବାହାରେ ଖୋଲିବ,—ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏତିକି ଜାଣେ ଯେ, ଦୁଆର ଖୋଲିଲେ ଭିତର ଆଉ ବାହାର କୌଣସି ତଫାତ୍ ରହିବ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁମିଳନ ହେବ । ଆପଣାର ଭିତରେ ବସିଥିବା ବନ୍ଧୁ ଓ ବାହାରେ ଲୀଳା ଜମାଇ ରହିଥିବା ବନ୍ଧୁ ଭିତରେ ମିଳନ ହେବ । ମୁଁ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାଏ ବୋଲି ବଞ୍ଚିଥାଏ ।

୨୫ । ୮ । ୭୯

ଛାତ୍ର ସମାଜକୁ ଆଜି ଯେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେଉଛି, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରଧାନତଃ ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନେ ହିଁ ଦାୟୀ । ଛାତ୍ରମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁ ନିର୍ବୋଧତାର ଜାଲରେ ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକମାନେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ପାରୁଥିଲେ ହୁଏତ ସେହି ଜାଲ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଛନ୍ଦିଦେଇ ପାରୁନଥାନ୍ତା । ଏଠାରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପନ ବା ଚରିତ୍ର ନିର୍ମାଣ ପ୍ରଭୃତି କଥା ଆଦୌ କହିବାକୁ ଯାଉ-ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ମୂଳତଃ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇଥିଲେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ critical thinkingର ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଛାତ୍ର ଆପଣାର ଚାରିପାଖରେ ଥିବା ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ critically ଭାବି ପାରୁଥାନ୍ତା, ନିଜ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହିଥିବା ଜୀବନଗତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସେ ଆପଣାକୁ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ committed କରି ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତା । ତେବେ, କୋଉଠି ନିଆଁ ଲାଗିବା ମାତ୍ରକେ ସେ "ହେ" କରି ତା ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡୁନଥାନ୍ତା । କୋଉଠି ଢୋଲ ବାଜିବା ମାତ୍ରକେ ତାକୁ କଦାପି କାଳସୀ ଲାଗି ଯାଉନଥାନ୍ତା ବା ସେ ମାଙ୍କଡ଼ ସାଜି ନାଚିବାକୁ ବାହାରି ପଡୁନଥାନ୍ତା । Critical thinkingର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ସେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନିତ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତା । ତେଣୁ,

ସମସ୍ୟାର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ଆଠପହରଯାକ ଭାବି ମରିରେ ମରିରେ ଡାଆଣୀ ଲାଗିଲା ପରି ସେ ଉଗ୍ର କୋଳାହଳ ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ଆପଣା ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି assert କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ careerism ର ଏହି ଯୁଗରେ critical thinking କିଏ ବା କାହିଁକି କରିବ ? ଆଉ କାହାକୁ critical thinking ଶିଖାଇବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ନିଜ ଭିତରୁ ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ ନକରିବା ଯାଏ କିଏ କାହିଁକି critical thinking କରିବ ?

୨୭ । ୮ । ୭୯

ମୁଁ ଆଜି ଯୋଉଠି ଥାଏ ପଛକେ, ମୋ'ର ସକଳ ଧ୍ୟାନ ଯାଇ ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ଉପରେ ରହିବ । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସବୁ କାଲିପରି ହିଁ ଲାଗୁଛି । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାକୁ ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜୀବନମୂଲ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଶିଖିଥିଲି । ସେହି ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭୂମିର ଧ୍ୟାନବସ୍ତୁ କରି ରଖିଛି, ଅନୁଶୀଳନ କରିବାର ବସ୍ତୁ କରି ରଖିଛି । ସେ ଧ୍ୟାନ ଟଳିବାର ନୁହେଁ କି ଅନୁଶୀଳନର ସେହି ସମ୍ପଦ କଦାପି ମୋ'ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇଯିବାର ନୁହେଁ । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ମୋତେ ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଶିଖାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଶିଖିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଶିଖାଇଥିଲା । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଏତେ ସହଜରେ ମଣିଷ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ଶିଖିଲି, ଏତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମଣିଷ ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଶିଖିଲି । ଶିଖିବାର ମୂଳପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋତେ ମଣିଷମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ମାନର ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବାକୁ ଶିଖାଇଲା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଣିଷର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ମଣିଷର ଆଦର ଦେଇ ଶିଖାଇଲା । ଶିଖିବାର ମୂଳପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋତେ ଜୀବମାତ୍ରକେ ସବୁଠି ମୂଳତଃ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବାକୁ ଶିଖାଇଲା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ମୋତେ ଆପଣା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସହିଷ୍ଣୁତା ଆଣି ଦେଲା । ସଂସାର ବିଷୟରେ ମୋ' ଭିତରେ ନୂଆ ନୂଆ ଅଭିଳାଷ ଜାଗ୍ରତ କରାଇଲା । ଏସବୁ ଜୀବନକଳା ଓ ଦୃଷ୍ଟି-ଭଙ୍ଗୀ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ବହିରେ ପଢ଼ିଥିଲି ସତ, ମାତ୍ର ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ହିଁ ଏଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ସ୍ୱଭାବରୂପେ cultivate କରି ଶିଖିଲି । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ବଞ୍ଚି ରହିଥାଉ । ଯେଉଁଠି ବଞ୍ଚିରହୁ, ମୋ' ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହୁ, ସଂସାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ମୋ'ର ରକ୍ତରେ ବଞ୍ଚିରହୁ ।

୨୭ । ୮ । ୬୯

ଛାଟ ମାରିଲେ ଛାତ୍ର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବ, ଆମ ମାଷ୍ଟରମାନେ ଏହି ସ୍ରୋତରେ ହିଁ ମଣିଷ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅତୀତରେ ମଧ୍ୟ ପିଲାବେଳେ ହୁଏତ ଠିକ୍ ଏହିପରି ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି, ଗଢ଼ା ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଖାଲି ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ବଦଳି ନାହାନ୍ତି । ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ସଂଯମ କହିଲେ କେବଳ ଏତିକିଯାଏ ସେମାନଙ୍କର ଛାପ ରହିଛି । ଭୟଟା ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍‌ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଏତିକିରୁ ଅଧିକ ଆଗକୁ ଦେଖିବାର ସାହସ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ କେବଳ ଏତିକିରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଭେଦିବା-ଲାଗି ସାହସ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀ କରି ନେଇ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଥୀ କରିନେଇ ପାରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁଛି କୁଆଡ଼ୁ ? ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ମଣିଷ ମଣିଷର ସାଥୀ ହୋଇ ରହି ପାରିବାର ସ୍ରୋତ ଚାଲୁଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସାଥୀ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିଲୁ । ନିଜ ପ୍ରତି ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାର ଜୀବନକଳା ଶିଖୁଥିଲୁ । ଏଇଥିରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାର ବୃତ୍ତିଟି ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଥିଲା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାଥୀ କରି ପାଇବାର ବାସନା ଜନ୍ମୁଥିଲା । ତେଣୁ ସଂସାରର ଆଉ ଡର ମାଡୁନଥିଲା । ଆପଣାକୁ ବି ଡର ମାଡୁନଥିଲା । ସେଠି ଏହିପରି ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧର ଭୂମି ଉପରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପାଠ ପଢୁଥିଲୁ । ତେଣୁ, ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବାସ କରି ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ସଂସାରଟାକୁ ଆଦୌ ଏକ ଜଙ୍ଗଲ୍ ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥିଲା । ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସଂସାରଟାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ବୋଲି ମନେ କରୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଜଙ୍ଗଲସ୍ରୋତ ଅନେକ ଚାଲୁଛି, କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲସ୍ରୋତ ଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ସଂସାର ଚାଲୁନାହିଁ । ଜୀବନସ୍ରୋତ ସକାଶେ ହିଁ ଜୀବନ ଚାଲୁଛି । ଜଙ୍ଗଲସ୍ରୋତ ଗୁଡ଼ାକ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜୀବନ ଚାଲୁଛି, ସଂସାର ଚାଲୁଛି । ତେଣୁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ହିଁ ମାନିନେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ବା ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସିଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମାନିନେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ହିଁ ମୁଁ ଏସବୁ ଉପରେ ମୂଳଭରସା ରଖି ପାରିବାର ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଜନ କଲି । ଏହି ଭରସା କଦାପି ତୁଟି ନଯାଉ । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା ବଞ୍ଚି ରହିଥାଉ ।

୨୭ । ୮ । ୬୯

ଯେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ତା'ର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସାଥୀ ବୋଲି ପାଏ, ସେତେବେଳେ ତା'ର କାମ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସହଜ ହୋଇ ନଯାଏ ଓ ସେତେବେଳେ ସେ ତଦ୍ୱାରା ନିଜେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଉପକୃତ ନହୁଏ ! କୌଣସି ଆଦର୍ଶକଥା ରୂପେ ମୁଁ ଏକଥା କହୁନାହିଁ । ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ମୁଁ ଏକଥା

କହୁଚି । ବିଶେଷତଃ ଚମ୍ପଟିମୁଣ୍ଡାର ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ମୁଁ ଏକଥା କହୁଚି । ସେତେବେଳେ ମୀତବାଦର ଅନେକ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ । ତେଣୁ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ମୀତର ସ୍ଥାନ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୁଏ । କୌଣସି ମୀତ ଆପଣା ଉପରେ ମାଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼େନାହିଁ ସିନା, ମାତ୍ର ମୀତ ଆଦୃତ ହୁଏ, ମୀତ ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଏ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଯାହାକୁ ନରୀପଦ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଉପରେ ମୀତ ବୋଲି ମଡାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ସଂସାର ନା ବୋଲି କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆପଣାର ମୀତରେ ଦୃଢ଼ ରହିବାର ସାହସ ଅର୍ଜନ କରାଯାଏ । ଉପରେ ଥାଇ କୌଣସି ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ କିମ୍ବା ତଳେ ଥାଇ ଉପଦେଶ ଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଜୀବନରେ ଏହି ସାହସ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ମଣିଷର ସାଥୀ ବୋଲି ମାନି ନେଇ ପାରିଲେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଏହା ହୁଏ । ମୋ'ର ସଂସାରରେ ମୁଁ ସଖା ଭାବରେ ମଣିଷକୁ ଖୋଜି ବାହାରିଚି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସଖାଭାବେ ଅନୁଭବ କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଚି । ଆପଣାର ଘରଟିକୁ ମୁଁ ସେହି ସଖ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖିବାଲାଗି ଲାଗି ପଡ଼ିଚି ।

୨୯ । ୮ । ୭୯

ମୁଁ ବଞ୍ଚିବି, ମାତ୍ର କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ମଣିଷପରି ବଞ୍ଚିବାର ବାଟ ଖୋଜିବି । ଏହିପରି ବାଟ ଖୋଜିବାର ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବି । ବାରବାର ବାଟ ଭୁଲି ବାରବାର ବାଟକୁ ଆସିବାର ବାସନା ରଖିବି । ମାତ୍ର କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ଦୁଃଖରେ କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ କି ସୁଖରେ ମଧ୍ୟ କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତିବେଳେ କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ କି ଶାନ୍ତିବେଳେ କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଚିତ୍କାର କରି ବୁଲିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ଭଗବାନ ତ ପରମସଖା, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୋଳାହଳ କାହିଁ କରିବି ? ବନ୍ଧୁ ତ ସବୁ ଜାଣିବ, ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ଭେଦିଯାଇ ପାରିବ । ପୋଷାକୀ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଭେଦି ସେ ମୋ'ର ଅସଲ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିନେଇ ପାରିବ । ସେଇଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବ, ସେଇଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମୋତେ ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରେରିତ କରିବ । ତେଣୁ, ହୃଦୟର ସବୁ ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ମୁଁ ପରମବନ୍ଧୁକୁ 'ମୋ' ଭିତରକୁ ସତତ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣୁଥିବି,—କୋଳାହଳ କାହିଁ କରିବି ? ଏହାହିଁ ରୀତି ଓ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ରୀତି । ବେଳେବେଳେ ହୃଦୟ ଖୋଲେନାହିଁ, ତେଣୁ କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହୁଏ । ଆପଣା ସହିତ ଏକାନ୍ତରେ ବସି କଥା କହିବା

ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ତେଣୁ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ମନହୁଏ । ପ୍ରକୃତରେ କାହାରିକୁ କିଛି ଶୁଣାଇବା ପାଇଁ କେହି ମଣିଷ ଚିତ୍କାର କରେନାହିଁ । ଅପରର ସହିତ ସକଳ dialogue ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବାପରେ ହିଁ ମଣିଷ ତାହାର ଭିତରରେ ହିଁ ଚିତ୍କାର କରିଉଠେ । ଆପଣାର ବନ୍ଦ ଦୁଆର ପାଖରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରେ, ତାହାହିଁ ଉଗ୍ରରୂପେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚିତ୍କାର ହୋଇ ବାହାରେ । ମାତିବାଯୀ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଯେତିକି ଅସହାୟ ଅନୁଭବ କରେ, ବାହାରେ ତା'ର ମାତିବାଦର ଉତ୍ସାହ ସେତିକି କୋଳାହଳ ସହିତ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ ମାତିବାଯୀ ନୁହେଁ, ମୁଁ କୋଳାହଳପ୍ରିୟ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସଖାରୂପେ ବରଣ କରି ନେଇଚି ।

୩୦ । ୮ । ୭୯

ପିଲାଦିନେ ନାଟ ଥିଏଟର ଦେଖିଲାବେଳେ ମୋ' ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୋହି ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଢ଼ା ହେବାକୁ ବସିଲିଣି, ତଥାପି ମୋ'ର ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଞ୍ଜିନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସିନେମା ଥିଏଟର ଦେଖିଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ଦୁଇଆଖି ଲୁହରେ ଭରିଯାଏ । କୌଣସି ବହି ପଢ଼ିଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ଲୁହ ବୋହିଆସେ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସମାଜରେ କାନ୍ଦିବାଟାକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ମନେ କରିଯାଏ । ମନୋବିଜ୍ଞାନରେ କେତେ ମହାଜ୍ଞାନୀ ରଥୀ କାନ୍ଦିବା ଭିତରେ ଏକ ବିରେଚକ ଗୁଣ ରହିଥିବାର ନିରୂପଣ କରିଚନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଅନେକ ସମାଜରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବେ କାନ୍ଦିବାଟାକୁ ଅନେକେ ଏକ ଲାଜକଥା ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ମୋ'ର କାନ୍ଦିବା ଭିତରେ ମୁଁ ଏସବୁ କଥା କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । କାନ୍ଦିବାଟାରୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏକ ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ । କାନ୍ଦିବାଟାକୁ କଦାପି ଏକ ବିରେଚକ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଅନୁଭବ ବି କରିନାହିଁ । ହଁ, କାନ୍ଦିବାଟାକୁ ହୁଏତ ଏକପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି କୁହା ଯାଇ-ପାରେ, ମାତ୍ର, ସବୁବେଳେ ସବଳ ପଥର ହୋଇ ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜୀବନବିରୋଧୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଦୁର୍ବଳତା ମଣିଷକୁ ଅନେକ ଅର୍ଥରେ ବଳବାନ୍ କରି ଦେଇଯାଏ । ଭିତରେ କୋମଳ ହେବାଟାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏକ ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ତାହାକୁ ମଣିଷପରି ମଣିଷ-ସଂସାରରେ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଏକ ଗୁଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଚି । ମଣିଷ ପାଖରେ କୋମଳ ହେବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଲଜ୍ଜାବୋଧ କରିନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ବି କୋମଳ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି । ଅପସ୍ମାର ଅନୁଶୀଳନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ପାଖରେ ବି ଅନେକ ସମୟରେ କୋମଳ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣାକୁ

ଜନନୀର ସ୍ନେହ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଜନନୀ ପରି ଆପଣା ପାଖରେ ବସି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ, ଆପଣାର ମଙ୍ଗଳ ମନାସିବାକୁ ପଡ଼େ, ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

୩୧ । ୮ । ୭୯

ସିନେମା ବା ଥିଏଟର ଦେଖିଲାବେଳେ ମଣିଷର ଦୁଃଖରେ ବିକଳ ହୋଇ ମୋ' ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁଠି ଦୁଃଖ ବା ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମଣିଷ ଭିତରୁ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସାହସର ଉଦୟ ହୁଏ, ସେଇଠି ମୋ'ର ଅଖି ଉଚ୍ଛୁଳାଇ ଲୁହର ଧାରା ଛୁଟିଆସେ । ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଭୟବାଡ଼କୁ ଭାଙ୍ଗି ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ଦୁଃଖୀ ମଣିଷର ସଙ୍ଗୀ ହେବାକୁ ଆସେ, ସେଇଠି ମୁଁ କାନ୍ଦେ । ଶତ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ମହାନୁଭବତାର ପରିଚୟ ଦିଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠି ସେ ନିଜର ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ଆଉଜଣକୁ ଆଦରରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ଆଗଭର ହୁଏ, ସେଇଠି ମୋ'ର ଲୁହ ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ରହି ପାରେନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି କାନ୍ଦ ସନ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର କାନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଇଏ ଆତ୍ମଆବିଷ୍କାରର କାନ୍ଦ । ମଞ୍ଚ ଉପରେ ମଣିଷକୁ ନିଶ୍ଚିଁକ ଓ ଉନ୍ମୋଚିତ ମଣିଷ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାର ଦେଖିଲେ ମୁଁ ସତେଅବା ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକ ମଣିଷର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଏ । ଏହିପରି ଏକ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୁଁ ସର୍ବଦା ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥାନ୍ତି ଏହି ଉଦ୍‌ବୋଧନର ପ୍ରେରଣାରେ ମଣିଷର ସମାଜ ଚାଲୁଥାନ୍ତା, ମଣିଷର ସମ୍ବନ୍ଧ ଚାଲୁଥାନ୍ତା,—ଏହିପରି ଏକ ବଳବତୀ ବାସନାରେ ସତେଯେପରି ମୋ' ହୃଦୟର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଫିଟିଯାଏ ମୋତେ କେତେ କେଉଁଠି ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଥିବା ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଛିଡ଼ିଯାଏ,—ଅଶ୍ରୁର ପ୍ଲାବନରେ ମୁଁ ବି ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିଲାପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଏହି କାନ୍ଦିବାକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର catharsis ବୋଲି ବି କୁହାଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଏହା tension-releaseର cath-arisis ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଏହା ଆତ୍ମପରିଚୟର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଉଥିବା catharsis, ଏହା ଅନେକ ସତର୍କତାଜନିତ କ୍ଷୁଦ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଯାଏ । ଆପଣାକୁ କେତେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇଦେଇ ଯାଏ । ଏହା ଆଖି ଦେଇଯାଏ, ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରିଯାଏ ।

୧ । ୯ । ୭୯

ଗାନ୍ଧୀ-ଶତବାର୍ଷିକୀ ବର୍ଷରେ ମୁଁ ଆଉ କିଛି ନକରି ପାରିବି ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର କଷାଘାତରେ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା

ମଣିଷର ସକଳ ବିଶ୍ୱାସକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ । ଏ ସ୍ଥିତି ଅବଶ୍ୟ ପାଲ୍ଟିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ । ଏହି ଅନ୍ଧକାର ଅବଶ୍ୟ ତୁଟିବ, ଏହି ସଂଶୟ ଅବଶ୍ୟ ତୁଟିଯିବ । ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି ଗଢିବାର ପ୍ରୟାସରେ ମୁଁ ଯେତିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଯେତିକ ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଜନ କରି ରଖିଛି, ମୋର ସବୁ ଚାଲିଯିବ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ କଦାପି ହାତଛଡା କରିବିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆପଣା ହାତରୁ କଦାପି ଛାଡି ଦେବିନାହିଁ । ଆପଣାର ହାତ ଧରି ବାଟ ଚାଲିବି । ସଂସାରଯାକ ଏହି ଭଙ୍ଗାଚୂରା ଲାଗି ରହିଥାଉ ପଛକେ, ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି ଗଢିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବି । ଯଶ, ଖ୍ୟାତି, ପଇସା,— ଏଗୁଡାକ ନେଇ ସଂସାରଯାକ ଯେତେ ଶଠତାର ଦୁରାଚାର ଲାଗି ରହିଥାଉ ପଛକେ, ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ପାଖରେ କଦାପି ଶଠ ହେବିନାହିଁ । କ୍ଷମତା ଆଡେ ନଯାଇ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବଣିଜ କରିବି । ମଣିଷ ସହିତ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବଣିଜ କରୁଥିବି । ଏଥିଲାଗି ଅନେକ ନିର୍ଭୟତା ଦରକାର । ବର୍ତ୍ତମାନର ଭୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ନିର୍ଭୟତା ସହିତ ବଞ୍ଚିପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଭୟାଳୁ ମଣିଷଙ୍କ ମେଳରେ ବରଂ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହେବାର ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ମୁଁ ତଥାପି ନିର୍ଭୟ ହେବି । ଶତବାର୍ଷିକୀରେ ଏହାହିଁ ମୋ'ର ସଂକଳ୍ପ ହେଉ । ଏହାହିଁ ସବୁ ମଣିଷର ସଂକଳ୍ପ ହେଉ ।

୬ । ୯ । ୬୯

ମୁଁ ମରି ଯିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଭାଙ୍ଗି ଯିବିନାହିଁ । ଦୁନିଆଟା ଏମିତି ବୋଲି କହି ମୁଁ ତାହାରି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଛାଡି ଦେବିନାହିଁ । ମୁଁ ଦୁନିଆଟାକୁ ମାନିଯିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ' ଭିତରୁ ଜୀବନର ବୋଲି ମାନିବି । ମଣିଷ ପରି ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ମଣିଷର ବୋଲି ମାନିବି । ଗାନ୍ଧୀ ଶତବାର୍ଷିକୀର ଏହି ବର୍ଷଟିରେ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି କରିବି । ବାସ୍ତବତାର କଂସେଇଖାନାରେ ମୁଁ ଶହୀଦ ଦେବିନାହିଁ । ମୁଁ ଜୀବନ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବି ଓ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନଗୁଡିକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବି । ମାନିଯିବା ଲାଗି ଓ ମରିଯିବା ଲାଗି ଆଜି ଏହି ସଂସାର-ଟାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ କରି ଅନେକ ଅପପ୍ରେରଣା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ତଥାକଥିତ ଅନେକ ଆଦର୍ଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଅନେକ ଭାବପ୍ରବଣତା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଆମରି ଏହି ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେହି ଅପପ୍ରେରଣା ଗୁଡାକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେରଣା ବୋଲି ଦେଖାଇବା ମତଲବରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀମାନେ ବି ଏକଥା କରୁଛନ୍ତି । ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅପପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ପ୍ରେରକ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ତେଣୁ, ଧର୍ମର

ଅତ୍ୟଧିକ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଦେଶରେ ଅଧର୍ମ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନେଇ ବିପୁଳ କୋଳାହଳ ଲାଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତେଯେପରି ଗାନ୍ଧୀ ଆମକୁ ଛାଡ଼ିଛାଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏ ଦେଶର ମଣିଷ ସାର୍ଥମାନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନ ସହିତ ସିନା ଦେଶର ଉଦ୍ୟମକୁ ଆଣି ଯୋଡ଼ାହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଯାଇଥାନ୍ତା ! ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ନେତୃତ୍ୱ କାଳକ୍ରମେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଆଣି ଦେଶ ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର କୁକର୍ମ କରି ବସିଲାଣି । ପ୍ରଧାନତଃ ଯେଉଁ କୁକର୍ମର ସିଦ୍ଧି ଲାଗି ଗାନ୍ଧୀ ଶତବାର୍ଷିକୀକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଫିକର ହେଉଛି । ମୁଁ ଏସବୁ ଫିକରରେ ପଶିବନାହିଁ । ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୁଣିବି । ମୋ' ଭିତରେ ଜୀବନର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବା ମାନବିକ ଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ମୁଁ ସେହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୁଣିବି ।

୩ । ୯ । ୬୯

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ 'ଅଶ୍ରୁପ୍ଲାବନ ଶ୍ରାବଣ' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିଚନ୍ତି । ଅଶ୍ରୁପ୍ଲାବନର ଶ୍ରାବଣ ସେଇ, ପାପକ୍ଷାଳନର ଧାବନ' ବି ସେଇ । କାଲି ରାତିରେ ହଠାତ୍ ଏହି ପଦକ ମନେ ପଡ଼ି ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ନଗଲା ! ବେଳ ଜାଣି ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଜାଣି ଅନ୍ତରଗଭୀରର କୋଉ ପରମବନ୍ଧୁ ମୋତେ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇଗଲା କେଜାଣି ? ଭଗବାନଙ୍କର ଅନେକ ନାମ ରହିଛି, କାରଣ ଏ ହୃଦୟର ବି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ଜୀବନାକୁଳର ଅନେକ ରଙ୍ଗ ରହିଛି । ସବୁ ନାମ ସବୁ ସମୟରେ କାମ୍ଭ କରିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନେକରୁ ଗୋଟିଏ ନାମ ବାଛି ନେବାକୁ ହୁଏ । ସଖାର ଅନେକ ରୂପରୁ ଗୋଟିଏ ବାଛିନେଇ ସେଇଟିକୁ ଅନାଇ ରହିବାକୁ ହୁଏ । ତା'ର ଅନେକ ପ୍ରକାର ସ୍ପର୍ଶରୁ ଗୋଟିକୁ ବାଛିନେଇ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । କାଲି ମୁଁ ସେହିପରି 'ଶ୍ରାବଣ' ନାମଟିକୁ ଖୋଜୁଥିଲି, 'ପ୍ଲାବନ'ର ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିଲି । ଏହି ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ କାଲି ମୋତେ ଯେପରି ଆପଣାର ଧ୍ୟାନରେ ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଦେଇ ଗଲା, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାମ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ପର୍ଶ ସେପରି କଦାପି କରି ପାରିନଥାନ୍ତା । ମଣିଷର ଦୁଃଖବେଳେ ଅଶ୍ରୁଭିତରେ ହିଁ ପରମଜୀବନର କଳ୍ପନା କରି ପାରିବା ଦରକାର, ଶ୍ରାବଣ ରୂପରେ ହିଁ ତା'ର ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ଦରକାର, 'ପ୍ଲାବନ' ରୂପେ ହିଁ ତା'ର ଅନ୍ତରତମ ଓ ନିବିଡ଼ତମ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ଦରକାର । ତେବେ ଏ ଦୁଃଖ ସାର୍ଥକ ହେବ, ଅସହାୟତା ବେଳେ ତଥାପି ସହାୟତା ମିଳିବ, ଏକୁଟିଆ ବେଳେ ତଥାପି ନିକଟସ୍ପର୍ଶ ମିଳିବ । ଏହି ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଯେପରି ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋ'ର ଦୁଃଖ ମୋତେ ଦୁଃଖ

ହରଣର ପରିଚୟ ଦେଇଯାଉ, ମୋ'ର ଅଶ୍ରୁ ମୋତେ ଶ୍ରାବଣର ଓ ପ୍ଲାବନର ପରିଚୟ ଦେଇଯାଉ ।

୪ । ୯ । ୭୯

Moral life କହିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି Sexual life ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ନୀତିଗତ ସ୍ତର ବା moral levelକୁ ତନିଖି ଡେଇଁବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଯୌନତୃପ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ମୋ'ର କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ ବା ଅନୁଚିତ, ସେକଥା ଅନେକତଃ ମୋ' ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହା ମୋ'ର ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ନୀତିଗତ ସ୍ତରରେ ମୁଁ କୋଉଟାକୁ ଉଚିତ ବା କୋଉଟାକୁ ଅନୁଚିତ ବୋଲି କହିବି, ଯଥାର୍ଥତଃ ତାହା ମୋହରିଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ, ମୂଳତଃ ସମାଜଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସମାଜର ବୋଲ ମାନି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବା ଜୀବନକୁ ଆମେ କଦାପି ନୀତିଗତ ଜୀବନ ବୋଲି କହିପାରିବା ନାହିଁ । ନୀତିଗତ ଜୀବନରେ ମୂଳ ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ'ର ରହିବ । ମୁଁ ନିଜେ ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିବି ଓ ସେହିସବୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ନିଜର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁକୂଳିତ କରି ରଖିଥିବି । ହୁଏତ ସମାଜର ଅନେକ ସ୍ୱୀକୃତ ନୀତି ଓ ମୋ'ର ନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ନଥିବ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମୋ'ର ଜୀବନନୀତି ମୋ'ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବ । ସମାଜ ମୋତେ ଶାସ୍ତି ଦେବ ବୋଲି ଭୟ କରି ମୁଁ ନୀତି ମାନିବି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଜୀବନରେ ଏକ ନୀତିସଂହିତାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅତିବାହିତ କରା ଯାଉଥିବା ମୋ'ର ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ନୀତିଗତ ଜୀବନର ଉପାଦେୟତା ରହିଛି, ଏହାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୁଁ ମୋ' ଜୀବନର ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବି । ବହୁମତକୁ ମାନିନେଇ ନିରାପଦ କରିଥିବାକୁ ମୁଁ ଜୀବନ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯୌନକ୍ଷୁଧାଗତ ଓ ଯୌନତୃପ୍ତିଗତ ଜୀବନକୁ ହିଁ, ମୁଁ ନୀତିଗତ ଜୀବନ ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ନୀତିଗତ ଜୀବନ ହିଁ ମୋ'ର ଯୌନଗତ ଜୀବନର ମାର୍ଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ । ଯୌନଗତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ମୋ'ର ନୀତିଗତ ଜୀବନ ଉପରେ ମାଲିକ ବୋଲାଇବ ନାହିଁ ।

୫ । ୯ । ୭୯

ଖୁସୀ ହୋଇ ମୁଁ ଆପଣା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ହିଁ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇଥିଲି । ଶିକ୍ଷକ ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ନିର୍ମଳଭାବେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ହୁଏତ ମନଲାଖି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର ପାଇ ପାରି ନଥାନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ତାରୁଣ୍ୟକୁ ମୁଁ କୌଣସି ଭୟ କରେନାହିଁ,

ମୋ' ଭିତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସରସ ଓ ସତେଜ ହୋଇ ବଢ଼ୁଥିବା ପିଲାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଈର୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ'ର ସମାଜକୁ ବା ମୋ' ସମାଜରେ ରହୁଥିବା ତରୁଣମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭୟ କରେନାହିଁ, ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଈର୍ଷା କରେ ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ତାରୁଣ୍ୟ ଦେଇ ହିଁ କଳନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ । ବୃହତ୍ତର ସଂସାରର ଭାଗ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତରୁଣ ମନିଷର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଇ କଳିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ମୋ'ର ଜୀବନ କହିଲେ ମୋ' ଭିତରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବଢ଼ୁଥିବା ପିଲାଟିର ଛବି ହିଁ ମୋତେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଏ । ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ ସବୁରି ଭିତରେ ମୁଁ ଏହି ସତତବର୍ଦ୍ଧମାନ ନିର୍ଭୟ ପିଲାଟିର ତଲାସ କରି ବାହାରି-ଥାଏ । ତେଣୁ, ମୁ ଯେ ଶିକ୍ଷକ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ହୋଇ ପାରି ନଥାନ୍ତି, ଏକଥା ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣିଛି । ଆପଣାର ନାଡ଼ୀକୁ ମୁଁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି ଯେତିକି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆସ୍ଥାନରେ ବସିଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀକୁ ହିଁ ମୁଁ ସେତିକି ବେଶୀ ଆଦର ଓ ସ୍ୱୀକାର ଦେଇ ଶିଖିଛି । ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ସେହି ଆସ୍ଥାନ ପାଖରୁ ହିଁ ମିଳିଛି । ତାହାର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ମୁଁ ମୋ' ସଂସାରକୁ ମଳତଃ ମୋ'ର ସାର୍ଥୀରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଛି ।

୭ । ୯ । ୭୯

ବେଳେବେଳେ ମୁହିଁ ମୋ' ଆପଣା ପାଖରୁ କୁଆଡ଼େ ଗୁଡ଼ିଏ ପଳାଇଥିଲି ପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ ଏହି ସଂସାରଟା ବି ମୋ'ଠୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଆଉକୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ସବୁ ଚକ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ । ସେତେବେଳେ କିଛି ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ ବା କିଛିହେଲେ ସ୍ପୃହା ହୁଏନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସ୍ରୋତ ସ୍ଥିତିର କୋଉଠି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗେ । ଦୁଃଖ ଲାଗେନାହିଁ, ବିରକ୍ତି ବି ଲାଗେନାହିଁ । ଭିତରର ସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ାକୁ ତ ଦୂରର କଥା, ଅସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାର ଶକ୍ତି ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ । ମୁଁ ଏହାକୁ ଜୀବନପଥ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାମୟିକ vacuum ବୋଲି କହିବି । ତଥାପି ଏହି vacuumକୁ ମୁଁ କୌଣସି ଆଲୋଡ଼ନର ପୂର୍ବାଭାସ ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରିଣାମ ବୋଲି ବି କହିପାରିବି ନାହିଁ । ଏହି vacuum ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ ଚଳେ ନାହିଁ । ଦଉଡ଼ି ହିଁ ଯେତେବେଳେ ନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଦଉଡ଼ି ଛିଡ଼ାଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ କୁଆଡୁ ଆସିବ ? ଏଣୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଖାଲି ଏହି phaseଟାକୁ କଟାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଗୁଟିପିଟି ହେଲେ ଆଦୌ

ଚଲେ ନାହିଁ । ଗୁଟିପିଟି ହେଲେ ଏହି ଶୂନ୍ୟତାଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆହୁରି ଛନ୍ଦ ପକାଇଲା ପରି ଲାଗେ । ଆପଣାର ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଚଲେନାହିଁ । ଆପଣାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ନେଇ ବାହୁନିଲେ ବି ଚଳେନାହିଁ । ଖାଲି ସମୟ ଗଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ହୁଏ । ଏହିସବୁ **vacuum** କାହିଁକି ଆସେ, ପୁଣି କାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଜାଣି କାହିଁକି ଦୂର ହୋଇଯାଏ, ମୁଁ କେବେହେଲେ ତାହାର କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । କାରଣ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଆହୁରି ଅଧିକ ଗୁରାଇତୁରାଇ ହୋଇଯିବା । ତେଣୁ, ଯାହା ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ଠିକ୍ ସେମିତି ପଡ଼ି ରହେ । ଘରେ କେହି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଘରଟିକୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ରୁଟିନ୍ ମାନି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦୁଆର ଖୋଲିଯିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ଖେଳ । ଆପଣା ସହିତ ଆପଣାର ଏକ ଖେଳ । ହୁଏତ ଏହି ଖେଳର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି ; ତେବେ ମୁଁ ଏଥିରେ ଅସହଯୋଗ କରିବି କାହିଁକି ? ଆପତ୍ତି କରିବି କାହିଁକି ବା ଅଭିଯୋଗ କରିବି କାହିଁକି ?

୭ । ୯ । ୭୯

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ସାକ୍ଷାତ ହେବା ପନ୍ଦର ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହୋଇଗଲାଣି । ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ମହାତ୍ମା ବୋଲି ଭାବି ମୁଁ ସେଦିନ ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇନଥିଲି । ତାଙ୍କ ସହିତ ତିନି ଚାରିଘଣ୍ଟା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲାବେଳେ ସିଏ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ମହାତ୍ମା ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ଯେକୌଣସି ମଣିଷର ଅପହଞ୍ଚରେ ରହିଥିବା ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିଲେ । ସେ ଏପରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିନଥିଲି । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଲମ୍ବି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ସତେଅବା ତାଙ୍କର ଅଧିକ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦେଖାଣିଆ ଭାବ ନଦେଖାଇ କ୍ରମେ ଆପଣାର ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଦେଉଥିଲେ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଏଣେ ମୋ' ଭିତରେ ବି କେତେ କଅଣ ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ସେତେଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଲେଖା ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ବହି ପଢ଼ିନଥିଲି । ମାତ୍ର, ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସେଦିନ ମୋ'ର କୋଉଠି କି ଡୋର ବାନ୍ଧି ହୋଇଗଲା କେଜାଣି, ତା'ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଲେଖା ଯୋଉଠି ଯାହା ପାଇଲି, ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଯହୁଁ ଯହୁଁ ବେଶୀ ପଢ଼ିଲି, ତହୁଁ ତହୁଁ ଆଗ୍ରହ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଆହୁରି ଅଧିକ ପଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା,

ମୋ' ଜୀବନରେ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଦାର୍ଶନିକ ଏହିପରି ହେବା ଉଚିତ । ଈଶ୍ୱର ଏହିପରି ହେବା ଉଚିତ । ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ତା'ପରେ ଯେଉଁଠାରେ ଶ୍ରୀ ବୁବର୍‌ଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି ସିନା, ମାତ୍ର ଏବେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଅପେକ୍ଷା ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍ ମୋ'ର ଅଧିକ ପାଖରେ ରହିଥିବାର ମନେ ହେଉଚି । ତାଙ୍କର ଫଟୋ ମୋ' ପଢ଼ାଘର ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରହିଚି । ତାଙ୍କ ସହିତ dialogue ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଚି । ସଂସାର ସହିତ ନାନା ସମ୍ପର୍କକୁ ଏକ dialogue ରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆହ୍ୱାନ ପାଉଚି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ କରି ନେଇଚି ।

୮ । ୯ । ୭୯

ଠିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ସଂକ୍ରମଣ ହେବା ଉଚିତ । ସଂସାରରେ କେତେକ ତଥାକଥିତ ମହାଜ୍ଞନ ରହିଚନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ଖାଲି ଉପରେ ଲଦି-ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସାଧାରଣ ମଣିଷଠାରୁ ଆପଣାର ବ୍ୟବଧାନ ବିଷୟରେ ଅତି-ସଚେତ ରହିବାକୁ ସେମାନେ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ କେବଳ ଏହି ବ୍ୟବଧାନର ପ୍ରଚାରଷ୍ଠା ହିଁ ମଣିଷ ଉପରେ ମାଡ଼ିମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ପରି ଲାଗେ । ହୃଦୟଟି ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ପଳାଏ । ଆଗ୍ରହ ସେମିତି ଯାଏ । ଏହି ବ୍ୟବଧାନୀମାନେ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଆମ ସଂସାରରେ ତଥାକଥିତ ଗୁରୁ ହୋଇ ବସନ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ନ୍ତି , କୀର୍ତ୍ତନକୋଳାହଳରେ ନିମଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନେ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ମଣିଷର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକୁ ଦଳଦଳା କରିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ସବୁଦିନ ଲାଗି ଅପାକଳା କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର ମୋ'ଲାଗି ସେପରି ଗୁରୁ କେବେହେଲେ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ସେପରି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟର କୌଣସି ଗନ୍ଧ ପାଇଥିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ କୋଉଦିନୁଁ ଘୁଞ୍ଚିପିଞ୍ଚି ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତିଣି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓଲଟା ଭାବରେ ବିକଶିତ ହୋଇଚି । ସେ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଚନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ସତେଅବା ସେ ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଭାଇକୁ ଖୋଜି ଆସିଚନ୍ତି । ଠିକଣା ଦୁଆରେ ଆଘାତ ଦେଇ ପାରିଚନ୍ତି ଓ ଠିକଣା ବନ୍ଧୁକୁ ପାଇଚନ୍ତି । ମୁଁ ଜାଣେ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୁବର୍‌ଙ୍କୁ ନେଇ କୌଣସି ବାଦ ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ିବାଲାଗି କେହି କଦାପି ମନ କରିବେନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯିବାର ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରାଯିବ । ଆଧୁନିକ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଆବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଫିଟ୍ କରି ରଖିବା ଲାଗି ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବରଙ୍କର

ପ୍ରେରଣା ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ ବୋଲି ହୁଏତ ନୂଆ ବଗୁର ଚାହାରିବ । ତଥାପି ସଂସାରରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ରାନ ଭୂମିରେ ବୁବର୍ ଚରଦନ ବଞ୍ଚି ରହିଥିବେ ।

୯ । ୯ । ୭୯

ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀ ନୁହେଁ । ମୁଁ ସମାଜ ଲାଗି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ, ଏହି ସମାଜରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ସମାଜରୁ ଆପଣାକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିବାଲାଗି ଅନେକେ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀ ବନିଥାନ୍ତି । ସମାଜର ନାନା ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଗ୍ରୁଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ସେମାନେ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦକୁ ଭୂଷଣ ବୋଲି ମାନିଥା'ନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣାର ବିଗ୍ରରରେ କେବେହେଲେ ଏପରି ଦାୟିତ୍ୱହୀନତା ଦେଖାଇନାହିଁ । କାରଣ, ମୁଁ ଏହି ସମାଜ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହି ସମାଜକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଆପଣା ଘରରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ଯେଉଁସବୁ ଉଦ୍ୟମ ହେଉଛି, ମୁଁ ସେହିସବୁ ଉଦ୍ୟମରେ ସବୁରି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ମାତ୍ର, ସମାଜ ନାଆଁରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ସାମୂହିକତାରେ ଗୋଟାଏ ମେସିନ୍ ପରି କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମେସିନ୍ କିଛି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଅଭୀପ୍ସା ସବୁ କରି ପାରିବ । ଆପଣାର ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ପରିଚୟ ପାଇଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ତା'ର ସମାଜକୁ ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନାମୟ ରୂପେ ଗଢ଼ିବାରେ ସାର୍ଥକ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବ । ଏକ ମେସିନ୍ ପରି କାମ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଏହି ସମ୍ଭାବନାକୁ ବୁଝି ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯେକୌଣସି ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବରେ ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହିଁ lever ବୋଲି ମାନିଥାଏ । ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହୁଁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ସମାଜରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିପାରିବ । ସାମୂହିକତାର ନିଶା ଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ମଣିଷ ନାନା ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ପାଖରେ ପୋଷ ମାନିଯିବ ସିନା, ମାତ୍ର ତାହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ଧାରକୁ ଆହୁରି ଘନ କରିବାର ସାହାଯ୍ୟ ହିଁ କରିବ, ସିଏ ଏହି ରାତିକୁ ଆହୁରି ଲମ୍ବାଇଦେବ ।

୨୦ । ୯ । ୭୯

ଜୀବନରେ ଶୁଭ ସଂକଳ୍ପ ରହିବ, ଶୁଭ ସଂକଳ୍ପରୁ ଶୁଭ ବାସନା ଜନ୍ମିବ ଓ ଶୁଭ ବାସନା ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟରେ ହିଁ ପ୍ରକଟିତ ହେବ । ଏହାହିଁ ରାସ୍ତା । ଜୀବନରେ logic ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ମଣିଷକୁ ଏହା ବୁଝାଇ କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଜୀବନରେ ଆପଣା ଲାଗି ଏକ ଜୀବନବାଚୀ ସମାଧାନ ଖୋଜି ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ଏହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିପାରିବ । ଇଂରାଜୀରେ ଯାହାକୁ intentions

କୁହାଯାଏ, ଏଠି ସଂକଳ୍ପ କହୁଲେ ତାହାହିଁ ହେବା ଉଚିତ । ଜୀବନରେ ଶୁଭ ସଂକଳ୍ପମାନ ରହିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବ, ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଏହି ସମଗ୍ର ଜୀବନ ସହିତ ଏକାତ୍ମତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବ । ସଂସାରରେ କଲ୍ୟାଣର ନିମିତ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବ । ଏହି ଚାହିଁବାରୁ ଶୁଭ ବାସନାକୁ ଚିହ୍ନିବାର ଶକ୍ତି ମିଳିବ । ବାସନାରୁ ହିଁ ଦୁଃଖ ଉପୁଜେ ବୋଲି ଆଗରୁ ବଡ଼ ସଙ୍କୁଚିତ ଭାବରେ ବାସନାକୁ ରୋଧିବାର ଅହରହ ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିଲେ ବାସନା କଟେନାହିଁ । ସତେଅବା ଆହୁରି ଛନ୍ଦିକରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ତେଣୁ, ଶୁଭ ବାସନାକୁ ଲୋଡ଼ି ପାରିବା ଉଚିତ । ଶୁଭ ବାସନାକୁ ଲୋଡ଼ି ପାରିଲେ ଅଶୁଭ ବାସନା ସହିତ ଲଢ଼ିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ଅନେକାଂଶରେ ରକ୍ଷା ମିଳିଥାଏ । ଖରାପ ସହିତ ଲଢ଼ି ସରି ଯାଉଥିବା ଶକ୍ତିକୁ ଆପଣାର ଶୁଭବାସନା ଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଖଟାଇ ପାରିବାରୁ ଅନେକ ସାହସ ଓ ଅନେକ ସହଜତା ମିଳିଥାଏ । ଶୁଭବାସନା ସହିତ ଏହି ସହାବସ୍ଥାନ ଯେତିକି ସ୍ୱାଭାବିକ ହୁଏ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଭିତରୁ ସେତିକି ଉତ୍ସାହ ମିଳିଥାଏ । ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ଯେତିକି ସହଜ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିବାର ବାଟ ମିଳିଯାଏ । ସେଥିଲାଗି ଆଉ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଜରିହରି ଜୀବନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ । ଏହି ଜୀବନରେ ଅନେକ ମାତ୍ରଗତ ଅଶକ୍ତତାର ସମାଧାନ ହୋଇଯାଏ । ଜୀବନ ଭଲ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

୧୧ । ୯ । ୭୯

ମୁଁ ସୁଖକୁ ସହି ପାରିଲି, ଆଉ ଏହି ଦୁଃଖକୁ ସହିପାରିବିନାହିଁ ? ଦୁଃଖ ପରି ସୁଖ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଆସିଥାଏ । କାରଣ, ଦୁଃଖ ପରି ସୁଖରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାର ଭାରି ଆଶଙ୍କା ରହିଥାଏ । ମୋ'ର ଗୋଡ଼ ବି ହୁଏତ ଖସି ଯାଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ବି ହୁଏତ ସୁଖରେ ଆପଣାକୁ ହଜାଇ ହରାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସୁଖଜନିତ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ମଜ୍ଜିଯାଇ ଜୀବନଟାକୁ ଖାଲି ଆଡମ୍ବର ବୋଲି ମନେ କରିଥାନ୍ତି । ସୁଖର ନିଶା ଖାଇ ଜୀବନଟା ଖାଲି ଖାଲି ସୁଖର ଅନୁଧାବନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ମୁଁ ତାହାର ପଛରେ ଧାଇଁଥାଆନ୍ତି । ସୁଖରେ କାବୁ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ଅନେକ ଦେଖିଛି । ସେମାନଙ୍କର ବାହୁସ୍ଫୋଟ ଓ ଅଭିନୟ ମୁଁ ଅନେକ ଶୁଣିଛି । ମାତ୍ର ତଥାପି ମୋ'ର ଗୋଡ଼ ଖସି ଯାଇନାହିଁ । ଜୀବନଟା ଯେ କେବଳ ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ, ଆପେ ଯେକୌଣସି ମତେ ଭଲରେ ରହିଲେ ଯେ ଦୁନିଆ ଭଲ ରହିବ, ଏହି ଦରିଦ୍ର ଦର୍ଶନକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ' ଜୀବନର ଦର୍ଶନ ବୋଲି ମାନି ନେଇନାହିଁ । ଜୀବନରେ ମୁଁ

Fulfilment କୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧ୍ୟେୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ତିଆରି କରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଦେଇପାରିଲେ ଯେ ସେଇଥିରେ ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାର୍ଥକତା ନିହିତ ରହିଛି, ମୁଁ ଏହାକୁ ହିଁ ମୋ'ର Style of Life ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ସଂସାରରେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ କୌଣସି ହାୱାର ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହେଉଛନ୍ତି ବା କୌଣସି ଦଉଡ଼ିରେ ଟଣା ହେଉଛନ୍ତି, ପ୍ରଥମେ ତାହା ଦେଖି ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ଆପଣା ମାର୍ଗର ଚରିତ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ ଓ ସ୍ୱସ୍ୱୀକୃତ ଏକ ଧ୍ୟେୟ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ହୁଏତ ମୁଁ ସୁଖକୁ ପହଁରି ଯାଇ ପାରିଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ପହଁରିଯାଇ ପାରିଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ମୁଁ ଦୁଃଖକୁ ବି ପହଁରି ଯାଇ ପାରିବି । ଜୀବନରେ ବାଟ ଚାଲିବା-ଲାଗି ଯିଏ ମୋତେ ଆଖି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଇ ମୋତେ ଏଥିଲାଗି ବଳ ଦେବେ, ସେଇ ମୋ' ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବେ ।

୧୬ । ୯ । ୭୯

ବିନୋବା ଶତାୟୁ ହୁଅନ୍ତୁ; କାଲି ସ୍ଥାନୀୟ ଖବରକାଗଜରେ ଏହି ଶୀର୍ଷକରେ ଲେଖାଟିଏ ପଢ଼ିଥିଲି । ବିନୋବା କଦାପି ଶତାୟୁ ହେବେ ନାହିଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଶହେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ରହିବେ ବୋଲି ପ୍ରଥମେ କେତେ ବାସନା ରଖିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଦେଶର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ସିଏ ଆଉ ବର୍ଷେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ବିନୋବାଜୀ ଏପରି କେବେହେଲେ କହିବେ ନାହିଁ । ଦେଶ ଉପରେ ଯେତେ ଯୁଆଡ଼ୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦୈବ ଆସି ଘୋଟିଲେ ମଧ୍ୟ ବା ଦେଶ ତାଙ୍କର ବାଟରେ ନଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କଦାପି ଏଠୁ ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯିବାକୁ ମନ କରିବେ ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବିନୋବାଙ୍କୁ ଉଣେଇଶି ବି'ଶି କରି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହିଁ । ଦୁହିଁଙ୍କର Style of Life ଓ Way of looking at thingsରେ ହୁଏତ ଯେଉଁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଥିଲା, ମୁଁ ସେତିକ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଗାନ୍ଧୀ ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ କାଳକାଳକୁ ବଞ୍ଚି ରହିଲେ । ସେହିପରି ବିନୋବାଜୀ ଦିନେ ଯିବେ । ତଥାପି ସେ କାଳକାଳକୁ ବଞ୍ଚି ରହିବେ । ସେମାନଙ୍କର ପୂଜାରେ ଆମେ କଦାପି କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରିବୁ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅଗ୍ରୁତାୟୁ ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ । କିନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଆମ ଜୀବନ ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବେ କି ? ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ଜୀବନଯାତ୍ରାରେ ସେମାନେ କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ ମୂଲ୍ୟ ଭରିଦେଇ ପାରିବେ କି ? ତା' ହେଲେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଆମ ଇତିହାସକୁ ମଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧ କରି ପାରନ୍ତୁ ।

ଜୀବନରେ ଆମର ରଙ୍ଗ ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା, ଆମ ମାର୍ଗ ଧାରଣାର ପ୍ରେରଣା ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା । ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଏବଂ ପ୍ରେରଣା ବିଷୟରେ ମୁଁ ନିତି ଏହିପରି ଭାବିଥାଏ । କେବଳ ଦେଶକୁ ବା ଦେଶଭାଗ୍ୟକୁ ପବିତ୍ର କରି ଦେଇଥିବା ମହାତ୍ମା ରୂପେ ନୁହେଁ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଆହ୍ୱାନକୁ ମୁଁ ମୋ' ଭିତରଯାଏ ଛୁଆଁଇ ପାରିବାର ଦୁଃସାହସ ରଖିଥାଏ । ସେହି ଦୁଃସାହସ ମୋତେ ସମାଜ ଭିତରେ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନୂତନ ଚକ୍ଷୁ ଦେଇ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଃସାହସ ଦିଏ । ଏହି ଦୁଃସାହସ ମୋତେ ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଅତି ପାଖରେ ବସିଥିବାର ଅନୁଭୂତି ଦେଇଯାଏ । ମୋ'ର ପୂଜା ମୋତେ ବି ଧନ୍ୟ କରେ ।

୨୫ । ୯ । ୭୯

ମଣିଷକୁ ଅନ୍ଧ କରି ଦେବାଲାଗି ରସାୟନ ଓ ଭେଷଜଶାସ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ଉପାୟ ବାହାର କରାଯାଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ, ଆମେରିକା ସରକାରଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗ ସେହି ଦେଶର ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ ଏହି ଦିଗରେ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଲାଗି ବରାଦ ଦେଇଥିଲେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ସେଥିଲାଗି ଆପଣାର ଅନିଚ୍ଛା ଜଣାଇଛନ୍ତି । ସାବାସ ବୈଜ୍ଞାନିକ ! ବିଜ୍ଞାନର କ୍ଷମତା ରାଜସତ୍ତାର କ୍ଷମତାକୁ ଯଦି ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ପାରୁଥାଆନ୍ତା, ବିଜ୍ଞାନର ବିବେକ ରାଜସତ୍ତାର ବିବେକହୀନତାକୁ ଯଦି ଏହିପରି ଭାବରେ ଅବଜ୍ଞା କରି ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ତାହା କେତେ କେତେ ଶୁଭର ସୂଚନା ନଦିଅନ୍ତା ! ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆପଣାର ଉତ୍ତରରେ କହିଛନ୍ତି : ମଣିଷକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି ଦେବା ମୋ'ର କାମ, ଅନ୍ଧତା ଦୂର କରିବା ହେଉଛି ମୋ'ର କାମ । ତେଣୁ ଅନ୍ଧ କରି ଦେବାର ବିଦ୍ୟା (ଅବିଦ୍ୟା) ଆଡ଼କୁ ଯିବା ଲାଗି ମୁଁ କଦାପି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବିନାହିଁ । ଆମ ସଂସାରର ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ସାହସ ସାଧାରଣତଃ ନଥାଏ । ସେମାନେ Technologyକୁ ହିଁ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି ଭୁଲ କରିଥାନ୍ତି ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଆଖିକୁ ବିକି ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ସଫଳତା ଓ ଚମତ୍କାରିତାକୁ ଖରିଦ କରିବାରେ ବାହାରନ୍ତି । ଜାତୀୟତାର ଗଡ଼ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ଜୟଜୟକାର ହୁଏ । ସେମାନେ ପୁରସ୍କାର ପାଆନ୍ତି, ପଇସାରେ ପୋତି ହୋଇ ରହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନିଜେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଆପଣାର ଉଗ୍ର ଅହଙ୍କାରରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଆମ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ପରୀକ୍ଷା ଆମକୁ ଆଉ ଲଜ୍ଜା ଦିଏନାହିଁ । ଆମେ ନୈତିକତାର ମାନଦଣ୍ଡ ବଦଳିଯାଏ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହାହିଁ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ସେଥିଲାଗି ଆମ ପାଖରେ ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆମର ଶ୍ରୀ ତୁଟି ଯାଉଛି । ଆମେ ପ୍ରଗତି ନାମରେ ଖାଲି ପ୍ରମାଦ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ ।

୧୬।୯।୭୯

ହିନ୍ଦୁ ଘରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ କେହି ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ମଣିଷ କୋଉଁ ଘରେ ଜନ୍ମ ହେଲା, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା'ର ଧର୍ମକୁ ନିରୂପଣ କରିବାର ରୀତି ଆମ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ଦିନୁଁ ପ୍ରବଳ ହେଲାଣି, ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଆମର ଧର୍ମ ଦିଗ ହଜାଇ ବସିଲାଣି । କୌଳିକ ଧର୍ମ ସଂସ୍କାରକୁ ହିଁ ସେହି ଦିନଠାରୁ ଧର୍ମଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ମାନିନିଆଗଲାଣି । Social ethicsକୁ ଜୀବନ ନୀତିର ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ମାନି ନିଆଗଲାଣି । ଏହା ଫଳରେ ଧର୍ମର ହାନି ହୋଇଛି । ଆମ ଜୀବନରେ ଧର୍ମର ଅସଲ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ହଜି ଯାଇଚି । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ କହିଲେ ମୂଳତଃ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜୀବନମୂଲ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ ଏବଂ ସେହି ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉପଲବ୍ଧି ଲାଗି ଏକ ଅନ୍ତପ୍ରେରିତ ଉଦ୍ୟମକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ । ସେହି ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ଏକ ମୂଳ ବାସନା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ନପାରିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଜଣେ ମଣିଷକୁ କିପରି ଧାର୍ମିକ ବୋଲି କହିପାରିବା ? ଧାର୍ମିକ ବୋଲି କହିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବୋଲି ବି କିପରି କହି ପାରିବା ? ଖାଲି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘରେ ଜନ୍ମ ହେବା ଟାକୁ ହିଁ ଧର୍ମର ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଇଚି । ଆପଣା ଆପଣାର କୌଳିକ ବଡ଼େଇ କରିବା ପରି ଲୋକମାନେ ଆପଣା ଧର୍ମର ବି ବଡ଼େଇ କରୁଚନ୍ତି । ଧର୍ମ ଲାଗି କୌଣସି ବାସନା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏହା କରୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ ନିଜ ଭିତରେ ଏହି ବାସନାଟିକୁ ବିକଶିତ କରାଇବାର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ଆମେ ଏପରି ବଡ଼େଇ କରି ଭୁଲି ରହିବାର ବାଟ ଧରିଚୁ । ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଧର୍ମର ସର୍ବମୂଳ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଧରି ଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଆଜି ପଶି ଯାଇଥିବା ନାନା କଦଳରୁ ଆମେ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ । ଅନେକ ଅଫିମ ଓ ଅନେକ ଘୃଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ । ଆମେ ମୂଳତଃ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଗୁହି ଶିଖିଥାନ୍ତେ । ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥତର ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଖୁସୀ ପାଉଥାନ୍ତେ । ମୁଣ୍ଡ ସୁମାରି କରି ଧର୍ମର କରାମତି ଜଲବାକୁ ଆଉ ମନ ବଳାଉ ନଥାନ୍ତେ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମଣିଷବ୍ୟକ୍ତିର ରକ୍ଷା ହେଉଥାନ୍ତା, ସମାଜର ରକ୍ଷା ହେଉଥାନ୍ତା ଏବଂ ଧର୍ମର ବି ରକ୍ଷା ହେଉଥାନ୍ତା । 'ଜୀବନ ବିବେକର ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ।

୧୭।୯।୭୯

ସଂସାରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି କମାଇବାକୁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିନାହିଁ । I am here to strike roots,—କାରଣ, ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ 'କହିଲେ ମୁଁ ଏହି rootednessକୁ ହିଁ ବୁଝିଥାଏ । ପ୍ରସିଦ୍ଧି କମାଇବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଯେ, ମୋତେ ଆଉ

ଦଶଜଣ ବଡ଼ ବୋଲି କହିବେ, ବିଶିଷ୍ଟ ବୋଲି କହିବେ । କିନ୍ତୁ rootednessର ଅଭାବରୁ ଏହି ପ୍ରସିଦ୍ଧି-କମାଇବାର ଅପଧନ୍ଦା ଖାଲି ଏହି ସଂସାରରେ ନାଆଁ ପକାଇବା ଭଳି ହେବ । ଯଥାର୍ଥ rootedness ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ଘର ପରି ଅନୁଭବ କରିବା, ଏହି ସମଗ୍ର ବିପୁଳ ଜୀବନ ସହିତ ଆପଣାର ନାଡ଼ ଲାଗିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିପାରିବା, ମୁଁ ସେହି-ପରି ଅନୁଭୂତିର ସମ୍ପଦ ପାଇବାଲାଗି ମୋ' ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଦ୍ୟମକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାକୁ ରାଜି ଅଛି । ମୋ'ର ଧର୍ମ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି rootedness ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ରୂପ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ନିତ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଚି । ମୋ' ଜୀବନର ସକଳ ଚିନ୍ତା । ଓ ସକଳ ଅନୁରାଗ ଦେଇ ମୁଁ ସମଗ୍ର ଜୀବନ ସହିତ ଗଅଁଠାଇ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୁଁ ମୋ' ବାଟରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଏପରି ଅନେକ ତଥାକଥିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିଚି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପଣା ଭିତରେ ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ rootless ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି । ଆପଣା ଜୀବନର ଏହି ଦାରୁଣ ନୀଃସ୍ୱତାର ପ୍ରକୋପରେ ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ହୁଏତ ସେମାନେ ପ୍ରସିଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ଜୀବନକ୍ଷେପଣର ଏକମାତ୍ର ପୁଞ୍ଜିରୂପେ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଚନ୍ତି । ଆପଣାର ଅସଲ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକରେ ବିଫଳ ହୋଇ ସେମାନେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି କମାଇବାର ଉଚାଟରେ ମାତିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେହିମାନଙ୍କର ସିଂହନାଦରେ ସଭା କମ୍ପୁଥାଉ ବା କାଗଜ ପୂରୁଥାଉ ପଛକେ, ମୋ'ର ସେସବୁକୁ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହିସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମୋ'ର କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଈର୍ଷା ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବାଲାଗି ମୋ' ଜୀବନରେ କୌଣସି ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ । ଭଗବାନ ମୋତେ ମୋ'ର ବାଟରେ ରହିବାର ଖୁସୀ ସବୁଦିନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୧୮ । ୯ । ୭୯

ମୋ' ସଂସାରରେ ମୋ'ର ଚେର ଅନେକଠାରେ ଲାଗିଚି, ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ଲାଗିଚି । ସେଥିଲାଗି ଏକୁଟିଆ ରହିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏକାକୀ ରହିବାର କୌଣସି ପୀଡ଼ନ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ପ୍ରଥମତଃ, ମୋ'ର ଚେର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ସହିତ ଲାଗିଚି । ଏବଂ, ଏହାରି ଜରିଆରେ ମୁଁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ, ଆପଣା ସହିତ ତଥା ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଚେର ଲାଗିକରି ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସାର୍ଥକତା ବା ଅସାର୍ଥକତା ଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ସଂଗତ ପ୍ରମାଣ ଆବଶ୍ୟକ କରୁନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ଓ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବାଲାଗି

ମୁଁ କୌଣସି ସଙ୍ଗତ ପ୍ରମାଣର ଅପେକ୍ଷା ରଖିନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ମୋ'ର ଭଗବଦ୍‌-ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧିଗତ ପ୍ରମାଣର ଅପେକ୍ଷା ରଖିନାହିଁ । ମୋ'ର ଚେର ଏଇ ମାଟି ସହିତ ଲାଗିଛି, ଏହି ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଲାଗିଛି । ଏହି ସକାଳ ଓ ସଞ୍ଜ ସହିତ ଲାଗିଛି । ମୋ' ଗାଆଁ ସହିତ ମୋ'ର ଚେର ଲାଗିରହିଛି; ମୋ'ର ପ୍ରାନ୍ତ, ମୋ'ର ଭାଷା ଓ ମୋ'ର ଦେଶ ସହିତ ମୋ'ର ଚେର ଲାଗିଛି । ଇତିହାସ ସହିତ ମୋ'ର ଚେର ଲାଗିଛି, ଅତୀତ ମୋତେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ପାରୁଛି—ଏହି ଦେଶର ଇତିହାସ ଓ ଏହି ଦେଶର ଐତିହ୍ୟ ମୋତେ ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲିବାର ଓ ପୁରୁଣା ଡୋରଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ନୂଆ ଡୋର ବାନ୍ଧିବାର ବାଟ ବତାଇ ଦେଉଛି । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶ ଓ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଚେର ଲାଗିଛି । ସେଥିଲାଗି ସରକାର, ସତ୍ତା ଓ କ୍ଷମତାଗତ ଭୂଗୋଳର ସକଳ ଭ୍ରମଗତ ସୀମାକୁ ଡେଇଁ ମୁଁ ସବୁଦେଶରେ ମଣିଷ ସହିତ ହିଁ ମୋ'ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକାତ୍ମତାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ଆପଣାର ଗୃହ କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଗର୍ଜନ କରିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ମୋତେ ଏହା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି । ମୋ'ର ଚେର ଅନାଗତ ଭବିଷ୍ୟ ସହିତ ଲାଗିଛି । ଅନାବିଷ୍କୃତ ନାନା ସମ୍ଭାବ୍ୟତା ସହିତ ଲାଗିଛି । ତାହା ମୋ' ଭିତରେ ସମର୍ପଣବୁଦ୍ଧି ଆଣି ଦେଇଛି । ମୋତେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରିଛି ।

୧୯ । ୯ । ୭୯

ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍କୁଲକଲେଜ ମାନଙ୍କରେ ଛୁଟିର ମଉସୁମୀ ବହୁଛି । କଲେଜମାନଙ୍କରେ ପିଲାଏ ଧର୍ମଘଟ କରିଚନ୍ତି ଓ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଧର୍ମଘଟ କରିଚନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାଭୂଇଁ ଯୁଦ୍ଧଭୂଇଁରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଝଗଡ଼ାକୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଖୋଦ୍ ପକ୍ଷମାନେ ମଧ୍ୟ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲେ ପରି ଜଣାଯାଉଛି । ମାତ୍ର ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଅପର ପକ୍ଷକୁ ଦାୟୀ କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । କୌଣସି ପକ୍ଷ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନାହିଁ, କାରଣ ଏମାନେ କେହିହେଲେ ଧରାପଡ଼ିଯିବାକୁ ଆଦୌ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି । ପରସ୍ପରକୁ ଦୋଷ ଦେଉଥିଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିବନାହିଁ କିମ୍ବା ଏହି କଳିଆ ତୁଟିବନାହିଁ । ଏଥିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପବହୁତ ଜାଣତ ଓ ଅଜାଣତରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଚେ । ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷ ହେଲା ସ୍କୁଲ-କଲେଜରେ ସୁଆଙ୍ଗ ଭିଆଇ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି ଏକ ଶୀର୍ଷସଙ୍କଟ ଲାଗି ବ୍ୱା

କଢ଼ାଇ ଆଣିଚେ । ଆମର ଶାସନ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଆମର ଆକାଂକ୍ଷାସ୍ତରର ଅନୁରୂପ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଆଜିର ଏହି ଝଗଡ଼ା ଲାଗି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦାୟୀ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହାର ପ୍ରତିକାର ମଧ୍ୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ହାତରେ । ଏହି ପ୍ରତିକାରର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ଯେପାଖରୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ, ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ପ୍ରତିକାର ଚାହିଁବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ସେହି ଦିଗରେ ନିଜେ ପାଦ ପକାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବି, ଏପରି ହେଲେ ଯାଇ ହୋଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଅଲଗା ନେତୃତ୍ୱ ଦରକାର । ଏକ ପ୍ରକାରର ସାହସ ଦରକାର । ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଓ ସତ୍ୟଲାଗି ଆଗ୍ରହ ରଖିବାର ସାହସ ଦରକାର । ଏହି ଅଭାବବେଳେ ଆଜି ସାହସୀ ଗାନ୍ଧୀର କଥା ଭାରି ମନେପଡ଼ୁଛି ।

୨୦ । ୯ । ୭୯

ଏହି ସଂସାରରେ ବେଶୀ ଭାଗ ଦେବାକୁ ହିଁ ହେବ । ହୁଏତ କେବଳ ଦେବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଯିଏ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇପାରିବ, ସେଇ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ପାଇବ । ସିଏ ହୁଏତ ସଫଳତା ପାଇବନାହିଁ, ତଥାକଥିତ ସୁଖ ମଧ୍ୟ ପାଇବ-ନାହିଁ । ସିଏ ସାର୍ଥକତା ପାଇବ, ଆପଣା ଜୀବନରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଅନୁଭୂତି ପାଇବ । ବେଶୀ ନେଲି, କମ୍ ଦେଲି, ତେଣୁ ଜୀବନଟିରେ ଜିତିଲି; ବେଶୀ ଦେଲି, କମ୍ ପାଇଲି, ତେଣୁ ଜୀବନରେ ହାରିଗଲି;—ଏହିପରି ଏକ ଯୁକ୍ତି ହୁଏତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖୁବ୍ ଚାଲିବ, ମାତ୍ର ଜୀବନବ୍ୟବସାୟରେ ଆଦୌ ଚାଲିବ ନାହିଁ । ଜୀବନ-ବ୍ୟବସାୟର ହିସାବଗଣିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଆଧାରକୁ ଆଶ୍ରାକରି ରହିଛି । ଏହି ଗଣିତରେ ଆପଣାଙ୍କୁ ମଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହି ଗଣିତ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ସବୁ ଦଉଡ଼ ପଳାଉ ଥିବାର ଏହି ସଂସାରରେ ସବୁ ପାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିବ । ଆପଣାକୁ ଆଉ କୌଣସି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୋଟିବାର କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନଥିବ । କେହି ବୁଝାଇଦେଲେ ଏହି ଗଣିତର ନାମକୁ ଆଦୌ ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ । ଆପେ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ଅନୁଭୂତିରୁ ବୁଝିବାକୁ ହୁଏ । ସଂସାରରେ ନାନାଭାବେ ଠିକ ତା'ପରେ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ । ମାତ୍ର ଥରେ ବୁଝିପାରିଲେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ତଥାକଥିତ ଜୀବନ ଜିତିବାର କୁସଂସ୍କାର ଓ କୁବାସନାଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ିଆସିବାକୁ ଆଉ କଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ । ପୁରୁଣା ବସନଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଆସିବାକୁ ଆଉ ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ । ଆପଣାର ଅସଲ ଘରକୁ ଘରବୋଲି କହିବାଲାଗି ଆଉ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେନାହିଁ । ଜୀବନ ଭାରି ଲାଗେନାହିଁ, ବୋଝ ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ଜୀବନର ଧର୍ମରେ ସହଜ ଗତିର ସଞ୍ଚାର ହୁଏ ।

୨୧ । ୯ । ୭୯

ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ଭାବନା ଆପେ ଆପେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ସରଳ ଜୀବନଟାକୁ ଆଗ ନକଲ କରି ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଭାବନାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଉଚ୍ଚ କରି ପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ବଡ଼ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ିଯାଇ ସେମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଉଚ୍ଚ ଭାବନାର ଯୋଗ୍ୟ ଜମିଟି ହୋଇ ପାରିବାର ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଉଦ୍ୟମ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାହାର ବାହ୍ୟ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ନକଲ କରିବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭାରି ସହଜ ବୋଲି ହୁଏତ ସମସ୍ତେ ଆଗ ସେଇଆଡ଼କୁ ଲୋଭେଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ସଂଯମ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ଏହି ବାହ୍ୟ ନକଲକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଅଧିକ କରି ବୁଝିବା ଲାଗି ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥାଉ । ତେଣୁ, ପଟ ବଦଳିଯାଏ, ପରସ୍ତ ବଦଳିଯାଏ; ମାତ୍ର ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ବଦଳିବା ଉଚିତ, ତାହା ବଦଳି ପାରେନାହିଁ । ହୁଏତ ବାହ୍ୟ ଆବରଣ ଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିଗଲା ପରି ଅଭିନୟ କରେ; ମାତ୍ର ସ୍ୱଭାବ ବଦଳେ ନାହିଁ, ଅନ୍ତଃସଂସ୍କାର ବଦଳେ ନାହିଁ ବା ଅନ୍ତଃବାସନା ଗୁଡ଼ିକରେ କୌଣସି ପରିସ୍ତ ବଦଳା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ, ଯୋଉଠି ଉପଦେଶ ଦେଲାବେଳେ ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ଜାରି କଲାବେଳେ ଆଗ ସରଳ ଜୀବନ ଉପରେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଜୋର ଦିଆଯାଏ ଓ ସରଳ ଜୀବନ କହିଲେ ଯେଉଁଠି କେବଳ ବାହ୍ୟ ସରଳତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ, ମୁଁ ସେଠାରେ ଅନେକ ଅଶୁଭର ଗନ୍ଧ ବାରି ପ୍ରମାଦ ଗଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ବିଶେଷତଃ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୃଙ୍ଖଳା ଶିଖାଇବା ଓ ଉପଦେଶ ଦେବା ବାହାନାରେ ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏହି ଅଶୁଭର ସଞ୍ଚାର ଲାଗି ଅନୁକୂଳ କ୍ଷେତ୍ରମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇଥାଉ । ଏକ ସ୍ୱୀକୃତ ଅଭିନୟକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଆମେ ଭାରି ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଥାଉ । ପଟଟା ବଦଳିଗଲେ ମଣିଷଟା ବଦଳିଯାଏ ବୋଲି ଏକ ମିଥ୍ୟାଭାସର ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଉ । ଭେକ ସରଳ ହେବା ଉଚିତ, ଜୀବନଶୈଳୀ ସରଳ ହେବା ଉଚିତ, ଆଚରଣ ବି ସରଳ ହେବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର ସେତିକି ହୋଇଗଲେ ସବୁ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ମୂର୍ତ୍ତିଟାଏ ଆଣି ବସାଇଦେଲେ ହିଁ ଦିଅଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ ।

୨୨ । ୯ । ୭୯

ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଉଚ୍ଚ ଜୀବନର ଆକାଂକ୍ଷା ଜନ୍ମିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭିତରୁ କାହାର ଆତ୍ମା ମାନ ବାହାର ଜୀବନରେ ସରଳ ହେବାକୁ ବାସନା ଜନ୍ମେ । ବାହାରର ଅନେକ ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଜଟିଳତା ଖସିପଡ଼େ, କାହା ପାଖରେ ଅତି

ନିରାଭରଣ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ଠିଆ ହେବାଲାଗି ବାସନା ଜନ୍ମେ । ସେହି ବାସନା ମଣିଷକୁ ସରଳ କରେ, ଏବଂ ସେହି ସରଳତା ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ମଳି ରହେ ନାହିଁ ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବେ, ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଠିକ୍ ବିପରୀତ ଆଡ଼ୁ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନର ବାହାର ଆବରଣ ଓ ଭେକରେ ସରଳ ହେବାର ଶ୍ରମଚେଷ୍ଟା ନକରି ଆଗ ଭାବନାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଉଚ୍ଚ କରିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଲାଗି ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମିବା ଉଚିତ । ଆମ ବାସନାକୁ ଉଚ୍ଚ କରିବା ଉଚିତ । ଆମ ଜୀବନର ଘରେ ସବୁ ଝରକା ଓ ସବୁ କବାଟକୁ ଖୋଲି ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଜୀବନର ବାହ୍ୟସୀମା ଗୁଡ଼ାକର ଅତିରିକ୍ତ ନାନା dimension ଯେ ରହିଛି, ଏହାର ଅନୁଭୂତି ଜନ୍ମିବା ଉଚିତ । ଆମ ବଞ୍ଚିବାର କ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ପଛରେ ରହିଥିବା କ୍ଷଣାତୀତତାର ଅନୁଭୂତି ଜନ୍ମିବା ଉଚିତ । ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଆମର ବୁଦ୍ଧି ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ଜୀବନର ନାନା ଅନାବିଷ୍କୃତ ଗଭୀରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବେ ଯୁକ୍ତ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବା ଉଚିତ । ଧର୍ମର ପରିଭାଷାରେ କହିଲେ, ଏଇଠି ରହି ମଧ୍ୟ ପରମ ଆଡ଼କୁ ଆମ ବାସନା ଲମ୍ବିଯାଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ତେବେ ବାହାରର ଅନେକ ଆଭରଣ ଆପେ ଆପେ ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖସି ପଡ଼ିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିବା ଅନେକ ଅଭିନୟରୁ ଆପେ ଆପେ ମନ ଛାଡ଼ିଯିବ । ଅନେକ ଅଳୀକ ଅବଲମ୍ବନ ଆପେ ଆପେ ଛାଡ଼ି ହୋଇଯିବ, ଅଥଚ କିଛି ଛାଡ଼ିଲାପରି ଲାଗିବନାହିଁ । ଜୀବନରୁ ଅନେକ ଜ୍ୱରର ଉପଶମ ହୋଇଯିବ । ଅମଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିକୁ ଆପଣାର ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ ତଥାକଥିତ ନିବୃତ୍ତିକୁ ଅର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ଆପଣା ସହିତ ଆଉ ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ ବା ସଂସାରରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ ।

୨୩ । ୯ । ୭୯

ଏମାନେ ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାରେ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ କେବଳ ଦେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ସବୁକଥାରେ ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରୁନାହାନ୍ତି । ହୁଏତ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଏମାନେ ନିଜର ବିଚାର ମଧ୍ୟ କରି ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ନିଜର କଳନା ଏମାନେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ କରିନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଯାହା ହିତ ବା ଅହିତ ହେବ, ସେକଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ କେବେଯାଇ ଏମାନଙ୍କର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ହେବ, ଅନେକ ସମୟରେ ବିଚାରର ଖିଅ ଧରି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଏମାନେ ଦେଶ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟର କଥା କହୁଛନ୍ତି, ଦେଶ ଉପରେ ରହିଥିବା ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ବିଷୟରେ ଏମାନେ ସ୍ଲୋଗାନ୍ ଦେଉଛନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଦେଶ ନାମକ ଏକ ସାମୂହିକତାକୁ

ଏମାନେ ବଡ଼ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ, କଥାରେ କଥାରେ ଏମାନେ ତ୍ୟାଗ କଥା ବି କହିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବେ, ଏମାନଙ୍କର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ weaning ହୋଇନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅବଲମ୍ବନ ବ୍ୟତୀତ ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ସିଧା ଠିଆ କରି ଶିଖିନାହାନ୍ତି । କ୍ଷମତାକୁ ଲାଖି ପଡ଼ିରହିବା ବ୍ୟତୀତ, ସଫଳ ଜୀବନର କୌଣସି କଳ୍ପନା ହିଁ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ରାଜନୀତି, ରାଜ୍ୟ ଶାସନ, ଶିକ୍ଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ନାନାବିଧ ଯେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଜି ଏମାନେ ବିଚରଣ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସର୍ବତ୍ର କେବଳ dependance ର ପ୍ରଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ମଣିଷକୁ ଅସମର୍ଥ ଓ ଅକିଞ୍ଚନ ହେବାରେ ଏମାନେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମୋହକୋଳାହଳ ଦ୍ୱାରା ଦେଶପ୍ରୀତି ବଢୁନାହିଁ, ସାମୂହିକ ଜୀବନ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠା ବଢୁନାହିଁ, ଯଥାର୍ଥ ସମର୍ପଣବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ବଢୁନାହିଁ; ମାତ୍ର ନିର୍ଭରଶୀଳତା ବଢୁଚି, ନିର୍ଭରପ୍ରିୟତା ପ୍ରବଳ ହେବାରେ ଲାଗିଚି ।

୨୪ । ୯ । ୭୯

ଆଜି ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଯିଏ କ୍ଷମତାରେ ବସିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଦେଶର ଘୋର ଅଧୋଗତି ହେବାରେ ଲାଗିଚି ବୋଲି କୋଳାହଳ-ଚିତ୍କାର କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଦେଶ ଉପରେ ବିପଦ ମାଡ଼ିଆସୁଚି, ଦେଶର ସୁରକ୍ଷା ବିପନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚି, ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ବା ଦେଶର ଚରିତ୍ର ଦୁର୍ବଳ ହେବାରେ ଲାଗିଚି; ଦେଶରୁ ନିଷ୍ଠା କମିଯାଉଚି, ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ଦେଶଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ହେଉନାହିଁ, ଦେଶର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଜି ଲୋକମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ବିଚାର କରୁନାହାନ୍ତି,— କ୍ଷମତାରେ ବସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆଜି ନାନା ଅବସରରେ ଖାଲି ଏଇଗୁଡ଼ାକ ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଭଲ ଫଳ ଫଳୁଚି, ତାହାର ଗୌରବ ସେମାନେ ନିଜେ ନେଉଚନ୍ତି । ଏବଂ, ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଯାହା ବିଗିଡ଼ି ଯାଉଚି, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ଦେଶର ଚରିତ୍ରକୁ ଦାୟୀ କରିବାଲାଗି ଧାଉଁଚନ୍ତି । ଆପଣାର ଚରିତ୍ର କଥା ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷ ହେଲା ଏମାନେ କ୍ଷମତା ଓ ନେତୃତ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରହି ଏହି ଦେଶର ଜୀବନକୁ ଆତଯାତ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦେଶର ଭଙ୍ଗାମଙ୍ଗ ଉପରେ ବସି ବାହୁଆସ୍ଫୋଟ ମାରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ "ଥାଉ ଥାଉ ଦେଶର ଅଧୋଗତି ହେଲା କେମିତି, ଦେଶର ଚରିତ୍ର ଭିତରେ ଅଗୌରବ ପଶିଗଲା କିପରି ? ଶିକ୍ଷାଧୀଶ ଓ ଶିକ୍ଷାକର୍ତ୍ତାମାନେ ଯଦି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଠିକ୍ ଭାବରେ କରୁଥିଲେ, ଯଦି ଅଧ୍ୟାପକ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଥିଲା, ତେବେ

ଏ ପିଲାଏ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ହେଲେ କପରି, ନୈରାଶ୍ୟରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ବର୍ବର ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇଲେ କପରି ? ଏ ନେତାମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ଦେଶର ରାଜନୀତି ଯଦି ଉଚିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଉଥିଲା, ତେବେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଘଣ୍ଟାବାଡ଼ିଆ ପରେ ଦେଶର ରାଜନୀତିକୁ ଏହି ଅରାଜକତା ଘୋଟିଲା ବା କପରି ? ଧର୍ମର ଅଧୀଶ୍ୱରମାନ ଯଦି ଧର୍ମରକ୍ଷା ଓ ଧର୍ମବୃଦ୍ଧି ବିଷୟରେ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ତେବେ ଏ ଦେଶରେ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମର ହାନି ଘଟିଲା କପରି ? ଏସବୁର ଜବାବ ଦେଶ ଦେବ ନା ଏହି ନେତାମାନେ ଦେବେ ? ଆଜି କାହା ତରଫର ବିଶ୍ଳେଷଣ ହେବ ?

୨୫ । ୯ । ୬୯

ଏହି ଦେଶଟା ସତେ ଅବା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଚାଲୁଛି । ଏଠି ସମସ୍ତେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ମାଷ୍ଟର ଦରମା ପାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ହୁଏତ ଏ ଦେଶର ପିଲା ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାଠ ପଢୁଛି । ଏ ଦେଶର ଧର୍ମ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଚାଲୁଛି ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ଚଳାଉଛି । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଦେବା ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସଭିଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇପାରିବା, ଏ ଦେଶର ଜୀବନପାଞ୍ଜିରୁ ଏଗୁଡ଼ାକ କେଉଁ ଦିନରୁ କାଟି ଖାଇ ଗଲାଣି । କାର୍ଲ୍ ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କର ପରିଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏଠି ସମସ୍ତେ alienated ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣା ଘରେ ବିଦେଶୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣା ପାଖରେ ବିଦେଶୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଘରଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଯେପରି କେବଳ ଏକ ବୈଠକଖାନାରେ ବସିଥିବା ପରି ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏହି ଦେଶରେ ତେଣୁ ତ୍ୟାଗର କଥା ଯେ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ କୁହାଯାଉଛି, ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ପୂଜା ଯେ କରାଯାଉଛି, ଏଥିରେ ଆଉ ବିସ୍ମିତ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ତ୍ୟାଗର କଥା କହିଲାବେଳେ ଓ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପୂଜା କଲାବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅଭିନୟ କରୁଛୁ । ଏହି ଅଭିନୟ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ହେଉନଥିବା ଜୀବନର ଅସନ୍ତୋଷଜନିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଖୋଜୁଛୁ । ଖୁସୀରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇରହିଛି । ତେଣୁ ଜୀବନର ଖୁସୀ ମଧ୍ୟ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଛି । ବିଦେଶୀମାନଙ୍କର ଏହି ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବରେ ଦେଶଟାଯାକ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମେଶିନ୍ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମଣ କରିନେବା ବ୍ୟତୀତ ସତେଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ କରିବାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଳେଶମୟତାକୁ କେତେଦିନ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିବ ?

୧୬ । ୯ । ୭୯

ଜୀବନକୁ ଭଲ ନ ପାଇ ପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଏହିପରି ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ସଂସାର ଭଲ ନଲାଗିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇ ନପାରିଲେ, ସଂସାରରେ ଏହିପରି ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ '। ଆପଣା ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ପରମବାସନାକୁ ଚିହ୍ନି ତାହାର ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ସ୍ପୃହାଶୀଳ ହୋଇ ନପାରିଲେ ମଣିଷ ଆପଣାର ଧର୍ମଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ତା'ଉପରେ ବାହାରୁ ମଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଧର୍ମନାମକ ଏକ ରୁଟିନ୍‌ରେ ତାକୁ କେବଳ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଏବଂ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଧର୍ମର ଯୁଆଳି ବୋହୁଥିଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନରେ ଧର୍ମର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇପାରେନାହିଁ, ଧର୍ମକୁଆଁରେ ପତର କଅଁଳେ ନାହିଁ । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନ ସହଜ ହୁଏ, ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ଦେବା ନେବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯାବତୀୟ ସଞ୍ଚୟ ଓ ସମର୍ପଣ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଭଲ ପାଇ ପାରିଲେ ଭୟ ଭାଙ୍ଗେ । ନହେଲେ ଆପଣାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଉପରେ ବୋଝ ପରି ଲଦିହୋଇ ରହିଥାଏ । ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ବଳଦ ପରି ମନେହୁଏ । ତ୍ରାସ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହେ, ଅବିଶ୍ୱାସ ବାଟ ଚାଲିବାର ବାଡ଼ି ହୋଇ ରହେ । ତେଣୁ ବାଟ ଚାଲିବା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଆପଣା କାନ୍ଧ ଗୁଡ଼ାକର ଅମୁହାଁ । ଏକାକୀତା ଭିତରେ ଆପଣାର ଗୋଡ ବାଜି ଆପେ ବାରବାର ପଡ଼ିବା ଓ ସେଥିଲାଗି ସଂସାରକୁ ଧିକ୍‌କାରିବା ହିଁ ସାର ହେଉଥାଏ । ଏହି ନିଃସାର ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ବୋଲି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଆଠ ପହର କେତେ ଆୟୋଜନ ହେଉଥାଏ, କେତେ ବ୍ୟସ୍ତତା ଲାଗି ରହିଥାଏ, ସଂସାରକୁ ଗୋଡ଼କଚଡ଼ା ମାଁର କେତେ ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟନ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ସୃଷ୍ଟି ଯାକର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ କେତେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ତଥାପି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ହୁଏନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହେବାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଯାଏ ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାର ସ୍ୱାଦ ଏହିପରି, ଭୟ କରି ସତର୍କ ଝିଙ୍କ ପକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିବାର ସ୍ୱାଦ ଏହିପରି । ଏ ସ୍ୱାଦ ଘରେ ବାହାରେ ସବୁଠାରେ ସମ୍ଭବ । ଧର୍ମରେ ସମ୍ଭବ । ଯୋଉଠି ଭଲ ପାଇବାର ଅଭାବ ରହେ, ସେଇ ସବୁଠାରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ।

୧୯ । ୯ । ୭୯

ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବାକୁ କୌଣସି ମଣିଷ ଭୟ କରିବ କାହିଁକି ? ଯିଏ ଆପଣା ପାଖରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବାକୁ ଭୟେ ଭୟେ ରହିଥାଏ ଓ ସତର୍କ ହୋଇ ଚାଲୁଥାଏ, ବୋଧହୁଏ ସେଇ ଅପର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ଭୟରେ ଗାରି ହେଉଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେ ଆପଣା ଭିତରେ

ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା'ର Ego ଏବଂ Super-ego ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ନ ହୋଇ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଲୁଚି ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତା'ର energyର ଉତ୍ସଟା ମଧ୍ୟ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଭାଗ ଅନ୍ୟଟାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭିତରର ଯୋଉ ଶକ୍ତି ମଣିଷକୁ ତା'ର ନାନା ବିଗ୍ରହ ସମ୍ଭାବ୍ୟତାର ଉଦ୍ୟମରେ ଲଗାଇ ରଖିଥାନ୍ତେ, ସେହି ଶକ୍ତି ମଣିଷକୁ ଆତ୍ମ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାରେ ହିଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି, ସ୍ନେହ ଦେବା ଓ ସ୍ନେହ ନେବାର ଶକ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ଶିକାର ହୁଏ । ହୃଦୟ ଓ ମନ ତ ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଦେହଟାର ଚେହେରା ଦେଖି ମଧ୍ୟ ତାହା ସତେଅବା କୌଣସି ଏକ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅଥଚ ଦାହକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଶିକାର ହୋଇ ରହିଥିଲି ପରି ମନେ-ହୁଏ । ଏହି ଦୁର୍ଯୋଗର ଔଷଧ କ'ଣ ? ଔଷଧ ହେଉଚି ଆପଣା ପାଖରେ ଧରା ଦେବା । ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣା ପାଖରେ ଧରା ଦେବା, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଭକ୍ତି ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେବାପରି ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା । ଆପଣାର ଆଲୁଅ ଓ ଅନ୍ଧାରକୁ ଏକଜ କରି ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା । ଆଲୁଅ ଲାଗି ଆଲୁଅର ବିଧାନ କରୁଥିବା ବିଧାତା ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହେବା ଓ ଅନ୍ଧାରକୁ ବୁଝି ଭେଦ କରିବା ଲାଗି ସେହି ବିଧାତାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଭିକ୍ଷା କରିବା । ସହଯୋଗ ଭିକ୍ଷା କରିବା ।

୩୦ । ୯ । ୭୯

ମୁଁ ସବୁଠାରେ ଧରା ପଡି ପଡ଼ି ଚାଲିଚି । ମାତ୍ର ସେଥିରେ ମୋ'ର ମନରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଧରା ନପଡ଼ିବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ଦିନ ଆପଣା ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଦ୍ୟମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲି । ସେଥିଲାଗି ଧରା ନପଡ଼ିବାକୁ ଆଣ୍ଠୁ କରି ବସିଥିବା ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଝାଲି ବୋକା ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ିଗଲି । ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଘରପାଖରେ କାନ୍ଥ ଠିଆ କରି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ବସି ରହିବାର ସାମା କରିବାରେ ଲାଗି ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଅର୍ଜିତ କେତେ ସଂସ୍କାରର କେତେ କାନ୍ଥକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଭାଙ୍ଗିଦେଲି । ଆପଣାର କେତେ ଝରକା ଖୋଲିଦେଲି । ସଂସାର କହିଲା ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସବୁରି ପାଖରେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲି । ମୋ' ନିବୁଜ ଘରଟି ଆଉ ନିବୁଜ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଯାହାକୁ ନିରାପତ୍ତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି, ମୋ'ର ସେହି ନିରାପତ୍ତା ଆଉ ରହିଲାନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି, ଝରକା ଖୋଲିଦେଇ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଗଲି । ଅଣନାଂଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ମରିବାରୁ ବଞ୍ଚିଗଲି । କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେଲି । ସବୁ ପ୍ରକାରର ସଙ୍କୋଚର ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି

କେତେ ହୃଦୟ ପାଖରେ ଖାଲି ଆପଣାର ହୃଦୟଟିକୁ ନେଇ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲି । ମଣିଷକୁ ଆଉ ଡର ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରଟା ଆଉ ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗ ପରି ମୋତେ କ୍ଳେଶ ଦେଲାନାହିଁ । ମୋ ର ଏହି vulnerability ହେଉଛି ମୋ' ମୁକ୍ତିର ମହୌଷଧ । Vulnerable ହେବାକୁ ହିଁ ଯେଉଁ ସଂସାର୍ ଧରା ପଡ଼ିଯିବା ବୋଲି କହେ, ମୁଁ ସେହି ସଂସାରରେ ବୋକା ହୋଇ ଧିକ୍‌କାର ପାଇବାକୁ ରାଜି ଅଛି, ପଛକେ, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ଅଜେୟ ଓ ଅଭେଦ୍ୟ ରୂପେ କଳି ସାଜି ରଖିବାକୁ ଆଦୌ ରାଜି ନାହିଁ । ଏ ସଂସାରରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଯୁଦ୍ଧ ଜିତିବାକୁ ନାହିଁ, କୌଣସି ଶତ୍ରୁ ସାଧିବାକୁ ନାହିଁ; କେବଳ ପରାଜିତ ହେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି ।

୧ । ୧୦ । ୭୯

ସ୍ୱାଗତ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ । ଗତ ଷୋଳଏ ବର୍ଷ ହେଲା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ସୀମାନ୍ତର ବାହାରକୁ ବିତାଡ଼ିତ କରିଦେଇ ଆଜି ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ କଲାବେଳେ ଯଦି ତଥାପି ଆମ ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନ ଲାଗି କିଛିତ ବାସନା ଜନ୍ମି ପାରେ, ତେବେ ତାହାହିଁ ଆମ ପକ୍ଷରେ କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ହେବନାହିଁ । ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ଗତ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ହେବ ପ୍ରଧାନତଃ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମୂଳରେ ସାହସ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହିବାକୁ ବଳ ପାଏ । ଭିତରେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ଭେଦ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ସାହସମୂଳ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିପାରେ । ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷ ଜେଲ ଭିତରେ ଅଟକାଇ ରଖାଯାଇଛି । ତଥାପି ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଅବିଚଳ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ସେ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଯାହା ହୁଏ, ସିଏ ତା'ର ସମାଜକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ମଣିଷ ଯାହା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ତା'ର ସମାଜ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହେଉ ବୋଲି ସେ ବାସନା ରଖିଥାଏ । ଧୀର ଏବଂ ଅଧୀର ହୁଏତ ଉଭୟେ ଏକଥା ବୁଝାନ୍ତି । ଅଧୀର ମଣିଷ ଆଗ ଆପଣା ଜମିଟାକୁ ପାଗ ନକରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ାକୁ ଲଦିଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ସେ ଏଥିଲାଗି କ୍ଷମତାଲାଭକୁ ହିଁ ସର୍ବପରମ ସମ୍ବଳ ବୋଲି ମାନେ । ହୁଏତ ତା'ଭିତରେ ତା'ର ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ପାଗ ହୋଇ ନଥାଏ । ଧୀର ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ତିଆରି କରେ, ଆପଣାକୁ ସିଧା ହୋଇ ଠିଆ କରାଇ ଶିଖେ । ସେ ସବୁ ସହେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସବଳ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ସେହିପରି ଜଣେ ମଣିଷ । ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଆପଣାର

ବାସନା ସହିତ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ସେ ଆମକୁ ସାହସ ଦିଅନ୍ତୁ । ସ୍ୱାଗତ ହିମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ।

୨ । ୧୦ । ୭୯

ଆଜିର ଏହି ପୁଣ୍ୟ ଦିବସଟିରେ ମୁଁ କେବଳ ପୁଣ୍ୟ ହିଁ କାମନା କରୁଚି । ଆପଣାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସକଳପ୍ରକାର କଳା ଘୁଞ୍ଚାଇଦେଇ ପାରିବାକୁ ଆଲୋକ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲାପରି ମୁଁ ପୁଣ୍ୟ କାମନା କରୁଚି । ମୁଁ ନିଜକୁ ଆହୁରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ପାରିବି । ମୋ' ସଂସାର ଭିତରେ କୋଉଠି କୌଣସି ପାଚେରି ରହିବନାହିଁ । ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପାଚେରି କୋଉଠି ରହିବନାହିଁ । ମୋ'ର ବୁଦ୍ଧି ମୋ'ର ଶୁଭବାସନା ଗୁଡ଼ିକର ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ରହିବ । ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି । ଦେବାର ବଦଳରେ ନେବା ବା ପାଇବାର ହିସାବ କରି ବସିବିନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦେବା ମଣିଷର ଅଭିମାନ ବଢ଼ାଏ, ମଣିଷକୁ ଯଶକାଙ୍ଗାଳ କରାଏ, ଯାହା ମଣିଷର ଆଖିରେ ଧୂଳି ପରି ହୋଇ ରହେ, ମୋ'ର ସେହି ଦେବା ଆଦୌ ଦରକାର ନାହିଁ । ଯୋଉ ଦେବା ଏହି କ୍ଷଣ କ୍ଷଣର ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଅନୁଭୂତରେ ଧନ୍ୟ କରେ, ଏହି କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର ସଂସାର ସହିତ ଶାଶ୍ୱତ ଡୋରରେ ଗଅଁଠାଇ ରଖେ, ଯେଉଁଦେବା ହୃଦୟ ଖୋଲିଦେଇ ହୃଦୟକୁ ଡାକି ଆଣିପାରେ, ମୁଁ ସେହି ଦେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି । ମହାତ୍ମା ପାଖରେ ମୁଁ ଆଜି ଏହି ପୁଣ୍ୟ ଲାଗି ଅଳି କରିବି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଯେତିକି ପ୍ରେରଣାକୁ ଆଣି ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଛୁଆଁଇ ପାରିଚି, ତାହାହିଁ ମୋ' ଜୀବନକୁ ଏକ positive ଆଧାର ଦେଇଚି । ମୋ'ର ଆଖିକୁ positive ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଚି, ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ଓ ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ positive ଦିଗ ଦେଖାଇ ପାରିଚି । ପ୍ରଧାନତଃ ସେଥିପାଇଁ ସକାଶେ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀକୁ ଆପଣାର ପରମ ସମ୍ପଦ କରି ରଖିଚି । ଗାନ୍ଧୀ ମୋତେ ଜୀବନ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥଭାବେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ପାରିବାର ବଳ ଦେଇଚି । ମୁଁ ସେହି ଆଶୀର୍ବାଦର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ସେହି ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ରଖେ । ଏଇଥିଲାଗି ମୁଁ ପୁଣ୍ୟକାମନା କରୁଚି ।

୩ । ୧୦ । ୭୯

କାଲି ଗାଁରେ ରାସ୍ତାଘାଟ ସବୁ ନିର୍ମଳ ଦେଖିଲି । ମଣିଷର ଆଗ୍ରହ ନିର୍ମଳ ହେଲେ ତା'ର ବିବେକ ନିର୍ମଳ ହୁଏ । ନିର୍ମଳ ବିବେକ ମଣିଷର କାମକୁ ବି ନିର୍ମଳ କରାଇବାରେ ଉତ୍ସାହ ଦିଏ । କାଲିର ଦିନଟି ଏହିପରି ଭାବରେ ଏହି ଦେଶର ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଆଗ୍ରହକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରି ନେଇଥିବ । ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ

ଅନେକ ଶୁଭ ବାସନା ଜାଗ୍ରତ କରିଥିବ । ମଣିଷ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ହେବାର ଆଗ୍ରହ ପୋଷଣ କଲା ମାତ୍ରକେ ତା'ର କାମ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୁଏ । ତା'ର ମନ ବି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଯାଏ । ସେ ଏଇଠି ଏହି ସାଧାରଣ ଧର୍ମ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । ସେ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ରହେ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଗଢ଼ିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ପାଏ । ପୁରୁଣା ଖୋଳ, ପୁରୁଣା ଆଗ୍ରହ ଓ ପୁରୁଣା ସଂସ୍କାର ଛାଡ଼ିବାର ବାସନା ଜନ୍ମିଲେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ହୁଏ । ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ଅମିତ ଶକ୍ତି ଓ ଅମିତ ଆଶାବାଦର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଏ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଏକ ଅକୃପଣତା ମଧ୍ୟ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଗାନ୍ଧୀର ଜନ୍ମ ଆମକୁ ଏହି ଅକୃପଣତା ଶିଖାଇ ଦେଉ । ଆମର ଆପଣାର ଘର ଓ ବାହାରର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ସୀମାର କୌଣସି କୃପଣତା ନରହୁ । ପିଲାଦିନେ ଆମେସବୁ ପ୍ରତି ରବିବାର ଗାଆଁ ସଫେଇ କରୁଥିଲୁ । କାଲି ଗାଆଁଟିକୁ ଦେଖିଦେଲା ବେଳକୁ ସେଇ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେକାଳ ଓ ଏକାଳ ଭିତରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବଧାନମାନ ବଢ଼ି ଯୁଗଟାକୁ ଅବାଗିଆ କରିଦେଉଛି ବୋଲି ଆମେ ସନ୍ତାପ କରୁଛୁ, ଭଲ ଆଗ୍ରହର ଜୋରରେ ହୁଏତ ଆମେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସେହି ବ୍ୟବଧାନକୁ ଦୂର କରିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା । ଗାନ୍ଧୀର ପ୍ରେରଣା ଆମକୁ ଏହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଇଯାଉ ।

୪ । ୧୦ । ୭୯

ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ବିଚାର କରି ଶିଖିନାହିଁ, ବିବେକ ଦେଇ ବିଚାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ବିବେକ ଦେଇ ବିଚାର କରିବାଦ୍ୱାରା ଯେତେ **involvement** ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି, ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ବୁଝିବାକୁ ସିଧା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ସେତେ **involvement** ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ଗାନ୍ଧୀ ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ଲାଗି କେତେଦୂର ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଲା କି ନାହିଁ, ମୁଁ କେବେହେଲେ ତାହାର ହିସାବ କରିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ମୋ' ସକାଶେ ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଗାନ୍ଧୀ ମୋତେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ନିର୍ମଳ ଭାବେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ହେବା ଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଭାବପ୍ରବଣ ପ୍ରୟାସ କରିନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ ମୋତେ ସେସବୁ ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଏହା କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ? ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁଭୂତି ଦେଇ ବୁଝିବାକୁ ସାହସୀ ହୋଇଛି, ମୋ' ହୃଦୟର ରଙ୍ଗୁଡ଼ାକ ପକାଇ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀ ବାଛି ଯାଇଥିବା ଜୀବନମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାକୁ

ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । ଏତିକି କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ? ଗାନ୍ଧୀ ପରେ ସମସ୍ତେ ଗାନ୍ଧୀ-କଥା ମାନିଥାନ୍ତେ, ଗାନ୍ଧୀବାଟରେ ଯାଇଥାନ୍ତେ, ଦେଶର ସରକାର ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀକୁ ଶାସନରଥର ସାରଥି କରି ବସାଇଥାନ୍ତେ, ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଲେ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ମୋ'ର ଆପଣା ଜୀବନରେ ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାନ୍ତି, ଏ ଯୁକ୍ତି ମୋ'ର ଯୁକ୍ତି ନୁହେଁ । ଏହା ବୁଦ୍ଧିର ଯୁକ୍ତି । ପ୍ରୟୋଗର ଯୁକ୍ତି ନୁହେଁ । ବଞ୍ଚିବାର ଯୁକ୍ତି ନୁହେଁ । ଜୀବନବାସନାର ଯୁକ୍ତି ନୁହେଁ । ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ ହିସାବଗୁଡ଼ାକ ବୁଦ୍ଧିବାଦୀଙ୍କର କଣ୍ଠାବାଡ଼ ଉପରେ କାଳି ପରି ବେଶ ଲାଖି ଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରବେଶ ହିଁ କରି ପାରେନାହିଁ । ମୋ'ର ବିବେକ ମୋତେ ତୁଚ୍ଛା ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରକୋପରୁ ବଞ୍ଚାଏ ।

୬ । ୧୦ । ୬୯

ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ଶତବାର୍ଷିକୀର ଉତ୍ସବପାଳନକୁ ସାରୁ ନସାରୁଣୁ ଆଜି ଏମାନେ 'ଓଡ଼ିଶା ବଞ୍ଚାଅ' ପଟୁଆର ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଏମାନେ ଆଉ କାହାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରନ୍ତୁ ବା ନପାରନ୍ତୁ, ଅନ୍ତତଃ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରିଥିଲେ ସଂସାରରେ ଅନ୍ତତଃ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ଓ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ରହିଯାଇଥାନ୍ତା । ଏମାନଙ୍କର ଦେଶପ୍ରେମ ଓ ଆଦର୍ଶନିଷ୍ଠା କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା, କ୍ଷମତା ପାଖରେ ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡ ବିକିଦେଲା । ଏମାନେ କ୍ଷମତା ହାସଲ କଲେ । କ୍ଷମତାରେ ରହି କିଛି କରି ଦେଖାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏମାନେ ଖାଲି କଥା କହିଲେ ଓ ଆପଣାର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବିଭୂତିମାନ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ରାଜନୀତି ବୋଲି ଜାଣିଲେ । ଆଜି ଦେଶର ଦୁର୍ଗତି ଏମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେ ବାହାର ନ କରାଉଚି, କ୍ଷମତାର ଲାଳସା ହିଁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ତତ୍ପର କରି ରଖିଚି । ପୁଣି କ୍ଷମତା ପାଇବେ ବୋଲି ଏମାନେ ପାଗ ବାନ୍ଧି ଠେଙ୍ଗା ଧରି ବାହାରିଲେଣି । ରାଜନୀତିର କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ହୁଏତ ଏମାନେ ପୁଣିଥରେ ଆସନରେ ବସିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ, ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା ବଞ୍ଚିବନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାର ନେତୃତ୍ୱ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସେହି ନେତୃତ୍ୱ ସକାଶେ ଯେଉଁ ଶୃଙ୍ଖଳା, ନିଷ୍ଠା ଓ ଏକାତ୍ମତା ଲୋଡ଼ା; ଏମାନେ କଦାପି ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ଯେଉଁମାନେ ସମର୍ଥ ବୀର ହୋଇ ହୁଙ୍କାର ଦେଉଚନ୍ତି, ଗଢିବାର ବେଳ ଆସିଲେ ଏମାନେ ପୁଣି ନିଜର ଅଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କରିବେ । ଦେଶଟାକୁ ସେଇ ପୁରୁଣା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିବେ ।

ଏମାନଙ୍କର କବଳରୁ କେବଳ ଲୋକଶକ୍ତି ହିଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବଞ୍ଚାଇବ । ଅନ୍ଧ, ଭଗ୍ନ ଜନତାର ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତତା ନୁହେଁ, କେବଳ ଲୋକଶକ୍ତି ହିଁ ଏହା କରିପାରିବ । ଏହି ଲୋକଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ କରାଇବାର ନେତୃତ୍ୱ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ଲୋଡ଼ା ।

୭ । ୧୦ । ୭୯

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦେଶରେ ଝିଙ୍କକରେ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ହେଉଛି । ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଘୃଣା କରୁଛି, ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଭୟ କରୁଛି । ଶିକ୍ଷାଳୟରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଛି । ସାମାଜିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ହିଁ ନେତୃତ୍ୱକୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିଛି । ମାତ୍ର ସେଥିଲାଗି ଆମେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କାହିଁକି ଦାୟୀ କରିବା ? ଗାନ୍ଧୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦେଶରେ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଏଠି ହିଂସା ,ଘୃଣା, ଭୟ ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେସବୁର ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁର ପ୍ରତିରୋଧ କରା ଯାଉଥାନ୍ତା ଏବଂ ସେହି ପ୍ରତିରୋଧ ବଳରେ ଦେଶରେ ପାରସ୍ପରିକତା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଲାଗି ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ପାଗ କରା ଯାଉଥାନ୍ତା । ଏ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱ ଏ ଦେଶର ମଣିଷକୁ ଅଭୟ ଦେଉଥାନ୍ତା; ଅର୍ଥାତ୍, ଅନ୍ତଃପରିଚୟ ଦେଉଥାନ୍ତା । ଗାନ୍ଧୀ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସେହି ପ୍ରତିରୋଧର ଅଭାବହିଁ ଆମର ସାମୂହିକ ଜୀବନକୁ ଆହୁରି ଭୟଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଦେଶରେ ଯାହାସବୁ ଘଟୁଛି, ଏଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ଆମକୁ ହିଁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିରେ ଆମେ ଅସମର୍ଥ ହେଲୁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀକୁ ଦୋଷ ଦେଲେ ତାହା ଆମର ଭ୍ରାନ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପଦାରେ ପକାଇଦେବ । ଆପଣା ବର୍ତ୍ତମାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ଗାନ୍ଧୀ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଦେଇପାରିବେ । ସେହି ପ୍ରେରଣା ସବୁଦିନେ ସବୁରିଲାଗି ରହିଥିବ । ଆମେ ଚାହିଲେ ଆମେ ସବୁଦିନେ ତଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରିବା । ମାତ୍ର ଆମେ ଅପାରଗ ହେଲୁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀ-କଥା ଓ ଗାନ୍ଧୀ ବାସନାର ଏ ଦେଶରେ କୌଣସି ଫଳ ଫଳିଲାନାହିଁ ବୋଲି କହି ହସିବାକୁ ବସିଲେ ତାହା ନିଜକୁ ହସିବାପରି ହିଁ ହେବ । ଆପଣାର ଲାଜକୁ ଗାଇ ବୁଲିଲାପରି ହେବ । ନିଜର ଲାଜକୁ କୌଣସି ମହାତ୍ମା ଉପରେ ଲଦି ଦେଇ ଆମେ ବୁଦ୍ଧିର ଫିସାଦ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷଣକଲାଗି ଟିକିଏ ପରିତୋଷ ପାଇବା ସିନା, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ଆମର ବୁଦ୍ଧି ହିଁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।

୮ । ୧୦ । ୭୯

ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ସେଦିନ କହିଚନ୍ତି ଯେ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଦଶାହ ଖାଁ ଦେଶଟାଯାକକୁ ତାଙ୍କର ଅନଶନ ଦ୍ୱାରା electrified କରିଦେଲେ । ଖବର-କାଗଜରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ବାଦଶାହ ଖାଁଙ୍କର ଅନଶନ ଘୃଣା, ଦ୍ୱେଷ ଓ

ଅସହିଷ୍ଣୁ ଭାରେ ପୂରି ରହିଥିବା ଏହି ଦେଶଟାଲାଗି shock therapy ର କାମ କଲା । ମାତ୍ର ଏମିତି କେତେଦିନ ଚାଲିଥିବ ? ବାହାରୁ ଗୁଣିଆ ଡକାଇ ଆମ ଭିତରର ଭୂତକୁ ଛଡ଼ାଇବା ଲାଗି କେତେ ଦିନ ପ୍ରୟାସ ଲାଗିଥିବ ? ଭୂତ ବାହାରୁ ଲାଗେନାହିଁ । ତେଣୁ, ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ଗୁଣିଆ ଯେ ଆମର ସେଇ ଭୂତକୁ କେବେ· ହେଲେ ଛଡ଼ାଇ ପାରିବନାହିଁ, ଯେକଥା ଆମେ କୋଉଦିନ ବୁଝି ପାରିବା ? ଗାନ୍ଧୀଜୀ ବଞ୍ଚିଥିଲା ବେଳେ ହୁଏତ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ହେଉଥିଲା । ସେ ଆମକୁ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଆମ ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ଜାଗ୍ରତ କରାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଆମେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୁଣିଆରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲୁ । ତେଣୁ ସିଏ ପାଖରେ ଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଯେକୌଣସି ମତେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଦେହଟା ଏଠୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଧରିକରି ରଖି ପାରିଲୁନାହିଁ । ଆମ ଭିତରର ଅନୁପ୍ରେରିତ ମଣିଷ ସିନା ତାଙ୍କୁ ଧରିକରି ରଖି ପାରିଥାନ୍ତା ! ମାତ୍ର ସିଏ ଗଲେ,—ଆମ ଘରଭିତରର ଭୂତ କ୍ରମେ ପ୍ରବଳ ହେଲା । ଆମର ରାଜନୀତି, ଧର୍ମ ଓ ନାନାବିଧ ସମ୍ବନ୍ଧନୀତି ଭିତରେ ଏହି ଭୂତ ହାତରେ ଦଉଡ଼ି ଧରାଇ ଦିଆଗଲା । ଆମର ସକଳ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷିତପଣିଆକୁ କ୍ରମେ ଭୂତ ଖାଇଗଲା । ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗାନ୍ଧୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦେଶରେ କିଛିଦିନ ରହିବେ । ଆମେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିବୁ । ସେ ଏଠୁ ଚାଲିଗଲେ ଆମର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହେବ । ମାତ୍ର, ଏହାକୁ କ'ଣ ଜୀବନର ରୀତି ବୋଲି କୁହାଯିବ; ପ୍ରେରଣା ପାଇବାର ରୀତି ବୋଲି କୁହାଯିବ

୯ । ୧୦ । ୬୯

ଆପଣାଠାରୁ ଭୂତ ଛଡ଼ାଇବାର ବିଦ୍ୟା ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବାର ବିଦ୍ୟା । ପୁଣି, ଯିଏ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବ, ସିଏ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବ । ସମାଜକୁ ତା'ର ଆପଣା ଘର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବ ଓ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ସାଥୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବ । ଯିଏ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାରର ପାଙ୍କ୍ତିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ; ସିଏ ବି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଭୂତର ଶାସନରେ ହିଁ ରହିଥାଏ, ଆତ୍ମଶାସନର ଗାର ମାଡ଼ି ନଥାଏ । ଆମର ଏହି ଭୂତକୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଶତବାର୍ଷିକୀ ଛଡ଼ାଇ ପାରିବନାହିଁ କି ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କ ଜୀବନଟାଯାକ ଆମର ପାଖରେ ଆମର ଦେଶରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ଛଡ଼ାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ମଣିଷପରି ବଞ୍ଚି ସେମାନେ ଆମକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବେ । ମାତ୍ର ଆମର ସେହି

ପ୍ରେରଣାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା ଦରକାର । ଖାଲି କେତେଟା ଅବସରରେ କେହି ଆସି ଆମ ଭିତରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଖେଳାଇଦେଲେ ଆମେ ସେଥିଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ । Shock-therapy ଯେ ଯଥାର୍ଥରେ କୌଣସି therapy ନୁହେଁ, therapy କୁ ବୁଝିଥିବା ସମସ୍ତେ ସେ କଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ଅସଲ therapy ରେ therapy ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ମଣିଷର ସମ୍ମତି ରହିଥିବା ଦରକାର । ପଛକଲାଗି ବାହୁନିଲେ, ଅନୁତାପ କଲେ ବା ଆପଣାର ଅପକୃତ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଧିକ୍କାରି ବସିଲେ ଏହି ସମ୍ମତି ମିଳି ଯାଏନାହିଁ । ନିଜକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ସକଳ ଭୂତ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ମଣିଷ ହୋଇ ମୁକୁଳିବାର ବାସନା ରଖିପାରିଲେ ଆମେ ଯେକୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବା । ହିଂସା, ଘୃଣା, ଭୟ,—ଏଗୁଡ଼ାକ କାରଣ ନୁହେଁ, ପରିଣାମ । ମଣିଷ ହେବାର ବାସନାକୁ ହରାଇ ବସିବାର ପରିଣାମ ।

୨୮ । ୧୦ । ୭୯

ବାଧାବିଘ୍ନ ସହିତ ଯୁଝି ଯୁଝି ମୁଁ ଜୀବନଟାକୁ କଟାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମୁଁ ଏହି ଜୀବନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ । ଜୀବନର ରଣରେ ଜିତି କାହାଉପରେ ମୁଁ ବିଜୟୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ମୁଁ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନବେଦୀ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ସଦାସମର୍ପିତ ଓ ସଦାପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଶତ୍ରୁର ବ୍ୟୂହ ଭେଦ କରି ଶତ୍ରୁର ଦୁର୍ଗ ଜୟକରିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ମୋ'ଠାରୁ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ଟିକକ ଛଡ଼ାଇ ନିଆ ଯାଇଛି । ତଥାପି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରର ଆଗ୍ରହଉତ୍ସରେସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି, ଜୀବନ ଉପରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି । ଏ ପାରେଖି କୋଉଦିନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିତ, ଓ ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ ମୋ'ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରବାହରୂପେ ମୋତେ ପରିଚାଳିତ କରିବ, ମୁଁ ସେଇଥିଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ହିଁ ଜୀବନରେ ଦେବାର ଓ ନେବାର ନୀତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଅନେକ ନୀତିବାଦର ଉଗ୍ରତାରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରିଛି । ଏହି ବଳ ମୋ'ର ସବୁଦିନ ରହିଥାଉ । ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ରଖିଥାଏ । ଏତିକି ରହିଲେ ଜୀବନଛଡ଼ା ବୈରାଗ୍ୟରୁ କୌଣସି ଭୟ କେତେବେଳେ ହେଲେ ରହିବନାହିଁ । ଗତ ଦୁଇଟା ବର୍ଷ ମୁଁ ଖାଲି ଶତ୍ରୁସଚେତ ହୋଇ କଟାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଭଗବାନ ମୋତେ ଏ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୋ' ଭିତରେ ଯାହା

ଅସଲ, ସେ ମୋତେ ତାହାର ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୋ'ର ଦ୍ୱେଷରେ ବଡ଼ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ, ମନ୍ଦ ମଣିଷର ନିନ୍ଦା ଗାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି, ଜୀବନର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି, ଆପଣାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି ।

୨୯ । ୧୦ । ୭୯

ମଣିଷ ଏହି ସଂସାରକୁ ଯୁଝିବାକୁ ଆସେନାହିଁ । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଆସେ, ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆସେ, ମଣିଷ-ଜୀବନ ପାଇଥିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ଆସେ । ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାରରେ ଯୁଝିବାର ପୁଣି କି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ? ମାତ୍ର ଅନେକ ଲୋକ, ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଭୟର ଆସ୍ପଦ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଡରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ସଂସାରରେ ବାସକରୁଥିବା ଆଉ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଡରିବାରେ ଲାଗନ୍ତି । ଏହି ଡର ସେମାନଙ୍କୁ ଉଗ୍ର କରାଏ, ବଡ ଅହେତୁକ ଭାବରେ ସତର୍କ କରାଏ । ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମୂଳତଃ ଏକ ରଣକ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଜୀବନକୁ ବଡ ଅଗୌରବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସଂଗ୍ରାମ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ସହିତ ଯୁଝିବାକୁ ଆଦର୍ଶବାଦ କହନ୍ତି । ଅପରକୁ ଚପିଯିବାକୁ ସଫଳତା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅପରକୁ ନଯହିବାକୁ ହିଁ ସମାଜରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୀତିପନ୍ଥା ବୋଲି ବିଚାରନ୍ତି । ଏମାନେ ବାଟ ଚାଲନ୍ତିନାହିଁ, ସବୁବେଳେ ମାତି ଚକଟି ଦଉଡିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଜୀବନଦର୍ପଣ ପାଖରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ଏମାନେ କେବେହେଲେ ଆପଣାକୁ ନିର୍ମଳ କରି ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କାରଣ, ଆପଣାର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଏମାନେ ଘାଣ୍ଟି ମନ୍ଥି ବଡ଼ ଗୋଳିଆ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, କାରଣ ଏମାନେ ମଣିଷକୁ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣା ଭିତରର ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ ଖାଲି ଯୁଝିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଖାଲି ଡରିବାରେ ଓ ଡରାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏହି ସୁଆଙ୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜିତନ୍ତି, କେହି ହାରନ୍ତି । ମାତ୍ର କେହିହେଲେ ଫୁଟି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଉଦ୍ବେଗର ଭାଉଁଗଦା ଭିତରେ ଏମାନଙ୍କର ଚେର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଅସଲ ମାଟିକୁ ଛୁଇଁପାରେନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି ଜୀବନଲାଗି କୌଣସି ଲାଳସାନାହିଁ । କାରଣ ମୋ'ର ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ତିଆରି ହୋଇଛି । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଯିଏ ଯୁଝିବାକୁ ମନ ବଳାଉଛି, ସେ ଯୁଝୁଥାଉ । ମାତ୍ର ମୋତେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବାକୁ ହେବ । ଫୁଟିବାର ବାସନା ନେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ।

୩୦ | ୧୦ | ୬୯

ସମସ୍ତ ଅଲ୍ଭ, ଏହି କଥା ମନେ ରଖି ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି ନା କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମସ୍ତ ଅନନ୍ତ, ଏହି କଥା ମନେ ରଖି ମଣିଷର ମଣିଷ ପଣିଆ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସିଏ ଭଲ ହେଲାନାହିଁ, ତେଣୁ ମୁଁ ବି ଭଲ ହେବିନାହିଁ, ସିଏ ତା'ର ମଣିଷପଣିଆ ଦେଖାଇଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ନାନା ଦ୍ୱେଷପୂର୍ଣ୍ଣ ସତର୍କତାର ଗଣ୍ଡି ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବି,—ଏଗୁଡ଼ିକରୁ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାର ପରିଚୟ ମିଳେନାହିଁ, କେବଳ ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ କମ୍ ହୋଇ ଆସିବାର ପରିଚୟ ହିଁ ମିଳିଥାଏ । ମୋ' ଭୁଲ୍ ଓ ତା' ଭୁଲ୍‌କୁ ତଉଲି, ତୁଳନା କରି ଓ ତା'ପରେ ତା' ଭୁଲ୍‌କୁ ଅଧିକ ଗୁରୁ କରି ଦେଖାଇ ଆପଣାର ଭୁଲ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ କ୍ଷମଣୀୟ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିବାର ବଦଭ୍ୟାସଟା ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବଟାକୁ ହିଁ ସୂଚିତ କରିଦିଏ । ମୁଁ ଏପରି କରିବିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ତଥାକଥିତ ଯୁଦ୍ଧରେ କୋଉଠି ହାରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଏପରି କରିବି ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ତଥାକଥିତ ସଭାରେ କୋଉଠି ଲାଜ ପାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଏପରି କରିବିନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ହିଁ ମୋ'ର ଲାଜରକ୍ଷା ହେଉ,—ଏତିକି ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ ହେଉଥିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଅଲ୍ଭ ଭାବି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଯିବାକୁ ହେବ । ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅନନ୍ତ ଭାବି ମଣିଷ ଉପରେ ଓ ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏହାହିଁ ସୁଖର ମାର୍ଗ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ବାଟ ।

୩୧ | ୧୦ | ୬୯

ସମସ୍ତ ଅଲ୍ଭ, ଯମ ଆସି ମୋ'ର ବାଳକୁ ଧରିବାକୁ ବସିଲାଣି,—ଏହିପରି ଭାବି ଧର୍ମର ଆଚରଣ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖାଯାଇଚି । ପିଲାଦିନେ ଏହି ପରାମର୍ଶଟିକୁ ମୁଁ ମିଛବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି । ଏବେ ସତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଚି । ଧର୍ମର ଅର୍ଥ କରିବାକୁ ଯାଇ ସେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ଆମକୁ ଯେପରି ଯାହାସବୁ ବୁଝାଇଥିଲେ, ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁଁ ଉକ୍ତିଟିକୁ ମିଛ ବୋଲି ମାନୁଥିଲି । ଧର୍ମ କହିଲେ ସେମାନେ ତୀର୍ଥ କରିବାକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ, ଧର୍ମାର୍ଥେ ଦାନ କରିବାକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ, ସର୍ବ ବିଘ୍ନର ନିୟାମକ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରି ଓ ତାଙ୍କର ଶରଣ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରି ରଖିବାକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଭାବୁଥିଲି; ଏଗୁଡ଼ାକର ଯତ୍ନ ତ ବୁଢ଼ାବେଳେ କିଆଯାଇ ପାରିବ, ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଜୀବନ ଗଢିବାବେଳେ

ଏହି ନିର୍ବୋଧ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଅନୁଭୂତିର ଗଭୀରତା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବଦଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କର କହିଥିବା କଥା ଆଜି ଅନେକ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିଗଲା ପରି ମନେହେଉଛି । ଆଜି ମୁଁ ଧର୍ମ କହିଲେ ପରଜନ୍ମ ସକାଶେ ପୁଞ୍ଜି କମାଇବାକୁ ଆଦୌ ବୁଝୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ନିମିତ୍ତ କରି ସାର୍ଥକ ଭାବେ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝୁଛି । ଏହାକୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଜୀବନ ଲାଗି ସମର୍ପଣ କରିଦେବା ବୋଲି ବୁଝୁଛି, ଜୀବନ ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବା ବୋଲି ବୁଝୁଛି । ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆହ୍ୱାନ କେବଳ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାର ଆହ୍ୱାନ ନୁହେଁ, ଏହା ସାରା ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ । ଏହା ନିର୍ଭୟ ହେବାର ଆହ୍ୱାନ, ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାର ଆହ୍ୱାନ,—ଜୀବନବାସନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନି ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ବଳିଷ୍ଠ ଓ ସମର୍ପିତ ହେବାର ଆହ୍ୱାନ । ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏଥିଲାଗି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆପଣାର ନୂତନ ଜନ୍ମଲାଗି ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ଆପଣାର ପୂର୍ଣତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

୧ । ୧୧ । ୭୯

ଅନେକେ କହୁଛନ୍ତି, ଯାହାର ଟଙ୍କା ଅଛି, ତାହାର ସବୁ ଅଛି । ମୁଁ କହିବି, ଯିଏ ଆପଣାର କରି କେଉଁଠି କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁ ନାହିଁ ବା କେଉଁଠି କିଛିହେଲେ ଲୋଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ, ହୁଏତ ସେଇ ଟଙ୍କାକୁ ସଂସାରରେ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଭାବି ଜୁଣ୍ଟାଇ ଧରିଛି । ଟଙ୍କାରେ ହିଁ ସଂସାରରେ ସବୁକିଛିର ହିସାବ କରୁଛି । ତେଣୁ ଆପଣା ପାଖରେ ଯେଉଁଥିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଜମା କରି ପାରିଲେ ହିଁ ସେ ଜୀବନ ନିବୃତ୍ତି ପାରିବାର ଅସନ୍ତୋଷକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଉପରେ କେତେ ଫୁଲୁଛି, କେତେ ଦେଖାଇ ହେଉଛି; ମାତ୍ର ଭିତରେ କପାଳ ଫଟାଇ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ବସିଛି । ଟଙ୍କାକୁ ମୁଁ ଅଦରକାରୀ ବୋଲି କଦାପି ଭାବୁନାହିଁ । ଟଙ୍କା ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ବଦଳରେ ମୁଁ ଟଙ୍କା କିଣିବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରିବି-ନାହିଁ । ଟଙ୍କାକୁ କଦାପି ସ୍ନେହ ପ୍ରେମ ଓ ମଣିଷ ପଣିଆର ସ୍ଥାନାପନ୍ନ ବୋଲି ବିଚାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଗ ଜୀବନକୁ ଲୋଡ଼ିବି, ସ୍ନେହ ପ୍ରେମକୁ ଆଗ ଲୋଡ଼ିବି । ଗୁରିଆଡ଼ୁ ଲୁଟିଆଣି ଆପେ ସ୍ଥୂଳ ଓ ସ୍ତୂପାକାର ହୋଇ ବସିବାଲାଗି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସମର୍ପିତ ଓ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆଗ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବି । ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନର ସଂସାରରେ ଟଙ୍କା ଯେତିକି ଉଦ୍ଧତତାର ସହିତ ଜମା ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ମଣିଷ ସତେ ଅବା ଏହି ସଂସାରର ସଭିଁକୁ ସେତିକି

ପାସୋର ଗଲପରି ମନେ ହେଉଚି । ଝଙ୍କାକୁ ଆଶ୍ରା କରି ଯେତକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଟ୍ଟାଳିକା ତିଆରି ହେଉଚି, ମଣିଷ ସେତକ ସେତିକ ତଳେ ପୋତିହୋଇ ଗଲପରି ମନେ ହେଉଚି । ଝଙ୍କା ମୋ' ପକେଟରେ ରହିବ । ମାତ୍ର ମୋ' ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଯାଇ ବସିବନାହିଁ ଓ ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ବି କାମୁଡ଼ି ଧରିବନାହିଁ ।

୬ । ୧୧ । ୭୯

ଯିଏ ଆପଣା ଜୀବନର ଦେଣ ନେଣ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ସେଇ ଝଙ୍କାକୁ ସବୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଚି । ଝଙ୍କାଗୁଡ଼ାକର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦ୍ୱାରା ସେ ଆପଣା ଜୀବନର ଶୂନ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଭରିନେବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଆପଣା ଅନୁଭୂତିର ନିରର୍ଥକତା ଗୁଡ଼ାକୁ ପାସୋରି ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । ଝଙ୍କା ମଣିଷକୁ ଅନେକ କିଛି ଦିଏ । ମାତ୍ର, ଜୀବନରେ ଯାହା ପାଇଲେ ସବୁ ପାଇଲପରି ଲାଗେ, ଝଙ୍କା ମଣିଷକୁ ସେହି ସମ୍ପଦ କଦାପି ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସେହି ସମ୍ପଦ ଝଙ୍କାଦ୍ୱାରା କିଣାବିକା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସଭିଙ୍କର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇ ପାରିଲେ ସେହି ସମ୍ପଦ ମିଳେ । ଚେରି ଲଗାଇ ପାରିଲେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ଥାନ କରିପାରିଲେ ତାହା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଆମର ସବୁ ସମ୍ପନ୍ନତା ଓ ସମର୍ଥତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆମର ହୃଦୟ ଘରଟି ଯେପରି ଦିନକୁ ଦିନ ଖାଲି ଶୁନ୍ଶାନ୍ ହୋଇ ଆସୁଚି । ମଣିଷ ଭଲ ପାଉଚି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ କରୁଚି । ଭଲ ପାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦେବା ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ, ଆବୋରି ଧରିବା ବା ଯାବୁଡ଼ି ରଖିବା ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ସେଥିଲାଗି ଅନୁରକ୍ତି ନାମରେ ତା'ର ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ସବୁ ଦେଇଦେବା ଯେ ସବୁ ପାଇବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କରେ, ସେକଥା କ୍ରମେ ଭୁଲି-ହୋଇ ଯାଉଚି । ଆମର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟଟି ପରି ଆମର ସମାଜନୀତି ଓ ଆମର ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଭୟ ପଶି ଯାଉଚି । ଆମ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ାକ ନାନାବିଧ ଭୟ ଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ନୀରସ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚି । ତଥାପି ଆପଣାର ଯୁଗକୁ ଆମେ ବିଜ୍ଞାନର ଯୁଗ ବୋଲି କହୁଚୁ । ହୃଦୟର ମୂଳ ବିଜ୍ଞାନରୁ ବାଟ ହୁଡ଼ି ଆମେ ସତେ ଅବା ଭୁଲି ରହିବାଲାଗି ଆଉସବୁ ବିଜ୍ଞାନର ଆଶ୍ରା ନେବାରେ ଲାଗିଚୁ ।

୨୦ । ୧୨ । ୭୯

ଏଠି ଲେଖିବାକୁ କୋଉଦିନୁ ମନେନାହିଁ । ମନ ଅଛି ହୁଏତ ମନେ ବି ଅଛି ତଥାପି କାହିଁକି ମନ ହୋଇନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ,

ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମୁଁ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ବାହାରି ଯାଇନି । ବର୍ଷର ଆରମ୍ଭରେ ମୁଁ ଯେମିତି ଆପଣା ସାଥିରେ ଥିଲି, ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆପଣା ସାଥିରେ ଅଛି । ଆପଣାର ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣା ସହିତ ଏକାଠି ଖୁସି ହେଉଛି । ଆପଣାର ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଆସି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସୁଛି । ପୁଣି, ଆପଣାର ଆହତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ଆପେ ଆପଣା ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ଆପଣାର ଶୁଶ୍ରୂଷା କରୁଛି । ତେଣୁ ମୁଁ କେବେ-ହେଲେ ନିଜେ ନିଜ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ବୋଝ ପରି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ହୁଏତ ପ୍ରଧାନତଃ ଏଇଥିଲାଗି ମୁଁ ସଂସାରର ଅନେକ ବନ୍ଧନ ଓ ଅନେକ ଦରଧଡ଼ାକୁ ଜିତି ପାରୁଛି । ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ଖୁସି ହୋଇ ଦେଇ ପାରୁଛି । ଆପଣା ଆଉ ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କୌଣସି ଅଧାକାନ୍ଥି ଉଠାଇବାର ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ଆପଣାର ବ୍ୟାଧିତ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାକୁ ନେଇ ଘର କଲି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କେବେ ହେଲେ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ'ର ଅତୀତ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଛାଡ଼ି ଯାଉନାହିଁ, ମୋ'ର ବନଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଛାଡ଼ି ଯାଉନାହାନ୍ତି । ଯେତିକି ଯାଉଛି, ସେତିକି ଆସୁଛି । ଯେତିକି ହଜି ଯାଉଛି, ସେତିକି ପୁଣି ମିଳିଯାଉଛି । ମୁଁ ଯେତିକି ଭୁଲୁଛି, ପୁଣି ସେତିକି ଦିଶିଦିଶି ଯାଉଛି । ତେଣୁ ଆଉ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭୋଗିବାକୁ ଆଦୌ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

୨୧ । ୧୨ । ୭୯

ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେହେଲେ ଦେଖିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କେତେ କଅଣ ମୁଁ କେତେ ଆଗ୍ରହରେ ପଢ଼ିଛି । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ନେତୃତ୍ୱ କହିଲେ ମୁଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରେ ଆଗ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଥା ଭାବୁଥିଲି । ପଟେଲ ବା ନେହରୁ ହୁଏତ ମନେ ବି ପଡ଼ୁନଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀମାର୍ଗକୁ ଏମାନେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବୁଝି ନଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ଓ ସନ୍ତୁଳିତ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟିର ସ୍ତରରେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରି-ନଥିଲେ । ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଭାବୁଥିଲି, ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଛି ଯେ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିନୋବା ଭାବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅନୁଭୂତି ପାଇନଥିଲେ । ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ରବୃତ୍ତିଜନିତ କେତୋଟି ପୂର୍ବଗ୍ରହ ସହିତ ହିଁ ଏମାନେ ଗାନ୍ଧୀ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଓ ତା'ର ପରିଧି ଭିତରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବେଳକୁ ମୁଁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ-ପ୍ରକାର ଭାବିଥାଏ । ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଯେତେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଦେଖିଥିଲେ,

ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, କରୁଣା ଓ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଭୃତି ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯେତେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ଗାନ୍ଧୀମଣ୍ଡଳର ଆଉ କେହି ବୋଧହୁଏ ତାହା କରି ପାରିନଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀ ପାକିସ୍ତାନରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅନ୍ୟ କେହି ଭକ୍ତ ଅନୁଗାମୀ ସେପରି ଏକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ହୁଏତ ଯଥାସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ଭାରତବର୍ଷକୁ ପଳାଇ ଆସିଥାନ୍ତେ । ପାକିସ୍ତାନର ଜନ୍ଦା ଗାଇ ଏଠି ନେତା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ, କ୍ଷମତା ପାଇଥାନ୍ତେ । ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟୟକୁ ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ପରି ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେ ସେଇଠି ରହିଲେ, ସବୁପ୍ରକାର ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଭୋଗିଲେ । ତଥାପି ନଇଁଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଲେ ନାହିଁ । କାରଣ, ରାଜନୀତି କହିଲେ ସେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଭାବୁଥିଲେ । ରାଜନୀତିକୁ ଢ଼ର ବାହାରେ ରଖୁନଥିଲେ । ମାତ୍ର ରାଜନୀତିକୁ ବି ଜୀବନ ଆହ୍ୱାନର ଏକ ଅଂଶରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏହାର ସମାନ୍ତର ନାହିଁ । ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।

୨୨।୧୨।୬୯

ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବାଦଶାହ ଖାଁଙ୍କର ମହାଡ଼ମ୍ବରରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରୁଚନ୍ତି । ସୁଟ୍, ବୁଟ୍ ଓ ଟାଇ ଲଗାଇ ପୁରା ପଇକାମା ପିନ୍ଧି ଆସିଥିବା ଓ ଉଡ଼ାଜାହାଜରୁ ଆପଣାର ପୁଡ଼ାଟିକୁ ଆପେ ହାତରେ ଧରି ଓହ୍ଲାଉଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ରାଜସିକ ଭାବରେ ସ୍ୱାଗତ କରୁଚନ୍ତି । ତାଙ୍କପାଇଁ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍‌ର ବଗିଚା କରୁଚନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଚନ୍ତି । ପୁଣି ଆକାଶ କମ୍ପାଇ ବାଦଶାହ ଖାଁଙ୍କର ଜିନ୍ଦାବାଦ ମଧ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଭାଷଣପରେ ବି ସେହିଭଳି ଜୟନାଦରେ ଆକାଶ କମ୍ପି ଯାଉଚି । ଆପଣାର ଭାଷଣରେ ବାଦଶାହ ଖାଁ ଯେ ଏଇମାନଙ୍କର ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସୂଚାଇ ଦେଉଚନ୍ତି, ନିର୍ବୋଧ ପୂଜାଲାଳସାର ଅଭିନୟ ନିଶାରେ ଏମାନେ ସେକଥା ବୁଝି ବି ପାରୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ ଏମାନଙ୍କୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ବି ବେଶ୍ ଭଲ ଲାଗୁଚି । ଏତେ ବଡ଼ ଜଣେ ଲୋକ ସେଇମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବସି ସେଇମାନଙ୍କର ଭର୍ତ୍ସନା କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ କାମୁଡ଼ି ରହିଥିବା ଜୀବନଶୂନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ହିଁ ଭର୍ତ୍ସନା କରୁଚନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ହୁଏତ ଏମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଭଲ ଲାଗୁଚି । ଇଏ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଆତ୍ମପୀଡ଼ନ-ରତି । ଏକ inverted ଆତ୍ମରତି । ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମରତିରେ ବ୍ୟାଧିତ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଏମାନେ ବାଦଶାହ ଖାଁକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଏକ ପୂଜ୍ୟ

ବସ୍ତୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବେଲକୁ ଆମେ ଯେମିତ କରୁଚ, ସୀମାନ୍ତ-ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବେଲକୁ ବି ପ୍ରାୟ ସେମିତ କରୁଚୁ । ଜଣେ ଫକୀର ଯଦି ରାଜଦରବାରର ଅତିଥି ହୋଇ ଆସେ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମତଃ ରାଜଦରବାରକୁ ହିଁ ନିଶା ଖାଇବାର ଲାଭଟା ମିଳେ । ଫକୀର ଫକୀର ହୋଇ ତା'ବାଟରେ ଚାଲିଯାଏ । ଆମର ସାଧୁ ଦର୍ଶନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୨୩ । ୧୨ । ୬୯

ବିନୋବା ନଥିଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଗାନ୍ଧୀପ୍ରେରଣା ଏହି ଦେଶରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥାନ୍ତା । ଗାନ୍ଧୀର ଶରୀର ପରି ଗାନ୍ଧୀର ପ୍ରେରଣାକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ ନୃଶଂସ ଓ ହାସ୍ୟକର ଭାବରେ ନିହତ କରି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଗାନ୍ଧୀମାର୍ଗ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠା, ସାହାସ ଓ ସମର୍ପଣକୁ ବୁଝାଏ ତାହା ଏ ଦେଶରୁ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତବର୍ଷ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱକ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଇଥିଲେ ଏଠି ହୁଏତ ଗାନ୍ଧୀମାର୍ଗ ଓ ଗାନ୍ଧୀପ୍ରେରଣାର ସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥାନ୍ତା । ଦେଶର ରାଜନୀତିରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀମାର୍ଗର ସବୁଠାରେ କିଛି ନା କିଛି କହିବାଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥାଆନ୍ତା । ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିରୋଧ ଲାଗି ବାଟ ଖୋଜା ହୋଇଥାନ୍ତା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ଏପରି ଗୌଣ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ ଦିଆଯାଇ ନଥାନ୍ତା । ସାରା ପ୍ରଦେଶ ବା ସାରା ଦେଶର ଦାନ ହୋଇ ସାରିଲେ ଯାଇ ଅମେ ଆମ ଆଖିଆଗରେ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟାୟଗୁଡାକର ପ୍ରତିକାର କରିବାଲାଗି ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ବାଟ ପାଇପାରିବା, ଏପରି ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟାୟ ପ୍ରତି ଅବହେଳା କରି ଯାଉନଥାନ୍ତା । ଏପରି ହୋଇଥିଲେ ଆମେ ଗାନ୍ଧୀବାଟକୁ ସମଗ୍ରତର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥାଆନ୍ତୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ସକାଶେ ଆମେ ସାହସ ପାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତୁ । ଗାନ୍ଧୀବାଟ ଓ ଗାନ୍ଧୀକାମ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଧର୍ମୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର କାମ ଓ ବାଟ ନହୋଇ ଜାତୀୟ ପ୍ରେରଣାର ପରିବାହକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା, ଆମ ଭିତରେ ଏକ ସମଗ୍ର ମାନବପ୍ରେରଣା ଜାଗ୍ରତ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ବାଦଶାହ ଖାଁଙ୍କର ଅଭାବ ଠିକ୍ ଏହିଠାରେ ହିଁ ରହିଗଲା । ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭାବରୁ ଉତ୍ତର-ଗାନ୍ଧୀ ଯୁଗକୁ ଆସି ଗାନ୍ଧୀବାଟ ଟିକିଏ ଏକଦେଶୀ ହୋଇଗଲା । ଆପଣାର intentions ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଏକଦେଶୀ ହୋଇ ରହିଲା ।

୨୪ । ୧୨ । ୬୯

ସବୁ ବର୍ଷ ଏହି ସମୟକୁ ମୋ'ର ଇଉରୋପ ମନେପଡେ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ ମନେପଡ଼େ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା କେଉଁ ଗୋଟିଏ ଘରଭିତରେ ଏକାଠି

ହୋଇ ବସିଥିବାର ଛବିଟିଏ ଆଖିଆଗରେ ନାଚଯାଏ । ଶାନ୍ତିନିକେତନର କଳ୍ପନା ଭିତରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଛବି ହୁଏତ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ବଡ଼ଦିନ ପର୍ବର ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତଥା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମନିବେଦନ ପଛରେ ବି, ଏହି ଛବିଟି ହୃଦୟକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉନ୍ମୁଖତା ଦେବାଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ-ଥିଲା । ଖାଲି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଅନ୍ କାହିଁକି, ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମପ୍ରେରଣାରେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଘର ବାନ୍ଧିବାର ଉତ୍ସାହଟି ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଇତିହାସରେ ବିଭେଦମନା ମଣିଷ ଓ ନେତୃତ୍ୱର କବଳ ଭିତରକୁ ଆସି ଧର୍ମ ହୁଏତ ଗଢ଼ିବାଠାରୁ ଅଧିକ ଭାଙ୍ଗି ଆସିଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଶୁଭ ଓ କୋମଳ ଅପେକ୍ଷା ଅଶୁଭ ଓ ଉଗ୍ର ଲାଗି ଅଧିକ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଛି । ମୁଁ ଇତିହାସ ପଢ଼ି ସେସବୁ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଛି । ସେସବୁ ମୋତେ ନାନାପ୍ରକାରେ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଧର୍ମ କହିଲେ ମୁଁ ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷକୁ ଯୋଡ଼ିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରୂପେ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଛି । ଧର୍ମର ଅନୁଭୂତି ମୋତେ ମଣିଷର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମର ଅଧ୍ୟୟନ ମୋତେ ସବୁ ଇତିହାସ ଓ ଭୂଗୋଳକୁ ଡେଇଁ ମଣିଷକୁ ହିଁ ସକଳ ଅଧ୍ୟୟନର ଲବ୍ଧ ରତ୍ନରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସାହାସ ଦେଇଛି । ମୋ'ର ହୃଦୟ ମୋ' ବୁଦ୍ଧିକୁ ଡେଇଁଯାଇଛି । ବୁଦ୍ଧିର **lever** ଉପରେ ବସି ସେ କେତେକ ସୀମାକୁ ପାର ହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ଷଶେଷ ବେଳକୁ ଏହି ସମ୍ମିଳନର ପ୍ରେରଣାଟି ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିମଗ୍ନ ଓ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ରଖେ । ସବୁବର୍ଷ ଏହିବେଳକୁ ମୁଁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

୨୫ । ୧୨ । ୭୯

କାଲି ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଜନ୍ମଦିବସ ପାଳିତ ହେଲା । ନେତାମାନେ ଶୁଭ ମନାସି ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଲେ, ବଡ଼ ଓ ସାନ ସ୍ତରର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ରାଜ୍ୟକର୍ତ୍ତା-ମାନେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବାକୁ ଆସିଲେ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରହସନ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଛି । ଏମାନେ ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷ ହେଲା କ'ଣ କରୁଥିଲେ ? ଏ ନେତାମାନେ କ'ଣ କରୁଥିଲେ ? ଏ ସରକାର କ'ଣ କରୁଥିଲେ ? ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷ ହେଲା ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ହୃଦୟହୀନ ହୋଇ ବସିଥିବା ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦେଖି ହଠାତ୍ ଯେ ହୃଦୟ ପାଇଲେ, ହୃଦୟ ଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସେକଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ସହଜରେ ଆଦୌ ରାଜି ହେବନାହିଁ । ବାଇଶିବର୍ଷ ହେଲା ଯେମିତି ପ୍ରୟୋଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏମାନେ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଠାରୁ

କରଛନ୍ତି ଦେଇ ରହିଥିଲେ, ଏବର୍ଷ ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରୟୋଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଏମାନେ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଶସାରା କୋଳାହଳ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଚନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷିକୀରେ ଏମାନେ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଉପଭୋଗ୍ୟ exhibit କରି ଦେଖାଇବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଚନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ସବୁଦିନେ ସବୁ ସତ୍ତା ଓ ସରକାରକୁ ଆସ୍ଫାଳନ କରିଥିବା ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଏମାନେ ଶତବାର୍ଷିକୀର ପ୍ରଲୋଭନ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରି ନିଜ ଦେଶକୁ ଆଣିଚନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କୁ ସରକାରୀ ସକଳ ପ୍ରକାର ଖିଦମତରେ ଦେଶର ଏପାଖ ସେପାଖ ବୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀ ଏଠୁ ବିଦାୟ ହୋଇ ଯିବାପରେ ଏମାନେ ତାଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବେଟି ? ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ଏହି ଦେଶରେ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ ଉପଲକ୍ଷେ ସଭା-ସଂଖୋଳାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ରହିବଟି ? ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଏହିସବୁ ସନ୍ଦେହ ଆସିବ । ତାଙ୍କୁ ସତେଅବା କିଏ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜାକଜମକ ସହିତ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଫିକର କରିଚି ବୋଲି ସିଏ ଅନୁଭବ କରିବ । ଏହି ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଇତିହାସରେ ଏକାଧିକ ବାର ହୋଇଚି । ତେଣୁ ମହାପୁରୁଷ ଓ ମହାନ୍ ବାଣୀର କୌଣସି ଅଭାବ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସଂସାରରେ କ୍ଷମତାର ହିଁ ବିଜୟ ହୋଇଚି, କ୍ଷମତା ଆମ ଜୀବନର ସକଳ ଘରେ ବଡଶାଶୁ ପରି ଆସନ ମାଡି ବସିଯାଇଚି ।

୨୭ । ୧୨ । ୬୯

ସାହିତ୍ୟରେ କଜିଆ ଶୁଣିଲେ ଆପଣା ଘରର କବାଟ କିଳିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ବାହାରର ଏହିସବୁ ସଂକ୍ରମଣରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭବନର ସଂକ୍ରମଣ ଅସି ଯେପରି ଆପଣା ସାହିତ୍ୟାନୁଶୀଳନର ମାଣଘରେ ଆସି ପଶି ନଯାଏ ସେଥିଲାଗି ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡେ, ବିଶ୍ୱାସ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ପଡେ । ଏଠି ସାହିତ୍ୟରେ ଅନୁଶୀଳନ ଅପେକ୍ଷା କଳହଟାକୁ ଯେପରି ଅଧିକ କରଣୀୟ ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଇଚି । ହୁଏତ ଅନୁଶୀଳନ ଆଡକୁ ବେଶୀ ମନ ନାହିଁ ବୋଲି କଜିଆ କରିବା ଲାଗି ଏତେଗୁଡାଏ ଉତ୍ସାହ ଆସୁଚି । ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ବା ତଥାକଥିତ ଭୁଲ୍‌ଗୁଡାକ ଆପଣା ଆଖିକୁ ଏପରି ବଡ କରି ଦେଖା-ଯାଉଚି । ଆପଣା ଭିତରେ sense of humour ବା ବିନୋଦଶକ୍ତି ନଥିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଏହିପରି ହୋଇଥାଏ । ଏବଂ, ଆପଣାର ସ୍ୱଧର୍ମଗତ ଅନୁଶୀଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ନିଷ୍ଠା ନଥିଲେ କ୍ରମେ ଆପଣାର sense of humourଟିକୁ ହରାଇବାକୁ ପଡେ । ଓଡିଶାର ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଆଜି ସତେ ଯେପରି ଖାଲି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ବାହାରିଚନ୍ତି । ଆପଣାର ଘର ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଯେପରି ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇବସିଲେ ସେମାନେ କାଳେ କେବଳ ଅନ୍ଧକାର ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ

ଚରିତ୍ରପଣ କରି ଅପରର ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଅଧିକ ନାରାଜ ମନେହୁଅନ୍ତି । ମଣିଷ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ବସି ପାରନ୍ତା । ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟ ତାକୁ ଏହି ଶକ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ହିଁ କରିପାରନ୍ତା । ତେଣୁ, ଖାଲି ଆମ ସମାଜରେ ନୁହେଁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜରେ ସାହିତ୍ୟକର ଏକ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଚି । ମାତ୍ର ଏଠି ସାହିତ୍ୟକ କଳିଆଖୋଳରେ ଆମର ଆଉ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱଟି ମନେ ହିଁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଆମେ ଆପଣାର ଖୁରୁପଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଠେଙ୍ଗାବାଡ଼ି ଧରି ବାହାରିଚୁ । ଆମର ଅସଲ ଲାଜ ଆମକୁ ଶୁଙ୍ଘି ଯାଇଚି ।

୨୭ । ୧୨ । ୭୯

ଆଜି ଡାକରେ ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର The Divine Life ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଆସି ମୋ' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ରାୟ ଏକହଜାର ପୃଷ୍ଠାର ଏହି ବିରାଟ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇଠି ମୋ' ଆଗରେ ଥୁଆ ହୋଇଚି । ମୋତେ ଏଇଟିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହୋଇଚି । ମାତ୍ର ମୋ' ଦେଇ ଏହି କାମଟି ଯଥା ରୀତିରେ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରିବ ତ ? ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସ ମୂଳରେ ମୁଁ ସକାଳୁ ବାରବାର ନିଜକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ପଚାରିବାକୁ ଲାଗିଚି । ଦିବ୍ୟ-ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ନିବନ୍ଧ ଲେଖି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ତିଆରି କରାଯାଇନାହିଁ । ଦିବ୍ୟଜୀବନକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିବାର ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏଥିରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଚି । ସତ୍ୟର ଅନୁଭବ କରିବାର ଅର୍ଥହେଉଚି ସତ୍ୟକୁ ଦେଖିବା । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ଦେଖିପାରନ୍ତି ସେମାନେ ହେଉଚନ୍ତି ଋଷି । ମୁଁ ସେପରି କିଛି ଦେଖିଚି ବୋଲି ଦମ୍ଭକରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ଅନୁବାଦ କରିପାରିବି ତ ? ଏଥିଲାଗି ଯେତିକଦୂର ନିମଗ୍ନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେତିକି ନିର୍ଭରର ସହିତ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିପାରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେସବୁ ମୁଁ ସାଧି କରିପାରିବି ତ ? ଆଜି ବାହାରେ ମୁଁ ସବୁ କାମ କରୁଚି,—ଅଥଚ ଭିତରେ ମନଟା ଯାଇ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସଂଶୟ ପାଖରେ ବାରବାର ଆଘାତ ଖାଇ ଆସୁଚି । ଆଗ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇସାରି ମଣିଷକୁ ତାପରେ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହାତକୁ ନେବାକୁ ହୁଏ, ସେକଥା ସବୁବେଳେ ସତ ନୁହେଁ । ଅନେକ ସମୟରେ କାମ କରୁ କରୁ ମଣିଷ କାମଲାଗି ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରେ । ତେଉଁସାରିବା ପରେ ବିଶ୍ୱାସ ପାଏ । ହୁଏତ ମୋ' ବେଲକୁ ଏହି କିଛିମତି ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ବଡ଼ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଆଶ୍ରା କରି ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ ବଡ ପ୍ରଭୁର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ବୋଲି ମୁଁ ଶୁଣିଚି । ମୋ' ଲାଗି ହୁଏତ ଆଜି ସେଇ ସୌଭାଗ୍ୟ ହିଁ ମିଳିବ ।

୨୮ । ୧୨ । ୭୯

ମୁଁ ସାହିତ୍ୟରେ କଳିଆ କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ନେଇ ମୁଁ ଆପଣାର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବି, ଜଗତଯାକ ସବୁ ମଣିଷର ଅଧିକ

ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜଗନ୍ନାଥ୍ହୃଦୟର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବ । ସେଥି-ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଅନ୍ତର୍ଜୀବନର ସାଥୀ ବୋଲି ମାନିଛି । ଆହୁରି ଅନେକ ସହିତ ମୋତେ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଇ ରଖିବାକୁ ମୋ' ଜୀବନରେ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସେତୁ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସାହିତ୍ୟ ନାଆଁରେ ଅମଣିଷପଣିଆ ଦେଖାଇ ଏହି ସେତୁଟିକୁ ମୁଁ ନିଜ ହାତରେ କଦାପି କାଟି ପକାଇବି ନାହିଁ । ଏ ବେଉସା ଯିଏ କରୁଛି, ସିଏ କରୁଥାଉ । ତା' ସହିତ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କୌଣସି ବାଦ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଭିତରେ କଦାପି ଏକ model ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇଥାଇ ପାରନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମାନରକ୍ଷା କରିପାରନ୍ତି, ଜାତି ଓ ଜାତୀୟ ସମ୍ମାନକୁ ଧର୍ଷଣର କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରି ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେମାନେ ମୋର model ନୁହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ହିସାବରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରେ, ଏକ ଐତିହ୍ୟର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରୂପେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେକରେ । ମତେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଲ ଲାଗେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂଇଁ ଭଲ ଲାଗେ,—ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆପଣା ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରେ । ତଥାପି ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ କଜିଆ କରୁଥିବା ରଥୀମହାରଥୀମାନେ ମୋ'ର model ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର blood ମୋ'blood ସହିତ ଆଦୌ match କରିବନାହିଁ ।

୨୯ । ୧୨ । ୭୯

ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖାହୋଇ ଯିବାରୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଧର୍ଷଣ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ପାଟି କରିବାକୁ ସେମାନେ ସଖି କରୁଚନ୍ତି । ମୁଁ ମନେମନେ ଭାବୁଚି, ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଏପରି ଭାବେ ଧର୍ଷିତ ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି କାହିଁକି ? ଆପଣାର ସ୍ୱଧର୍ମରୁ ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲେ ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ଏକପ୍ରକାର ଧର୍ଷିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଧର୍ଷିତ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଉକ୍ତ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କୋଉଠି କାହିଁକି ଯେ ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ଛାଡ଼ିଚନ୍ତି, ତାହାର ମଧ୍ୟ ଗବେଷଣା ହେବା ଉଚିତ । ସେମାନେ କ'ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ଓ କାଳଚକ୍ରରେ ଛଣା ହୋଇ କ'ଣ ହେଲେ, ତାହାର ମଧ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ବା, କ'ଣ ପାଇବାର ଆଶା ରଖି ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପଶିଥିଲେ ଓ ଆପଣାର ଆଶା ମୁତାବକ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ମିଳିଲାନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଏପରି ଭିତରେ ଭିତରେ ଦଗ୍ଧ ହେଉଚନ୍ତି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ପଚରାଯିବା ଉଚିତ । ଏମାନଙ୍କୁ angry young-men କହିଲେ ଆଦୌ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଆଚରଣରେ କ୍ରୋଧଟାହିଁ ଯେ ପ୍ରଧାନତମ propensity ହୋଇଛି, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ଏମାନେ youngmen ପରି ଆଚରଣ କରୁନାହାନ୍ତି । ତରୁଣ ନୂଆ କରୁ ଚାହେଁ । ସେଇଠୁ ତା' ଭିତରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଜାତ ହୁଏ ଓ ସେଇଥିରୁ, ଯାହା ଅଛି ତା' ପ୍ରତି ତା'ର କ୍ରୋଧ ଉପୁଜେ । ତା' କ୍ରୋଧ ପଛରେ ଏକ ନୂତନ ମୂଲ୍ୟ-ସଂହିତାର ବାସନା ତାକୁ ଅସ୍ଥିର ଓ ଅବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଏ । ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେପରି କୌଣସି ବାସନାର ଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ଏମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାଲାଗି କ'ଣ ସବୁ ଆଶା କରି ବସିଥିଲେ, କୋଉଠି ନା କୋଉଠି ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିବେ ବୋଲି ଭିତରେ ଜ୍ୱାଳା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସେହି ଜ୍ୱାଳା ହଠାତ୍ ଆପଣାକୁ ଅତୃପ୍ତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ବାହାରେ ଏପରି ଆଚରଣ କରୁଚନ୍ତି । ଜାତି ବା ସାହିତ୍ୟର ଧର୍ଷଣ ହେଲା ବୋଲି ସେମାନେ ଉପରେ ସିନା ପାଟି କରୁଚନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭିତରେ ମୂଳତଃ ନିଜକୁ ହିଁ ଧର୍ଷିତ ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି । ଏହି ରୋଗକୁ ଔଷଧ ବତାଇବ କିଏ ? କିଏ ଏମାନଙ୍କୁ ବୋଧ ଦେଇ ପାରିବ ?

୩୧ । ୧୨ । ୬୯

୧୯୬୮ ଯେମିତି ଯାଇଥିଲା, ମୋ' ଲାଗି ୧୯୬୯ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚାଲିଗଲା । ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ । ଆଜି ଦିନଟି ଯଦି ଠିକ୍ ଗତ କାଲିପରି କଟିବାକୁ ବାଧ ହେଲା, ତେବେ ମୁଁ ଆଉ ବଞ୍ଚିଲି କେତେବେଳେ ? ତେବେ ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ ବି କ'ଣ କଲି ବା ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିବାଲାଗି ବି କୋଉଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଲି ? ହୃଦୟ ଭିତରେ ମୋ'ର ଯେତେ ଯେଉଁଠି ନିର୍ଭରର ସିଂହାସନ ରହିଚ, ମୁଁ ଆଜି ସେଠି ଅତି ବିକଳ ଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି କହୁଚି, ମୋତେ ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ରକ୍ଷା କର, ମୋତେ ଏହି ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା କର, ଏହି ବନ୍ଧନରୁ ରକ୍ଷା କର । ମୋତେ ଦୁଃଖ ଦିଅ । ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ମୁଁ ରାଜି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦିଅ । ମୋତେ ଏହି ଅନିଶ୍ଚୟତା ଭିତରୁ ବାହାର କରିଆଣ । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଯାଇଚି ବା ଯେଉଁମାନେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଏସବୁ ଘଟାଇଚନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ କାହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ନାହିଁ, କାହାରି ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏପରି ଗୋଡ଼ହାତ ବନ୍ଧାହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବା ଆଉ ସହ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଏ ଜାଲରୁ ମୁକୁଳି ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୋ'ର ମାନ, ସମ୍ମାନ, ସ୍ୱୀକୃତି କିମ୍ବା ପଇସା କିଛି ଲୋଡ଼ାନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି ମୁକ୍ତି ହିଁ ଲୋଡ଼ା । ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ହିଁ ଲୋଡ଼ା । ଆପଣାକୁ ନିର୍ମଳଭାବେ ଦେଇ ପାରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଏହି ସଂସାରରେ ସବୁଠି ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା । ୧୯୭୦ ପାଖରେ ମୁଁ ଖାଲି ଏତିକି ମାଗୁଚି, ଅନାଗତର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି ଭିକ୍ଷା କରୁଚି । ଆପଣାଲାଗି ଏତିକି ମନାସ କରୁଚି ।

୧ । ୧ । ୭୦

ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଗଲା, ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଗଲା । ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ~~ଜୀବନରେ ମୁଁ~~ ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଆଗେଇ ଯାଇ ପାରିଲି ତ ? ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲି ତ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଗୁଡ଼ାଏର ଉତ୍ତର ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବିନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିବି ଯେ, ଗୋଟାଏ ଦଶନ୍ଧି କାଳ ମୁଁ ଯଥାଶକ୍ତି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିପାରିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଯଥାଶକ୍ତି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସ୍ୱଧର୍ମନିର୍ବାଚିତ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରି ପାରିଛି । ଯଥାଶକ୍ତି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ମନୋଭାବ ମୁଁ ରଖି ପାରିଛି । ଶିଖିବାରେ କୌଣସି କାର୍ପଣ୍ୟ କରିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ନାନା କଳ୍ପିତ ଅହଙ୍କାରରେ ମୁଁ କୋଉଠି ହେଲେ କୌଣସି communication ର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ଦେଇନାହିଁ । ଦେଶ ବାଛିନାହିଁ, ଜାତି ବାଛିନାହିଁ, ମଣିଷ ବାଛିନାହିଁ ବା ବୟସ ବାଛିନାହିଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଗୌରବ ବୋଲି ଜାଣିଛି । ଏବଂ ଏହି ଗୌରବଟି ସହିତ ଆଜି ମୁଁ ଆଗାମୀ ବର୍ଷଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି । ମୁଁ କେତେଦୂର ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିଲି କି ନାହିଁ, ସେକଥା ଆଗାମୀ ବର୍ଷର ବିଧାତା ହିଁ ବିଚାର କରିବ । ଆଗାମୀ ଦଶନ୍ଧିର ବିଧାତା ହିଁ ବିଚାର କରିବ । ମୁଁ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବି ଆପଣାକୁ ଏହି ଜୀବନଲାଗି ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବି । କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବିନାହିଁ, କାହାକୁ ଅନାଇ ଈର୍ଷା କରିବିନାହିଁ । ଯୋଉଠିକୁ ଅନାଇ ପାରିଲେ ଭିତରେ ସବୁ ଈର୍ଷା ପ୍ରଶମିତ ହୋଇଯାଏ, ମୁଁ ସେଇଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବାର ସାହସ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥିବି । ଆପଣା ଭିତରେ ତଥା ଆପଣା ବାହାରେ ମୁଁ ସେଇଆଡକୁ ଅନାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବି । ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଖାଲି ସେଇଥିଲାଗି ଅସନ୍ତୋଷ ଦିଅନ୍ତୁ, ଉପଯୁକ୍ତ ବାସନା ଦିଅନ୍ତୁ;—ସେ ମୋତେ ସଙ୍କଳ୍ପଦୃଢ଼ତା ଦିଅନ୍ତୁ, ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୨ । ୧ । ୭୦

କାଲି କଲିକତାରୁ ଉତ୍ସବରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ସଭାକୁ ଯାଇ କିଛି ଶୁଣି ଆସିବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଏକ ବାଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ସେକଥା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ଗତବର୍ଷ ଜାନୁଆରୀ ପହିଲା ଦିନ ଏହିପରି ଏକ ବାଧା ହେତୁ ମୁଁ ସଭାକୁ ଯାଇ ପାରିନଥିଲି । ମନର ଦୁଃଖ ମନରେ ରହିଲା । ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯାଇ ସେଇଠି ରହିଲା । ଲକ୍ଷ୍ୟ ସେଠାରେ ରହିବା

ହେତୁ ମୁଁ କୌଣସି ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ସତେଅବା ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲି ବୋଲି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲିନାହିଁ । ଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପାଖରେ ବସିଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ପିଲାଦିନେ ରାମକୃଷ୍ଣ କୁଟୀରରେ ଥିଲାବେଳର କଥା ଏବେ ବି ମନେ ଅଛି । ସେତେବେଳେ ରବିବାର ପୂଜାର ଦାୟିତ୍ୱ ସେଠି କେବଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲାଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ତର୍କ କରି କହିଥିଲି ଯେ, ଶୁଦ୍ଧ ମନରେ ପୂଜା କରିବାକୁ ଗୃହୁଚି, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣପିଲା ବୋଲି ଭାବି ପୂଜା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ବ୍ରାହ୍ମଣଘରେ ସେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଶ୍ରମାବାସର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ନିଜେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ' କଥା ଘେନିଲେ ଏବଂ ମୋତେ ଏକାଧିକ ବାର ରବିବାର ପୂଜା ଓ ଆରତିର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ସେଇଠୁ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବାର ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଲା । ରାମକୃଷ୍ଣ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ରଚନା ପଢି ହି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଗଭୀରକୁ ପଶିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥିଲି । ମୋ' ଆପଣା ସଂସ୍କାରର ମର୍ମକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥିଲି । ମୋ'ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସେଇଦିନୁଁ ସେଇଠି ରହିଚି । ତେଣୁ, କାଲି ସଭାକୁ ନଯାଇ ପାରିଲି ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ।

୩ । ୧ । ୭୦

The world is preparing for a big change,—will you help? ନୂଆ ବର୍ଷରେ କାଲି ଖବରକାଗଜରୁ ଶ୍ରୀମାଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ଅନେକ ଦିନରୁ ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ରହି ମୋତେ **condition** କରୁଥିବା ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ମୁଁ ଏହି ସନ୍ଦେଶ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଗତ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବା ପଚିଶିବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ପ୍ରେରଣା ମୋତେ ତଲ୍ଲୀନ କରି ରଖିଚି । ଏଠି ଏବେ ଯାହାସବୁ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ବଦଳିବ । କାରଣ, ଏକ ମହତ୍ତର ଜୀବନର ସମ୍ଭାବନା କ୍ରମେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି **status quo**ରୁ ମନ ଛଡାଇ ନେଇଯିବ । ଏଠୁ ଆମର ଲୋଭ ଛଡାଇ ନେବ । ଏଇଠି ଆମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା କାଲଗୁଡାକ ସହିତ ଯେକୌଣସି ମତେ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେବାକୁ ସିଆଣିଆପଣ ବୋଲି କହିବା ଲାଗି ଆମକୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଝରକା ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଅନାଇବା । ଝରକା ଖୋଲି ଆପଣାର ଭିତରକୁ ବି ଅନାଇବା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ନୂତନ ଜନ୍ମ ହେବ । ଏଇଥିରେ ଆମେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି କାମରେ ଆମେ ପରସ୍ପରର ସହଯୋଗ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆପଣା ଭିତରେ

ଏଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା,—ଏକ ପ୍ରଯତ୍ନଧର୍ମୀ ବିଶ୍ୱାସ ସହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା । ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଜିଣା ମତେ କୋଉଦିନୁ ଘାରିଚି । ଏହି ଜିଣା ମୋ' ଭିତରୁ କେତେ କେତେ ଅଳୁଆଁ ଭାବକୁ କୁଆଡ଼େ ନିରାକୃତ କରିନେଇଚି । ମୋତେ କେତେ ଜାଗାରେ ଜାତି ଓ ଭେକ ହରାଇବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଚି । ମାତ୍ର ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋ' ହୃଦୟର ବିସ୍ତାର ହେବାରେ ଲାଗିଚି, ମୋ ଆପଣା ଘରଟିରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ବି ସ୍ଥାନ ହୋଇଗଲା ପରି ମନେ ହୋଇଚି । ତେଣୁ ଭୟ ଦୂର ହୋଇଚି । ସଂସାରର ଆଖିରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ନିଃସାର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଦିନୁଁ ଦିନ ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ମୋ'ର ସମ୍ପଦ ବଢ଼ିଚି, ମୋ'ର ଆଖି ସତେଅବା କାହାର ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇଥିବା ପରି ଲାଗୁଚି । ମୋ'ର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କ୍ରମେ ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଶିଖିଚି ।

୪ । ୧ । ୭୦

କେତେ କ'ଣ କହିବାର ରହିଚି, କେତେ କଅଣ ଲେଖିବାକୁ ରହିଚି ଓ କେତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ରହିଚି । ମାତ୍ର ମତେ ଲାଗୁଚି, ସମସ୍ତଯାକ ସୁଅପରି ବହି ଚାଲିଯିବ ଓ ମୁଁ କିଛି କହି ପାରିବିନାହିଁ, ଲେଖି ପାରିବିନାହିଁ କି କରି ପାରିବିନାହିଁ । ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଆଶଙ୍କା ମୋତେ ଏବେ ପ୍ରାୟ ସତତ ବିବ୍ରତ କରି ରଖୁଚି । ପ୍ରେମିକା ଯେମିତି ନାନା ମନସାଧ ନେଇ ତା'ର ପ୍ରେମିକର ସମୀପକୁ ଆସିଥାଏ, ମୁଁ ଏହି ସଂସାରକୁ, ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆସିଥିଲି । ସମସ୍ତ ସରିଯିବାକୁ ବସେ, ଅଥଚ କିଛି କୁହାହୋଇ ପାରେନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପ୍ରେମିକା ଯେମିତି ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡେ, ମୋ'ର ବିବ୍ରତ ହେବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ତାହାର ସହିତ ତୁଳନା କରି ପାରିବି । ଏ ସଂସାର ମୋତେ ଦୁଃଖ ଦେଇଚି କି ସୁଖ ଦେଇଚି, ସେଗୁଡ଼ାକ ବିଚାର କରି ବସିବାକୁ ମୋ'ର କେବେହେଲେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । କାରଣ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିବେଦନ କରି ନପାରିଚି ବା ମୋ'ର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିବେଦନର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ବ୍ୟାହତ କରି ମୋ'ର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ କୌଣସି ବାଧା ଆସି ଠିଆ ହୋଇଚି, ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ଦୁଃଖ ପାଇଚି, ସେତିକିବେଳେ ବିରକ୍ତି ଆସିଚି । ସଂସାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଓ ଆପଣା ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଏକାଠି ମିଶି ମୋ'ର ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିଟାକୁ ହିଁ ବଡ଼ ବିରକ୍ତିବ୍ୟଞ୍ଜିତ କରିଦେଇଚି । ଜୀବନରେ ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଏହି ବିରକ୍ତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସ୍ୱାଦ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା । ଜୀବନରେ ସୁଖୀ ହେବାର ସତକଥା ହେଉଚି ଏହି ବିରକ୍ତି ଉପରେ ଜୟଲାଭ କରିବା । ଆପଣା ଉପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନ ଉପରେ ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ମୋ'ର ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇଥିଲାଗି ଚାଲିଚି ।

୫ । ୧ । ୭୦

ଭଗବାନ୍ ତ ମନର କଥା ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ସୁଖବେଳେ ଆପଣାକୁ ଗ୍ରୁଡ଼ ଅର୍ଥାତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗ୍ରୁଡ଼ି କେତେ କଅଣ କରିଯାଉ, ପୁଣି ଏତେ ବିପଦରେ ବା ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିକଳ ହୋଇ ଡାକିବାରେ ଲାଗୁ । ପ୍ରକୃତରେ ଭଗବାନ ଯଦି କେଉଁଠି ହେଲେ ରହିଥିବେ, ତେବେ ଆମର ଏହି ବିକଳ ଦ୍ୱୈତତାକୁ ଦେଖି ସେ କ'ଣ କିପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ? ଆମର ଜୀବନରେ ଭଗବାନ ରହିଲେ ଆଠପହର ଯାକ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଅନ୍ତତଃ ସେହିକଥା ସ୍ମରଣ ରଖି ଆମର ଆଠପହରଯାକ ଏକ ଅନୁରୂପ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ମକଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ି ଓକିଲଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା ପରି ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଭଗବାନଙ୍କର ଶରଣ ନେବା, ତାଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ପ୍ରସନ୍ନ କରି କିଣିନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ନିଜେ ହିଁ ନାନା ବିଡ଼ମ୍ବନାରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଉ । ଆପଣାର ଘରେ ଆପଣା ସହିତ ଘର କରି ରହିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ଆମେ ବିରକ୍ତ ଓ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ସଂସାରକୁ କିମ୍ବା ଆମର ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟକୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଉ ସିନା, ମାତ୍ର ଆମେ ନିଜେ ହିଁ ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ବଢ଼ାଇ ରଖିବାରେ ଆପଣାକୁ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁ । ଭଗବାନ ଆମ ସହିତ ଆଠପହର ରହିବେ, ତେବେଯାଇ ଆପଣା ସହିତ ଏକାଠି ଘର କରି ଖୁସିରେ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଯିଏ ଆପଣା ସହିତ ଘର କରି ରହି ଜାଣିବ, କ୍ରମେ ସାରା ସଂସାରଟା ବି ତାକୁ ଆପଣାର ଘର ପରି ମନେହେବ । ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ଜୀବନର ଦୁଇ ପରିପୂରକ ପାଖ ବୋଲି ମନେହେବ । ତଥାକଥିତ ସୁଖବେଳେ ପାସୋରି ରହିବାର ଓ ତଥାକଥିତ ଦୁଃଖ-ବେଳେ ବିକଳ ହୋଇ ପାଟି କରିବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ରହିବ ନାହିଁ । ତେବେଯାଇ ଏଠି ସବୁକିଛି ଭଲ ଲାଗିବ, ସବୁଆଡ଼କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଳିବ । ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆସିଲେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ସାହସ ବି ଆସିବ ।

୭ । ୧ । ୭୦

ଶ୍ରୀମାଙ୍କ ନବ ବର୍ଷ ସନ୍ଦେଶକୁ ପ୍ରଥମ କରି ପଢ଼ିବାବେଳେ ମୁଁ will you help ସ୍ଥାନରେ with your help ବୋଲି ପଢ଼ି ପକାଇଥିଲି ଓ ତାହାହିଁ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଙ୍ଗତ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦଟି ପଢ଼ିବା ପରେ ପୁଣି ସନ୍ଦେଶଟିକୁ ଯେମିତି ଲେଖା ହୋଇଥିଲା, ସେମିତି ପଢ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ପଢ଼ିଥିବା ଅନୁସାରେ ମନରେ ଯେଉଁ ଭାବଟି ଉତ୍ପନ୍ନ

ହୋଇଥିଲି. ତାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରେ dominating ଭାବ ହୋଇ ରହିଛି । ମୋ'ରି ସାହାଯ୍ୟରେ ହିଁ ଏହି ସଂସାର ଏକ ବିପୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଥିବା ମଣିଷଲାଗି ଆଉ ହୁଏତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରେରଣାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସଂସାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି, ସେଥିରେ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଅଛି କି ନାହିଁ, ସେକଥା ମୋତେ ପଚାରି ନିବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା ରହିବ କାହିଁକି ? ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଯଦି ମୋ' ଲାଗି କୌଣସି ଅର୍ଥ ଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ସାହାଯ୍ୟରେ ହିଁ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ହେବ । ମୋ' ଭିତରେ ହିଁ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । କାଲିର ବିପୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଯୋଉଟି ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୁତି ଚାଲିଛି, ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି । ତାହା ନହେଲେ ମୋ' ଲାଗି ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର କୌଣସି ଅର୍ଥ ହିଁ ରହିବ ନାହିଁ । ତେଣେ ଆଲୋକର ଉତ୍ସବ ଚାଲିଥିବ, ମୁଁ ଅନ୍ଧାରରେ ବସି ରହିଥିବି । ତେଣେ ଆଶୀର୍ବାଦର ବରଷା ହେଉଥିବ, ଆଉ ମୁଁ ବର୍ଜିତ ଓ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପଡି ରହିଥିବି ।

୬ । ୧ । ୭୦

ପ୍ରକୃତି ଆଉ ମଣିଷର ସଙ୍ଗ ପାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମୃତତ୍ତ୍ୱ ଲାଭ କରିବାଲାଗି ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାମନା ବା ପ୍ରାର୍ଥନାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ସେଦିନ ପୁରୀ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଏକାକୀ ଯାଉ ଯାଉ ମୁଁ ସେଇକଥା ଭାବୁଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୋଇନଥାଏ । ସମୁଦ୍ର ବେଲାରେ ଗହଳି ଲାଗିନଥାଏ । ସକଳ ଭୁବନକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରି ପାରୁଥିବା ଏକ ପ୍ରସନ୍ନତାକୁ ଆପଣାର ସଙ୍ଗୀ କରି ମୁଁ ପାଣି କୂଳେ କୂଳେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲି । ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ତ ଅନେକ ମଣିଷ ଆସନ୍ତି, କେତେ କେତେ ପଇସା ଖରଚ କରି କେତେ ଲୋକ ସମୁଦ୍ର ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ଲାଗି ଆମ ସଂସାରରେ କେତେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଢଙ୍ଗରେ ବିପୁଳ ଆୟୋଜନମାନ କରାଯାଏ । କିଛି ଉପଭୋଗ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ପ୍ରକୃତି ପାଖକୁ ଯାଏନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରକୃତିର ପାଖରେ ବସି ପାରିବାକୁ ପ୍ରକୃତି ପାଖକୁ ଯାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ କରୁଥାଏ, ମୁଁ ସେହି ଶାନ୍ତିକୁ ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ତଥା ସମଗ୍ର ଭୁବନରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତି ପାଖକୁ ଯାଏ । ପ୍ରକୃତିର କାହିଁ କେଉଁଠି ମାନଙ୍କେ ମୋ'ର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡାକ ଯେପରି ମହାକାଳର କେତେ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ମୋ' ଛୋଟିଆ ଘରର ଆକାଶଗୁଡାକ କେତେ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ବେଢ଼ା ଡେଇଁ କେତେ ଆଡକୁ ବ୍ୟାପିଯାଏ । ମୋ'ର ସବୁ କିଛି ଧନ୍ୟ ହୋଇ

ଗଳ୍ପପରି ମନେହୁଏ । ଏବଂ, ଏହି ଅନୁଭୂତିକୁ ହିଁ ମୁଁ ଅମୃତତ୍ୱର ଅନୁଭୂତି ବୋଲି ବୁଝିଥାଏ । ଅମୃତତ୍ୱର ଅନୁଭୂତିକୁ ହିଁ ମୁଁ ମୋକ୍ଷ ବୋଲି ବୁଝେ । ଏବଂ ଏହି ଜୀବନରେ ନାନା ସମ୍ବନ୍ଧମୟ ଏହି ଲୀଳା ଭିତରେ ହିଁ ମୋକ୍ଷର ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଶିଖେ । ମୋ'ର ଧର୍ମ ବାସନା ବି ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ରଙ୍ଗ ଓ ସ୍ୱକୀୟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଧାରଣ କରିଥାଏ । ସଂସାର ଆଉ ମାୟା ବୋଲି ଲାଗେନାହିଁ ।

୮ । ୧ । ୭୦

କୌଣସି ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ପ୍ରକୃତି ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯାଏନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ପାଏ, ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ପାଏ । ଏହି ସବୁଯାକକୁ ଆପଣାର କରି ଧରି ରଖିବାଲାଗି ମୁଁ ଦଉଡ଼ି ପାଇଯାଏ । ମୁଁ ବାଟ ପାଇଯାଏ । ଯାହାକୁ ତଥାକଥିତ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ଗୋଟାଏ ଜଞ୍ଜାଳମୟ ତାଡ଼ନା ପରି ମନେହୁଏ, ସେହି ହୁଏତ ଘଡ଼ିଏ ଶାନ୍ତି ପାଇବା ଏକାନ୍ତେ ତଥାକଥିତ ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ରଖିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ମୋ' ବିଚାରରେ ସିଏ ସଂସାର ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ଉଭୟକୁ ହରାଏ । ଆପଣାକୁ ସେ ଅନେକ ଉତ୍ତରାଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖେ । ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗ ଲାଭ କରିବା ସମୟରେ ମୋ' ଭିତରେ ଅନେକ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯାଏ, ଏହି ଦୁଇଟା ଆଖିକୁ ଆଧାର କରି ଆହୁରି ଦୁଇସହସ୍ର ଆଖି ଖୋଲି ଯିବାପରି ଲାଗେ । ଏହି ଦୁଆରବାଟେ ମୁଁ ସକଳ ସଂସାରକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିବାର ବାଟ ପାଇଯାଏ । ଆପେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସାରା ସଂସାର ଭିତରେ ଏକାତ୍ମଭାବେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସାହସ ପାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗ ମୋତେ କେବେହେଲେ ମଣିଷର ସଙ୍ଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରେନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିରକ୍ତିର ଜ୍ୱାଳାକୁ ଭୁଲିବାପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତି ଭିତରକୁ ଯାଏନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି, ପ୍ରକୃତି ଭିତରକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଉନ୍ମତ୍ତ ପରି ଚିତ୍କାର ବି କରେନାହିଁ । କୋଉ ବନ୍ଧନରୁ ଖସିଆସିଚି ବୋଲି ଏଡ଼େବଡ଼ ପାଟି କରି କହେନାହିଁ । ପ୍ରକୃତି ଭିତରକୁ ଆସି ମୁଁ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାଏ । ଯୋଉମାନେ ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗଲାଭ ବିଷୟରେ କବିତା ଲେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ କେତେ କୋଳାହଳ କରନ୍ତି, ଆପଣାର ଉଲ୍ଲାସ ଦ୍ୱାରା ଏକ ମହାନ୍ ସଙ୍ଗଲାଭର ପ୍ରସନ୍ନତାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ବାହାରନ୍ତି । ମୁଁ ସେହି ଉଲ୍ଲାସରେ ଭାଗ ନେଇ ପାରେନାହିଁ । ସେହି କୋଳାହଳରେ ମିଶି ପାରେନାହିଁ । ମୋ'ର କୋଳାହଳ ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋ'ର ସଙ୍ଗଲାଭ ଦରକାର । ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗଲାଭ ଦରକାର, ମଣିଷର ସଙ୍ଗଲାଭ ଦରକାର, ମୋ'ର ଆକୁଳତା

ଅଧିକ ଜୀବନ ଲାଗି ଆକୁଳତା, ତୋର ବାଛି ରହି ପାରିବାର ଆକୁଳତା । ଏଠୁ ପଳାଇଛଡ଼ାଇ ମୁଁ ସେଠିକୁ ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠି ଓ ସେଠି ଭିତରେ ସେତୁ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ।

୯ । ୧ । ୭୦

ପୁଅକୁ ଶୁଆଉ ଶୁଆଉ ମତେ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସେ । ଏବଂ ମତେ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ହିଁ ପୁଅ ସଂଭଅବା ମନକୁ ମନ ଶୋଇପଡ଼େ । ଅନେକ ଥର ମାଆ ଆସି ଦେଖେ ଯେ, ଆମେ ପୁଅ ଓ ବାପା ଉଭୟେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛୁ । ପୁଅର ସିନା ଶୋଇବା ବେଳ ହେଲା ବୋଲି ତାକୁ ଶୁଆଇ ପକାହେଲା, ମାତ୍ର ବାପ ନଖାଇ କାହିଁକି ଆଗରୁ ଶୋଇପଡ଼ିଲା, ସେଇଥିଆରେ ମାଆ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଯୋଉଦିନ ମାଆ ନିଜେ ପୁଅକୁ ଶୁଆଇବାକୁ ଯାଏ, ସେଦିନ ପୁଅର ଶୋଇବା ଆଉ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ପୁଅ ଚଞ୍ଚଳ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ମାଆ କେମିତି ଉଠି ପୁଣି ରୋଷେଇଘରକୁ ଯିବ, ଏଇଟା ଧୋଇବ କି ସେଇଟା ମାଜିବ, ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେ ଏଣେ ଉପରେ ପୁଅକୁ ଚଞ୍ଚଳ ଶୋଇବାପାଇଁ କହୁଥାଏ, ମାତ୍ର ତା'ର ନିଜର ମନ ଯାଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ଥାଏ । ରାତି ବେଶୀ ହୋଇଯାଇଛି, ଅଥଚ କାମ ଶଗଡ଼େ ବାକୀ ରହିଛି ବୋଲି ତା'ର ମନ ଅସ୍ଥିର ହେଉଥାଏ । ପୁଅ କାହିଁକି ଶୋଉନାହିଁ ବୋଲି ପୁଅ ଉପରେ ଚିଡ଼େ । ପୁଅ ବି ସୁକୁଟ ଦେଖିବାର ସବ୍‌ଜାଗ୍‌ତା ମୁଦାଲ ପରି କେତେବେଳେ କାନ୍ଦୁଥାଏ କେତେବେଳେ ଖେଳୁଥାଏ, କେତେବେଳେ ଏତେ ବଡ଼ ପାଟି କରି କ'ଣ ସବୁ କହି ଯାଉଥାଏ । ସବୁ କରୁଥାଏ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଶୋଇବାକୁ ମନ କରୁନଥାଏ । ସେ ମାଆର ମୁହଁକୁ ଅନାଉଥାଏ, ମାଆର ଆଖିକୁ ଅନାଉଥାଏ, ତା'ପରେ ହୁଏତ ସବୁ ଠଉରାଇ ନେଲାପରି ମାଆ ସହିତ ରହସ୍ୟ ଲଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାପ ବେଲାକୁ ଏମିତି କ୍ୱଚିତ ହୁଏ । ପୁଅ ବାପର ଆଖି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ହୁଏତ କେବଳ ନିଦ ହିଁ ଦେଖେ । ତେଣୁ ବାପ ପରି ସିଏ ବି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ଶୋଇବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । ପୁଅ ଶୁଏ, ବାପ ଶୁଏ; ପୁଣି ଦିନେ ଦିନେ ପୁଅ ଶୋଇବା ଆଗରୁ ବି ବାପକୁ ନିଦ ମାଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ମାଆକୁ ଆହୁରି ହସି-ବାର ଅବକାଶ ମିଳେ ।

୧୦ । ୧ । ୭୦

ଆମେ ବଡ଼ମାନେ ଖେଳୁଥିବୁ ଆଉ ପିଲାଏ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ; ଅମେ ହୋ' ହୋ' ହସି ବୈଠକଖାନା କି ଦାଣ୍ଡ କମ୍ପାଉଥିବୁ, କିନ୍ତୁ ପିଲାମାନେ ଗୋଳମାଳ ନକରି ଚୁପ୍‌ ରହିବେ, ଆମେ ରାତି ଅଧଯାଏ ନିଜକୁ ଟାଳି ରଖିବାପାଇଁ

ଯାବତୀୟ ଉପଦ୍ରବ ସହିଥିବୁ । କିନ୍ତୁ ପିଲାମାନେ ସମୟ ଅନୁସାରେ କଥା ମାନି ଚୁପ୍ କରି ଶୋଇପଡ଼ିବେ, ଶାସନ ଓ ଅଭ୍ୟାସର ଶୃଙ୍ଖଳା ନାମରେ ଏହି ପ୍ରହସନ ଆମ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ନିୟମଗତ ସଂସାରରେ ପ୍ରାୟ ନିତି ଲାଗିଛି । ଆମେ ପିଲା ଥିବାବେଳେ ଆମ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଜବରଦସ୍ତିମାନ କରା-ଯାଇଛି, ଆମେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଲା ପରି ଆମ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ତାହାର ଦାଉ ସାଧିବାରେ ଲାଗିଚୁ । ଜୀବନର ଚକ୍ର ବଡ଼ ଚମତ୍କାର ପ୍ରକାରେ ଘୂରୁଛି । ସେଥିରୁ ବାହାରିବାକୁ ହୁଏତ ଉପାୟ ନାହିଁ; ମାତ୍ର ସେହି ଉପାୟର ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ବିବେକର ପହୁଞ୍ଚ ନାହିଁ । ଏବଂ ସବୁକାଳରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କଥା ନମାନିବାର ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ କରାଯାଇଛି । ପିଲାଏ ପିଲା ଥିବାଯାକ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିନା ଆପତ୍ତିରେ କଥାମାନି ଯାଉଥିବେ, ବଡ଼ ହେଲେ ଆରାମରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇ ପାରିବେ,—ଆମ ସମାଜରେ ଯେପରି ଏଇଟା ହିଁ ଆଚରିତ ନୀତି ହୋଇଗଲାଣି । ଘରେ ଯେମିତି, ସ୍କୁଲରେ ଯେମିତି, ଗୁରୁଜନ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେମିତି ମାତ୍ର ଏହାଦ୍ୱାରା ପିଲା ପିଲା ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଉନି ବଡ଼ ତା'ର ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱର ସହିତ ବଡ଼ ସ୍ୱଭାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆମ ସଂସାର ସବୁଦିନ ଅଯୋଗ୍ୟ ରହିଯାଉଛି ।

୧୧ । ୧ । ୭୦

ଜାପାନରେ ଏବେ ଭାରତୀୟ ପଦ୍ଧତିରେ ଅନେକ ବାହାଘର ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଅଧିକ ଆଦର ବଢ଼ୁଛି । ବୋଲି ରେଡ଼ିଓରେ ଏବେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ଜର୍ମାନୀରେ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଅନେକ ଭଦ୍ରମହିଳା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଶିଖିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ସେଠି ଏବେ ଅଗରବତୀ ବେଶୀ ବିକ୍ରୀ ହେଉଛି । ସେଠି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଭାରତୀୟ ରନ୍ଧା ଖାଇବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଝାଗ ଓ ମସଲାର ସୁଆଦ ଚାଖିବାକୁ ମନ କରୁଚନ୍ତି, ସେଦିନ ଏପରି ଏକ ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି । ବକ୍ତା କହୁଥିଲେ ଜର୍ମାନୀରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଚଳଣି ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆଦର ବଢ଼ୁଛି ବୋଲି ଏସବୁଥିରୁ ସୂଚନା ମିଳୁଚି । ଯୋଉମାନେ ଶାଢ଼ୀ, ରାଗଚଟଣି ଓ ଅଗରବତୀକୁ ସଂସ୍କୃତିର କଳନା କରିବାରେ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୋ'ର କିଛିହେଲେ କହିବାର ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ କେତେକ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଓ ସୁସ୍ଥ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇଥାଏ । କେବଳ ଚଳଣିକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ସେଇଥିରେ ଖୁସୀ ହୋଇ ବସିଗଲେ ସେଥିରୁ ଅନେକ ପ୍ରମାଦ ବି ଉପୁଜିଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ଆମେ ଖାଲି ବାହାରୁ ଅନୁକରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା, ସବୁକଥାରେ ଖାଲି ବାହାରକୁ

ଅନାଉଥିବା । ଆପଣାକୁ କଳନା କରିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ବାହାରୁ ହେରଦଣ୍ଡି ମାଗି-ବାକୁ ଯାଉଥିବା । ଅଥଚ ଏଣେ ବିଦେଶୀ ଲୋକେ ଆମର ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଲେ ଅଥବା ଆମପରି ବେଦୀରେ ବସି ବାରିକ ଓ ପୁରୋହିତର ଗହଣରେ ବାହା ହେବାକୁ ସରାଗ ଦେଖାଇଲେ ବୋଲି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରୁଥିବା, – ଏଥିରେ ଅଲସୁଆ ଅବସରବାଦୀଙ୍କର କାମ ଚଳିବ ସତ, ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ପୃହା କଦାପି ମେଣ୍ଟିବନାହିଁ । ଆମର ସୃଜନଶୀଳତା ଯେତିକି ବଢ଼ିବ, ଆମ ସଂସ୍କୃତିରେ ଆମର ଅବଗାହନ ସେତିକି ଯଥାର୍ଥ ହେବ । ଆମ ବିସ୍ମୟ ଓ ଆମ କଳନାରେ ମଧ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳତାର ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥିବ । ତେବେ ଯାଇ ଆମେ ସୁସ୍ଥ ରହିଥିବା ।

୧୯ । ୧ । ୭୦

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲି । *କାଲି ତାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସଭାରେ ନୀରବ ହୋଇ ବସିଥିବା ବେଳେ ଏହି କଥାଟି* ମୋ'ର ମନକୁ ବାରବାର ଆସୁଥିଲା । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ଆଦୌ ହୁଏନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଚରଣ କରୁଥାନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସାଧାରଣ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣିବାଲାଗି ସାଧାରଣତଃ କୌଣସି ବାଟ ନଥାଏ । ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣି-ଥାନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଅନେକ ସମୟରେ ସେକଥାଟିକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହୋଇଥାଏ । ପରିସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବିକାରର ସ୍ପୃହା ଅନୁସାରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ, ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଅଭିନେତା ନଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ଜଣେ ନେତା ଥିଲେ । ସେ ଯାହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିଲେ ତାକୁ ତାହାର ବାଟରେ ପ୍ରେରିତ କରୁଥିଲେ । ସେ ତା'ଠାରୁ କିଛି ଦାବି କରୁନଥିଲେ, କେବଳ ତା'ର ଆପଣା ବାଟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆଲୋକକୁ ଚିହ୍ନି ଆହୁରି ଅନୁରକ୍ତ ଭାବେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସିଏ ତା' ପାଖରେ ଜିଦ୍ ଧରି ବସୁଥିଲେ । ସିଏ କାହାରିକୁ କୌଣସିପ୍ରକାର ଖାପରେ ପକାଇବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିଲେ । କାରଣ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କୌଣସି ଖାପରେ ପଡ଼ି-ନଥିଲେ । ଆପଣାର ରୀତିଟିକୁ ହିଁ ସେ ଆପଣାର ବାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ କାହାରିକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କେହିହେଲେ ଗିଳି ପାରିନଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ରହିଲେ, ତଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ତଥାପି ସତେ ଅବା ଏକ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ସିଏ ଶିକ୍ଷାରେ ଥିଲେ, ରାଜନୀତିରେ ଥିଲେ, ସେବାକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ତଥାପି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରର କଉଡ଼ିରେ ସେ ଆପଣାକୁ ବାନ୍ଧି ଦେଇନଥିଲେ । ଆପଣା ଜୀବନର ପାଥେୟ ଲାଗି ସିଏ ନୂଆ କଉଡ଼ି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ।

୨୦ । ୧ । ୭୦

ସେଦିନ ବକ୍ତାମାନେ କହିଲେ ଯେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ସତତ ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତ ଥିଲେ । କିଛି ନା କିଛି କରିବାଲାଗି ସେ ସବୁବେଳେ ଅଶାନ୍ତ ହେଉଥିଲେ । କିଛି ନକରି ଖାଲି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଏହି ଅଶାନ୍ତି ଓ ଏହି ଅସ୍ଥିରତା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଆସିପାରେ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଅତୃପ୍ତିଜନିତ ଅଶାନ୍ତି । ମୁଁ କ'ଣସବୁ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ମାତ୍ର ହୋଇପାରିଲିନାହିଁ; କେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଦଉଡ଼ରେ କେଉଁ-ମାନଙ୍କୁ ଟପିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ମାତ୍ର ଟପି ପାରିଲିନାହିଁ, ମୋ' ଜୀବନଟିର ଡିହ ଉପରେ କ'ଣସବୁ ଜମା କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ରଖି ପାରିଲିନାହିଁ । ଏସବୁ ଅତୃପ୍ତି ଫଳରେ ମଣିଷକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତୀବ୍ର ଅଶାନ୍ତି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ଅଶାନ୍ତି ଜାଲି ପୋଡ଼ି ମାରେ, ନାନାପ୍ରକାର ଈର୍ଷାରେ ଆପେ ଜଳିପୋଡ଼ି ହୋଇ ମରୁଥାଏ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କର ଅଶାନ୍ତି ଏପରି ନଥିଲା । ଭିତରେ ଜୀବନ-ଉତ୍ସର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ଓ ଆପଣା ଜୀବନପ୍ରେରଣାର ସ୍ରୋତଟିକୁ ଠଉରାଇ ପାରିଥିଲେ ବି ମଣିଷ ସତତ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଅଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳଖଣ୍ଡ ପରି ସିଏ ସତେ ଟଳଟଳ ହେଉଥାଏ । ଆପଣାର ଉତ୍ସକୁ ସେ ସତେ ଅବା ଛୁଇଁ ପାରିଲାପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖରେ ଆପଣାରବାଟଟିକୁ ସେ ସତେ ଅବା ଜଳଜଳ କରି ଦେଖି ପାରୁଥାଏ । କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ କେତେ ପାତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ନିବେଦନ କରିଦେବା ଧକାଣେ ସେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଉଚ୍ଚାଟନ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଏସବୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ତାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଈର୍ଷାରେ ଜରଜର ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, କାହାରି ସହିତ ବାଦ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ବା କାହାରି ମୂର୍ତ୍ତିକି ଯାଇ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । କୌଣସି ମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । Bergson ଯାହାକୁ Elan Vital ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣା ଭିତରେ ତାହାରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସେହି ଅନୁଭୂତି ଓ ସମ୍ପନ୍ନତା ତାଙ୍କୁ ସତତ ଅଶାନ୍ତ କରି ରଖିଥିଲା ।

୨୧ । ୧ । ୭୦

ମୋ'ର ମନ କେତେ କୁଆଡ଼େ ଧାଇଁ ପଳାଉଛି, ମାତ୍ର ମୁଁ ଏଠି ବସି-ରହିଛି ! ମୋ'ର ହୃଦୟ କେତେ 'କୁଆଡ଼େ କେତେ ଶରଧାର ଘରେ ଏକାଠି

ବସିବାଲାଗି ଧାଇଁଚି, ମାତ୍ର ମୁଁ ବସିରହିଚି । ମୋ'ର ଆଖି ଭିତରେ ସତେଯେପରି ଆଉ କାହାର ଆଖି କେତେ କୁଆଡ଼େ ଖୋଜି ବୁଲୁଚି, ସକତେ କୁଆଡ଼େ ଭେଦି ବୁଲୁଚି । ଅଥଚ ମୁଁ ଏଠାରେ ବସିରହିଚି । ଏହାହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୁଃଖ । ଯଦି ଏଇଠି ବସି ରହିବା ପାଇଁ ହିଁ ଯୋଗ ଥିଲା, ତେବେ ମୋତେ ଏ ମନ, ଏହି ହୃଦୟ ଓ ଏହି ଆଖି କିଏ ଆଣିଦେଲା ? ଏ ଦୁଃଖ ମୁଁ ଯାଇ କାହାଆଗରେ କହିବି ? ତେଣୁ, ଆପଣା ଭିତରେ ତଥାପି ରହିଥିବା ଓ ମୋତେ ତଥାପି ସ୍ପର୍ଶ କରି ବସିଥିବା ପରମ ବନ୍ଧୁର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ମୋ'ର ଆଉ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ନିଜ ପାଖରେ ନିଜେ ଅଭିଯୋଗ କରିବସିଲେ ଶେଷକୁ alienation ହିଁ ସାର ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଘରେ ଆପେ ବିଦେଶୀ ହୋଇ ରହିବା ସାର ହୁଏ । ଘରଟାଯାକ ଆପଣାର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ତଥାପି ଘରେ ମନ ଲାଗେନାହିଁ । ସଂସାରଟା ଯାକକୁ ଦୁଆର ଓ ଝରକାଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତଥାପି ସଂସାରରେ ମନ ଲାଗେନାହିଁ । ମୁଁ ବୈରାଗୀ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ଏପରି ଏକ ନାସ୍ତିବାଦକୁ ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି ଆପଣାର ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଡାକି ଆଣି ପାରିବନାହିଁ । ମୁଁ ମୂଳତଃ ଅନୁରାଗୀ ତେଣୁ ମୁଁ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ରାସ୍ତା ଦେଖିନାହିଁ । ହୁଏତ ଯେଉଁଥିଲାଗି ସଂସାର ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ହାରୁଚି, ଅନେକଠାରେ ହଟିଯାଉଚି । ମାତ୍ର ମୁଁ ମୋ'ର ଅନୁରାଗୀ ମନଟାକୁ ଭଲକରି ଜାଣିଚି । ତା'ର ସବୁ ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଯିବ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଅନୁରାଗ ତଥାପି ଯିବନାହିଁ । ଜୀବନରେ ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖି ପାରିବନାହିଁ । ଅନୁରାଗ ନେଇ ଜନ୍ମିଚି, ହୁଏତ ସେଇ ଅନୁରାଗ ନେଇ ମରିବାକୁ ଯିବି ।

୨୨ । ୧ । ୭୦

ଆଗେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ପଡ଼ୋଶୀ ଭାବ ଥିଲା, ସହଜୀବନ ଥିଲା । ଏବେ ମାତ୍ର କେତେଜଣ ଲୋକ ଧନବାନ୍ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ସହଜୀବନ ଗଲା, ପଡ଼ୋଶୀ ଭାବ ବି ଗଲା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ ଯେ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ସକଳ ପ୍ରକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆପେ ଆପେ ଦୂର ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆଗ ଘୁଞ୍ଚାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବ, ସମସ୍ତେ ପାଠ ପଢିବେ, ସମସ୍ତେ ମଣିଷ ଭଳି ବଞ୍ଚିବେ, ମଣିଷ ପରି ଭାବିବା ଓ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମ୍ମାନ ସମସ୍ତଙ୍କର ରହିବ, କେବଳ ମାତ୍ର କେତେଜଣଙ୍କର ରହିବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଉପରୁ ରଜ୍ଜୁ ଧରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେବଳ କେତେଜଣଙ୍କ

ପାଇଁ ଏହି ସଂସ୍ଥାନ ଓ ସମ୍ପନ୍ନତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ, ସେତେବେଳେ ଏହି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀରେ ବା ଏହି ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହୁଏତ ଘୁଞ୍ଚିବ ସିନା, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବଢ଼ୁଥିବ । ମଣିଷଠାରୁ ଧନ ସଂଗ୍ରହ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେହେବ । ଟଙ୍କାପଇସା ମଣିଷଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଯିବ । ବୈଠକଖାନାର ସାଜସଜ୍ଜା, ବୈଠକଖାନାର ଭଦ୍ରତା ଓ ବୈଠକ ଖାନାକୁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ କରି ଦେଖାଉଥିବା ଏକ ନିର୍ବୋଧ ହୃଦୟହୀନତା ମଣିଷକୁ ବଡ ଅହଙ୍କାରୀ କରି ପକାଏ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଆଉ ପଡ଼ୋଶୀ ନ ଖୋଜି ନିଜଲାଗି prestige ଖୋଜିବୁଲେ । ନିଜର prestige ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ସେ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଓ ଆଦରଯତ୍ନ ପଇସା ଦେଇ କିଣାହୁଏ, ପଇସା ବଦଳରେ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପଇସାଦ୍ୱାରା ମପାଯାଏ । ମଣିଷ ହାତରୁ ଋକ୍ଷୁ ଛାଡ଼ିଯାଏ, ତେଣୁ ସହଜୀବନ ମରିଯାଏ । ମଣିଷ ନାନାପ୍ରକାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଆହୁରି ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଆହୁରି ସଂଗ୍ରହର ସଙ୍ଗ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ । ସେ ମହୁରଗରୁ ଯାଇ କାନ୍ତାରରେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

୨୩ । ୧ । ୭୦

ଗୋଟାଏ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେ ମଣିଷକୁ ଦରିଦ୍ର କରି ରଖିବା ବ୍ୟତୀତ କ'ଣ ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ? ଯଦି କେବଳ କେତେଜଣଙ୍କର ବା କେତେଟା ଶ୍ରେଣୀର ଧନବୃଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରିବାର ମାର୍ଗ ବୋଲି ନବିଚାରି ଆମେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସଂସ୍ଥାନ ଲାଗି ଏକାବେଳେକେ ବିଚାର କରି ଶିଖନ୍ତେ, ତେବେ ସମ୍ଭବତଃ ଆମକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିପାରନ୍ତା । ସହଜୀବନ ଭାଙ୍ଗି ଯାଆନ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀ-ଭାବ ବି ଭାଙ୍ଗି ଯାଆନ୍ତା ନାହିଁ । ସହଜୀବନ ଅର୍ଥାତ୍ ସହଯୋଗୀ ଓ ସମ୍ପନ୍ନ ଜୀବନରେ ହିଁ ମୋ' ସମାଜର ଏବଂ ତେଣୁ ମୋ'ର ସୁଖ ନିହିତ ରହିଛି, ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ଆମେ ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଉଥିଲେ ଆମର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଅନେକ ରୁଗ୍ଣତାରୁ ହୁଏତ ରକ୍ଷା ପାଇଯାଆନ୍ତା । ଏବେ ସେପରି ମୋଟେ ହେଉନାହିଁ । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ମଣିଷଠାରୁ ଧନସଂଗ୍ରହକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖୁଛୁ । ଧନ ସଂଗ୍ରହରେ ଆଗ ବଡ଼ ହୋଇ ତା'ପରେ ପଡ଼ୋଶୀଠାରୁ ଆମପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଆଦାୟ କରିବାଲାଗି ଆସୁଛୁ । ଜାତୀୟତା ନାମକ ଏକ ଫମ୍ପା ଓ ଅଭାବାତ୍ମକ ସ୍ଲୋଗାନ ଆମକୁ ଏହି ଅସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ମାନିବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏଣେ ଅନେକ ମଣିଷ କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ଅନେକ ପିଲା ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, କେତେ-ଜଣଙ୍କର ବା କେତେଟା ଶ୍ରେଣୀର ଧନ ଓ ସମ୍ପନ୍ନତାର ସଂସ୍ଥାନମାନ ଯେକୌଣସି

ପ୍ରକାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଜାତିର ଓ ଦେଶର ଧନ ବଢ଼ିଲା ବୋଲି ହୁରି ପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ମାନବିକ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରାଯାଉଛି । ମଣିଷକୁ ଦରିଦ୍ର ରଖି ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଦୋଷୀ ପରି ମନେ ହେଉନାହିଁ । ସହଜୀବନକୁ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରିଦେଇ ତଥାପି ଆମେ କୋଉଠି କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଚୁ ବା ଅସୁନ୍ଦରତା ବଢ଼ାଉଚୁ ବୋଲି ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଏ ଅନୁଭବ ନକରିବା ମଧ୍ୟ ଏକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ।

୨୪ । ୧ । ୭୦

ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ କଟକ ଆସିଥିବା ଦିନ ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ଚାରିଆଡ଼େ ଏପରି ପୋଲିସ୍ ଜଗି ରହିଚନ୍ତି କାହିଁକି ? ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ସରକାରଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତଥାପି ସିଏ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀର ପରିଚୟରେ ହିଁ ଆସିଥିଲେ । ସରକାରୀ ଲୋକ ହିସାବରେ ଆସିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଚାରିପାଖର ପୋଲିସ୍ ପହରା ଓ ପୋଲିସ୍-ପ୍ରତାପକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ସତେ ଯେପରି ଏହି ସରକାରଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ଏଠାକୁ ଆସିଚନ୍ତି । ତେଣୁ, ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆପଣାର ପରାକ୍ରମ ଆଡ଼କୁ ହିଁ ସତେଯେପରି ସରକାର ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆଗ ଶାସକ ଉପରେ ପଡ଼ୁ, ଅତିଥି ଉପରେ ନପଡ଼ୁ, କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଉପରେ ପଡ଼ୁ, ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଉପରେ ନପଡ଼ୁ, ସରକାରୀ ଗାଦିରେ ବସିଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସଚରାଚର ଏହିପରି ଭାବିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା ନାମରେ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାରକ୍ଷା ନାମରେ ସେଦିନ ପୋଲିସ୍‌ର ଧାଡ଼ି ଲାଗି ଯାଇଥାଏ । ଶୃଙ୍ଖଳା ରହିଲେ ଯେ ଶାନ୍ତି ଆପେ ଆପେ ରହିବ, ସଚରାଚର ସବୁଆଡ଼େ ସରକାରମାନେ ହୁଏତ ଏହିପରି ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଶୃଙ୍ଖଳାରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ହିଁ ଯାବତୀୟ ସଜବାଜ କରୁଥାନ୍ତି । ଏଣେ ଆପେ ନାନା ଅଶାନ୍ତିର କାରଣ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ହେଁ ସବୁ ସରକାରଙ୍କର ଆଖି ଆଗ ଶୃଙ୍ଖଳା ଉପରେ ହିଁ ରହିଥାଏ, ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁକର ମୁନ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସମସ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ହିଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଶାନ୍ତି ରହିଲେ ଯେ ଶୃଙ୍ଖଳା ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ସେକଥା ଭାବିବାକୁ ଶୃଙ୍ଖଳାଧ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କର ବେଳ ନଥାଏ, ବୁଦ୍ଧି ବି ନଥାଏ । ସେମାନେ ହୁକୁମ ଦିଅନ୍ତି, ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ କାମ କରନ୍ତି ।

—୦—